T.C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

İnsan Ticareti Kavramı ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu

Gülşah Korkusuz

2501110252

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Serdar Talas

İstanbul, 2014

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
1982

YÜKSEK LİSANS

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **GÜLŞAH KORKUSUZ** Numarası : **2501110252**

Anabilim/Bilim Dalı : **KAMU HUKUKU** Danışman : **YRD.DOÇ.DR.SERDAR TALAS**

Tez Savunma Tarihi : **02.06.2014** Tez Savunma Saati : **15:00**

Tez Başlığı : **İNSAN TİCARETİ KAVRAMI VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞU~~UYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1. PROF.DR.ADEM SÖZÜER		Kabul
2. PROF.DR.CANER YENİDÜNYA		KABUL
3. DOÇ.DR.İBRAHİM DÜLGER		Kabul
4. YRD.DOÇ.DR.SERDAR TALAS		Kabul
5. YRD.DOÇ.DR.TUBA TOPÇUOĞLU		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.MAHMUT KOCA		
2- YRD.DOÇ.DR.CENK YAŞAR ŞAHİN		

İnsan Ticareti Kavramı ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu

Gülşah Korkusuz

ÖZ

İnsan ticareti suçu, dünyada uyuşturucu ve silah kaçakçılığından sonra en çok kâr getiren organize suçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Günümüzde dünyada milyonlarca insan ticareti mağduru vardır. İnsan ticareti, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün hükümleri gereğince Türk Ceza Kanunu'nda da bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Tarihsel boyutlarından soyutlanarak ele alındığında, insan ticareti suçunun hukuki boyutunun tanımlanması oldukça güçtür. Bu çalışmada modern kölelik olarak da adlandırılan insan ticareti, tarihsel boyutuyla ve köleliğin kaldırılması süreciyle birlikte açıklanmıştır. Köleliğin yasaklanmasına ilişkin uluslararası sözleşmeler kronolojik olarak değerlendirilmiş ve taraf devletlere insan ticaretinin suç tipi olarak düzenlenmesi yükümlülüğü getiren Palermo Protokolü ele alınmıştır. İnsan ticaretinin tanımlanabilmesi ve sınırlarının çizilebilmesi için, bir suç tipi olarak düzenlenmesinin tarihsel ve hukuksal boyutu ve TCK'daki suç tipinin incelenmesi bu çalışmanın temel konusudur. Bunun yanında insan ticaretinin kriminolojik değerlendirmesiyle suçun boyutları, temel nedenleri, istismar şekilleri ve suçla mücadele konusu da incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnsan ticareti, göçmen kaçakçılığı, fuhuş, sınıraşan suçlar, kölelik.

Concept of Human Trafficking and Crime of Human Trafficking Under Turkish Criminal Code Number 5237

Gülşah Korkusuz

ABSTRACT

Human trafficking is accepted amongst the most profitable organized crimes after the drugs and the arms trade. At the present time there are millions of human trafficking victims in the world. Human trafficking has been legislated as an article of the Turkish Criminal Code as required by provisions of Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. When approached secludedly from its historical extent, it is too hard to define juridical extent of human trafficking crime. In this study, definition of human trafficking which is also called modern slavery has been presented and explained with the historical extent and the process of abolition of slavery. International agreements in regard to prohibition of slavery have been evaluated chronologically and Palermo Protocol that imposed obligation to legislate human trafficking as a crime to States Parties has been discussed. In order to define and draw the lines of human trafficking, historical and juridical extent of legislation of human trafficking as a crime and examination of structural elements of the human trafficking crime are the primary issues of this study. In addition, via criminological assessment of human trafficking; extent of crime, main causes, forms of exploitation and fight against crime have been examined.

Keywords: Human trafficking, migrant smuggling, prostitution, transnational crimes, slavery.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ana konusunu tarihsel boyutuyla kölelik kurumunun devamı niteliğinde olan insan ticareti kavramı ve bu kavramın Türk Ceza Hukuku'ndaki suç tipi olarak karşılığı oluşturmaktadır. Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde devam eden Kamu Hukuku Yüksek Lisans eğitimi kapsamında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

İnsan ticareti suçunun incelenmesinden önce insan ticareti kavramı tarihsel boyutuyla açıklanmış, köleliğin yasaklanması süreci ele alınmıştır. İnsan ticaretinin bir suç tipi olarak ceza hukuku sistemine girmesi incelenmiştir. İnsan ticareti, bir suç tipinin ötesinde, dünyada milyonlarca insanın maruz kaldığı bir istismar sürecini ifade etmektedir. Köleliğin modern şekli olan insan ticaretiyle mücadelenin önemli bir kısmını da bu olgunun bir suç tipi olarak düzenlenip cezalandırılması oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın hazırlandığı süreçte ve akademik çalışmalarımda desteğini esirgemeyen, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yenilikçi yaklaşımıyla yeni bir dönem açan, akademik çalışmaları ve idarecilik anlayışıyla genç bir ceza hukukçusu adayı olarak bana örnek olan Prof. Dr. Adem Sözüer'e; tezimin yazım sürecinde emeğini ve zamanını esirgemeyen, eleştirileriyle çalışmama önemli bir katkıda bulunan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Serdar Talas'a; hoşgörü ve anlayışlılıkla beni çalışmalarımda cesaretlendiren ve bana destek veren, karşıma çıkan sorunlarda yardımını esirgemeyen, akademik hayatta bana ışık tutan Prof. Dr. Caner Yenidünya'ya; tez çalışmalarım sırasında ihtiyacım olan imkânları çalışma hayatımda anlayışlılıkla bana sunan Prof. Dr. Yadigâr İzmirli ve Prof. Dr. Enver Bozkurt'a teşekkürü borç bilirim.

Son olarak her zaman örnek aldığım babam Ahmet Korkusuz'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Öz / Abstract.....iii

İçindekiler.....vi

Kısaltmalar.....xii

Giriş 1

I. İnsan Ticareti Kavramı 5

A. İnsan Ticaretinin Tanımı 5

1. Genel Olarak 5

2. Hukuki Düzenlemelerde İnsan Ticaretinin Tanımı 10

B. Tarihçe 13

1. Dünyada Tarihsel Gelişimi 13

a. Genel Bilgiler 13

b. Afrikalı Köle Ticareti 17

(1) Genel Bilgiler 17

(2) Atlantik Köle Ticareti 18

c. Kölelik Karşıtlığının Gelişimi 23

2. Türkiye'de Tarihsel Gelişimi 27

a. Osmanlı'da Kölelik 27

b. Osmanlı'da Kölelikle İlgili Yasal Değişiklikler 31

3. Kölelikle İlgili Uluslararası Belgeler 33

a. Genel Bilgiler 33

b. İnsan Ticaretine İlişkin Uluslararası Sözleşmeler 35

(1) 18 Mayıs 1904 tarihli Beyaz Kadın Ticareti'nin ..... Kaldırılması için Uluslararası Anlaşma 35

(2) 4 Mayıs 1910 tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi 37

(3) Kadın ve Çocuk Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi (1921) 37

(4) Kölelik Sözleşmesi (1926) 38
(5) 25 Eylül 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi'ni Tadil Eden Protokol ve Eki 39
(6) Reşit Kadın Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi (1933) 40
(7) 18 Mayıs 1904 Tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Anlaşmasını ve 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesini Değiştiren .... Protokol (1949) 40
(8) İnsan Ticaretinin ve İnsanlarının Fuhuş Yoluyla Sömürüsünün Kaldırılması Hakkında Sözleşme (1949.....41
(9) Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme (1956) 42
(10) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 Mayıs 2000 tarihinde kabul ettiği R (2000) 11 sayılı Tavsiye Kararı 45
(11) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari ..... Protokol (2000) 45
(12) İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi (2005) 46
c.İnsan Ticareti ile Dolaylı Olarak İlgili Uluslararası Sözleşmeler..... 46
(1) Zorla Çalıştırma Hakkında (29) Sayılı ILO Sözleşmesi (1930) 47
(2) İnsan Hakları Evrensel Beyannammesi (1948) 48
(3) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1953) 48
(4) Cebri Çalıştırmanın İlgası Sözleşmesi 105 No'lu ILO (1957) 49
(5) Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Ulusararası Sözleşme (1966) 49
(6) Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması

Bildirisi (1967)..... 50
(7) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1979) 50
(8) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) 50
d. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, ... Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol 51
II. 5237 Sayılı TCK'da İnsan Ticareti Suçu 55
A. Genel Bilgiler..... 55
B. Eski TCK'da İnsan Ticareti Suçu..... 55
C. 5237 Sayılı TCK'da İnsan Ticareti Suçu 57
1. Genel Olarak 57
2. Korunan Hukuki Değer..... 59
3. Suçun Yapısal Unsurları 64
a. Maddi Unsurlar 64
(1) Hareket - Fiil 64
i. Hareket Unsurunun Suç Tipi Bakımından Gösterdiği Özellikler 65
ii. Araç Fiiller..... 68
1) Tehdit, Baskı, Cebir, Şiddet 68
2) Nüfuzu kötüye kullanmak 72
3) Kandırmak 74
4) Kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek 76
iii. Asıl Fiiller..... 77
1) Ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak..... 77
2) Tedarik etmek 79
3) Kaçırmak..... 79
4) Bir yerden bir yere götürmek veya sevk etmek..... 81
5) Barındırmak 82

(2) Fail ... 83
(3) Suçun Konusu ... 85
(4) Mağdur ... 85
(5) Nitelikli Unsurlar ... 86
b. Manevi Unsur ... 86
(1) Genel olarak ... 86
(2) Zorla Çalıştırmak veya Hizmet Ettirmek ... 88
(3) Fuhuş Yaptırmak ... 90
(4) Esarete Tabi Kılmak ... 92
(5) Vücut organlarının verilmesini sağlamak ... 93
c. Hukuka Aykırılık Unsuru ... 96
(1) Genel Olarak ... 96
(2) Mağdurun Rızası ... 97
4. Suçun Özel Görünüş Şekilleri ... 99
a. Teşebbüs ... 99
b. İştirak ... 101
c. Suçların İçtimaı ... 103
(1) Genel Olarak ... 103
(2) Görünüşte İçtima - Bileşik Suç ... 103
(3) Zincirleme Suç ... 105
(4) Fikri İçtima ... 107
i. Aynı Neviden Fikri İçtima ... 107
ii. Farklı Neviden Fikri İçtima ... 107
5. Yaptırım, Soruşturma ve Kovuşturma ... 109
a. Yaptırım ... 109
b. Soruşturma ve Kovuşturma ... 110
6. Benzer Suç Tipleriyle Karşılaştırma ... 112
a. Göçmen Kaçakçılığı Suçu ... 112
(1) Genel Olarak ... 112
(2) Suçun Yapısal Unsurları ... 113

i. Maddi Unsurlar 114
1) Hareket - Fiil 114
2) Fail 115
3) Suçun Konusu 116
4) Mağdur 117
5) Nitelikli Unsurlar 117
ii. Manevi Unsur 118
iii. Hukuka Aykırılık Unsuru 119
b. Fuhuş Suçu 119
c. İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu 123
d. Dilencilik Suçu 124
e. Müstehcenlik Suçu 124
III. İnsan Ticaretinin Kriminolojik Açıdan Değerlendirmesi 126
A. Suçun Boyutları 126
B. Temel Nedenleri 133
1. Genel Olarak 133
2. Sosyal ve Ekonomik Nedenler 133
3. Siyasi ve Etnik Nedenler 137
C. İstismar Şekilleri 140
1. Fuhuş Maksatlı İnsan Ticareti 142
2. İşgücü Sömürüsü Maksatlı İnsan Ticareti 145
3. Organ ve Doku Kaçakçılığı Maksatlı İnsan Ticareti 146
4. Çocuk İstismarı Maksatlı İnsan Ticareti 147
5. Diğer İstismar Şekilleri 150
a. Çocuk Askerler 150
b. Zorla Evlendirme 152
c. Yasa dışı evlat edindirme 152
d. Çocuk pornografisi 155
D. Suçla Mücadele 155
1. Dünyada İnsan Ticaretiyle Mücadele 155

2.Türkiye'de İnsan Ticaretiyle Mücadele 158

Sonuç 163

Kaynakça.....166

Kısaltmalar:

AB : Avrupa Birliği

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
a.e.	:	Aynı eser
a.g.e.	:	Adı geçen eser
AI	:	Amnesty International
AİHS	:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
a.y.	:	Yazara ait son zikredilen yer
AÜEHFD	:	Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	:	Bakınız
BM	:	Birleşmiş Milletler
bs.	:	Basım
C.	:	Cilt
C.D.	:	Ceza Dairesi
CEDAW	:	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women
CMK	:	Ceza Muhakemesi Kanunu
CRC	:	Convention on the Rights of the Child
CSIS	:	The Center for Strategic and International Studies
Çev.	:	Çeviren
E	:	Esas numarası
ECPAT	:	End Child Prostitution, Child Pornography And Trafficking of Children for Sexual Purposes
Ed.	:	Editör
EUROPOL	:	European Police Office
EUROSTAT	:	Statistical Office of the European Communities
Haz.	:	Yayına hazırlayan
ICCPR	:	International Covenant on Civil and Political Rights

IHF	:	International Helsinki Federation of Human Rights
ILO	:	International Labour Organization
İKGV	:	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
IOM	:	International Organization for Migration
K	:	Karar numarası
KDV	:	Kadın Dayanışma Vakfı
K.g.	:	Karşı görüş
md.	:	Madde
MK	:	Medeni Kanun
M.S.	:	Milattan sonra
MSHS	:	Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
MTV EXIT	:	Music Television End Exploitation and Trafficking Foundation
No	:	Sayı
OSCE	:	Organization for Security and Co-operation in Europe
PVSK	:	Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
s.	:	Sayfa
SBF	:	Siyasal Bilgiler Fakültesi
SFOR	:	The Stabilization Force
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBB	:	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TVPA	:	Trafficking Victims Protection Act of 2000
UK	:	United Kingdom

UN.GIFT	:	United Nations Global Initiative to Fight Human Trafficking
UNIPTF	:	United Nations International Police Task Force
UNODC	:	United Nations Office on Drugs and Crime
U.S.	:	United States
USAID	:	United States Agency for International Development
UTSAM	:	Uluslararası Terörizm ve Sınıraşan Suçlar Araştırma Merkezi
vd.	:	Ve devamı
v.d.	:	Ve diğerleri
Yay. Kur.	:	Yayın Kurulu
y.y.	:	Basım yeri yok

GİRİŞ

İnsan ticareti, modern kölelik olarak adlandırılan bir olgu ve aynı zamanda Türk Ceza Kanunu'na yer alan bir suç tipidir. TCK'da insan ticareti suçu, uluslararası suçlar başlıklı kısımda yer almaktadır. İnsan ticareti suçu, failin istismar amacıyla mağdurun iradesini araç fiillerle ortadan kaldırarak veya fesada uğratarak belirli fiilleri icra etmesiyle gerçekleşmektedir. Ancak maddede sayılan istismar şekillerinin kapsamı bakımından ve benzer suç tiplerinden ayırdedilmesi noktasında insan ticareti kavramına ilişkin belirsizlik aşılamamıştır.

Tarihte yüzyıllar boyunca, hemen hemen bütün toplumlarda meşru bir kurum olarak görülen köleliğin kaldırılması, istismarın yasa dışı bir uygulama haline getirilmesi olarak önemli bir gelişme olmuştur. Yasa dışı olarak devam eden kölelik uygulamasının önüne geçilebilmesi için kölelik ve köle ticaretiyle ilgili yüz yılı aşkın bir süredir çeşitli uluslararası sözleşmeler düzenlenmiştir. Nihayet kısaca Palermo Protokolü olarak adlandırılan Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretiin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol ile taraf devletlerin kölelik ve insan ticaretiyle mücadelede etkin bir şekilde yer almasını sağlamak için insan ticaretini iç hukuklarında bir suç tipi olarak düzenleme yükümlülüğü yer almıştır. Bu protokolün getirdiği yükümlülük gereği, insan ticareti suçu 765 Sayılı TCK'nın 201b maddesinde ve daha sonra yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK'nın 80'inci maddesinde düzenlenmiştir.

İnsan ticareti, iş gücü istismarı, fuhuş yaptırmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak, hizmet ettirmek gibi çeşitli istismar şekilleri hedeflenerek kişilerin insan onuruyla bağdaşmayan modern kölelik uygulamasına tabi tutulması suretiyle gerçekleştirilmektedir. Bu suç tipinin TCK'da düzenlenmesiyle insan ticareti olgusu, ceza hukukumuzda bir yaptırıma tabi tutulmuş olmaktadır.

TCK'da insan ticaretinin bir suç tipi olarak düzenlenmesi insan ticareti olgusuyla mücadelede önemli bir gelişme olsa da, suçun kanuni tanımı üzerine çeşitli tartışmalı noktalar vardır. Başta fuhuş ve göçmen kaçakçılığı gibi benzer suç tiplerinden ayırdedilmesi olmak üzere, istismar şekillerinin kapsamı ve çerçevesinin

tespiti, suçun yapısal unsurlarının değerlendirilmesi gibi konularda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Köleliğin ve insanın meta olarak görülüp istismar edilmesinin yasal olduğu tarih boyunca köleliğe ilişkin hukuki düzenlemeler de bulunmaktaydı. Kölelik ve köle ticaretinin yasaklanmasıyla kölelik yoluyla istismar meşru olmaktan çıkarılmıştır. Ancak kölelik yasağı, kölelik uygulamasının ortadan kalkmış olması anlamına gelmemektedir. Aşamalar halinde köleliğin yasaklanmasından günümüze, uygulamada da köleliğin ortadan kaldırılmasına yönelik çeşitli uluslararası sözleşmeler düzenlenmiştir. Bu uluslararası sözleşmelerde, tarihte kölelik olarak adlandırılan kurum, insan ticareti kavramı olarak yer almıştır. 1900'lü yılların başlarından itibaren çeşitli uluslararası sözleşmelerde fuhuş ile birlikte tanımlanmaya başlanan insan ticareti kavramının tanımı ve kapsamına ilişkin belirsizlik devam etmektedir.

Kavramın tanımı ve kapsamı bakımından bir görüş birliğine varılamamış olsa da, insan ticaretinin günümüzde uyuşturucu ve silah kaçakçılığıyla birlikte en çok kar getiren organize suçlardan biri olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir. Modern kölelik olarak da adlandırılan insan ticaretine ilişkin temel husus mağdurun istismar edilmesi ve insan onuruna aykırı fiillere maruz bırakılmasıdır.

İnsan ticaretine ilişkin TCK'daki düzenlemede; zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak olmak üzere istismar şekillerinin sınırlı sayıda belirtildiği görülmektedir. Bu düzenlemede mağdurun iradesinin kırılmasına yönelik kullanılacak araç fiiller; tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek şeklinde sayılmaktadır. Suç; ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak fiillerinden birinin icrasıyla tamamlanmış olmaktadır. TCK'daki bu düzenlemeye ilişkin bütün hususlar dikkate alındığında, insan ticareti suçunun göçmen kaçakçılığı ve fuhuş başta olmak üzere bazı suç tipleriyle arasındaki ayrımın net bir şekilde çizilememesi ve suçun yapısal unsurlarının değerlendirilmesindeki sorunların tartışılması önem taşımaktadır.

İnsan ticareti suçunun Türk Ceza Hukuku mevzuatına girmesi Palermo Protokolü'ne dayanmaktaysa da suçun sınıraşan nitelik göstermesi zorunlu değildir. Suç tipinin Palermo Protokolü'nün öngörmüş olması nedeniyle TCK'da düzenlenmesi ve uluslararası suçlar başlıklı kısımda, göçmen kaçakçılığı suçu ile birlikte düzenlenmiş olmasıyla vurgu, insan ticaretinin sınıraşan nitelik gösterdiği hallere yapılmaktadır. Ancak uluslararası sözleşmeler Palermo Protokolü'nün öncesindeki aşamalar ile birlikte ele alındığında insan ticareti kavramının ortaya çıkış şekli daha iyi anlaşılacaktır. Bu sayede TCK'daki suç tipinin çerçevesi, vurgu yapılan sınıraşan niteliğinin ötesinde değerlendirilebilecektir.

İnsan ticareti suçunun kanuni tanımının incelenmesi, bu suçun esasını oluşturan istismar amacının tarihsel boyutuyla ele alınması ile anlam kazanacaktır. İstismar amacı ve insan ticareti suçunun doktrinde tartışılan boyutu, bu suçun ceza hukuku mevzuatına girme süreci ile birlikte değerlendirilmemiştir. Bu nedenle Palermo Protokolü öncesindeki süreçte, istismarın hukuk sistemlerinde ve uygulamadaki görünüşü günümüzdeki insan ticareti olgusunu açıklaması bakımından incelenmelidir.

İnsan ticareti suçunun Palermo Protokolü'yle Türk Ceza Hukuku mevzuatına giren ve uluslararası suçlardan biri olarak incelenmesi insan ticareti kavramının hukuki boyutunun anlaşılmasında eksik kalmaktadır. Suçun uygulamasının incelenebilmesi ve suçla mücadelede cezalandırılmasının öngörülmesinden sonraki adımın atılabilmesi için suç tipinin tarihsel boyutuyla ele alınması gerekmektedir. Çünkü suçun hukuki boyutu, tarihsel bir sürecin sonunda şekil kazanmıştır.

İnsan ticaretinin ceza hukuku bakımından ele alınmasında literatürde eksik kalan nokta, suçun tarihsel gerçekliğinden soyutlanarak Palermo Protokolü düzeyinde ele alınması olmuştur. Bu tezde; insan ticareti ceza hukuku çerçevesinde değerlendirilmekle birlikte, suç tipinin düzenlenmesi süreci tarihsel boyutuyla birlikte incelenecektir. İnsan ticaretinin köleliğin devamı şeklinde bir uygulama ve istismar amacıyla işlenen bir suç tipi olarak ortaya konması, kanun maddesinin kısıtlı bir alanda uygulanması sorununun değerlendirmesi olarak kabul edilmelidir.

Bu çerçevede, tezin birinci bölümünde insan ticareti kavramı tarihsel boyutuyla ve uluslararası sözleşmelerde düzenlenme şekliyle ele alınmıştır. Dünyada meşru bir kurum köleliğin kaldırılmasına giden süreç değerlendirilerek yasa dışı kölelik uygulamasının cezalandırılmasına giden aşamalar ortaya konmuştur. Uluslararası sözleşmelerde köleliğe ilişkin düzenlemeler, insan ticareti kavramının ortaya çıkması ve insan ticaretinin çerçevesinin zaman içerisinde nasıl çizilmiş olduğunu göstermesi bakımından değerlendirilmiştir. TCK'da insan ticaretinin bir suç tipi olarak düzenlenmesinin dayanağı olan Palermo Protokolü incelenmiştir.

İkinci bölümde TCK'da insan ticareti suçunun yapısal unsurları incelenmiştir. Benzer suç tipleriyle karşılaştırılarak benzer ve farklı yönleri ortaya konmuştur. Son olarak insan ticaretinin kriminolojik değerlendirmesi yapılarak suçun boyutları, temel nedenleri, istismar şekilleri ve suçla mücadele konuları ele alınmıştır.

I. İnsan Ticareti Kavramı

A. İnsan Ticaretinin Tanımı

1. Genel Olarak

İnsan ticareti olgusunun tarihsel süreçte gelişimi ve günümüzde görülen şekilleri ile bağlantılı olarak Türk Ceza Kanunu'nda bir suç tipi olarak düzenlenmesi çalışmamızın temel konusu olduğu için öncelikle "insan ticareti" olgusunun bir kavram olarak tanımlanması gerekmektedir.

Uluslararası alanda konvansiyon, protokol gibi uluslararası hukuk enstrümanlarında yer alan insan ticareti kavramı, günümüzde birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de bir suç tipi olarak düzenlenerek TCK'da yer almıştır. Bununla birlikte, 18. yüzyıldan itibaren uluslararası sözleşmelerle ve devletlerin iç hukuklarında yaptıkları düzenlemelerle aşama aşama kaldırılmış bir kurum olan köleliğin[1] suç tipi olarak düzenlenmiş şekli olarak görülebilecek bu kavramın çerçevesini çizmek kolay değildir. Köle ticareti ve kölelik 18. yüzyıldan itibaren uluslararası sözleşmelerle bölge bölge yasaklanmaya başlanmış ve birçok devlet tarafından da iç hukuklarında yapılan düzenlemelerle ulusal düzeyde kaldırılmıştır. Günümüzde insan ticareti suçu olarak hukuk sistemlerinde vücut bulan bu olgunun kapsamı ve tanımı kesin hatlarla belirlenememektedir.

İnsan ticareti kavramı literatürde birçok akademisyen ve araştırmacı tarafından "modern kölelik" olarak da adlandırılmakta[2] ve çeşitli uluslararası ve iç

---

[1] Bkz. James Lee Ray, "The Abolition of Slavery and the End of International War", **International Organization**, C. 43, No: 3, Summer 1989, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/2706653, 28 Mart 2014; William R. Cotter, "The Somerset Case and the Abolition of Slavery in England", **History**, C. 79, No: 255, Şubat 1994, (çevrimiçi) equianosworld.tubmaninstitute.ca/sites/equianosworld.tubmaninstitute.ca/files/Cotter%20Somerset%20Case.pdf, 28 Mart 2014; Robert Brent Toplin, "Upheaval, Violence, and the Abolition of Slavery in Brazil: The Case of Sao Paulo", **The Hispanic American Historical Review**, C. 49, No: 4, Kasım 1969, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/2511159, 28 Mart 2014; Michael Vorenberg, **Final Freedom: The Civil War, the Abolition of Slavery, and the Thirteenth Amendment**, Press Syndicate of the University of Cambridge, Cambridge, 2004.

[2] Michèle A. Clark, "Vulnerability, prevention and human trafficking: the need for a new paradigm", "An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action", Haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 60, (çevrimiçi) www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 28 Mart 2014;

hukuk enstrümanlarıyla değişik tanımları yapılmaktadır. İnsan ticareti olgusu hem bir sömürü sürecini, hem de bir suç tipini ifade etmektedir.

İnsan ticaretinin ele alınmasında ve tanımlanmasında yaklaşımlara göre farklılıklar görülmektedir. Bu nedenle, insan ticaretine farklı tanımlar getirilmekte ve insan ticareti kavramının sınırları farklı yaklaşımlara göre farklı şekilde çizilmektedir. Bu yaklaşımların başlıcaları arasında; insan hakları söylemi, göç yaklaşımı, pazar yönelimli yaklaşım ve feminist yaklaşım sayılabilir. İnsan ticareti, bu yaklaşımların her birinde farklı bir yönden ele alınmaktadır. Göç yaklaşımı, insan ticaretini düzensiz göç süreçleri üzerinden ele alırken; pazar yönelimli yaklaşım bu suç ile elde edilen kârları, nihayetinde bir ticaret çeşidi olduğu için dünya genelinde oluşan pazarı ve bu ticareti yürüten çeteleri inceler. Feminist yaklaşımda ise insan ticareti yoluyla fuhuş sektöründe çalışan kadınlar üzerinden insan ticaretini ele alır.[3]

Göç teorileri, göç olgusunun ortaya konması için çeşitli değişkenlere dayanılarak üretilir. Ekonomik, siyasi ve sosyal etkenler; dönemin uluslararası siyasi ve ekonomik yapılanmasıyla birleşerek göç olgusunun gelişiminin anlaşılmasında yardımcı olur.[4] Gerçekten de insan ticaretinin kaynak ülkedeki ekonomik koşullar ve hedef ülkeye ilişkin beklentiler, insanların yaşadıkları toplumdaki sosyal konumları gibi hususlarla yakından ilgisi vardır. Göç nedenlerinin başında ekonomik nedenlerin geldiği kabul edilmektedir.[5] Bu şekilde

---

Andrew Crane, "Modern Slavery as a Management Practice: Exploring the Conditions and Capabilities for Human Exploitation", **Academy of Management Review**, 2013, C. 38, No: 1, (çevrimiçi) eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer?sid=35a6359c-d661-4af9-a6b4-67fda47f4d56%40sessionmgr4005&vid=1&hid=4111, 28 Mart 2014; Julia O'Connell Davidson, "New Slavery, Old Binaries: Human Trafficking and the Borders of 'Freedom'", **Global Networks**, C. 10, No: 2, 2010, (çevrimiçi) http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1471-0374.2010.00284.x/pdf, 3 Nisan 2014; Kevin Bales, "Testing a Theory of Modern Slavery", Şubat 2006, (çevrimiçi) www.yale.edu/glc/events/cbss/Bales.pdf, 28 Mart 2014.

[3] Aslıcan Kalfa, "Eski Doğu Bloku Ülkeleri Kaynaklı İnsan Ticareti ve Fuhuş Sektöründe Çalışan Kadınlar", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara, 2008, s. 1, (çevrimiçi) http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/3538/4423.pdf?show, 30 Kasım 2011.

[4] Devrim Gül Vural, "Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Isparta, 2007, s. 11, (çevrimiçi) http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00575.pdf, 30 Kasım 2011.

[5] Cenap Keskin, Önder Özar, **Yurtdışı Göç Hareketleri ve Vatandaş Sorunları**, Ankara, T.C. Dışişleri Bakanlığı Ekonomik ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü, 1953, s. 3.

ortaya çıkan insan hareketliliği de beraberinde insan ticareti olgusunu getirmektedir.[6]

İnsan ticaretine ilişkin dikkate alınabilecek zorunlu göç modelini genel göç teorisine yerleştiren Lee'ye göre göç, yaşanan yeri temelli veya sürekli olarak değiştirmektir ve ne kadar kısa veya uzun, güç ya da kolay olduğuna bakılmaksızın her göç hareketi, bir çıkış ile bir varış noktası ve aradaki engelleri kapsar.[7] Göç yaklaşımıyla değerlendirildiğinde Afrikalı kölelerin çiftliklerde çalıştırılmak üzere zorla Amerika kıtasına götürülmeleri de, 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden insanların daha iyi bir yaşam umuduyla Kuzey Amerika'ya yerleşmeleri de genel bir göç çatısı altında olsa da bunların farklı nitelikler taşıdıkları söylenebilir.[8] Benzer şekilde günümüzde gelişmekte olan ülkelerin kaynak ülke, gelişmiş ülkelerin hedef ülke olarak değerlendirilmesi de insan ticaretinin göç yaklaşımıyla değerlendirilmesinin bir örneğidir.

Bu yaklaşımla insan ticareti ele alındığında, sınıraşan bir suç niteliğini göstersin veya göstermesin, genellikle göç bağlamında vuku bulduğu savunulmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ülke sınırları içinde kırsal alandan büyük şehirlere veya sınıraşan nitelikteyse de gelişmekte olan ülkelerden sanayileşmiş ülkelere doğru bir göçün varlığından söz edilebileceği için insan ticaretinin göç yaklaşımına göre ele alınmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.[9]

Düzensiz göçün insan ticaretine dönüşebilmesi için gereken kıstaslar ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) nezdinde 1994 yılında yapılan bir konferansta şu şekilde sayılmıştır; paranın el değiştirmesi, bir tacirin mevcudiyeti, uluslararası bir sınırın geçilmesi, girişin yasa dışı olması, hareketin gönüllü olması. Burada sayılan unsurlar değerlendirildiğinde, o yıllarda insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı

---

[6] Belkıs Kümbetoğlu, "Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik", **Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar: Göç, Yurttaşlık, İnsan Hakları, Toplumsal Cinsiyet, Küresel Adalet ve Güvenlik**, Haz.: Ayhan Kaya, Günay Göksu Özdoğan, Bağlam Yayıncılık, Temmuz 2003, s. 272-273.

[7] Everett S. Lee, "A Theory of Migration", **Demography**, C. 3, No: 1, 1966, s. 49, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/2060063, 28 Mart 2014.

[8] Kümbetoğlu, a.e., s. 276-277.

[9] Alexis A. Aronowitz, **Human Trafficking, Human Misery: The Global Trade in Human Beings**, Londra, Praeger Publishers, 2009, s. 23.

arasındaki ayrımın günümüzde olduğu kadarıyla bile netleşmemiş olduğu anlaşılmaktadır.[10]

Pazar yönelimli yaklaşım bakımından insan ticareti, oldukça yüksek kâr getiren, yasa dışı bir pazar olarak görülmektedir. İnsan ticaretinde yer alan kişiler; mağduru tedarik eden, ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, bir yerden başka bir yere götüren fail ve amaçladıkları istismarın uygulanması aşamasında yer alarak fuhuş yaptıran, zorla çalıştıran, mağdurun vücut organlarını alan kişilerdir. Bu kişilerin amacı kâr elde etmektir ve bu kişiler bakımından insan ticareti bir alım satım faaliyeti, bir iştir.[11] Bu açıdan insan ticareti, uyuşturucu ve silah kaçakçılığıyla birlikte en çok kâr getiren örgütlü suçluluk olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de özellikle iş gücünün istismar edilmesiyle büyük kârlar elde edilmektedir. Mal olarak görülen köleler gibi insan ticareti mağdurları da mal olarak görülüp istismar edilmektedirler.

Ceza adaleti sistemi bakımından insan ticareti, örgütlü suçluluğun bir faaliyet alanı olarak ve sınır güvenliğinin, kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin ihlali olması yönüyle faillerin yargılanması ve mağdurların korunması odaklı ele alınmaktadır.[12] Ceza kanunlarında bir suç tipi olarak düzenlenmesinin yanında, failin istismar amaçlı gerçekleştirdiği ve istismar sürecindeki hukuka aykırı hareketleri de insan ticareti olgusunun bir parçası olmaktadır.

Bunların yanında insan ticareti, bir insan hakları ihlalidir. İnsan ticaretiyle insan onurunun, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği göz önünde bulundurulursa, bu olgunun insan hakları temelinden hareketle açıklanması mümkündür. Palermo Protokolü ile devletlerin iç hukuklarında bir suç tipi olarak düzenlenmesinin öngörülmesinin öncesinde insan hakları alanında insan ticaretiyle ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmıştı.[13] İnsan ticaretiyle ilgili olarak insan hakları bakımından uluslararası alandaki düzenlemelere bakıldığında AİHS'nin 4'üncü maddesinin kölelik, angarya ve zorla çalıştırma yasağını düzenlediği görülmektedir.

[10] Kalfa, a.e., s. 6-7.
[11] Aronowitz, a.g.e., s. 24.
[12] Aronowitz, a.g.e., s. 27.
[13] Aronowitz, a.y.

Bu düzenleme dışında MSHS'nin 8'inci maddesinde kölelik ve zorla çalıştırma yasağına yer verilmiştir.[14]

Bir kavram olarak "insan ticareti" olgusunun ortaya çıkışı 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Esasında kölelik uygulamasının bir devamı niteliğindeki insan ticareti bu dönemden itibaren daha çok fuhuşla birlikte tanımlanmıştır.[15] Bununla birlikte insan ticareti; sadece fuhuş ile bağlantılı değildir. Mağdurların istismarı hedeflenerek vücut bütünlüğüne, çalışma özgürlüğüne, insan onuruna aykırı hareketler suç olarak ceza kanunlarında yer almaktadır.

Tarihte kölelik kurumunun meşru olduğu dönemlerde köleleştirme savaşlar, akınlar gibi yöntemlerle gerçekleştirilirken[16] günümüzde insan ticareti, kişilerin kandırılması, tehdit edilmesi, korkutulması gibi yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Esasında günümüzde "insan ticareti" olarak adlandırılan kavram, artık hukuk sistemlerinde meşru görülmeyen bir kurum olan köleliğin farklı yollarla uygulanmasından başka bir şey değildir. İstismar edilen insanların tedarik yöntemleri ve bu istismarın uygulanma sürecinin tabi olduğu hukuk kuralları değişmiştir. Köleliğin meşru olduğu geçmiş dönemlerde köleler gözle görülür bir şekilde toplumun içinde yer almaktayken, artık köleleştirme bir suç olduğu için mağdurlar yine toplumda, aramızda olmasına rağmen fark saklanmakta ve gizli kalmaktadır.[17] İnsan ticareti, köleliğin günümüzdeki arz ve talep durumuna göre uyarlanmış şeklidir.[18]

Günümüzde "insan ticareti" olarak adlandırılan çağdaş kölelik olgusu, toplum yaşamında tarihte yüzyıllar boyu devam etmiş olan köle ticaretinden daha az öneme sahip değildir. Arlacchi'nin ifadesine göre; kölelik amacıyla dört yüzyıl boyunca yaklaşık 11,5 milyon Afrikalı köleleştirilmiş, 1990-2000 yılları arasında

---

[14] Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yayıncılık, C:1, 8. bs., Aralık 2012, s. 153.

[15] Damian Zaitch, Richard Staring, "The Flesh is Weak, the Spirit Even Weaker: Clients and Trafficked Women in the Netherlands", **Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients**, Ed. Andrea Di Nicola, Andrea Cauduro, Marco Lombardi, Paolo Ruspini, Springer Science+Business Media LLC, 2009, s. 80.

[16] Gülnihal Bozkurt, "Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 38, No: 1-4, 1981, s. 66-67, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1981-38-01-04/AUHF-1981-38-01-04-Bozkurt.pdf, 29 Kasım 2011.

[17] Aronowitz, a.g.e., s. 29.

[18] Aronowitz, a.g.e., s. 76.

sadece on yılda ise 30 milyondan fazla kadın ve çocuğun Uzak Doğu'da cinsel veya işgücü istismarı amacıyla insan ticareti mağduru olmuştur.[19] Bu karşılaştırma, insan ticareti olarak adlandırılan olgunun, tarihteki kölelik uygulamalarından daha önemsiz bir boyutta olduğu algısının yanlış olduğunu göstermektedir. Daha basit bir ifadeyle; kölelik 18. yüzyılda yasaklandığında ortadan kalkmış olan bir sorun değildir ve günümüzde artan bir ciddiyetle devam etmektedir. Kölelik yasaklanmıştır, ancak ortadan kalkmamıştır.

Günümüzde insan ticareti olarak adlandırdığımız olgu, yasaklanan kölelik uygulamasının günümüz toplumlarının ihtiyaçlarına göre değişmiş bir halinden başka bir şey değildir. Hatta bu olgunun ruhsuz/cansız, bürokratik bir isimlendirmeyle "insan ticareti" olarak anılmasının yerinde olmadığı ifade edilmektedir. Geçmişte olduğu gibi köleler zincir takılarak sürüklenmemekte, ancak tehdit, şiddet gibi yollar kullanılarak özgürlükleri ellerinden alınmakta, satın alınıp satılmakta ve tedarik edilmektedirler.[20]

Gerçekten de, insan ticareti terimi, köleliğin ve köle ticaretinin kaldırılmasını takip eden dönemde bu uygulamanın başta fuhuş amacıyla olmak üzere çeşitli şekillerinin devam etmesine karşı yapılan sözleşmelerde, 1900'lerden sonra kullanılmaya başlanmıştır. Başlangıçta zorlama veya kandırma yoluyla fuhuş yaptırmak insan ticareti kavramının kapsamında değerlendirilirken[21] daha sonraki uluslararası belgelerle kapsamı, tek istismar şekli olarak fuhuştan daha geniş bir şekilde tanımlanmıştır. Artık bir suç olan insan ticaretinin, tarihçesinin ve günümüzdeki uygulamalarının köleliğin tarihsel boyutuyla birlikte değerlendirilmesi, bu kavramın doğru anlaşılması bakımından büyük önem taşımaktadır.

---

[19] U.S. Committee for Refugees and Immigrants, "Trafficking in Women and Children: A Contemporary Manifestation of Slavery", 1 Temmuz 2000, (çevrimiçi) http://www.refworld.org/docid/3c58099b8.html, 5 Nisan 2014.

[20] John R. Miller, "Call It Slavery", **The Wilson Quaterly**, C. 32, No: 3, Yaz 2008, s. 54, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/pdfplus/40262140.pdf?&acceptTC=true&jpdConfirm=true 18 Şubat 2014.

[21] Anne T. Gallagher, **The International Law of Human Trafficking**, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, s. 13.

2. Hukuki Düzenlemelerde İnsan Ticaretinin Tanımı

Kölelik kurumunun yasaklanma süreci ile birlikte ortaya çıkan uluslararası ve ulusal hukukta insan ticareti kavramı, zaman içinde köleliğin yerine kullanılır hale gelmiştir.

Uluslararası hukukta yer alan ve iç hukuklarda bir suç tipi olarak düzenlenen insan ticaretinin tanımı üzerinde bir uzlaşma yoktur. İnsan ticaretinin sınırlarının belirlenmesi tartışmaya açık bir konu olması nedeniyle, üzerinde fikir birliğine varılan ve uluslararası hukukta nihai halini alan bir tanımı yapılmamıştır. Politik ve sosyal farklılıklar, belli bir tanımda uzlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Hukuki düzenlemelerin yapılması aşamasında hangi çerçevenin kanunlarla yasaklanan, cezalandırılması öngörülen davranışları oluşturduğunun belirlenmesi ihtiyacı, insan ticaretini tanımlamayı gerekli kılmaktadır.

Kölelik olgusunun geçirdiği değişim, Sanayi Devrimi'nin ve dönemin felsefi akımlarının toplum üzerindeki etkileri ile birlikte ele alınarak anlaşılabilir. Bu değişim, köleliğin hukuk alanında düzenleniş şeklini de etkilemiştir. Daha önceleri hukuk sistemleri içinde meşru bir kurum olarak işleyişine ilişkin olarak yasal düzenlemelerin olduğu kölelik; siyasi, ekonomik nedenler ve insanî kaygılarla meşruluğunun kaldırılmasına doğru giden düzenlemelere konu olmuştur. Her ne kadar kanunen kaldırılması bu kurumun varlığını uygulamada sonlandırmasa da, toplumların bu kuruma bakış açısının değişmesinin bir yansımasıdır.

Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Kanunu'nda insan ticareti;

> "şiddet, baskı, sahtekarlık ve hile ile kişileri, esaret veya benzeri koşullara tabi kılmak, iç hizmetlerde kullanmak şeklinde zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, kötü çalışma koşullarına veya köleliğe varan iş mükellefiyetlerine tabi kılmak amacıyla kişilerin tedarik edilmesi, kaçırılması, bir yerden bir yere götürülmesi, barındırılması, sevk edilmesi, satılması veya satın alınmasını içeren her türlü eylem"[22]

şeklinde tanımlanmıştır.

[22] Olgun Değirmenci, "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", **TBB Dergisi**, S. 67, 2006, s. 61; Trafficking Victims Protection Act of 2000, sec. 103. Definitions, http://www.state.gov/documents/organization/10492.pdf, 16 Ekim 2013.

EUROPOL (Avrupa Polis Ofisi)'nin insan ticareti tanımı şu şekildedir; "İnsan ticareti bir kişinin; fuhşunun istismarı, cinsel istismarın çeşitleri ve çocukların istismarı veya kimsesiz çocukların ticareti amacıyla şiddet veya tehdit ya da nüfuzu kötüye kullanma veya kandırma yoluyla kişi üzerinde gerçek ve yasa dışı hakimiyet kurmak anlamına gelir... Bu istismar şekilleri, çocuk pornografisi ürünlerinin üretimi, satışı veya dağıtımını da kapsar."[23] Bu tanım, insan ticaretini cinsel istismar amacıyla sınırlamış ve Palermo Protokolü'nün konuyla ilgili ek protokolünden farklı olarak suçun işleniş şekillerini ve amaçlarını belirten bir tanım getirmemiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 Mayıs 2000 tarihinde kabul ettiği R (2000) 11 sayılı Tavsiye Kararı'na ekte cinsel sömürü amacıyla insan ticareti şu şekilde tanımlanmıştır: "Cinsel sömürü amacıyla insan ticareti kavramı, bir veya daha fazla sayıda birey ya da tüzel kişi tarafından, yasal ya da yasa dışı yollardan, kendi rızalarıyla bile olsa, zor kullanarak, özellikle şiddet, tehdit ve yetkinin ya da hassas bir konumun kötüye kullanımı gibi yollara başvurarak cinsel sömürü amacıyla insan tedariki ve/veya insan sömürüsünün ve/veya ulaşımının veya göçünün organizasyonunu ifade eder."[24]

Türkiye tarafından 30.1.2003 tarihinde kabul edilmiş olan "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol"de insan ticaretinin tanımını 3'üncü maddesinin a fıkrasında şu şekilde yapılmıştır:

> "'İnsan ticareti", kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla

---

[23] EUROPOL, "Report on Traffic in Women and Forced Prostitution in Council of Europe Member States (ADOC 7785)", Council of Europe, Strazburg, 1997; aktaran Liz Kelly, Linda Regan, "Stop Traffic: Exploring the Extent of, and Responses to, Trafficking in Women for Sexual Exploitation in the UK", Ed. Carole F. Willis, Home Office Policing and Reducing Crime Unit, Police Research Series, Paper 125, Londra, 2000, s. 3, (çevrimiçi) http://www.iiav.nl/epublications/2000/stopping_traffic.pdf, 5 Nisan 2014.

[24] Tavsiye Kararı metni için bkz. (çevrimiçi) http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/Cinsel%20s%C3%B6m%C3%BCr%C3%BC%20amac%C4%B1yla%20insan%20ticareti.pdf, 18 Şubat 2014.

kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir."

Devletlerin iç hukukunda da, Palermo Protokolü gibi uluslararası sözleşmelerin öngörmesi üzerine zaman içinde insan ticaretini suç olarak tanımlayan ve köleliği kaldıran düzenlemeler yapılmıştır. Bu yöndeki kanunlaştırma, en son Moritanya'da 1980 yılında yapılmıştır. Bu devlet, köleliğin kaldırıldığı en son devlet olmuştur.[25]

İnsan ticaretinin TCK'da bir suç olarak tanımına baktığımızda, kanuni tarifi yapılmış bir suç tipi olarak insan ticareti 80'inci maddede düzenlenmiştir. Suçun ceza kanunumuzdaki tanımının kapsamında istismar şekillerinden "fuhuş yaptırmak, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tabi tutmak ve vücut organlarının verilmesini sağlamak" yer almaktadır. Ancak genel itibariyle insan ticaretinin tanımı Palermo Protokolü ile uyum göstermektedir.

B. Tarihçe

1. Dünyada Tarihsel Gelişimi

a. Genel Bilgiler

İnsan ticareti; tarihsel, kültürel, ekonomik, siyasi gibi pek çok açıdan araştırma konusu olmaktadır. Bir olgu olarak insan ticareti, insanlık tarihinde iş gücü sömürüsünün, istismarın ve dolayısıyla kölelik kurumunun çağımızın koşullarına göre değişime uğramış bir görünüşüdür. İçinde bulunduğumuz dönemin koşullarıyla şekillenmiş olduğu için tarihçesi ile bugünkü geldiği nokta birlikte değerlendirilerek bu suç tipi bir kavram olarak anlaşılabilir ve bu suçla etkili mücadele yöntemleri geliştirilebilir.

[25] Scarpa, a.g.e., s. 4.

Tarihte kölelik olgusu, insan iş gücüne duyulan ihtiyaç kadar eskiye dayanmaktadır. Köleleştirme yöntemleri, kölelerin tâbi olduğu hukuk düzenleri, köle olarak nitelendirilen insanların iş gücü bakımından kullanım alanları toplumlara ve dönemlere göre farklılık göstermektedir. Kölelik olgusuna toplumların yaklaşımı, hukuk alanında köleliğin düzenleniş şekli veya yasaklanması, kölelik olgusunun var olmasının nedenleri, kölelerin kullanım alanları gibi konularda tarihte ve günümüzde toplumdan topluma farklılıklar gözlenebilmekle birlikte, değişmeyen nokta insanın sömürüsüdür.

Tek tanrılı dinlerin meşru gördüğü kölelik, tek tanrılı dinlerin yayılmasından önce veya tek tanrılı dinlerin yayılmadığı Hint, Çin, Maya, İnka, Eski Yunan, Roma gibi eski uygarlıklarda toplum düzeninin bir parçası olmuştur. Toplumsal yapıda yer alan sınıflardan biri olarak köleler, bu gibi farklı uygarlıkların farklı ekonomik düzenleri ve toplumsal yapıları nedeniyle değişen hukuki veya geleneksel uygulamalara tâbi tutulmuşlarsa da genellikle sınıfsal ayrımcılığın ortak nokta olduğu söylenebilir.[26]

Savaşlarla elde edilen esirler, borç ödemekten acze düşenler, yoksullar, köle sınıfından olanların çocukları gibi gruplar çeşitli toplumlarda ve farklı dönemlerde köle kaynaklarını oluşturmuştur. Hâlihazırda toplumlarda bir gerçeklik olarak varlığını sürdüren köleliğin meşruluğunun hukuksal düzenlemelerle onaylanması gereği görülmemiştir. Bununla birlikte, bugün batı dünyasının en önemli filozofları arasında görülen Aristoteles, Platon gibi Antik Yunan filozoflarının bazı eserlerinde köleliği düşünsel temellere dayandırmaya çalıştıkları düşünülmektedir.[27] Bazı değerlendirmelere göre de, hiyerarşik bir evren ve insanların eşitsizliği temeline dayanan bu filozofların savundukları doğal kölelik anlayışı, üretim biçiminin sonucu olan mevcut düzenin felsefi boyutta meşrulaştırılmasıdır.[28]

---

[26] Güven Bakırezer, "Antik Yunan Düşüncesinde Kölelik", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C.63, 2008, s. 26-27, (çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/933/11631.pdf, 30 Kasım 2011.

[27] Bakırezer, a.y.

[28] Sibel İnceoğlu, "Türk Anayasa Mahkemesi ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı Çerçevesinde Af, Şartla Salıverme, Dava ve Cezaların Ertelenmesi", **Anayasa Yargısı Dergisi**, C.18, 2001, s. 41, (çevrimiçi) http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/INCEOGLU.PDF, 30 Kasım 2011.

Bununla birlikte, tarihte kölelik karşıtı görüşlerini dile getirmekten çekinmeyen kimi düşünürler de vardır.[29] Örneğin 1512-1569 yılları arasında yaşamış, Salamanca Okulu'nun en önemli temsilcilerinden olan Váquez de Menchaca, köleliğin insan tabiatına aykırı olduğunu ve Aristoteles ve diğer köleliği meşru bir kurum olarak kabul eden düşünürlerin amacının haksız savaşları meşru göstermeye çalışmak olduğunu savunmaktaydı.[30]

Antik Çağ dünyasında tanınan en etkili ve ayrıntılı düzenleme[31] olarak görülen Roma kölelik sistemine ilişkin hükümler Roma hukukunda yer almaktadır. Roma'da, imparatorluk döneminde hür yurttaş nüfusu 5,6 milyon iken köle nüfusunun 2 milyon civarında olması [32] köle sahibi olmanın yaygınlığını göstermektedir. Roma'da köleler ağırlıklı olarak tarımda kullanılmış, bir kısmı da ev içi hizmetlerde çalıştırılmıştır. Roma hukukunda köleler özel hukuk alanında

---

[29] Bkz. Sezai Ozan Zeybek, "Avrupa Düşüncesinin Tali Unsurları: Kölelik ve Sömürgecilik", **İnsan & Toplum,** C. 3, No: 6, 2013, s. 92, (çevrimiçi) http://insanvetoplum.org/files/insan%26Toplum(Human%26Society)_Volume3_Issue6.pdf#page=88, 5 Nisan 2014. Fransisken Vasco de Quiroga 15. yüzyılda yaşamış ve Amerika kıtasının Avrupalılar tarafından fethedilişine tanık olmuş bir İspanyol din adamı olarak kölelik karşıtı düşünceleriyle dikkat çekmektedir. Bkz. Cemal Bali Akal, **Modern Düşüncenin Doğuşu**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, Ekim 2010, s. 124-127. Modern anlamda insan hakları kavramını keşfettiğinden bahsedilen Bartolomé de Las Casas, 1513'te Küba'da tanık olduğu Caonao kıyımına tanık olduktan sonra kölelerini özgür bırakarak hayatını yerlilerin korumasına adamıştır ve gençlik yıllarında yerlilerin yaşadığı ağır koşullardan kurtulabilmeleri için yerleşilen bu kıtaya Afrika'dan köle getirilmesi fikrini desteklemiştir. Ancak olgunluk döneminde, bu Afrikalı köle uygulamasını desteklediği için kendisini suçlamıştır ve kölelik karşıtı bir duruş sergilemiştir. Bkz. Akal, a.g.e., s. 132-139. Las Casas bu dönemde savunduğu düşüncelerinde yalnız da kalmamıştır. Martin de Catalayud, Bartolomé de la Pena, Juan de Valle, Fernández de Angulo gibi başkaları da Amerika kıtasının Avrupalı fatihlerine ve yerlilerin köleleştirilmesine karşı görüşlerini açıklamışlardır. Bkz. Akal, a.g.e., s. 159.

[30] Akal, a.g.e., s. 239. Yine kölelik ve Amerikan yerlilerinin maruz kaldığı diğer şiddet ve zulme karşı vaazler veren dominiken bir din adamı Antonio de Montesinos, 1500'lerin başlarında bu söylevlerleriyle sömürgecilerde tepki uyandırmıştır. Bununla birlikte kendisini destekleyen din adamları da olmuştur. Bkz. Akal, a.g.e., s. 122-123.

[31] Luigi Capogrossi Colognesi, , "Roma Egemenliği: Yurttaşlık ve Kölelik", Çev. Özcan Çelebican , **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 43, No: 1-4, 1993, s. 308, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1993-43-01-04/AUHF-1993-43-01-04-celebican.pdf, 30 Kasım 2011.

[32] Ömer Şen, **Osmanlı'da Köle Olmak: Esaretten Özgürlüğe Geçiş Süreci**, İstanbul, Kapı Yayınları, 2007, s. 4.

taşınır mal olarak kabul edilmiştir.[33] Dolayısıyla hukuki anlamda kişi olarak kabul edilmeyen köleler hak sahibi olamazlardı.[34]

Tarihte, savaşlarda yenilgiye uğrayan tarafın askerleri ve sivil halkı savaş tutsağı olarak alınıp –savaşlarda elde edilen eşyalar gibi- mal olarak değerlendirilmiş ve köleleştirilmişlerdir.[35] Savaşlar, tarih boyunca birçok uygarlıkta başlıca köleleştirme yöntemlerinden biri olmuştur. Öte yandan, köle ticaretinin batılı sömürgeciler tarafından dikkat çekici boyutlarda ve şekillerde yapıldığı dönemde, köleleştirme yöntemi olarak savaş farklı bir boyutta değerlendirilmelidir. 19. yüzyıl istatistiklerine göre Afrika'da köle ticaretine konu olan köleler temel olarak savaşlar, adam kaçırma, ceza olarak köleleştirme gibi yöntemlerle sağlanmaktaydı. Ancak artan köle talebi nedeniyle köle kaynağı arayışının da artması, saldırı ve baskın şeklinde yapılan savaşların politik nedenlerle mi, yoksa ekonomik amaçlarla mı yapıldığı ayrımını güçleştirmektedir.[36]

Tarihte çeşitli uygarlıkların hukuk sistemlerinde bazı farklılıklarla düzenlenen kölelik kurumu, ekonomik hayatın bir parçasını oluşturuyordu. Topraklarını geliştirmek, varlıklarını sürdürmek gibi nedenlerle komşularıyla savaşlar yapan uygarlıklar açısından kölelik, kapalı ekonomileri için elde edilen savaş tutsaklarının öldürülmesi yerine iş gücünden faydalanılması şeklinde bir işlev görüyordu.[37] Ekonomik işleve dayanan köleleştirme, kölelik kurumuna ılımlı yaklaşanlar tarafından, savaş tutsaklarının köleleştirilmesinin bu insanların ölümden kurtulmaları anlamına geldiği şeklinde değerlendirilmiştir. Maurice Lengelle'in ifadesiyle; "Eski köleliğin en önemli toplumsal işlevi, ölüm tehlikesi karşısında kalan çaresiz insanları koruması ve onlar için bir çeşit sığınma yeri oluşturmasıydı."[38]

---

[33] Özlem Söğütlü Erişgin, "Roma Hukukunda Hamile Kadın Kölenin Çocuğunun (Partus Ancillae) Hukuksal Yazgısı Hakkında", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 61, No: 4, 2012, s. 1407, (çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1761/18674.pdf, 1 Nisan 2014.
[34] Haluk Emiroğlu, **Roma Hukukunda Kadının Durumu**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sözkesen Matbaacılık, 2003, s. 25; Buse Aksaray, **Roma Hukukunda Kadının Hak ve Fiil Ehliyeti,** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2012, s. 19.
[35] Hanifi Sever, Salih Arslan, **İnsan Borsası**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s. 7.
[36] Ehud R. Toledano, **Suskun ve Yokmuşçasına İslam Ortadoğusu'nda Kölelik Bağları**, Çev. Y. Hakan Erdem, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 61-62.
[37] Bozkurt, a.e., s. 67.
[38] Maurice Lengelle, **Kölelik**, Çev. Emine Su, İstanbul, İletişim Yayınları, 1993, s. 12.

Eski uygarlıklardan yerleşik olanlarında -tarımsal alan başta olmak üzere- iş gücü ihtiyacı, kölelik kurumunun yaygın bir şekilde varlığını sürdürmesine neden olmuştur. Göçebe olan eski Türk toplumlarında da kölelik görülmekle birlikte, yerleşik toplumlardan farklı özellikler arz ettiği belirtilmektedir. Eski Türk toplumlarıyla yerleşik toplumların toplumsal ve ekonomik yapılarındaki farklılıklar, kölelik kurumunun düzenleniş şekline ve toplumsal hayatta yer alma oranına da yansımıştır.[39]

Ortaçağ Avrupası'nda (M.S. 395-1453) kölelik kurumu, derebeylerine bağlı olan serfleri ifade eden bir hale gelmiştir. Feodal sosyal ve ekonomik yapı, toprağa bağlı kölelik şeklinin gelişmesine yol açmıştır.[40] Benzer bir yapı, Avrupalı kaşiflerin Amerika'ya yerleştikleri dönemde de istila ettikleri bu yeni kıtanın topraklarında kurulmuştur.[41]

Ortaçağ sonlarındaki siyasal ve ekonomik değişimler, yeni bir çağı beraberinde getirmiştir. Kölelik kurumu da toplumsal ve ekonomik yapının, siyasal düzlemin değişmesi ile 15. yüzyıldan itibaren farklı bir boyuta taşınmıştır.

b. Afrikalı Köle Ticareti

(1) Genel Bilgiler

Afrikalı köle ticareti, köleleştirme yollarının acımasızlığı, kölelerin maruz kaldıkları uygulamaların şiddeti ve batının tarihinde ekonomik gelişim bakımından taşıdığı önem nedeniyle kölelik kavramının anlaşılması yönünden büyük önem taşımaktadır. Tarihteki yeriyle taşıdığı önem bakımından ele alacağımız Afrikalı köle ticareti, salt tarihteki bir sayfayı hatırlatma amacıyla değil; günümüzde insan ticareti olgusunun anlaşılması için ele alınması gerekmektedir. Kölelik kurumunun uluslararası alanda yasaklanması ile sonuçlanan bir süreci, insanların alınıp satılması olgusunu açıklayan bir tarihsel gerçekliktir. Köleliğin ekonomik hayattaki işlevi bakımından yasal bir ticari faaliyet olmaktan yasa dışılığa geçen insan ticareti

[39] Bozkurt, a.e., s. 96-101.
[40] Caner Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. Md. 80),** Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007, s. 85.
[41] Akal, a.g.e., s. 115 vd.

olgusunun geçmişi büyük ölçüde tarihte utançla anılan bu ticaret faaliyetleri ve buna ilişkin hukuki düzenlemelerle birlikte açıklanabileceği için çalışmamızda genel hatlarıyla ele alınmıştır.

Afrikalı köle ticaretinin tarihteki yeri, Avrupa devletlerindeki gelişmeler ve bu gelişmeleri takiben ortaya çıkan ekonomik büyüme ile birlikte değerlendirilebilir. Batılı ülkelerdeki ekonomik büyümenin sömürgelerdeki kaynakların sömürülmesiyle sürdürüldüğü ifade edilmiştir.[42] Batılı sömürgeci güçler, sömürgeleştirdikleri topraklardaki insanları da, hammadde ve kaynaklar gibi kazanç ve zenginleşme maddesi olarak görmüşlerdir. Bu nedenle; kakao, şeker, pamuk, tütün, altın gibi batılı sömürgeciler tarafından Avrupa'ya taşınan zenginlikler gibi insanlar da köleleştirilerek ticari mal haline getirilmiştir. Yeni Dünya'dan elde edilen kaynakların zenginliğe dönüştürülmesi için gereken iş gücü ihtiyacı, ücret ödenmesi gereken işçiler yerine mal olarak görülen köleler tarafından karşılanarak üretimde kâr oranı yükseltilmek istenmiştir. Köleleştirilen yerli halkların insan-altı yaratıklar olarak görülmesi, kölelik kurumunun düşünsel olarak desteklenmesidir. Bu, toplum vicdanında kölelik kurumunun mazur görülmesi şeklinde bir savunma mekanizmasının geliştirilmesi olarak değerlendirilebilir.[43]

Edward Reynolds'un Afrika'da kölelikle ilgili ifadesine göre;

> "Çevre şartlarına ve toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak pek çok değişken, kölenin elde ettiği hizmet karşılığında gündeme gelen baskı seviyesi ve kölenin, toplumun diğer normal grupları ile olan ilişkisini de içerecek şekilde, Afrika'nın değişik bölgelerindeki hizmet etme çeşitlerini belirlemiştir. Böylece "ılımlı kölelik", "orta halli kölelik" ve "sert kölelik" arasında ayrım yapmak olasıdır. Kölenin tüm tanımlamalarındaki ortak payda, böyle bir insanın politik olarak başka bir insanın malı olması, sosyal açıdan toplumun geri kalan kesiminden daha aşağı bir seviyede bulunması ve zorunlu olarak çalıştırılmasıdır."[44]

Bu şekilde yapılan bir ayrıma göre değerlendirildiğinde, batılı sömürgeciler tarafından yapılan Afrikalı köle ticaretinin; Afrika'dan Amerika'ya sevk edilme

---

[42] Jale Parla, **Efendilik, Şarkiyatçılık, Kölelik**, 2. bs., İstanbul, İletişim Yayınları, 2010, s. 9.
[43] Yenidünya, a.g.e., s. 11.
[44] Edward Reynolds, **Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak: Atlantik Köle Ticareti Tarihi**, Çev. Koray Akten, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2004, s. 20-21.

aşamasındaki yaşama koşulları, Amerika'da çalıştırıldıkları plantasyonlardaki[45] yaşam koşulları, kaçmaya kalkışan kölelerin karşılaştıkları sert cezalandırmalar gibi unsurlar dikkate alındığı zaman "sert kölelik" örneği teşkil ettiği söylenebilir.

(2) Atlantik Köle Ticareti

Amerika kıtasının varlığının Avrupalılar tarafından keşfi, hammadde ve iş gücü kaynağı olarak Afrika'ya yönelişleri insanlık tarihinde çok büyük etkiler yaratmıştır. Afrikalı köle ticareti, bundan önce de yüzyıllar boyunca yapılmaktaydı. 15. yüzyıla kadar Akdeniz bölgesi, Orta Avrupa ve Karadeniz bölgesi ağında köle ticareti mevcuttu.[46] Portekiz keşif gezileriyle Afrika'dan Avrupa'ya köle ticareti düzene oturmuş oldu. Amerika kıtasına yapılan seferlerin başlamasını takiben de Afrika'dan Amerika'ya, Atlantik aşırı köle ticareti yapılmaya başlandı. Amerika kıtasına götürülen köleler çoğunlukla; tütün, şeker, pamuk ve kahve tarımında kullanılıyordu.[47]

Afrikalı kölelerin Amerika kıtasında iş gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla Amerika'ya nakledilmesinin çeşitli nedenleri vardır. 1511 yılında İspanya Krallığı tarafından çıkarılan, Afrikalı köle ticaretine izin veren Burgos Kanunları, Amerika'ya giden yerleşimcilerin Amerikan yerlileriyle olan ilişkilerini düzene sokma amacı güdülerek hazırlanmıştı. 1518'de de, 4000 Afrikalı kölenin Amerika kıtasına sevki için ilk resmi izin verilmiştir.[48]

Avrupa kapitalist ekonomisi, Amerika kıtasında üretilen zenginlikleri Avrupa'ya taşımak ve bu zenginlikleri üretmek için Afrika'dan iş gücü sağlamak amacıyla Afrikalıları köleleştirmek yolunu tercih etmiştir. Avrupalılar'ın yüksek kâr amacıyla başvurdukları bu iş gücü kaynağının kaç insanın hayatına mal olduğu konusunda tartışmalar vardır. Atlantik aşırı köle ticaretinin devam ettiği bu dönem

---

[45] "Plantasyon" kelimesi, sözlükteki "Sanayide kullanılan kahve, kakao, kauçuk vb. bitkilerin geniş ölçüde yetiştirildiği işletme." anlamıyla kullanılmıştır. Bkz. Büyük Türkçe Sözlük, TDK, (çevrimiçi) www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5354d80109f2f1.15325396, 10 Nisan 2014.

[46] Reynolds, a.g.e., s. 101.

[47] Reynolds, a.g.e., s. 101.

[48] Patricia C. McKissack, Fredrick L. McKissack Jr., **Hard Labor: The First African Americans, 1619,** Aladdin Paperbacks, Ocak 2004, s. 21 vd.

boyunca Afrika'dan 11.698.000 kölenin gemilere bindirildiği ve bunlardan 9.778.500'ünün bu yolculuğu tamamlayabildiği şeklinde tahminler mevcuttur.[49]

Atlantik aşırı köle ticareti, birçok özelliğiyle kölelik olgusunun tarihteki vahşi bir kesitini oluşturmuştur. Atlantik aşırı köle ticaretinin hem ekonomik etkileri, hem de kölelik kurumunun yasaklanmasına giden uluslararası hukuktaki aşamaları etkilemiş olduğu için önem arz etmektedir. Günümüzde "köle ticareti" dendiğinde birçok insanın gözünde Atlantik aşırı yolculuğa çıkan köle gemileri canlanmaktadır. Atlantik köle ticareti, köle ticareti kavramıyla adeta özdeşleşmiştir.[50]

Atlantik aşırı köle ticaretiyle Afrikalı köleler tarımsal alanlarda, çiftliklerde kullanılmak üzere Amerika kıtasında çeşitli yerlere götürülüyorlardı. Şeker, kahve, tütün, pamuk plantasyonlarında ve madencilikte kullanılan bu kölelerin çalışma koşulları çok ağırdı. Özellikle hasat döneminde günde on altı ile yirmi saat arası çalışma gerektiren şeker plantasyonlarında kölelerin ölüm oranı çok yüksekti. Bu kölelerin çoğu sekiz ile on yıl arası hayatta kalabildikleri için, şeker plantasyonlarında çalıştırılmak üzere köle kaynağından köle talebi devamlılık gösteriyordu. Amerika ve Karayipler'e götürülen Afrikalı kölelerin üçte ikisi şeker kamışı kesmek için şeker plantasyonlarında çalıştırılıyordu ve bu, hasat mevsiminde genellikle aşırı sıcakta haftada altı gün, günde on dört saat olmak üzere ağır bir çalışmayı gerektiriyordu. Ayrıca yetersiz beslenen ve bağışıklıklarının olmadığı yeni hastalıklara maruz kalan Afrikalı köleler için bu şekilde çalışmak,

---

[49] Reynolds, a.g.e., s. 102. Kölelerin madenlerde, tarım arazilerinde, ev işlerinde çalıştırılması ve adak olarak kullanılması Avrupalılar'ın Afrika'ya ulaşmalarıyla ortaya çıkmamış; daha önce de buradaki yerel toplumlarda kölelik var olmuştur. Ancak acımasız uygulamaların çok büyük boyutlardaki köle ticaretiyle yaygınlaşması Avrupalılar'ın Atlantik köle ticaretine başlamasıyla gerçekleşmiştir. Portekizliler, Batı Afrika kıyılarına ticari seferlerle gelmişlerdir ve 1441 yılında on Afrikalı'nın Gine kıyısından Portekiz'e gönderilmesiyle köle ticareti alanında da etkinlik göstermeye başlamışlardır. 1470'lerden 1620'lere kadar Portekizliler on Afrikalı ile başladıkları ticari işi büyüterek Benin, Angola, Kongo gibi bölgelerden getirilen köleleri Altın Sahili'nde Afrikalı tüccar ve komisyonculara satarak köle ticaretine devam etmişlerdir. Afrika'da altın madenlerinde çalıştırılmak üzere ve fildişi, tekstil ürünleri, hayvan postları gibi ürünlerin ticaretini yapmak için bunlara karşılık köle satmak suretiyle, köle ticaretinde Afrikalı tacirler de yer almışlardır. Portekizliler'den başka, İngilizler, Hollandalılar ve Danimarkalılar da köle ithal ederek köle ticaretine dâhil olmuşlardır. Atlantik aşırı köle ticareti yapan ilk Avrupalı güç olmamasına rağmen Britanyalılar, 18. yüzyılın sonuna kadar, Avrupalılar'ın Afrika kıyılarında yaptıkları köle ticaretinin %40'ını kontrol altına alarak bu alanda liderliği ele geçirmiştir. Bkz. Reynolds, a.g.e., s. 22-24.

[50] Bales, a.g.e., s. 275.

tam anlamıyla ölümcüldü. Karayipler'e gelen üç Afrikalı'dan biri, buraya gelişlerinden itibaren üç yıl içinde ölmüştür.[51] Altın madenciliğinde çalıştırılan köleler de soğuk dere sularında altın aradıkları için, yaşam süreleri on ile on iki yıl arasındaydı.[52]

Şeker, kakao gibi tropikal mahsullerin Avrupalı tüketicilerce keşfedilmesi ve Amerika'daki yerli nüfusunun soykırım nedeniyle azalmış olması gibi nedenlerle Afrikalı köle ihtiyacı ve talebi giderek artmıştır.[53] Kölelerin yaşam süresi beklentilerinin -yaşam ve çalışma koşullarının çok kötü olması nedeniyle- düşük olması da Afrika kıyılarından Amerika'ya yapılan Atlantik aşırı köle ticaretinin devamlılığını sağlamıştır.

Amerikan yerlilerinin soykırımı başlı başına ayrı bir vahşet olarak maalesef tarihte yerini almıştır ve öldürülmekten kurtulan Amerikan yerlileri, köle ihtiyacını karşılayamadıklarından 16. yüzyılın başında Portekizliler tarafından Atlantik aşırı Afrikalı köle ticareti, bu kıtaya iş gücü kaynağı sağlamak amacıyla başlatılmıştır. Avrupalılar'ın bir Afrikalı'nın gördüğü iş hacminin dört ilâ sekiz Amerikan yerlisinin iş hacmine eşit olduğu düşüncesindeydiler. Bu nedenle Afrikalılar'ın işgücünden yararlanmanın yerli halkın sıkıntılarını hafifleteceği iddia ediliyordu.[54] Başta Bartolomé de las Casas olmak üzere, İspanyol din adamlarının hastalıklar ve aşırı çalışma sonucu helak olmaya başlayan yerlileri korumak adına gösterdikleri çabalar da, iş gücü kaynağı olarak Afrika'ya yönelme sonucunu getirmiştir.[55]

Atlantik köle ticareti, dönemin Avrupalı sömürgeci güçleri arasındaki siyasi dengeler açısından da önemli görülmüştür. Köle ticareti, Amerika'daki yerleşimci

---

[51] Mike Kaye, "Arrested Development: Discrimination and Slavery in the 21st Century", 2008, s. 2, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/a/arresteddevelopment.pdf, 30 Kasım 2011.

[52] Bkz. Reynolds, a.g.e., s. 125-126.

[53] Reynolds, a.g.e., s. 106.

[54] Reynolds, a.y.

[55] Reynolds, a.y. Öte yandan Cemal Bali Akal'a göre Las Casas olgunluk dönemi çalışmalarında kölelik karşıtı bir tavır geliştirmiştir. Akal, Las Casas'ın, Portekizler'in yaptığı Afrikalı köle ticaretini Müslümanlara karşı verilen haklı savaştan kaynaklanan bir zorunluluk saydığı için kendisini suçlamasının ve İspanyollar'ı, yerlileri köleleştirdikleri ve zenci köleleri satın aldıkları için suçlamasının da yalnızca yerlilerin köleleştirilmesine değil; köleleştirmeye karşı olduğunu gösterdiğini savunur. Bkz. Akal, a.g.e., s. 139.

Avrupalılar'ın köle talebini karşılayarak kazanç elde etmek isteyen tacirlerin etkinliklerinden ibaret olmayıp devletlerin de desteklediği bir alan halini almıştır.[56]

Avrupalı tacirlerin Amerika kıtasına yapacakları Afrikalı köle ticareti sevkiyatlarına ilişkin uygulamaları, insan-altı bir yaratık ve mal olarak görülen Afrikalılar'ın maruz kaldıkları kötü muamelenin ve şiddetin sadece başlangıcını oluşturmaktaydı.[57] İnsanlık dışı uygulamalara maruz kalan kölelere yapılan kötü muamele, deniz seferinde de devam etmekteydi. Amerika'ya götürülmek üzere gemilere yüklenen kölelerden yolculuğun sonuna kadar hayatta kalabilenlerinin sayısına ilişkin çeşitli veriler vardır. Örneğin; Royal African Şirketi tarafından, 1680 ve 1688 yılları arasında 249 sefer yapılarak taşınan 60,783 köleden sadece 45,396'sı yolculuğu tamamlayabilmiştir.[58] Tek bir örnekteki %24'lük bir ölüm oranı, Atlantik aşırı köle ticaretinin yapıldığı yüzyıllar boyunca Afrikalılar'ın maruz kaldığı katliamın boyutları hakkında bir fikir vermektedir. [59]

Günümüzde, başta Amerika ve Avrupa'daki devletlerinki olmak üzere; siyasi, ekonomik ve toplumsal yapılar üzerinde büyük etkisi bulunan köle ticareti, bu rota üzerinde birkaç yüzyıl devam etmiştir. Demografik, kültürel, siyasi etkileri

---

[56] Girişimcilerin devlet tarafından desteklenmesine örnek olarak; Afrikalılar'ın, Avrupalılarca varlığı keşfedilen bu yeni kıtada iş gücü sömürüsü amacıyla köle olarak satılmalarının iyi bir ticari fikir olduğunu düşünen bir köle taciri olan John Hawkins'in ikinci köle ticareti seferinden sonra Büyük Kraliçe Elizabeth tarafından şövalye yapılması gösterilebilir. Kraliçe Elizabeth, kâr oranı yüksek bu ticarette daha sonraki seferlerde ortak olmak üzere "İsa" adlı bir gemiyi ödünç vererek köle ticaretine ortak olmuştur. Bkz. Şen, a.g.e., s. 8-9.

[57] Bu uygulamalara örneklerden bahsedecek olursak; Amerika'ya sefer yapacak olan köle gemilerine bindirilmeden önce bütün kölelerin kafaları tıraş edilirdi. Aynı gemide birden fazla köle tacirine ait köleler taşınacaksa, kölelerin hangi köle tacirine ait olduklarının ayırt edilebilmesi için vücutlarına tacirin adının baş harfleri şeklinde işlenmiş demir parçaları kullanılarak damga basılırdı. Sefere çıkılacağı gün kölelere bolca yemek verilir –seferlerde yetersiz beslenme sorunu onları beklemektedir-, daha sonra ayak bileklerinden ikişer ikişer zincirlenerek gemilere götürülürlerdi. Gemiye bindirildiklerinde ise çırılçıplak soyulurlardı. Bkz. Reynolds, a.g.e., s. 85-86.

[58] Reynolds, a.g.e., s. 95.

[59] Afrika'dan Amerika kıtasının çeşitli limanlarına doğru yapılan bu deniz seferleri 40-69 gün arasında tamamlanıyordu. Yolculuğu kalabalık gemilerde ve kötü koşullar altında yapan Afrikalı köleler arasında hastalanma riski yolculuk uzadıkça artıyordu ve çeşitli nedenlerle ölümler görülüyordu. 1790'ların sonuna doğru %52 oranında ölümün görüldüğü gemilerin olduğuna dair bilgiler bulunmaktadır. Bunun yanında, köle tacirlerinin gemi kaptanlarına ölüm oranının düşük olması durumunda primler vermesi nedeniyle, bazen gemi kaptanları prim kazanabilmek için gemiye ilk yükledikleri kölelerin sayısını düşük göstererek kayıpları az göstermeye çalışıyorlardı. Bu şekilde daha yüksek prim almaya çalışan kaptanların kimi zaman köle sayılarına ilişkin yanlış bilgiler kaydetmiş olmaları nedeniyle, yolculuk sırasında ölen Afrikalı kölelerin oranına ilişkin veriler tam olarak gerçek oranları yansıtmayabildiği düşünülmektedir. Bkz. Reynolds, a.g.e., s. 93-106.

hala devam eden köle ticaretinin yasa dışı bir faaliyet olarak değerlendirilmesi de bu sürecin sonunda gelişmiştir. Günümüzde Avrupa ve Amerika'daki toplumsal, ekonomik, siyasi yapıların gelişim sürecini ve köleliğe ilişkin hukuki düzenlemelerin geçtiği aşamaların kökenlerini yorumlayabilmek açısından Atlantik aşırı Afrikalı köle ticaretinin ana hatlarıyla bilinmesi gerekmektedir. Çünkü tarihte çok eski zamanlardan beri birçok değişik nitelikteki uygarlıkta meşru bir kurum olan köleliğin uluslararası toplumda yasaklanarak hukuka aykırı bir faaliyet olarak iç hukuklarda da meşruiyetinin kaldırılması, Afrikalı köle ticareti uygulamasına karşıt görüşlerin güçlenmesi sürecini takiben gerçekleşmiştir.

c. Kölelik Karşıtlığının Gelişimi

Köleliğin toplumlarda meşru bir olgu olarak var olmasının temelinde yer alan sahip - köle eşitsizliği ile çelişen "bütün insanların özgür ve eşit doğdukları" fikri, yaygın görüşe göre ilk kez 18. yüzyılın sonunda Fransız Devrimi'yle ortaya atılmıştı.[60] Öte yandan, bu tarihten önce de kimi din adamları ve düşünürlerin kölelik karşıtı görüşler öne sürdükleri bilinmektedir.[61]

Batıda kölelik karşıtı hareketler, dönemin sosyal ve ekonomik değişimleriyle birlikte gelişmiştir. Dönemin bazı etkin fikir akımları, din anlayışını da etkileyerek halkların köleliğe bakış açılarını değiştirmeye başlamıştır. Aydınlanma dönemi filozofları ve evanjelistler, metodistler, quakerlar gibi bazı mezheplerin mensupları, kölelik karşıtlığının gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Köle ticaretinin vahşet dolu yönleri ve insanların bir kısmına diğer kısmından farklı olarak mal muamelesi yapılmasının uygulamadaki sonuçları gibi hususların toplum vicdanındaki etkisi, 18. yüzyıldan sonra değişmeye başlamıştır.[62] Bunun yanında, dünya ekonomik düzeninin değişime uğradığı bu dönemde, Avrupalı güçlerin köle ihtiyacı eski hayati önemini kaybetmiş olduğu için, kölelik karşıtlığının vicdanî boyutunun ötesinde ekonomiyle ilgili nedenlere dayandığı söylenebilir. Köle

---

[60] Silvia Scarpa, **Trafficking in Human Beings: Modern Slavery**, New York, Oxford University Press, 2008, s. 4.
[61] Bkz. Akal, a.g.e., s. 122 vd.
[62] Şen, a.g.e., s. 100-101.

ticareti konusundaki yaklaşımlarındaki değişiklik, tek başına insanî değerlerle ilgili nedenlere dayanmamaktadır. Sanayi Devrimi, köle ticaretinin geleceğini belirleyen temel etkenlerden biri olmuştur.[63]

Kölelik karşıtı düşüncelerin toplumda gelişmesi ve Sanayi Devrimi ile iş gücünün ekonomik sistemdeki yerinin değişmesi; meşru bir olgu olan köleliğin ikili ve çok taraflı uluslararası sözleşmeler ile kaldırılması, köle ticaretinin yasaklanması sonucunu getirmiştir.

Köle ticaretinin Büyük Britanya'da 1807'de, Fransa'da 1815'te yasaklanmasıyla ve daha sonraki aşamada kölelerin özgürleştirilmesine ilişkin kararnamelerin çıkarılmasıyla dünyada köleliğin kaldırılmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır. Britanya'da köleliğin kaldırılmasına yönelik ilk çabalar, kendi sömürgelerinde köleliğin kaldırılmasına yönelik düzenlemelerin getirilmesi girişimleriyle 18. yüzyıl ortalarında başlamıştır. Kozma, kölelik karşıtlığının 19. yüzyılın ilk on yıllarında Britanyalı orta sınıfın değerler sisteminin bir parçası haline gelmiş olduğunu ve daha sonra aydınlanma dönemi fikirleriyle yakından ilişkili olarak ve sömürge topraklarında medenileştirme misyonu ile Britanya ulusal kimliğiyle birleşmiş olduğunu ifade etmektedir.[64]

Amerikan İç Savaşı'nı takip eden dönemde kölelik karşıtları Osmanlı İmparatorluğu'na odaklanarak ve Büyük Britanya imparatorluk tasarısının bir parçası olarak Mısır toprakları da dâhil olmak üzere, bu bölgede Büyük Britanya hakimiyetini kurmaya destek olmuşlardır.[65] Bu şekilde, insancıl olduğu gibi siyasi ve ekonomik sebeplerle köle ticaretini yasaklayan Büyük Britanya, aynı zamanda bütün dünyada da köle ticaretinin kaldırılması için çaba göstermiştir. Bu amaçla da köle ticaretinin yapıldığı Fransa, İspanya, Portekiz, Brezilya gibi devletlerle anlaşmalar yaparak köle ticaretinin başka ülkelerde de yasaklanmasını sağlamaya

---

63 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. David Beck Ryden, **West Indian Slavery and British Abolition, 1783-1807,** United States of America, Cambridge University Press, 2009.

64 Liat Kozma, "Black, Kinless, and Hungry: Manumitted Female Slaves in Khedival Egypt", **Race and Slavery in the Middle East: Histories of Trans-Saharan Africans in Nineteenth-Century Egypt, Sudan, and the Ottoman Mediterranean,** Ed. Terence Walz, Kenneth M. Cuno, Cairo-New York, The American University in Cairo Press, 2010, s. 203.

65 Diane Robinson-Dunn, **The Haremi Slavery and British Imperial Culture: Anglo-Muslim Relations in the Late Nineteenth Century,** Manchester, Manchester University Press, 2006, s. 31.

çalışmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'yla da Kırım Savaşı sonrasında yapılan Paris Anlaşması (1856) ile Afrikalı köle ticaretinin kaldırılması ve kölelerin azat edilmesine ilişkin hükümler düzenlenmiştir.[66]

1831'de, bir Büyük Britanya sömürgesi olan Jamaika'da, bir papaz yardımcısı olan Samuel Sharp'ın tetiklediği isyanlar sonucu İngiliz parlamentosunun 1833'te aldığı kararla Britanya sömürgelerinde kölelik kaldırılmıştır.[67] Sharp'ın "çalışmanın bırakılıp özgürlük talep edilmesi gerektiği" şeklindeki çağrıları kısa sürede kanlı bir isyana dönüşmüştür. Bu isyan sonucunda kölelik sadece Britanya sömürgelerinde kaldırılmıştır.[68]

Büyük Britanya hükümeti, Jamaika'daki isyanın Haiti'de 1791'de başlayan köle isyanı gibi bir devrime dönüşmesinden endişeleniyordu. O dönemde şeker talebinin büyük oranını karşılayan bir Fransız kolonisi olan Haiti'de, köle isyanlarında köleler şeker plantasyonlarını yakmış, plantasyon sahibi beyazları öldürmüş ve tırmanan şiddet sonucu çıkan savaşla Haiti Fransız egemenliğinden kurtulmuştur.[69] Benzer bir tehlikeyi önlemek amacıyla çıkarılan kanunla, 1834 yılından itibaren geçerli olmak üzere, Britanya kolonilerinde kölelik kaldırıldı.[70]

Jamaika'daki isyanlar sonucunda Britanya parlamentosunun Britanya kolonilerinde köleliği kaldırma kararının insancıl sebeplerden ziyade, ekonomik kaygılara dayandığı söylenebilir. Büyük Britanya sömürgelerinde insanların alınıp satılamayacağını, insanlara köle olarak sahip olunamayacağını öngören bu kanun, toplumsal yapıdaki bir kurumu değiştirmeye doğru giden büyük bir adımdı.[71]

---

[66] Şen, a.g.e., s. 101-102.

[67] Ümit Ekin, "17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, 2010, C. 29 No: 47, s. 23-37, (çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1574/17073.pdf, 30 Kasım 2010.

[68] Kaye, a.e., s. 17.

[69] Bkz. Zeybek, a.e., s. 89 vd.

[70] Kaye, a.y.

[71] Bu kanunla plantasyon sahiplerine isyanlar sırasında ortaya çıkan zararlardan dolayı, yıllardır Afrikalılar'ı köle olarak istismar etmiş ve kölelerin iş sömürülmelerine devam edebilmek için kölelere karşı vahşi uygulamalardan çekinmeyen plantasyon sahiplerine 20 milyon sterlin tazminat verilmiştir. Bir diğer maddede de; kölelerin "çırak" olarak çalıştırılabilecekleri öngörülmüştü. Esasında başka bir ad altında köleliğin devamını sağlayan bu madde ile kölelerin çoğu, 1840'ta özgürleşene kadar zorla çalıştırılmıştır. Britanya'da yarım milyondan fazla insanın imza toplaması ve düzenlenen mitingler sonucu, 1838 yılında Britanya meclisi bu "çıraklık" düzenlemesini kaldırmıştır. Ancak, bu da Afrikalı kölelerin sorunları için tam bir çözüm olmamıştır. Çünkü maddi zararları devlet bütçesinden karşılanan plantasyon sahiplerinin

1833'te Britanya kolonilerinde köleliğin kaldırılması, köleliğe karşı önemli bir gelişme olmakla birlikte, bu düzenleme sadece Britanya sömürgelerini kapsadığı için diğer bölgelerde kölelik yasal olarak devam etmiştir.

Britanya sömürgelerinde köleliğin kaldırılmasının bu sömürgelerin ötesinde de etkileri olmuştur. 1833'teki bu düzenlemeyi takiben kurulan Amerikan Kölelik Karşıtı Topluluğu, toplumu konferanslar ve yayınlarla etkilemiştir. Politik ve ahlaki olarak kölelik karşıtı hareket, köleliği yasaklama amaçlı kampanyalarla desteklenmiştir. Politik köle karşıtlığı, iç savaşa da yol açarak kuzey Amerika tarihini yönlendiren olgulardan biri olmuştur. Amerika'da Kuzey ve Güney arasındaki uyuşmazlık nedeniyle çıkan iç savaş sonucunda, 1863'te kölelerin özgürlüğü ilan edilmiştir.[72]

1815'te yapılan Viyana Kongresi, köle ticaretinin uluslararası alanda ilk kez kınanmış olması bakımından önem taşımaktadır. Britanyalılar'ın Viyana Kongresi'nde sundukları, köle ticaretinin üç yıl içerisinde kaldırılması ve devletlere birbirlerinin gemilerini arama hakkı verilmesi teklifleri, diğer devletler tarafından kabul görmemiştir. Katılımcı devletler köle ticaretinin kaldırılması için belli bir süre sınırlaması kararlaştırmamış, bunu bir yaptırıma bağlamamış ve köle ticaretinin ceza hukukunda bir suç olarak düzenlenmesi hükmüne bildiride yer vermemiştir. Bu gibi konularda hükümlerin yer almamış olması nedeniyle uygulamada etkili bir şekilde işlev gösteremeyen bildiri, uluslararası alanda köle ticaretinin kınanması açısından yine de önem taşımaktadır.[73]

Viyana Bildirisi, köle ticaretinin kaldırılmasına yönelik tek işlevsiz hukuki düzenleme değildi. 1839 ile 1890 arasında köle ticaretinin kaldırılması hükmünü içeren 300'den fazla uluslararası andlaşma yapılmıştır. Diğer taraftan yapılan bu

---

aksine, köleleştirilmiş Afrikalıların ellerine geçen tek şey, bir tür kölelik olan çıraklık yapma imkânı olmuştu. İş veya toprak sahibi olmayan Afrikalılar için, köleleştirilip Karayipler'e getirilmelerinden dolayı yaşadıkları mağduriyetin giderilmesine yönelik bir düzenleme yapılmamıştı. Köle oldukları dönemden farklı olarak artık yaşadıkları barakaların kiraları, vergi giderleri gibi yeni masrafları yüklenmek zorunda kalmışlardı. Bu nedenle çoğu, çaresiz olarak eski sahipleri için düşük ücretle çalışmaya razı olmuştu. Bkz. Kaye, a.y. Günümüzde çaresizliklerinden yararlanılarak zorla çalıştırılan veya borç batağı yoluyla köleleştirilen insanların durumunun, köleliğin hukuk düzenlerinde yasaklandığı dönemdeki bu duruma benzerlik göstermektedir.

[72] Reynolds, a.g.e., s. 151-152.

[73] Scarpa, a.g.e., s. 42.

andlaşmalar, bir kurum olarak köleliği kaldırmaya veya kara ticareti olarak köle ticaretinin yasaklanmasına yönelik değil; sadece deniz ticaretinde köle ticaretini yasaklamaya yönelikti.[74] Bu nedenle, yapılan bu uluslararası andlaşmaların ahlaki kaygılar veya insani değerler nedeniyle köle ticaretini yasaklama çabası içinde olduğu düşüncesine şüpheyle yaklaşmak gerekir. Çünkü bu andlaşmalar köleliği kaldırmaya ilişkin hükümler değil, köle ticaretinin yasaklanmasına ilişkin hükümler içeriyordu.

Kongo Havzası'na ilişkin egemenlik haklarının tartışıldığı Berlin Konferansı'nda (1885) kara ticaretinde köle ticareti ve köleliğin kaldırılması kabul edilmiştir. 1890'da Brüksel Konferansı'nda katılımcı devletlerin, Afrikalı kölelerin ticaretinin yol açtığı suçlar ve yıkımlara bir son verme, Afrika'daki yerel nüfusu etkili bir şekilde koruma ve bu büyük kıtaya barış ve medeniyet getirme sözü vermekle, eşit şekilde kararlılıkta oldukları bildirilmiştir.[75]

Afrikalılar'ın köleleştirilmesi şeklinde gerçekleştirilen köle ticaretinin yasaklanmasına yönelik yapılan hukuki düzenlemeleri, 1900'lerin başlarından itibaren beyaz kadın ticaretinin yasaklanmasıyla ilgili çeşitli düzenlemeler takip etmiştir. Daha çok fuhuşla birlikte tanımlanmaya başlayan[76] bu kavram, ilerleyen zamanlarda beyaz kadın ticaretinden kadın ticaretine, daha sonra da insan ticareti kavramına dönüşmüştür. İnsan ticareti, köleliğin yasaklanmasını takip eden dönemde, insanın cinsel yönden ve iş gücü sömürüsünü ifade eden bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır.

---

[74] Scarpa, a.g.e. s. 43.
[75] Scarpa, a.y.
[76] Damian Zaitch, Richard Staring, "The Flesh is Weak, the Spirit Even Weaker: Clients and Trafficked Women in the Netherlands", **Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients**, Ed. Andrea Di Nicola, Andrea Cauduro, Marco Lombardi, Paolo Ruspini, Springer Science+Business Media LLC, 2009, s. 80.

2. Türkiye'de Tarihsel Gelişimi

a. Osmanlı'da Kölelik

İslam'da kölelik meşru görülmüştür. İslam hukukunda köleler hem kişi, hem de mal varlığı olarak kabul edilmiştir. [77] Kölelik kurumu, Osmanlı İmparatorluğu'nda hem hukuken, hem de fiilen var olmuş ve İslam hukuku hükümlerine göre düzenlenmiştir.[78]

Toledano'nun ifadesiyle, "sorumlu ve hatta bazen şefkatli patronaj üzerine olan vurgu, Müslüman dünyadaki köleliğin temel özelliklerinden biriydi." [79] Toplumsal ve ekonomik yapıdaki farklılıklar, coğrafi koşulların halkın yaşam tarzı üzerindeki etkileri gibi unsurlar kölelik kurumunun Osmanlı'da, batılı ülkelerdekinden farklı bir şekilde görülmesine neden olmuştur.[80] Köleleştirme aşaması yine de şiddeti içermekteyse de Amerika kıtasındaki plantasyon kültürünün İslam dünyasında yer almaması, kaçak kölelerin ağır bedensel cezalara maruz bırakılmamaları gibi farklılıklar Osmanlı'da ve genel olarak İslam devletlerinde

---

[77] Kozma, a.e., s. 200.

[78] Toledano, a.g.e., s. 56.

[79] Toledano, a.g.e., s. 233. Kadın kölenin sahibinden başka birinden olan çocuğunun köle olarak kabul edilmesiyle birlikte annesinden ayrı satılamaması buna bir örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Kozma, a.g.e., s. 201. Bir başka gösterge de; Köle üzerinde bir miktar şiddet kullanımının sosyal olarak kabul edilebilir görülmesiyle birlikte, fiziksel suiistimal kavramının da adalet sisteminde bir karşılığının olmasıdır. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 73. Ayrıca, İslam hukukuna göre, kaçak kölelerin yakalanmaları durumunda sahiplerine iade edilmeleri gerekmekle birlikte, kötü muamele durumunda kölenin azat edilmesi mümkündü. Bu bağlamda, kölenin -sahibinin iradesi dikkate alınmaksızın- mahkemece azat edilmesi, ciddi fiziki suiistimalin mahkemede kanıtlanmasıyla mümkündü. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 56. Padişah; acı çeken, bakımsız kalan, suiistimale uğrayan ve yoksul olan kölelerin sadrazam veya başka bir mevki sahibi görevlinin tavsiyesiyle azadını emredebiliyor, kölelerin sahiplerinin azat etmeyi reddetmeleri durumunda kölelerin özgürlüğünü devlet parasıyla satın alabiliyordu. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 62. Köleler, sahiplerinin mal varlığı olarak görüldükleri için alınıp satılabildikleri, hediye olarak verilebildikleri gibi kişi olarak kabul edildikleri için de karşılaşabilecekleri suiistimale karşı da sahiplerine karşı bir ölçüde hukuk sistemi tarafından korunulmuşlardır. Bkz. Kozma, a.g.e., s. 200.

[80] Örneğin Osmanlı'da özgür erkekler, köle kadınlarla evlenebiliyorlardı. Bunun gibi, Mısır'da özgür kadınlar ile köle erkeklerin evlenmiş olduklarına dair kimi kanıtlar da olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Kenneth M. Cuno, "African Slaves in Nineteenth-Century Rural Egypt: A Preliminary Assesment" , **Race And Slavery in the Middle East: Histories of Trans-Saharan Africans in Nineteenth-Century Egypt, Sudan, and the Ottoman Mediterranean,** Ed. Terence Walz, Kenneth M. Cuno, Cairo-New York, The American University in Cairo Press, 2010, s. 90-91.

kölelik uygulamasını Amerika'daki Afrikalı kölelik uygulamasından ayrıştırmaktadır.[81]

İslam hukukunda köle ve sahiplerin yükümlülükleri, birbirleriyle ilişkileri gibi çeşitli konular düzenlenmiştir. Kölesine kötü muamele eden sahip, mahkemece köleyi azat etmeye zorlanabilirdi. Genel olarak azat etmek öğütlenmiş ve desteklenmiş, ancak zorunlu tutulmamıştır.[82]

Kölelerin maruz kaldıkları sömürü tipleri; esasen, içinde bulunulan dönem ve coğrafi koşulların gereklerine göre şekillenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda İslam hukuku ve toplum gelenekleri de kölelik kurumunun fiilen uygulanış şekline yön vermiştir. Köleleştirilenin yaşı, etnik kökeni, cinsiyeti gibi etkenlere göre, bir köle olarak karşılaşacağı uygulamalar, kullanılacağı alanlar ve bunlara bağlı olarak hayat tarzı farklılaşmıştır.[83]

Osmanlı İmparatorluğu'nda kölelik kurumu, İslam hukukuna göre düzenlendiği için köleleştirme yöntemleri de İslam hukukuna göre belirlenmiştir. İslamiyet'e göre meşru köleleştirme yöntemleri, savaşta tutsak alma ve kişinin köle doğmuş olmasıdır.[84] Bununla birlikte, dönemin sosyal ve ekonomik koşullarına bağlı olarak zaman zaman köleleştirme yöntemlerine dair kuralların dışına çıkıldığı da görülmüştür. Savaş tutsaklarının köleleştirilmesi uygulamasına 1828-1829'daki Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar devam edilmiştir[85]. Bunların dışında, köle talebi savaşlar ile sağlanamadığında akınlar ve kaçırma yoluyla da köleleştirmenin gerçekleştirildiği bilinmektedir.[86]

Savaşta tutsak alma yöntemiyle köleleştirme, yalnızca gayrimüslimlerin köleleştirilmesi bakımından hukuka uygun görülmüştür. Gayrimüslim olsa da,

---

[81] Eve Troutt Powell, "The Tools of the Master: Slavery and Empire in Nineteenth Century Egypt", Paper Number: 13, Eylül 2002, s. 9-10, (çevrimiçi) https://www.sss.ias.edu/files/papers/paper13.pdf, 8 Ekim 2013.
[82] Ehud R. Toledano, **Osmanlı Köle Ticareti 1840-1890**, Çev. Y. Hakan Erdem, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1994, s. 5.
[83] Örnekler için bkz. Toledano, a.g.e. s. 6-7, 26, 47-48.
[84] Bkz. Y. Hakan Erdem, **Osmanlı'da Köleliğin Sonu**, Çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2004, s. 34.
[85] Erdem, a.g.e., s. 64.
[86] Toledano, a.g.e., s. 14.

savaş halinde bulunulmayan ülkelerin uyruğunda bulunan kişilerin kaçırılarak köleleştirilmesi İslam hukukuna aykırıdır.[87]

İslam hukukuna göre, kural olarak yenilgiye uğrayan gayrimüslim halk köleleştirilebilirdi. Ancak bu, geleneksel Osmanlı politikası gereği hayat bulmamıştır. Çünkü yerel halkın köleleştirilerek başka yerlere sevk edilmeleriyle yerel ekonomi bozulacak ve bu, fethedilen topraklardan elde edilecek vergi miktarının azalmasına neden olarak devlet ekonomisine zarar verecekti. Bu durum, Osmanlı'da köleliğin batıdan farklı bir şekilde gelişmesinin nedenlerinden birini oluşturmaktadır.[88]

Kafkaslar'da Rusların yaptığı etnik temizlik nedeniyle oluşan kargaşa ortamının getirdiği sorunlar, aşiret yapısının egemen olduğu Kırım'ın kuzeydoğu ve kuzeybatısında aşiretler arası rekabet ve kıtlık gibi sorunlar da bu bölgede halkın kendi çocuklarını satması gibi durumları beraberinde getirmiştir.[89] Bu çocuklar için köleleştirilme, yukarı doğru bir sosyal hareket niteliğindeydi. Çerkez, Gürcü, Slav gibi açık renkli erkeklerin haneler için satın alınmakta ve "kul" olarak bilinen bu erkekler Osmanlı askerî-idarî seçkinlerinin arasına katılmaları için eğitilmekteydiler. Bu erkekler, yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluk seçkinlerinin belkemiğini, yönetici sınıfının bir bölümünü oluşturmuşlardır.[90]

Rus işgalinden kaçan halkların göçünün en yoğun olduğu dönemde, 1862'de, bu köle ticaretinde şeriat kurallarına aykırı olarak Müslümanlar'ın da köleleştirildiği haberlerinin duyulması üzerine Çerkez köle ticareti yasaklanmıştır.[91]

---

87 Erdem, a.g.e., s. 15-16.

88 Erdem, a.g.e., s. 16. Bununla birlikte, Toledano'ya göre; marjinal bir olgu olarak tarım köleliği 1860'larda Kafkasya'dan zorunlu Çerkez göçü sonrasında ortaya çıkmıştır. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 7.

89 Şen, a.g.e., s. 118. Borçlarını, vergilerini ödeyemeyen, kıtlıkla ve sefaletle mücadele eden Çerkezler'in çocuklarını köle olarak sattığı aktarılmaktadır. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 15. Bununla birlikte, anne babaları aldatılarak köleleştirilen çocuklar da vardı. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 132.

90 Toledano, a.g.e., s. 12. Erdem, a.g.e., s. 14. Ancak, bu şekilde, köleleştirilmeyi takiben askerî ve idarî alanlarda mevki sahibi olarak yükselme yolu, köleleştirilen Afrikalılar veya diğer etnik gruplardan olan kişiler için değil, çoğunlukla Çerkez olmak üzere sadece beyaz erkekler için açıktı. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 114. Kafkaslar'dan ticareti yapılan kadın kölelerin Osmanlı topraklarındaki gelecekleri ise, "cariye" olarak haremlerde hizmet etmek ve kimi zaman -İslam'da mümkün görüldüğü üzere- evlendirilerek azat edilmek ile şekillenirdi. Bkz. Şen, a.g.e., s. 34.

91 Ancak getirilen bu yasak, el altından yapılan satışların ortadan kalkmasını sağlayamamıştır. Bu dönemde, köle ticaretinin aldığı karmaşık hal nedeniyle devlet, köle olmadığı halde köleleştirilenleri ailelerine teslim etmeye başlamıştır. Bkz. Şen, a.g.e., s. 119, 122.

Geniş topraklara yayılmış Osmanlı İmparatorluğu'nda, Kuzey Afrika'dan getirilen Afrikalılar köleleştirilerek imparatorluk topraklarında köle olarak satılmıştır. Batılı devletlerin yaptığı Afrikalı köle ticaretinden farklı olarak Osmanlı'da köleler büyük çiftliklerde, tarımsal alanda çalıştırılmak için temel iş gücü kaynağı olarak görülmemiştir. Daha çok seçkin ailelerin ev hizmetlerinde kullanmak üzere köle satın aldığı görülmüştür.[92]

Kölelerin fuhuş, hırsızlık veya dilencilik gibi yasa dışı işlerde kullanılması durumunda, köle sahiplerinin bazen köleleriyle birlikte cezalandırıldığı görülmekteydi.[93] Günümüzde cezalandırılması öngörülen insan ticareti ile köle ticareti arasındaki en önemli benzerlik bu nokta olarak belirtilebilir. Hukuk sisteminde kölelik meşru görülse bile bunun kişilere kölenin istismarında sınırsız bir özgürlük alanı sunmadığı görülmektedir.

b. Osmanlı'da Kölelikle İlgili Yasal Değişiklikler

Osmanlı İmparatorluğu'nun sonuna kadar kölelik, bir kurum olarak varlığını sürdürmüştür. Kölelikle ilgili kanunlar ve fermanlar çıkarılmışsa da kölelik kurumu kaldırılmamış, sadece köle ticaretine ilişkin düzenlemeler ve yasaklar getirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun katıldığı uluslararası sözleşmelerde de köleliğin kaldırılması talep edilmemiştir.[94]

Britanya'nın önce köle ticaretini yasaklaması, sonra da Karayipler'de köle statüsünü kaldırmasının ardından Avrupalı devletler tarafından Afrikalı köle ticaretinin kaldırılmasına yönelik andlaşmalar düzenlenmiştir.

Britanyalılar, ilk kez 1840'ta olmak üzere, Osmanlı topraklarında köle ticaretine karşı harekete geçmesi için Osmanlı yönetimine baskı yapmışlardır.[95] Osmanlı İmparatorluğu'nda köle ticaretine ilişkin düzenlemelerin, yasakların çoğu da bu baskılar sonucu yapılmıştır. Bu düzenlemelerin başlıcaları şu şekilde

---

[92] Kölelerin nüfus içindeki oranının 19. yüzyılın sonuna doğru %5 dolaylarında olması da köleleştirme yoluyla sömürünün toplumda yaygın bir uygulama olmadığını göstermektedir. Tarım köleliği, 15 ve 16. yüzyıllarda küçük ölçekte görülmüş, 19. Yüzyılda da yine küçük ölçekte olmak üzere Çerkez göçmenler arasında var olmuştur. Bkz. Toledano, a.g.e., s. 13, 152.

[93] Bkz. Erdem, a.g.e., s. 51-53.

[94] Erdem, a.g.e., s. 123.

[95] Erdem, a.g.e., s. 92.

sayılabilir; 1847'de Basra Körfezi bölgesinde köle ticaretinin önlenmesi, 1854'te Gürcistan ve Çerkezistan kıyı şeridinden yapılan beyaz köle ticaretinin yasaklanması ve caydırılması, 1855'te Girit ve Yanya'dan yapılan siyah köle ticaretinin yasaklanması, 1857'de siyah köle ticaretinin genel olarak yasaklanması ve 1880'de Britanya-Osmanlı köle ticareti anlaşmasının imzalanması. Osmanlı İmparatorluğu tarafından Britanyalılar'ın baskısından bağımsız olarak yapılan düzenlemeler ise; 1846'da İstanbul Esir Pazarı'nın[96] kapatılması ve 1909'da beyaz köle ticaretinin kaldırılmasıdır.[97]

İstanbul'daki esir pazarları 1847'de, Osmanlı topraklarındaki diğer esir pazarları da 1857'deki genel yasak kararıyla kapatılmıştır. Esir pazarlarının tekrar kurulması girişimlerinin duyulması üzerine Osmanlı Meclisi tarafından alınan kararla 1871'de kapatma kararı tekrar duyurularak cezai yaptırımlar da getirilmiştir.[98]

Afrikalı köle ticaretine karşı; Basra Körfezi'nde, Girit ve Yanya'da Trablusgarp'ta köle ticaretinin yasaklanmasına ilişkin getirilen düzenlemelerle önlemler alınmıştı. Ancak Afrikalı köle ticaretinin genel olarak yasaklanması 1856'nın sonu ve 1857'nin başında gerçekleşmiştir.[99] Osmanlı İmparatorluğu'nun Kırım Savaşı sonrasında imzaladığı Paris Anlaşması (1856), Afrikalı köle ticaretinin kaldıracağı, köle tacirlerinin cezalandırılacağı ve kölelerin azat edileceği konularında maddeler içermekteydi.[100] Öte yandan, köle talebinin devam etmesine karşın köle satışıyla ilgili koyulan yasaklar, yasa dışı köle ticaretinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.[101]

---

[96] Esir pazarı, haksız rekabet ve vergi kaybının önlenmesi amacıyla kölelerin yasal olarak satılabildiği yerdir. Bkz. Şen, a.g.e., s. 65. Esir pazarı, Sultan Abdülmecid'in buyruğuyla kapatılmıştır. Esir pazarının kapatılması, köle ticaretinin şeriat kurallarına uygun yürütülmesi amacını taşımaktaydı ve kölelik kurumunun kaldırılmasına yönelik bir irade göstermemekteydi. Bkz. Erdem, a.g.e., s. 124.

[97] Erdem, a.g.e., s. 91.

[98] Şen, a.g.e., s. 136-137.

[99] Erdem, a.g.e., s. 138.

[100] Şen, a.g.e., s. 102.

[101] Kozma, a.g.e., s. 204. Örneğin 1877 tarihli Anglo-Mısır Köle Ticareti Konvansiyonu'nun köle ticaretini yasaklamaya yönelik getidiği düzenlemeleri takiben Sudan'dan köle ithali, kölelerin ve azad edilmiş kölelerin kaçırılması mahkeme kayıtlarında görülmektedir. Bkz. Kozma, a.g.e., s. 204-205.

Tanzimat Dönemi (1839-1876), devletteki askeri-idari kulluk düzeniyle ilgili devlet geleneğini kırmayı amaçlayan unsurları bakımından kölelik ile dolaylı olarak ilgiliydi.[102] 1845'te, daha önce Meclis-i Vâlâ tarafından kölelerin ceza sorumluluğu açısından padişahın hür tebaası ile eşit değerlendirilmesi gerektiği görüşü Tanzimat Dönemi meclisi tarafından da onaylanmıştır.[103]

Britanya'nın doğuda köle ticaretinin önüne geçme politikası, ikili andlaşmalar yoluyla kısıtlamalar getirme çabasını doğurmuştu. 1877'de Mısır hıdivinin Britanya ile yaptığı andlaşma ile kölelerin ithali ve ihracı yasaklanmıştı. Bu andlaşmaya göre, andlaşmanın kapsamında yer alan zenciler ve Habeşilerin özgür veya azatlı oldukları "kuşkuya yer bırakmayacak" şekilde kanıtlanmaksızın Mısır'dan ayrılmalarına izin verilmeyerek köle ticaretinin önüne geçilmeye çalışılmıştı. 1884'te yapılan başka bir andlaşmayla Kızıldeniz, Aden Körfezi, Arabistan kıyısı, Doğu Afrika kıyısı ve Mısır sularında Britanya gemilerine, arama ve el koyma hakkı verilmişti ve köle ticareti beyaz köleleri de kapsayacak şekilde genişletilmişti.[104]

Osmanlı'da köle ticaretinin kaldırılmasına yönelik aşamalar halinde düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler esasında çoğunlukla Britanya'nın bu bölgedeki politikası nedeniyle Osmanlı üzerinde kurduğu baskıdan kaynaklanmaktaydı. Ancak Osmanlı'da köle ticaretine ilişkin getirilen yasaklamalar ve kısıtlamalar dış baskıların ürünü olmaktan öteye gidememiştir.[105]

Genel hatlarıyla bu şekilde özetlenebilecek olan Osmanlı'da kölelik kurumu ve buna ilişkin düzenlemeler ülkenin kendine özgü koşullarıyla biçimlenmiş olmakla birlikte, dünya genelindeki gelişmelerin de gerektirmesiyle köle ticaretinin zaman içinde azalmasıyla sonuçlanmıştır.

---

[102] Erdem, a.g.e., s. 63.
[103] Toledano, a.g.e., s. 141.
[104] Bkz. Toledano, a.g.e., s. 186-188.
[105] Toledano, a.g.e., s. 160.

3. Kölelikle İlgili Uluslararası Belgeler

a. Genel Bilgiler

Yukarıda genel hatlarıyla açıklandığı üzere, tarihte meşru bir kurum olarak görülmüş olan kölelik, günümüzde en son Moritanya'nın köleliği yasaklamasıyla birlikte bütün dünyada kaldırılmış ve birçok ülkenin iç hukukunda bir suç tipi olarak düzenlenmiştir .[106]

Köleliğin kaldırılmasına ilişkin hukuksal düzenlemeler 18. yüzyılda yapılmaya başlanmış olsa da kölelik günümüzde hala önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Tarihte meşru sayılan kölelik kurumunun varlığı ve insanları istismar etmek ve istismarı sürdürebilmek için yapılan, hukuk sistemlerinde görmezden gelinen birçok acımasız uygulama günümüzde hala devam etmektedir. Günümüzde kölelik ve köleleştirilen kişilerin istismarı için gerçekleştirilen acımasız uygulamalar devletlerin iç hukuklarında suç olarak düzenlenmiş olsa da, bu olgu büyük bir sorun olmaktan çıkmamıştır.

Kölelik dünyada kölelik karşıtı hareketlerin yaygınlaştığı sancılı bir sürecin sonunda yasaklanmıştır ve hukuken meşru bir kurum olmaktan çıkmıştır. Ancak kölelik yasaklanmakla ortadan kalkmamıştır. Yasa dışı bir faaliyet olarak devam eden kölelik, çağın koşullarına göre şekillenerek devam etmektedir.

Tarihte kölelik insanlara doğrudan sahip olarak onların çeşitli şekillerde istismarı ile uygulanmaktayken günümüzde doğrudan insanlara sahip olmak yerine bütünüyle hakimiyet altına alınmaları söz konusudur.[107]

Köleliğin yasaklanmasından önceki dönemde köleler üzerinde yasal mülkiyet hakları kurulurken günümüzde kölelik yasaklanmış olduğu için bu kişiler, üzerlerinde mülkiyet hakkı kurulmuş mal olarak değerlendirilmemektedir. Hukuk sistemi bakımından mağdur sıfatı taşıyan bu kişiler üzerinde yasal mülkiyet olmasa da adeta mal olarak görülüp istismar edilmektedirler.[108] İnsan tacirleri de yasal bir

---

[106] Scarpa, a.g.e., s. 4.
[107] Kevin Bales, **"Kullanılıp Atılanlar" Küresel Ekonomide Yeni Kölelik**, Çev. Pınar Öğünç, Çitlembik Yayınları, Aralık 2002, s. 10.
[108] Bales, a.g.e., s. 22.

hakka dayanmayan istismarlarını sürdürebilmek için baskı, kandırma, korkutma gibi yollarla mağdur üzerindeki hakimiyetini devam ettirmeye çalışmaktadır.

Bu sürecin anlaşılması ve insan ticareti kavramının sadece Palermo Protokolü kapsamında değil, tarihsel boyutuyla günümüzdeki görünüşünün tam olarak anlaşılması için, insan ticaretinin suç tipi olarak taraf devletlerin iç hukuklarında düzenlenmesi yükümlülüğünü getiren Palermo Protokolü'ne kadar düzenlenen uluslararası hukuk enstrümanları ana hatlarıyla ele alınmalıdır. Uluslararası alanda köle ticareti ve köleliğin yasaklanması ile alakalı konvansiyon, sözleşme gibi hukuk enstrümanları günümüzde bu konudaki hukuki düzenlemelerde gelinen son noktayı anlamlandırmak bakımından önem taşımaktadır. Günümüzde hala insan ticaretinin tanımı üzerinde, uluslararası hukukta konuya ilişkin yapılan düzenlemelerle fikir birliği kurulmaya çalışılmaktadır. İki veya çok taraflı uluslararası sözleşmelerle kölelik ve insan ticaretine ilişkin konularda getirilen düzenlemeler, tarihsel süreç içinde değişim göstermiştir. Bu sürecin sonunda Palermo Protokolü, uluslararası alanda insan ticaretiyle mücadele konusunda ortak paydayı ortaya koymak bakımından belirleyici olmuştur. Ancak köleliğin kaldırılmasından Palermo Protokolü'ne kadar olan süreç, ortaya konan bu son düzenlemelerin anlaşılması bakımından incelenmeye değerdir.

b. İnsan Ticaretine İlişkin Uluslararası Sözleşmeler

Köleliğin ve köle ticaretinin yasaklanmasını takip eden süreçte, uluslararası toplumda yasa dışı kölelik ve insan ticareti ile mücadele etmek amacıyla çeşitli uluslararası belgeler üretilmiştir. 1900'lü yılların başlarından itibaren düzenlenen bu sözleşme, konvansiyon, protokol ve bildiri gibi çeşitli niteliklerdeki belgelerde insan ticaretine uluslararası toplumun yaklaşımı ve insan ticareti, fuhuş, kölelik, zorla çalıştırma gibi hususlarda önleme çabaları görülmektedir. Bu belgelerden

başlıcaları, insan ticareti ve kölelikle ilgili hükümlerine dikkat çekilmek suretiyle aşağıda kısaca ele alınacaktır.[109]

(1) 18 Mayıs 1904 tarihli Beyaz Kadın Ticareti'nin Kaldırılması için Uluslararası Anlaşma[110]

Günümüzde kullanılan anlamıyla "insan ticareti" ile ilgili ilk doğrudan düzenlemeler 1904 tarihli bu anlaşmada bulunmaktadır.[111]

Bu anlaşma, taraflara kadın ticaretiyle ilgili bilgilerin koordinesinden sorumlu bir makam kurma zorunluluğu getirerek insan ticaretiyle mücadele amaçlı olarak polisiye tedbirlerin düzenlendiği ilk uluslararası sözleşme olmuştur.[112] Anlaşmada, taraf devletlerin "sefahat için kadın ve kız sevk edenleri özellikle garlarda, limanlarda ve seyahat sırasında ortaya çıkarmak amacıyla gözetimde bulunmayı taahhüt" etmeleri yükümlülüğü yer almaktadır.

Fuhşa sürüklenen yabancı uyruklu kadın ve kızların kimliklerinin belirlenmesi ve ülkelerini terk etmeye kendilerini ikna edenlerin bulunması amacıyla ifadelerinin alınması şeklinde bir hüküm bulunmaktadır. Anlaşma metninde yer alan kadınlara ve kızlara yabancı ülkelerde iş bulmakla uğraşan acente ve işletmelerin mümkün olduğunca ve kanuni sınırlar içinde denetlenme yükümlülüğünün yer alması, bu dönemde de mağdurların iş vaadiyle kandırılarak insan ticaretine maruz bırakılmalarının dikkate değer bir husus olduğunu göstermektedir.[113] Anlaşma genel itibariyle bu gibi düzenlemelerle beyaz kadın

---

[109] Çalışmamızın bu bölümündeki sözleşmeler, köleliğin kaldırılmasından sonraki dönemde insan ticaretinin 1900'lerin başlarından itibaren uluslararası alanda kavram olarak nasıl şekillendiğinin ortaya konabilmesi için kronolojik olarak sıralanmıştır.

[110] "1904 International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic".

[111] Caner Yenidünya, Çetin Arslan, "İnsan Ticaretine İlişkin Uluslararası Belgelerdeki Düzenlemeler", **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı,** Haz. İsmail Malkoç v.d., 2. bs., Ankara, y.y., Kasım 2009, s. 66.

[112] Değirmenci, a.e., s. 64; Hüdayi Sayın, "Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul, 2010, C: II, s. 330. Bu sözleşme Türk mevzuatında "Beyaz Kadın Ticaretine Karşı İğfal ve İcbar Edilmiş Kadın ve Kızlara Himaye Teminine Dair Beynelmilel Paris Mukavelesi" olarak adlandırılmıştır. Bkz. Gemalmaz, a.g.e., s. 415.

[113] Gemalmaz, a.g.e., s. 416.

ticaretinin kaldırılmasına yönelik polisiye tedbirlerin alınması yükümlülüğü taraf devletlere verilmiştir.

Bu anlaşma, 24.07.1923 tarihli Lozan Andlaşması'nın 100'üncü maddesinde Türkiye tarafından onaylanma yükümlülüğünün yer aldığı anlaşmalardan biridir.[114]

(2) 4 Mayıs 1910 tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi[115]

1904 tarihli sözleşme ile beyaz kadın ticaretinin kaldırılması düzenlenmiş olsa da, faillerin cezalandırılması yükümlülüğünün getirilmemesi nedeniyle beyaz kadın ticareti yasağının taraf ülkelerde hayata geçirilebilmesi için 1910'da Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi kabul edilmiştir. Bu sözleşmeyle taraf devletlere beyaz kadın ticareti yapanların cezalandırılması yükümlülüğü getirilmiştir.[116]

Sözleşmede reşit olmayan bir kadın veya kızın gayri ahlaki amaçlar için temin eden, ayartan veya yönlendiren kimsenin cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Sözleşmenin 1'inci maddesinde ilgilinin rızasının olduğu haller, 2'nci maddesinde de hile, şiddet, nüfuzun kötüye kullanılması yoluyla veya herhangi bir başka zorlama yöntemine başvurarak gerçekleştirilen haller, cezalandırılması öngörülen haller kapsamına alınmıştır.[117]

Bu sözleşme de 1904 tarihli sözleşme gibi, Lozan Andlaşması'nın 100'üncü maddesinde Türkiye tarafından onaylanması yükümlülüğünün yer aldığı bir sözleşmedir.[118]

---

[114] Gemalmaz, a.g.e., s. 416.

[115] "International Convention for Suppression of the White Slave Traffic" Türk hukuk mevzuatında "Kadın Ticaretinin Men'ine Dair Beynelmilel Paris Mukavelenamesi" adıyla yer almıştır. Bkz. Gemalmaz, a.g.e., s. 418.

[116] Yenidünya, Arslan, a.y.

[117] Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler",** C: II, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2011, C: II, s. 1377.

[118] Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş,** s. 418.

(3) Kadın ve Çocuk Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi (1921)[119]

1921 tarihli bu sözleşmenin kendisinden önceki 1904 ve 1910 tarihli sözleşmelerden dikkate değer bir farklı yönü, bu sözleşmenin 1. Dünya Savaşı sonrasında, Milletler Cemiyeti'nin çağrısı üzerine toplanan bir uluslararası konferansın ürünü olarak düzenlenmesidir.[120] 1921'de Milletler Cemiyeti'nin düzenlediği konferansta, o tarihe kadar kullanılagelmekte olan "beyaz kadın ticareti" ifadesi yerine "kadın ve çocuk ticareti" ifadesi kullanılmaya başlanmıştır.[121]

Lozan Andlaşması'nın 100'üncü maddesiyle Türkiye tarafından onaylanması yükümlülüğü düzenlenen sözleşmelerdendir.[122]

(4) Kölelik Sözleşmesi (1926)[123]

Türkiye'nin 1933'te çıkarılan kanunla taraf olduğu[124] bu sözleşmenin 1'inci maddesinde kölelik ve köle ticareti kavramlarının tanımları yer almaktadır.

1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi'nin 1'inci maddesindeki tanıma göre kölelik; "üzerinde mülkiyet hakkına bağlı yetkilerden herhangi biri ya da tümü uygulanan bir kişinin statüsü ya da koşuludur." Aynı maddenin 2'inci fıkrasına göre köle ticareti ise; "bir kişinin köle durumuna sokulmak üzere yakalanmasına, iktisabına ve mülkiyetinin terkinine ilişkin bütün tasarrufları; bir kölenin satılmasına ya da mübadelesine ilişkin bütün tasarrufları; satmak ya da mübadele etmek amacıyla

---

119 "International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children" Türk hukuk mevzuatında "Kadın ve Çocuk Ticaretinin Men ve Zecrine Dair Beynelmilel Cenevre Mukavelenamesi" adıyla yer almaktadır. Bkz. Gemalmaz, a.g.e., s. 422; 5237 Sayılı TCK Gerekçesi, madde 227.

120 Gemalmaz, a.g.e., s. 421.

121 Ayşe Özge Atalay, **Türk Ceza Hukukunda Fuhuş Suçu,** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Haziran 2013, s. 109.

122 Gemalmaz, a.g.e., s. 422.

123 "Slavery Convention Signed at Geneva on 25 September 1926" Türk hukuk mevzuatında " Esaretin Men'i Hakkında 25 Eylül 1926 tarihli Sözleşme" adıyla yer almaktadır. Bkz. Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler",** s. 1427.

124 2273 Sayılı ve 5.6.1933 tarihli kanun metni için bkz. **Resmi Gazete,** S: 2425, 12.6.1933, s. 2680, (çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2425.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2425.pdf, 4 Nisan 2014.

edinilen bir kölenin satılması ya da mübadelesi suretiyle mülkiyetinin terkinine dair bütün tasarrufları ve genel olarak her türlü köle ticaretini ya da kölelerin nakledilmesi tasarrufunu kapsar."[125]

Bu sözleşmenin kölelikle ilgili daha önceki sözleşmelerden en önemli farkı, zorla çalıştırmanın kölelik benzeri bir duruma dönüşmesi hususuna dikkat çekilerek 5'inci maddesinde bu konuda hüküm içermesidir. Bu maddede, zorla çalıştırmanın ancak kamu yararı için mecbur tutulabileceği ifadesi yer almaktadır.[126]

(5) 25 Eylül 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi'ni Tadil Eden Protokol ve Eki[127]

Uluslararası hukukta bu konuya ilişkin yapılan düzenlemelerden kölelik ve köle ticaretini ilk tanımlayan sözleşme, Milletler Cemiyeti nezdinde 1926'da yapılan Cenevre Kölelik Sözleşmesi'dir.[128] Bu sözleşmede kölelik şu şekilde tanımlanmıştır:

"Kölelik, üzerinde mülkiyet hakkına bağlı erk ve yetkilerin kısmen ya da toplu halde kullanıldığı bir kişinin statüsü ya da durumunu ifade eder.

Köle ticareti, bir kişinin köle yapılma niyetiyle yakalanması, elde edilmesi ya da elden çıkarılmasıyla ilgili tüm fiilleri; satma ya da takas etme düşüncesiyle bir kölenin elde edilmesiyle ilgili tüm fiilleri; satma ya da takas etme düşüncesiyle elde edilmiş bir kölenin satış ya da takas yoluyla elden çıkarılmasıyla ilgili tüm fiilleri ve genel olarak her türlü köle nakil ve ticaretini kapsar. "

Bu tanıma ilişkin bir görüşe göre; "Milletler Cemiyeti'nin kölelik tanımı, köle-sahip ilişkisini diğer bütün sosyal ilişkilerden tam olarak ayırmamaktadır. Çünkü sahip olma hakkına bağlı kuvvet eşler, çalışanlar ve çocuklar üzerinde de çoklukla uygulanmaktadır."[129]

---

[125] Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler",** s. 1429.
[126] Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş,** s. 425; Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler",** s. 1431.
[127] "Protocol amending the Slavery Convention signed at Geneva on 25 September 1926".
[128] Scarpa, a.g.e., s. 45.
[129] Davidson, a.e., s. 246,

(6) Reşit Kadın Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi (1933)[130]

Türkiye'nin 1935'te çıkardığı bir kanunla taraf olduğu bu sözleşmenin 1'nci maddesinde; bir başkasının ihtiraslarını tatmin etmek üzere reşit bir kadın veya kızı, kendi rızasıyla bile olsa, başka bir ülkede gayri ahlaki amaçlar için temin eden, ayartan ya da yönlendiren kimsenin suç teşkil eden eylemler değişik ülkelerde işlenmiş olsa da, cezalandırılacağı hükmü yer almaktadır. Ayrıca, hazırlık fiillerinin de cezalandırılacağı öngörülmüştür.[131]

(7) 18 Mayıs 1904 Tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Anlaşmasını ve 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesini Değiştiren Protokol (1949)[132]

18 Mayıs 1904 tarihli "Beyaz Kadın Ticaretinin Kaldırılması İçin Uluslararası Anlaşma"nın esasa ilişkin hükümlerinde bir değişiklik yapılmadan BM sistemi içine sokulması için gereken değişikliklerin yapılması bu sözleşmenin temel özelliğidir.[133]

---

[130] "International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age" Türk hukuk mevzuatında "Reşit Kadın Ticaretinin Men'ine Dair 11 Teşrinievvel 1933 Tarihli Beynelmilel Cenevre Mükavelesi" olarak adlandırılmıştır. Bkz. Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş,** s. 431.

[131] Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler",** s. 1409-1410.

[132] "Protocol amending the International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic of 18 May 1904 and the International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic of 4 May 1910" Türk hukuk mevzuatında "Beyaz Kadın Ticareti Namı ile Anılan Cinai Ticarete Karşı Müessir Bir Himayenin Sağlanması için 18 Mayıs 1904 Tarihinde Paris'te İmzalanmış Milletler Arası Antlaşma ile Beyaz Kadın Ticaretinin Zecren Men'ine Dair 4 Mayıs 1910 Tarihinde Paris'te İmzalanmış Milletler Arası Sözleşmeyi Değiştiren Protokol ve Eki" Bkz. **TBMM Tutanak Dergisi,** Dönem VIII, C: 24, Toplantı: 4, 1950, s. 714, (çevrimiçi) www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/co24/tbmm08024048.pdf, 14 Şubat 2014.

[133] Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş,** s. 417.

(8) İnsan Ticaretinin ve İnsanlarının Fuhuş Yoluyla Sömürüsünün Kaldırılması Hakkında Sözleşme (1949)[134]

BM Genel Kurulu tarafından insan ticaretine ilişkin daha önceki sözleşmelerin birleştirilmesiyle bu sözleşme kabul edilmiştir.[135] Bu sözleşmenin 28'inci maddesiyle, 1904 tarihli "Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Anlaşması", 1910 tarihli "Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi", 1921 tarihli "Kadın ve Çocuk Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi" ve 1933 tarihli "Reşit Kadın Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi" yürürlükten kaldırılmıştır.[136]

1937'de Milletler Cemiyeti tarafından taslağı hazırlanan bu sözleşme, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle kabul edilememişti; ancak 1949'da bu sözleşmenin kapsamı aynı zamanda genişletilmiş oldu.[137] 1949'da yapılan sözleşmeyle taraf devletler, fuhuş amaçlı insan ticareti ile uğraşanların ve bunu destekleyenlerin kovuşturulması ve cezalandırılması yükümlülüğünü kabul etmiştir. Bu sözleşmenin 1'inci maddesine göre; rızası olsa bile kişinin fuhuş amaçlı tedariki, kandırılması veya buna müsaade edilmesi yasaklanmıştır. Taraf devletler, sözleşmenin 6'ncı maddesiyle fuhşa olanak tanıyan kanuni ve idari düzenlemeleri ortadan kaldırmak yükümlülüğü altına girmiştir. Buna ek olarak 12'nci madde ile de insan ticareti suçunu iç hukuklarına göre tanımlama, kovuşturma ve cezalandırma sorumlulukları da ortadan kaldırılmamıştır.[138]

---

134 "Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others".

135 Yenidünya, Arslan, a.y.; Çetin Arslan, "İnsan Ticareti Suçu", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 53, No: 4, 2004, s. 29, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2004-53-04/AUHF-2004-53-04-Arslan.pdf, 30 Kasım 2010.

136 Bkz. Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler"**, s. 1456.

137 Scarpa, a.g.e., s. 52.

138 Sayın, a.g.e., s. 342.

(9) Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme (1956)[139]

Bu sözleşme; 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi ile köleliğin ve köle ticaretinin ortadan kaldırılması yönünde yeni gelişmelerin elde edildiğinin kabul edilmesiyle birlikte zorla çalıştırma hakkındaki 1930 Sözleşmesi'nin göz önüne alınarak kölelik ve köle ticaretinin henüz ortadan kaldırılamadığının görülmesiyle 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi'ni tamamlayıcı nitelikte hazırlanmıştır.[140]

Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme'de, "Köleliğe Benzer Uygulamalar ve Gelenekler" başlığı altında taraf devletlere; 1926 Kölelik Sözleşmesi'ndeki kölelik tanımının kapsamına girse de girmese de zorla veya maddi kazanç karşılığı evlendirme, kadının kazanç karşılığı üçüncü bir kişiye devredilmesi, kocasının ölümü üzerine kadının miras yoluyla diğer bir kişiye devredilmesi kurum ve geleneklerinin kaldırılması için hukuki ve diğer bütün tedbirlerin alınması yükümlülüğü verilmiştir.[141]

---

139 "Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade and Institutions and Practices Similar to Slavery".

140 T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi'nin 71 - 1113/4003 Sayılı ve 14.12.1962 tarihli "Kölelik, köle ticareti, köleliğe benzer uygulama ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına dair ek Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Dışişleri komisyonları raporları (1/350)" gerekçesinde; "Birleşmiş Miletler Genel Kurulu, 1949 da, bu prensipleri göz önüne alarak, Ekonomik ve Sosyal Konseyi, kölelik meselesinin halihazır durumunu tetkike davet eylemiştir. Konsey, bu maksatla bir eksper heyeti teşkil etmiştir. Heyet, tetkikleri neticesinde hazırladığı raporda, köleliğin XIX cu yüz yıldaki şekliyle artık kaybolmak üzere bulunduğunu belirterek, zamanımızda diğer kölelik sekilerinin mevcut olduğunu bildirmiş; köleliğe benzeyen çeşitli durumlar arasında borç yüzünden kölelik, serflik, küçüklerin istismarı ve kadının rızası hilâfına üçüncü şahıslara devri hallerini zikrederek bunların kaldırılmasını teminen bir ek sözleşme kabulünü tavsiye eylemiştir." Bkz. **TBMM Tutanak Dergisi,** Dönem: 1, Toplantı: 2, S. Sayısı: 110, T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi, Sayı: 71 - 1113/4003, 14.12.1962, "Kölelik, köle ticareti, köleliğe benzer uygulama ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına dair ek Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Dışişleri komisyonları raporları (1/350)", (çevrimiçi), http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__/d01/c018/b103/mm__010181030669.pdf, 13 Şubat 2014.

141 "Kölelik, köle ticareti, köleliğe benzer uygulama ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına dair Ek Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında Kanun" (Çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11599.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11599.pdf, 13 Şubat 2014.

Sözleşmenin 1'inci maddesinin a bendinde borç köleliği, "bir borçlunun bir borcun teminatı olarak şahsen hizmet etmeyi veya denetimi altındaki bir kimsenin hizmet etmesini taahhüt ettiği halde bu hizmetlerin karşılığı adil bedelin borcun ödenmesine tahsis edilmemesi veya bu hizmetlerin süresinin sınır ve niteliklerinin tespit olunmaması hal veya şartı" olarak tanımlanmıştır. Serflik ise aynı maddenin b bendinde, "bir kimsenin kanun, gelenek veya bir anlaşmaya göre diğer bir kimseye ait arazi üzerinde yaşama ve çalışmaya mecbur olması ve bu diğer kimseye ücret karşılığında veya ücretsiz muayyen şekilde hizmet etmesi hali ve bu halini değiştirme imkanına sahip olmaması" olarak tanımlanmıştır.[142]

BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen 1956 tarihli Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme'nin 7'nci maddesine göre kölelik; 1926 Sözleşmesi'ndeki tanıma atıf yapılarak üzerinde mülkiyet hakkına özgü yetkiler veya bunlardan bazılarının kullanıldığı bir şahsın hal (statü) veya koşulu olarak tanımlanmıştır. Köle de bu durum ve şartı haiz olan kişidir. "Köle durumundaki şahıs" kavramı da bu sözleşmede kölelik yasağı kapsamında sayılan uygulama ve geleneklerden meydana gelen durum ve şartlar altındaki kişi olarak belirtilmiştir.[143]

1956 Sözleşmesi'ne göre "köle ticareti"; bir kimsenin köle haline getirilmek için ele geçirilmesi, iktisabı veya temliki, bir kölenin satmak veya mübadele edilmek üzere iktisabı; satılmak veya mübadele edilmek üzere iktisap edilmiş bir kimsenin satış veya mübadele suretiyle devri, kullanılan ulaştırma vasıtası ne olursa olsun umumiyetle köle ticareti ve nakli hakkındaki herhangi bir fiilini ifade etmektedir.[144]

1956 Sözleşmesi'ndeki kölelik ve köle ticareti kavramlarının dışında, sözleşmenin 1'inci maddesiyle 1926 Sözleşmesi'nde yer alan kölelik tanımına girsin veya girmesin, sayılan kurum ve uygulamaların kaldırılmasına ilişkin hükümle esasında dar anlamda kölelik tanımı genişletilmiş olmaktadır. 1956 Sözleşmesi'nin 1'inci maddesinin a bendinde borç nedeniyle kölelik (borç köleliği), b bendinde

---

[142] "Kölelik, köle ticareti, köleliğe benzer uygulama ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına dair Ek Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında Kanun"

[143] Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler",** s. 1468.

[144] Gemalmaz, a.g.e., s. 1468.

serflik olguları düzenlenmiş ve c bendinde de kadının zorla evlendirilmesi, kadının ailesi veya mensubu olduğu aşiret tarafından devredilmesi hakkına sahip olunması, kadının kocasının ölümü üzerine miras yoluyla başka bir kişiye devredilmesi uygulamaları, çocuğun ailesi veya vasisi tarafından iş gücünü veya kendisini istismar amacıyla başka bir kimseye teslim edilmesi uygulaması kölelik benzeri kurum ve uygulamalar olarak belirlenmiştir.[145]

Sözleşmenin 1'inci maddesinde tanımlarıyla birlikte yer alan borç esareti ve serfliği takiben; bir kadının reddetmek hakkı olmadan, anne ve babasına veya diğer herhangi bir kişi ya da topluluğa nakdi veya aynı bir ivaz karşılığında evlendirilmesi vaadinde bulunulması veya evlendirilmesi, bir kadının kocasının, bunun ailesinin veya mensubu olduğu aşiretin bu kadını ivaz karşılığında veya sair şekilde üçüncü bir şahsa devretmek hakkına sahip olması, kocasının ölümü üzerine kadının miras yolu ile diğer bir şahsa devredilebilmesi uygulama ve gelenekleri kölelik yasağının kapsamında sözleşmede yer almıştır. Çocuklara ilişkin ise anne ve/veya babası ya da varisi tarafından çocuğu veya çocuğun işini (emeğini) istismar amacıyla bedel karşılığında veya bedelsiz olarak diğer bir şahsa devrine dair uygulama ve gelenekler maddede yasak kapsamında sayılmıştır.[146]

Türkiye'de 1964'te onaylanan bu sözleşmede; borç nedeniyle kölelik, serflik, kadının zorla evlendirilmesi yoluyla, çocuk ya da gencin ailesi tarafından teslimi suretiyle gerçekleştirilen uygulamalar, köleliğe benzer kurum ve uygulamalar kapsamında tanımlanmıştır. Sözleşmenin bu maddesiyle kölelik yasağının kapsamı genişletilmiştir.[147]

Sözleşmenin 5'inci maddesinde tarihte kölelik kurumunun uygulamalarında görülen köleyi cezalandırmak için veya kölenin durumunu belirtmek için yapılan uzuv kesmek ve kızgın demirle veya başka bir şekilde işaretlemek hareketlerinin suç olarak düzenlenmesi yükümlülüğü de taraf devletlere verilmiştir.[148]

---

[145] Gemalmaz, a.g.e., s. 1462-1463.

[146] "Kölelik, köle ticareti, köleliğe benzer uygulama ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına dair Ek Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında Kanun" (Çevrimiçi) http://www.kanunum.com/files/361-1.pdf, 13 Şubat 2014.

[147] Arslan, a.e., s. 15.

[148] "Kölelik, köle ticareti, köleliğe benzer uygulama ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına dair Ek Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında Kanun" (Çevrimiçi) http://www.kanunum.com/files/361-1.pdf, 13 Şubat 2014.

(10) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 Mayıs 2000 tarihinde kabul ettiği R (2000) 11 sayılı Tavsiye Kararı

Bu tavsiye kararında özellikle cinsel sömürü amaçlı insan ticaretinin vahametine dikkat çekilerek üye ülkelerden konuyla ilgili mevzuatı gözden geçirmeleri, tavsiye kararının ilgili kamusal ve özel kurumların, özellikle polis ve adli yetkililerin ve sair kişilerin dikkatine sunulması tavsiye edilmektedir. Tavsiye Kararı'na ekte cinsel sömürü amaçlı insan ticareti tanımlanmış, üye ülkelerin gözden geçirmeleri gereken önlemler ana hatlarıyla belirtilmiştir.[149]

(11) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol (2000)[150]

BM Genel Kurulu tarafından 2000'de kabul edilen bu protokole Türkiye, 2002'de çıkarılan kanunla taraf olmuştur. Bu protokolün 1'inci maddesi, taraf devletlere çocuk satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini yasaklama yükümlülüğü getirmektedir. Protokol'ün 2'nci maddesinde çocuk satışı, herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret ya da başka herhangi bir şey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlem; çocuk fahişeliği, bir çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması; çocuk pornografisi, çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi olarak tanımlanmıştır.[151]

---

149 Tavsiye Kararı metni için bkz (çevrimiçi) http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/Cinsel%20s%C3%B6m%C3%BCr%C3%BC%20amac%C4%B1yla%20insan%20ticareti.pdf, 18 Şubat 2014.

150 "Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography".

151 "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol", (çevrimiçi), www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4755.html, 14 Şubat 2014.

(12) İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi (2005)[152]

İnsan ticareti tanımının Palermo Protokolü'nün 3'üncü maddesinde yer alan tanımıyla aynı olduğu bu sözleşme, 2005'te düzenlenmiş ve Türkiye tarafından 2009'da imzalanmıştır.[153] Avrupa Konseyi'nin tavsiye kararlarının ötesinde, hukuken bağlayıcı bir belgenin hazırlanmasını gerekli görmesi üzerine, mağdur haklarının korunması ve insan hakları ile kovuşturmaya ilişkin konular arasında uygun bir dengenin kurulmasını amaçlayan bu sözleşme hazırlanmıştır. İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi Hakkında Açıklayıcı Belge'de belirtildiği üzere; bu sözleşmeyle Avrupa Konseyi'nin daha sınırlı yapısından yararlanılan, daha kesin hükümler içeren ve daha geniş kapsamlı diğer uluslararası belgelerde kabul edilen asgari standartların ötesine geçebilen bu sözleşmeyle insan ticaretine karşı uluslararası alandaki çabaların bölgesel düzeyde tamamlanması amaçlanmaktadır.[154]

c. İnsan Ticareti ile Dolaylı Olarak İlgili Uluslararası Sözleşmeler

Uluslararası alanda doğrudan kölelik, kadın veya çocuk ticareti, insan ticareti gibi konulara ilişkin düzenlemeleri içeren yukarıdaki sözleşmelerin dışında insan ticareti kavramı ve istismar şekilleri ile ilgili hükümler içeren bazı sözleşmeler de bu bölümde kısaca ele alınacaktır. Doğrudan insan ticareti veya kölelikle ilgili olarak düzenlenmiş olmasa da aşağıda açıklanacak olan sözleşmeler, içerdikleri bazı hükümler ile istismarın önlenmesi, ortadan kaldırılmasına ilişkin hususlarda hükümler içermektedir.

---

[152] "Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings" metni için bkz. (çevrimiçi) http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/Word/197.doc, 18 Şubat 2014.
[153] Yenidünya, Arslan, a.e., s. 80.
[154] İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi Hakkında Açıklayıcı Belge, 16.05.2005, s. 32, (çevrimiçi) http://www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/Source/PDF_Conv_197_Trafficking_ExpRep_Turkish.pdf 18 Şubat 2014.

(1) Zorla Çalıştırma Hakkında (29) Sayılı ILO Sözleşmesi (1930)[155]

ILO nezdinde düzenlenen bu sözleşme zorla çalıştırma yasağına ilişkindir. Uluslararası hukuk yaratıcısı ILO, IOM gibi örgütlerin de çalışma alanına giren insan ticareti, bu örgütlerin düzenledikleri bu gibi hukuk enstrümanlarında da yer alan bir kavram olmuştur.

Özellikle zorla çalıştırma, çocuk çalıştırma, göçmenlerin çalıştırılması gibi konularla ilgili bazı sözleşmeleri düzenleyen ILO[156], insan ticaretini zorla çalıştırmanın bir türü olarak tanımlamaktadır. ILO tarafından geliştirilen standartlar, insan haklarına dair sözleşmelerle bütünleyici niteliktedir ve ILO, doğrudan veya dolaylı olarak insan ticaretiyle mücadeleye katkıda bulunmaktadır.[157]

Zorla çalıştırmanın özellikleri de ILO tarafından şu şekilde sıralanmaktadır; Çalışana yönelik tehdit veya gözle görülür fiziksel zarar verilmesi, çalışanın hareketliliğin sınırlanması veya sınırlı birde ya da belli bir iş yerinde alıkoyma, çalışanın borç batağına düşürülmesi, çalışanın borcunu ödemek zorunda olduğu için çalışmak zorunda kalarak ve hizmeti karşılığında ücret alamaması, işverenin çalışana çok yüksek fiyatlarla yiyecek ve konaklama sağlayarak borcunun devamlılığını sağlar ve çalışanın borç batağında boğulması, işverenin önceden yapılmış sözleşmeyi ihlal edecek şekilde ücretlere el konması veya ücretlerin azaltılması, çalışanın hareket özgürlüğünün sınırlanması için pasaport veya kimlik gibi belgelerine el konması, çalışanın yasa dışı göçmen durumunda olduğu devlette, onu otoritelere ihbar etmekle tehdit etme.[158]

1930 tarihli, 29 sayılı ILO sözleşmesinde zorla çalıştırma ya da angarya, herhangi bir kişinin ceza tehdidi altında ve bu kişinin tam isteği olmadan mecbur edileceği tüm iş ve hizmetleri olarak tanımlanmıştır.

---

155 "ILO Convention (No 29) Concerning the Abolition of Forced Labour".
156 Scarpa, a.g.e., s. 128.
157 Scarpa, a.y.
158 Christien van den Anker, "Trafficking and Women's Rights: Beyond the Sex Industry to 'Other Industries'", **Journal of Global Ethics,** Special Issue: Women's Rights in Europe, C. 2, No: 2, 2006, s. 167.

Kölelik karşıtları, günümüzde görülen kölelik uygulamasının, dünyada yaygın olarak görülen diğer emek sömürüsü biçimlerinden şu üç temel unsur dikkate alınarak ayırt edilebileceğini ifade etmektedirler; kölenin içinde bulunduğu durumdan kurtulamaması ve birilerinin onun özgür iradesini kontrol etmesi anlamındaki istem dışı doğası, Bales'in ücret yokluğu veya sadece günlük temel ihtiyaçları karşılamaya yetecek kadar ücret ödenmesi ya da ücretin işveren tarafından geri elinden alınması şeklinde tanımladığı şiddetli ekonomik sömürü ve şiddet veya şiddet olasılığının varlığı.[159] Bu unsurlar zorla çalıştırma ile insan ticareti olgularını ayırt etmede ölçüt olarak alınsa da kesin bir ayrım getirildiğini söylemek mümkün değildir.

(2) İnsan Hakları Evrensel Beyannammesi (1948)[160]

BM Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948'de kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 4'üncü maddesinde kölelik ve köle ticareti yasaklanmıştır. Bu maddede hiçkimsenin kölelik ve kulluk altında bulundurulamayacağı, kölelik ve köle ticaretinin her türlü biçimde yasak olduğu ifade edilmiştir.[161]

(3) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1953)[162]

Türkiye'nin 1954'te çıkardığı kanunla onayladığı AİHS'nin "Temel Hak ve Özgürlükler" başlıklı 1'inci bölümünde kölelik ve zorla çalıştırma yasağına ilişkin hüküm bulunmaktadır.

Zorla çalıştırmaya veya köleliğe ilişkin bir tanımın olmadığı AİHS'nin "Kölelik ve Zorla Çalıştırma Yasağı" başlıklı maddesinde kölelik yasağı, hiçkimsenin köle ve kul halinde tutulamayacağı, hiçkimsenin zorla

---

159 Davidson, a.e., s. 250.
160 "Universal Declaration of Human Rights".
161 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Madde 4, (çevrimiçi) http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf, 20 Aralık 2013.
162 "Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms".

çalıştırılamayacağı ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamayacağı ifadeleri ile düzenlenmiştir.[163]

(4) Cebri Çalıştırmanın İlgası Sözleşmesi 105 No'lu ILO (1957)[164]

Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı tarafından 1957'de kabul edilen bu sözleşme Türkiye tarafından 1960'ta onaylanmıştır.[165] Sözleşmenin 1'inci maddesi taraf devletlere herhangi bir biçimdeki zorla (cebri) veya zorunlu çalıştırmayı ortadan kaldırmayı taahhüt etme yükümlülüğünü getirmektedir.[166]

(5) Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Ulusararası Sözleşme (1966)[167]

BM Genel Kurulu'nun 1966'da kabul ettiği bu sözleşmenin 8'inci maddesinde kölelik yasağına ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu maddede hiçkimsenin köle olarak tutulamayacağı ifade edilerek her türlü kölelik ve köle ticareti yasaklanmıştır. Maddede hiçkimsenin zorla çalıştırılamayacağı veya zorunlu çalışmaya tabi tutulamayacağı ifadesi de yer almaktadır. Maddenin devamında ise bu yasağın kapsamının istisnasını oluşturan haller sayılmaktadır.[168]

---

[163] Bununla birlikte maddenin 3'üncü fıkrasında tutukluluk, askerlik gibi hallerde çalışma, "zorla çalışma veya zorunlu çalışma" kapsamının dışında tutulmuştur.
[164] "ILO Convention (No 105) Abılition of Forced Labour Convention".
[165] **Resmi Gazete,** 21.12.1960, s. 2815, (çevrimiçi), www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10686.pdf, 14 Şubat 2014.
[166] Gemalmaz, a.g.e., s. 1532.
[167] "International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR".
[168] "Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi", (Çevrimiçi) http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf, 13 Şubat 2014.

(6) Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Bildirisi (1967)[169]

Bu bildirinin 8'inci maddesindeki "Kadın ticaretinin ve kadınların fahişe olarak sömürülmelerinin bütün biçimlerine karşı mücadele etmek üzere, yasal olanlar dahil, gerekli/(uygun) bütün önlemler alınacaktır." şeklindeki ifadeyle taraf devletlere, kadınların fahişe olarak sömürülmelerinin bütün biçimlerine karşı mücadele etmek amaciyla önlemler alma yükümlülüğü verilmiştir.[170]

(7) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1979)[171]

Türkiye'de 1985'te onaylanarak Resmi Gazete'de yayınlanan bu sözleşmenin 6'ncı maddesinde taraf devletlerin kadın ticareti ve fahişeliğin istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dahil gerekli bütün önlemleri alma yükümlülüğü düzenlenmiştir.[172]

(8) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)[173]

BM Genel Kurulu tarafından 1989'da kabul edilen ve Türkiye tarafından 1994'te onaylanan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 34'üncü maddesinde taraf devletlerin çocuğu her türlü cinsel istismara karşı koruma güvencesi verme yükümlülüğü yer almaktadır. Taraf devletlere maddenin b bendiyle, çocukların fuhuş ya da diğer yasa dışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini, c bendinde de çocukların pornografik nitelikli gösteri ve malzemede kullanılarak sömürülmesini önlemek amacıyla ulusal düzeyde gerekli her türlü önlemi alacağı yükümlülükleri verilmiştir. Sözleşmenin 35'inci maddesinde de taraf devletlerin her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya

---

169 "Declaration on the Elimination of Discrimination against Women".
170 Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, s. 154.
171 "Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW".
172 Sözleme metni için bkz. (çevrimiçi) http://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html, 20 Aralık 2013.
173 "Convention on the Rights of the Child: CRC".

fuhşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alacakları yükümlülüğü yer almaktadır.[174]

Bu sözleşmede kölelik veya insan/çocuk ticareti gibi terimler kullanılmadan bu kapsamda değerlendirilecek fiillere ilişkin taraf devletlere yükümlülükler verilmesi sayesinde istismara bir terim çerçevesinde sınır çizilmemiş olunmaktadır.

d. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol

Dünyada birçok devletin iç hukukunda insan ticaretinin bir suç tipi olarak düzenlenmesi sürecine zemin oluşturan ve kısaca Palermo Protokolü olarak adlandırılan bu protokol, TCK'daki insan ticareti suçuna ilişkin güncel düzenlemenin dayanağı olması bakımından önem taşımaktadır.

Palermo Protokolü, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne ek olarak hazırlanmıştır. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin amacı, sınıraşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlara karşı daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğini geliştirmektir.[175] Bu sözleşme Türkiye tarafından 30.01.2003 tarihli ve 4800 sayılı kanun ile onaylanmıştır.

Türkiye tarafından 30.1.2003 tarihinde çıkarılan 4804 sayılı kanunla kabul edilen "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol" ise insan ticareti suçu özelinde yükümlülükler getirmesi bakımından dikkate değerdir. Taraf devletlere getirdiği yükümlülükler ve TCK'da insan ticaretinin bir suç tipi olarak düzenlenmesini beraberinde getirmesiyle ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

---

[174] "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme", (çevrimiçi), http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/137-160.pdf, 13 Şubat 2014.

[175] "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" md. 1, (çevrimiçi), http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html, 14 Şubat 2014.

Bu protokol, taraf devletlere insan ticaretini suç haline getirme yükümlülüğünün yanı sıra; mağdurlara yardım ve koruma sağlama gibi yükümlülükler de getirmektedir.

Bu protokolün "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde insan ticareti; kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması olarak tanımlanmıştır. Maddeye göre istismar terimi asgari olarak başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.[176] Bu tanım ile, Protokol'ün yapıldığı tarihe kadar düzenlenen uluslararası belgelerdeki kölelik, beyaz kadın ticareti, köle ticareti gibi kavramların tanımları ve bu kavramların kapsamında değerlendirilen uygulamaları büyük ölçüde bir araya getirilmiştir.

Bununla birlikte, uluslararası düzlemde yapılan düzenlemelerde, insan ticareti tanımın kapsamına nelerin girmesi gerektiği konusunda fikir ayrılıkları vardır. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün hazırlanma aşamasındaki görüşmelerde fikir ayrılıkları kendini göstermiştir.

140'tan fazla hükümet dışı örgütün bir araya gelerek oluşturduğu Uluslararası İnsan Hakları Ağı (International Human Rights Network), katılımcı olduğu BM görüşmelerinde zorla ve gönüllü fuhşu ayırt etmenin mümkün olmadığı ve bu nedenle fuhşun bütün türlerinin insan ticaretinin görünümü olduğu görüşünü savunmuştur. Bu nedenle, kendi başına fuhuş, kölelik benzeri bir uygulama olduğundan kişilerin bu konuda verdikleri rızanın dikkate alınmaması gerektiği düşüncesi öne sürülmüştür. Diğer taraftan başka bir hükümet dışı örgütler topluluğu

[176] "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol", (çevrimiçi), www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804.html, 14 Şubat 2014.

olan İnsan Hakları Komitesi (Human Rights Caucus), irade ile ve zorla yapılan fuhuş arasında ayrım yapılması gerektiği görüşünü savunmuştur. Radikal feminizm ve seks çalışanları taraftarı feminizm yaklaşımlarında görülen zıtlık, BM görüşmelerinde insan ticaretine ilişkin düzenlemelerde bu şekilde vücut bulmuştur. "Rıza", BM protokol görüşmelerinde içinden çıkılması zor bir konu olmuştur. İlk başta Arjantin tarafından öne sürüldüğü gibi, bazı devletler, insan ticareti tanımında cinsel sömürünün mağdurun rızası dikkate alınmadan yer alması gerektiği görüşünü savunmuştur. Katılımcı devletlerin temsilcileri arasında da bu şekilde fikir ayrılığı olduğu için, nihayetinde hazırlanan 20 maddelik protokol bu farklı görüşlerin uzlaşma noktası olmuştur.[177]

Protokolün 3'üncü maddesinde yer alan tanımdan üç unsur çıkarılabilir; mağdurların bir yerden bir yere hareketi, uygunsuz yollarla rızalarının elde edilmesi, istismara maruz kalmaları. Maddeden hareketle, bu üç unsurun bir arada bulunması ile bir olgu insan ticareti olarak tanımlanabilir. Maddenin (c) fıkrasında, mağdurun çocuk olması durumunda rızanın hukuka aykırı olarak elde edilmesi unsurunun olup olmadığının aranmayacağı öngörülmüştür.[178]

Palermo Protokolü'ndeki bu tanıma göre insan ticaretinin içermesi gereken unsurlar şunlardır: Temin etmek, bir yerden bir yere taşımak, devretmek, barındırmak ve teslim almak fiillerinden biri; kuvvet kullanma, kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma, başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla işlenmesi; istismar amacı ki istismar, kişinin fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını asgari olarak içerir. İnsan ticaretinin varlığından söz edilebilmesi sayılan

[177] Jo Doezema, "Who Gets to Choose? Coercion, Consent, and the UN Trafficking Protocol", **Gender & Development**, C. 10, No: 1, 2002, s. 20, (çevrimiçi) http://dx.doi.org/10.1080/13552070215897, 15 Mart 2014.
[178] Scarpa, a.g.e., s. 60.

asıl ve araç fiiller grubundan en az birer tanesinin gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir.[179]

Nihayetinde bu protokol esas olarak insan tacirlerini cezalandırmak üzere düzenlenen bir belgedir. Bu açıdan, mağdurun korunmasına yönelik düzenlemelerin yapılması konusunda katılımcı devletlere ağır yükümlülükler öngörülmemiş olduğu ileri sürülmektedir.[180]

Taraf devletlerin insan ticaretini suç haline getirmesi yükümlülüğü 5'nci maddede "Her Taraf Devlet bu Protokol'ün 3. maddesinde belirtilen eylemlerin kasten gerçekleştirilmesi halinde cezalandırılmalarını teminen gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır." ifadesiyle belirtilmektedir.

Protokol'ün 6'ncı maddesinde insan ticareti mağdurlarına yönelik yardım ve korumaya ilişkin hususlar düzenlenmiş, 7'nci maddede insan ticareti mağdurlarının taraf devletin kendi ülkesinde geçici veya daimi olarak kalmalarına izin veren yasal veya diğer uygun önlemlerin alınması öngörülmüştür.

Palermo Protokolü'nün insan ticaretine yaklaşımında suçun sınıraşan niteliği ve örgütlü suç olarak işlenmesi esas alınmıştır. Ancak suçun kanuni tanımı ele alındığında, insan ticareti suçunun gerçekleşmesi için yaygın kanaatin aksine[181] sınıraşan nitelikte olması [182] veya örgütlü suçluluk özelliği göstermesi gerekmemektedir.

Genel itibariyle taraf devletlerin insan ticaretini iç hukuklarında suç haline getirmeleri yükümlülüğünü vermesi bakımından büyük önem taşıyan bu Protokol, insan ticaretinin önlenmesi ve mağdurların korunması bağlamında belirtilen düzenlemeleri içermektedir.

---

[179] Aronowitz, a.g.e., s. 1-2.
[180] Scarpa, a.g.e., s. 63.
[181] Bu yönde görüş için bkz. "Human Trafficking: An Overview", UN.GIFT, UNODC, New York, 2008, s. 11, (çevrimiçi) http://www.ungift.org/doc/knowledgehub/resource-centre/GIFT_Human_Trafficking_An_Overview_2008.pdf, 1 Mart 2014.
[182] Osman Seyhan, "Kavramlar, Süreçler ve Mücadele Açısından Dünyada ve Türkiye'de İnsan Ticareti", **Sınıraşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, Ed. Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011, s. 94.

II. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu

A. Genel Bilgiler

İnsan ticaretinin bir suç tipi olarak TCK'da yer alması, bu konuyla ilgili Palermo Protokolü'nün taraf devletlere yüklediği yükümlülüğün gerçekleştirilmesi ile mümkün olmuştur. 765 Sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu sırada 201b maddesi ile insan ticareti suçu düzenlenmiş, daha sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'da da 80'inci maddede bu suça yer verilmiştir.

Erem, insan ticaretinin bir suç tipi olarak ceza kanunumuzda yer almasından tam 50 yıl öncesinde kölelik yasağının ihlalinin cezalandırılmasını öngören bir hükmün kanunumuzda düzenlenmemiş olmasını bir boşluk olarak değerlendirmiştir. Erem'in görüşüne göre; esaret ve kölelik yasağının doğrudan yer almadığı Eski TCK'da kölelik yasağına aykırı davranışlar 179'uncu madde kapsamında değerlendirilmelidir. Mağdurun "şahıs hürriyetinden mahrum edilmiş" olması nedeniyle, bu konuda verdiği rıza geçerli kabul edilemez. Bununla birlikte, kölelik yasağına aykırı hareket eden kişinin, mağdurun hukuka aykırı bir şekilde hürriyetinden yoksun kılmasının cezalandırılacağının öngörüldüğü 179'uncu maddeden sorumlu tutulacağını ifade etmektedir.[183]

Bu bölümde, insan ticareti suçunun Palermo Protokolü ile verilen yükümlülük gereği ceza kanunumuza giren insan ticareti suçu incelenecektir.

B. Eski TCK'da İnsan Ticareti Suçu

TBMM tarafından 03.08.2002 tarihinde kabul edilen 4771 Sayılı Kanun'un 2'nci maddesi ile 765 Sayılı Eski TCK'nın "Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler" babının "İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler" başlıklı altıncı faslında düzenlenen 201b maddesi şu şekildedir;

> "Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki

[183] Faruk Erem, **Hürriyet ve Suç**, Ankara, İstiklal Matbaacılık ve Gazetecilik Kollektif Ortaklığı, 1952, s. 63.

denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir.

Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan eylemler var olduğu takdirde, mağdurun rızası yok sayılır.

Onsekiz yaşını doldurmamış çocukların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirisine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiği takdirde faillere verilecek cezalar bir kat artırılarak hükmolunur."

03.08.2002 tarihli 4771 sayılı kanunun 2'nci maddesi gereğince yapılan bu kanun değişikliğiyle TCK'ya 201b maddesinde Koca'nın "İnsan Yağması (Sömürüsü)" olarak adlandırılmasını daha yerinde bulduğu bu suç tipi eklenmiştir.[184] Koca'ya göre; suç tipinde maddi menfaat sağlamak maksadı yer almadığından ve suç tipindeki eylemin cezalandırılmasının asıl nedeninin insanın alçaltılması, kişiliğinin yok sayılması ve bir eşya gibi yağmalanması olduğundan suç tipinin "insan yağması" olarak adlandırılması daha yerindedir. Bu suç tipinde klasik yağma suçlarında kişiye cebir veya tehdit uygulanarak bir eşyası alındığı gibi 201b maddesinde düzenlenen bu yeni suç tipinde de cebir, tehdit veya diğer iradeyi etkileyen araç fiiller kullanılarak kişi üzerinde fiili hâkimiyet kurulması, Koca tarafından bir çeşit yağma olarak görülmüştür.[185]

Koca'nın görüşüne göre bu suç tipinin Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler babında düzenlenmesi yerinde olmakla birlikte, bu suç ile çalışma özgürlüğü arasında doğrudan bir ilişki bulunmadığından İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler babında düzenlenmesi yerinde değildir. Çünkü suç tipinde zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek maksatları yer alıyor olsa da suçun işlenmesi için bu maksatların gerçekleştirilmesi aranmamaktadır. Yazara göre, bu suç hürriyeti tahdit

[184] Mahmut Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 52, No: 2, 2003, s. 141, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2003-52-02/AUHF-2003-52-02-Koca.pdf, 1 Nisan 2014.
[185] Koca, a.e., s. 142.

ve cebir kullanma suçlarının özel bir görünümü niteliğinde olduğu için "Şahıs Hürriyeti Aleyhinde Cürümler" faslında yer verilmesi daha yerinde olurdu.[186]

C. 5237 Sayılı TCK'da İnsan Ticareti Suçu

1. Genel Olarak

1 Haziran 2005 Tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK'nın "Özel Hükümler" başlıklı İkinci Kitap'ının "Uluslararası Suçlar" başlıklı Birinci Kısım'ında "Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti" başlıklı İkinci Bölüm'de yer alan 80'inci maddeye göre;

> **"**(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası verilir.
>
> (2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.
>
> (3) Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hâllerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.
>
> (4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur."

Yeni TCK'daki insan ticareti suçunun düzenlendiği 80'inci madde, genel olarak Eski TCK'daki 201'inci maddenin b bendindeki düzenleme ile paralellik

[186] Koca, a.e., s. 143.

göstermektedir. Ancak Eski TCK'da öngörülen yaptırım beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası iken Yeni TCK'da sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası yaptırım olarak olarak öngörülmüştür.

Eski TCK'daki düzenlemede, suçun örgütlü olarak işlenmesi daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiş ve cezanın bir kat artırılması öngörülmüştür. Yeni TCK'da suçun örgütlü olarak işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmemiştir.

Yeni TCK'da Eski TCK'dan farklı olarak 4'üncü fıkrada tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunacağı öngörülmüştür.

Maddenin gerekçesinde Palermo Protokolü'ne atıf yapılmış ve ayrıca insan ticaretinin suç örgütlerinin bir faaliyet alanı olarak görülmekte olduğundan bahsedilmiştir.[187]

TCK'daki insan ticareti suçu düzenlemesinde Palermo Protokolü'ndeki tanımdan farklı olarak "istismar" kavramına, "kişilerin istismar amaçlı temini" ifadesine yer verilmemiştir. Suçun kanuni tanımında "fuhuş yaptırmak" amaç fiiller arasında sayılmışsa da cinsel istismar kavramına ayrıca tanımda yer verilmemiştir. Bu nedenle TCK'daki düzenlemenin Palermo Protokolü ile tam bir uyum içinde olmadığı ifade edilmektedir.[188] İnsan ticareti suçunun belirleyici niteliğinin kişilerin belirli amaçlarla istismarı olduğu için "istismar" kelimesinin madde metnine eklenmesi gerektiği ileri sürülmektedir.[189]

---

[187] TBMM Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen 5237 Sayılı TCK Gerekçesi madde 80; "Maddeye, Türkiye tarafından da onaylanan "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" ve "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol" hükümlerinin gereğini yerine getirmek üzere Tasarıda yer verilmiştir.

1990'lı yıllardan itibaren suç örgütlerinin, etkinliklerini sınırlar ötesi alana genişleterek, özellikle kadın, çocuk ve insan ticaretini örgütledikleri ve insanları bu uygar dünyada âdeta esarete tâbi kıldıkları görülmektedir. İşte bu nedenle, söz konusu Sözleşme ve Protokolün öngördüğü suçlara hukuk sistemimizde de yer verilmesi uygun görülmüştür." Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **Gerekçeli Ceza Kanunları**, 12. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 105.

[188] Galma Jahic, Ulaş Karan, "Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar", **TBB Dergisi,** C. 67, 2006, s. 102, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-67-273, 5 Nisan 2014.

[189] Hasan Durmuş, "Fuhşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış", **TBB Dergisi,** C. 93, Mart-Nisan 2011, s. 426, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-93-699, 1 Nisan 2014.

Palermo Protokolü'nün 3'üncü maddesinde istismar kavramının; asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerdiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla istismar kelimesinin madde metninde doğrudan bulunmasından ziyade madde metninde sayılan istismar şekillerinin insan ticareti olgusunu yeterince kapsayacak genişlikte olması önem taşımaktadır. Çünkü insan ticareti suçunu oluşturan fiiller insanın çeşitli yönlerden sömürüsü amaçlanarak gerçekleştirilmektedir. Bu sömürüyü genel olarak ifade eden istismarın hangi şekillerde gerçekleşebileceği ise kanunilik ilkesi gereği madde metninde sınırlı sayıda sayılarak gösterilmesi esas önemli noktadır.

Suç tipindeki fiilin cezalandırılmasının asıl nedeninin insanın alçaltılması, kişiliğinin yok sayılması ve bir eşya gibi yağmalanma konusu haline getirilmesi olduğu için bu suç tipinin "insan yağması" olarak adlandırılması gerekmekte olduğu düşünülmektedir.[190] Diğer bir görüşe göre ise, insan yağması ifadesi ile eşya yağması suçunu çağrıştırdığı için bireyi esas alan yaklaşım nedeniyle benimsenemez.[191] Suçun konusunu oluşturan insanlar bir eşya gibi nakledildiği, tedarik ve teslim edildiği için bu suçun insan ticareti olarak adlandırılması daha yerinde görülmektedir.[192]

2. Korunan Hukuki Değer

Korunan hukuki değer, suç tipinde yer alan fiilin işlenmesiyle ihlal edilen hukuki varlığı ifade eder. Tipe uygun fiilin işlenmesiyle ihlal edilen hukuki menfaat, kanun koyucunun o suç tipini düzenlerken korunmasını amaçlayarak hareket ettiği noktayı işaret eder.[193] Soyut bir varlığı ifade eden hukuki değerin

---

[190] Durmuş, a.e., s. 426.

[191] Caner Yenidünya, "İnsan Ticareti - Olgunun Tanımı", **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı,** Haz. İsmail Malkoç v.d. , 2. bs., Ankara, y.y., Kasım 2009, s. 21.

[192] Yenidünya, a.g.e., s. 22.

[193] Yenidünya, a.g.e., s. 159; Doktrinde "suçun hukuki konusu" olarak adlandırıldığı da görülmektedir. Bkz. Sulhi Dönmezer, **Genel Ceza Hukuku Dersleri,** İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2003, s. 93.

ihlal edilmesi ile sosyal düzenin devamı için korunması gerekli görülen manevi değerlerin tanınmadığı ortaya konmuş olur.[194] Hukuki değerlerin korunması, ceza hukukunun kişi hak ve özgürlüklerini güvenceye almak suretiyle toplum hayatının özgürlük ve barış içinde devam etmesini sağlamak görevinin bir ifadesidir.[195]

İnsan ticareti suçunda birden fazla hukuki değer koruma altına alındığı kabul edilmektedir.[196] Mağdurun cinsel özgürlüğü, insan onuru, çalışma özgürlüğü, vücut bütünlüğü; kamunun güvenliği ve düzeni, uluslararası toplum düzeni korunan değerler olarak sayılmaktadır.[197] Korunan hukuki değerlerin neler olduğu ve öncelikli olarak korunan hukuki değerin ne olduğu konusunda farklı görüşler varsa da bu suç tipinde korunan hukuki değerin birden fazla olduğu kabul edilmektedir.

TCK'nın sistematiğinde, suçla korunan en genel hukuki değer, suç tiplerinin sınıflandırılmasında ölçüt olarak değerlendirilmiştir. Suçların kanunda sınıflandırılması genellikle korunan hukuki değer ölçütü dikkate alınarak yapılmaktadır. Kanun koyucu, birden fazla hukuki değerin korunduğu suç tiplerinde daha çok korunmaya değer gördüğü hukuki varlığa göre sınıflandırmayı yaptığı görüşünden hareketle [198] kanun koyucunun insan ticareti suçunda uluslararası toplum düzeninin korunan hukuki değerler arasında öncelik taşıdığı düşüncesinde olduğu çıkarımı yapılabilir.[199]

İnsan ticareti suçunda korunan hukuki değer, kanun sistematiğinden hareketle uluslararası kamu düzeninin ve insanlığın ortak değerlerinin korunması olarak belirlenebilir. Zira insan ticareti; soykırım, göçmen kaçakçılığı, insanlığa karşı suçlarla birlikte TCK'da suç tiplerinin yer aldığı Özel Hükümler Kitabı'nın

---

194 Yener Ünver, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer,** Ankara, Seçkin Yayınları, 2003, s. 30.

195 Adem Sözüer, **Türk Ceza Hukuku Reformu Mevzuatı,** Yay. Kur.: Selman Dursun v.d., İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Mart 2013, s. 9.

196 Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 13. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 102.

197 Yenidünya, a.g.e., s. 160. Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 102 vd. Koca'nın Eski TCK'da yer alan 201b maddesiyle ilgili olarak yazmış olduğu makalesinde belirttiği görüşüne göre; 201b maddesinde düzenlenen suç, kişisel özgürlüğün ihlali niteliğindedir. Kişisel özgürlüğe karşı işlenen suçların koruduğu hukuki değerin genel olarak iradi karar verme ve iradi hareket etme özgürlüğü olduğunu belirterek insan yağması olarak adlandırdığı suçun hem iç özgürlüğe, hem de dış özgürlüğe karşı işlendiğini ifade etmektedir. Bkz. Koca, a.e., s. 146.

198 Ünver, a.g.e., s. 795 vd.; Zafer, a.g.e., s. 153; Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar,** C: 1, İstanbul, Beta, 2007, s. 5-7.

199 Yenidünya, a.g.e., s. 160; Ünver, a.g.e., s. 109.

Birinci Kısım'ında Uluslararası Suçlar başlığı altında bir arada yer almaktadır. Bu bölümde yer alan suçlar incelendiğinde hemen hemen tamamının uluslararası sözleşmelere atıf yapılarak ulusalüstü hukuki değerlerin korunmakta olduğu görülmektedir.

BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin Türkiye tarafından 23.3.1950 tarih ve 5630 sayılı Kanun uyarınca onaylanması üzerine soykırım suçu, bu sözleşmede tanımlanan soykırım fiillerinin cezalandırılmasının öngörülmesi şeklinde düzenlenmiştir.[200] İnsanlığa karşı suçların yer aldığı 77'nci maddenin gerekçesinde de maddenin Nürnberg Mahkemesi Statüsü'nün 6 (c) maddesinden esinlenilerek kaleme alındığı ifade edilmektedir.[201] Göçmen kaçakçılığı suçu da, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün taraf devletlere yüklediği yükümlülük nedeniyle TCK'da düzenlenmiştir.[202]

İnsan ticareti suçu da benzer şekilde, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün Türkiye tarafından onaylanması nedeniyle taraf devletlere yüklenen yükümlülük gereği TCK'da bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.[203]

İnsan ticareti suçunda esasen ihlal edilen kural, köleleştirme yasağıdır. Dolayısıyla bu suçta korunan hukuki değer, bir üst başlık olarak insan onuru ve insanlığın ortak değerlerinden oluşan kamu düzenidir. İnsan onuru, korunması gereken en temel hukuki değerlerden biri olarak bu suç tipinin de temel hukuki değerlerinden birini oluşturmaktadır.[204]

---

[200] Bkz. Haydar Erol, **Türk Ceza Kanunu: Gerekçeli ve Açıklamalı,** C: III, 2. bs., Ankara, Yayın Matbaacılık, 2010, C. I, s. 1366.
[201] Bkz. Erol, a.g.e., s. 1369.
[202] Bkz. Erol, a.g.e., s. 1399.
[203] Bkz. Erol, a.g.e., s. 1425.
[204] Sözüer, a.g.e., s. 10; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 103.

Genel itibariyle korunan hukuki değerlerin kaynağının anayasa olduğu ifade edilmektedir.[205] Anayasa'mızın 17'nci maddesinde "kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz" şeklindeki düzenlemeyle insan onuru koruma altına alınmıştır.[206] Bireylerin insan olmaktan doğan özgürlükleriyle iradeleri yönünde hareket etmeleri imkânı ortadan kaldırılarak sömürü maksatlı suça boyun eğmeleri sağlandığı için bu suç tipinde insan onurunun korunan hukuki değerlerden biri olduğu ifade edilebilir.[207]

İnsan ticareti suçunda bireylerin cinsel istismarı, emeklerinin istismarı, vücut organ veya dokularının alınması gibi amaçlar güdülerek fiil işlenmektedir. Bu gibi amaçlarla işlenen fiiller ile bireylerin insan onuru hiçe sayılarak adeta birer "mal" durumuna düşürülmektedir. Suç tipinde belirtilen fiillerin işlenmesiyle bireylerin insan olmalarından ileri gelen temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılarak nesneleştirilmeleri nedeniyle insan onuruna aykırılık ortaya çıkmaktadır.[208]

Değirmenci'nin görüşüne göre suçun uluslararası özelliğini yansıtması bakımından "Uluslararası Suçlar" başlıklı kısımda düzenlenmesi yerindedir. Ancak insan onuruna, uluslararası sözleşmeler ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere karşı işlenen bir suç olduğu için "İnsanlığa Karşı Suçlar" başlıklı kısımda düzenlenmesi daha yerinde olacaktır.[209]

Suçun sınıraşan nitelik gösterdiği durumlarda uluslararası toplum düzenini ihlal etmesi söz konusu olmaktadır. Bu bakımdan insan ticareti suçuyla uluslararası toplum düzeni, korunan hukuki değerlerden biri olarak kabul edilebilir.[210] Sınıraşan bir suç niteliği taşıyabilen insan ticareti suçu, sadece uluslararası toplumun sınır güvenliğine karşı işlenen bir suç olmayıp aynı zamanda kişilerin vücut bütünlüğü, insan onuru, çalışma özgürlüğü gibi değerlerine karşı da bir tehlike oluşturmaktadır.[211] Aynı zamanda, bu suç hiçbir sınıraşan nitelik göstermeden de

---

[205] Sözüer, a.y.
[206] Aslı Şimşek, **Genel Kamu Hukukunun Temel Kavramı Olarak Kamu Düzeni**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2012, s. 59.
[207] Yenidünya, a.g.e., s. 165; Ünver, a.g.e., s. 936 vd.
[208] Yenidünya, a.y.
[209] Değirmenci, a.e., s. 95.
[210] Yenidünya, a.g.e., s. 165; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 104.
[211] Değirmenci, a.e., s. 58.

işlenebilmekte olduğu için uluslararası niteliğinden ziyade hürriyete karşı işlenen suç özelliği göstermektedir.[212]

Bireylerin uluslararası mevzuatta düzenlenen ve ulusal mevzuatta da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlükler korunan hukuki değerlerin başında sayılmaktadır.[213] İnsan ticareti suçunda bireyler kandırılarak veya tehdit, cebir, şiddet gibi araç fiillerle iradeleri ortadan kaldırılarak fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak gibi belirli maksatlarla bir yerden başka bir yere götürülmekte, sevk edilmekte veya maddede sayılan diğer fiillere maruz kalmaktadırlar. Görülebileceği üzere temel hak ve özgürlüklerine aykırı fiilleri yaptırmak amacıyla mağdurların önce araç fiillerle iradeleri sakatlanmakta, daha sonra da irade serbestileri sınırlanarak özgürce hareket edebilme hakları ihlal edilmektedir.

Yenidünya'nın görüşüne göre; insan ticareti suçuyla bireylerin iradeleriyle hareket etme özgürlükleri ellerinden alındığı için hürriyete karşı suç vasfı ağırlık taşımaktadır. [214] Koca'nın görüşüne göre; maddede sayılan araç fiiller kişi özgürlüğüne yönelik suçlarda unsur veya ağırlatıcı sebep olarak yer almakta olduğu için ve bu yolla kişi özgürlüğüne saldırıda bulunulduğu için şahıs hürriyeti aleyhinde suç olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Koca'ya göre bu suç tipinde çeşitli maksatların aynı maddede düzenlenmesi hatalıdır. Çünkü özgürlüğe yönelik suçlarda saikler, bu suçların birbirinden farkını ortaya koyma ve korunan hukuki değere göre suçun kanundaki hangi fasılda yer alacağı hususunda göz önünde tutulacak en önemli unsurdur.[215]

Özgürlük, kelime anlamı bakımından kişinin özgür iradesiyle hareket edebilmesi demektir.[216] İnsan ticareti suçunda, araç fiiller kullanılarak mağdurun serbestçe irade oluşturma, iradesiyle karar verme ve hareket etme özgürlüğü ihlal edilmektedir.[217]

---

[212] Durmuş, a.e., s. 428.
[213] Yenidünya, a.g.e., s. 162; Koca, s. 144; Ümit Kocasakal, "İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, Ocak 2003, s. 60-61; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 103.
[214] Yenidünya, a.y.; Kocasakal, a.y.; Benzer görüş Durmuş, a.e., s. 428.
[215] Koca, a.e., s. 144 vd.
[216] Recep Gülşen, **Hürriyeti Tahdit Suçları (TCK m. 179-187)**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2002, s. 19.
[217] Koca, a.e., s. 146.

Toplumu oluşturan kişilerin insan onurunun korunması, "bütün toplumu ilgilendiren düzen" anlamına gelen kamu düzeninin [218] bir unsurunu oluşturmaktadır. [219] Toplumu oluşturan bireylerin vücut bütünlüğü, çalışma özgürlüğü, cinsel özgürlüğü gibi hukuki değerlerini ihlal eden bir suç tipi olarak insan ticareti kamu düzeni ve güvenliğine zarar veren bir niteliktedir.[220]

3. Suçun Yapısal Unsurları[221]

a. Maddi Unsurlar

(1) Hareket - Fiil

İnsan ticareti suçunun düzenlendiği 80'inci maddenin 1'inci fıkrasında bu suçun "tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek" şeklinde sayılan araç fiillerin ve "ülkeye sokmak veya ülkeden çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek, barındırmak" şeklinde sayılan asıl fiillerin icra edilmesiyle işleneceği düzenlenmiştir. İnsan ticareti suçunun maddi unsurlarından fiil, araç ve asıl fiiller olmak üzere iki grup olarak ele alınmaktadır.[222]

TCK'nın 80'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre de; mağdurun on sekiz yaşından küçük olması durumunda, 1'inci fıkrada sayılan maksatlarla hareket

---

[218] "Kamu düzeni", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.533d745e189528.49797699, 27 Eylül 2013.

[219] Şimşek, a.g.e., s. 61.

[220] Yenidünya, a.g.e., s. 161; Çetin Arslan, Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Ankara, Asil Yayınları, Kasım 2004, s. 331.

[221] İnsan ticareti suçunun bu bölümde suç tipi bakımından incelenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı'nın izlediği suçun yapısal unsurlarına ilişkin sistematik çerçevesinde yapılmıştır. Bkz. "Ders Gereçleri", (çevrimiçi) http://www.istanbul.edu.tr/hukuk/ceza/ders-gerecleri/dersplani.htm, 1 Nisan 2014.

[222] Suçun yapısını açıklayan teoriler ve hareket teorileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Serdar Talas, "Ceza Hukukunda Kusur İlkesi Bağlamında Nedeninde Serbest Hareket (actio libera in causa) Kavramı ve Geçici Nedenlerin Ceza Sorumluluğuna Etkisi", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2011, s. 12 vd.

edilerek asıl fiiller gerçekleştirilmiş ise suç oluşacaktır. Bu durumda araç fiillere başvurulmuş olması aranmayacaktır.

Araç fiiller maddede "tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek" olarak sayılmıştır. Bu araç fiillerin ortak özelliği, mağdurun iradesi üzerinde etki oluşturarak failin asıl fiilleri işlemesini kolaylaştırması veya mümkün kılmasıdır.[223]

Karşılaştırmalı hukuka baktığımızda, "belgelerini elinden alma, makul düzeyde sınırları belirlenmemiş bir borcu ödemeye maruz kılma, mağdurun üzerinde kontrole sahip olan kişinin rızasını elde etmek için ekonomik menfaatler verme veya alma" olarak ifade edilen çeşitli araç fiillerin yer aldığını görmekteyiz. Yenidünya'nın görüşüne göre; özellikle sınıraşan nitelikteki vakalarda mağdurun iradesini sakatlamak için başvurulan "belgelerini elinden alma" fiili TCK'da da yer almalıdır.[224]

TCK'nın 80'inci maddesinde yer alan araç fiillerden bir kısmı, bağımsız suç olarak TCK'da yer almaktadır. Örneğin tehdit, cebir gibi TCK'da bağımsız bir suç olarak düzenlenen araç fiillerin icra edilerek insan ticareti suçunun işlendiği durumların arz ettiği özellikler suçların içtimaı bölümünde ele alınacaktır.

i. Hareket Unsurunun Suç Tipi Bakımından Gösterdiği Özellikler

İnsan ticareti, suçun kanuni tanımında birden fazla hareketten söz edildiği için hareketin sayısı bakımından çok hareketli suçtur.[225] Suçun işlenmesi için en az birer araç ve asıl fiilin gerçekleştirilmesi aranmaktadır. Maddenin 3'üncü fıkrasındaki düzenlemeye göre on sekiz yaşını doldurmamış mağdurlara karşı bu

---

223 Yenidünya, a.g.e., s. 188; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 104.
224 Yenidünya, a.g.e., s. 190.
225 Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 8. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 230; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 9. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013, s. 166; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 9. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013, s. 215; Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75: Ders Kitabı,** 3. bs., İstanbul, Beta, Kasım 2013, s. 197; Yenidünya, a.g.e., s. 186; ; Kayıhan İçel, Süheyl Donay, **Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku: Genel Kısım (1. Kitap),** 5. bs., İstanbul, Beta, Eylül 2006, s. 178.

suçun işlenmesi durumunda araç fiillerin gerçekleştirilmesi aranmadığı için mağdurun on sekiz yaşından küçük olması durumunda tek hareketli suç olarak işlenebilir.

İnsan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan asıl fiillerden birinin araç fiillerden biri kullanılarak icrası gerekmektedir. Suçun hangi hareketler yapılarak işlenebileceği somut olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla bu suç, bağlı hareketli suçtur. Maddede sayılan hareketler dışında gerçekleştirilen bir fiille bu suç işlenemez.[226] İnsan ticareti suçunda kanuni tanımına göre suçun işlenmesi sınırlı sayıda sayılan belirli hareketlerin yapılması ile mümkündür.

Suçun kanuni tanımında sayılan hareketlerden herhangi birinin gerçekleştirilmesi ile suç işlenebileceği için bu suç, seçimlik hareketli suçtur. Maddede sayılan belirli hareketlerden herhangi birinin gerçekleştirilmesi ile suç işlenmiş olacaktır.[227] Ancak çok hareketli bir suç tipi olduğu için sayılan araç ve asıl fiillerden en az birer tanesinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Çünkü araç ve asıl fiiller iki ayrı fiil grubu halinde, kendi içlerinde birbirinden bağımsız olarak sayılmıştır. Dolayısıyla bu suç, birleşmiş hareketli bir suç tipidir.[228]

Seçimlik hareketlerden birden fazlasının yapılmış olması birden fazla suçun oluştuğunu göstermez.[229] Fail, mağduru hem tedarik edip hem de bir yerden başka bir yere götürürse burada birden fazla suçun oluştuğu söylenemez, ortada tek bir suç vardır.[230] Çünkü seçimlik hareketler, aynı konuya ilişkindir, aynı konu üzerinde gerçekleştirilmektedir.[231] Birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirildiği durumlarda hukuken tek fiil olduğundan bir içtima sorunu doğmayacak ve failin tek suçtan sorumluluğu gündeme gelecektir. Ancak icra edilen fiillerin çokluğu, birden fazla araç fiilin kullanılması TCK'nın 61'inci maddesi bağlamında temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır.

---

[226] Özgenç, a.g.e., s.166; Demirbaş s. 220; Zafer, a.g.e., s. 196; Yenidünya, a.g.e., s. 186.
[227] Özgenç, a.g.e., s. 167; Demirbaş, a.g.e., s. 215; Zafer, a.g.e., s. 196; Yenidünya, a.g.e., s. 186; İçel, Donay, a.g.e., s. 179; Kayıhan İçel v.d., **Suç Teorisi: Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri,** 2. kitap, 3. bs., İstanbul, Beta, 2004, s. 64.
[228] Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 230.
[229] Yenidünya, a.g.e., s.186; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 232; Zafer, a.g.e., s. 196-197.
[230] Koca, a.e., s. 150.
[231] Özgenç, a.g.e., s. 168.

Suç tipindeki hareketin yapıldığı anda tamamlanan suçlara ani suç denir.[232] İnsan ticareti suçunda seçimlik hareketlerden bazıları yönünden fiilin icrası süreklilik arz edeceği için mütemadi suç olarak işlenebilir.[233] Mütemadi suçlarda hareketin yapılmasıyla suç oluşmuştur, ancak hareketin icrasının devamlılığı nedeniyle suç oluşmuş olsa bile ihlal devam ettiği için suç bitmemiş sayılmaktadır.[234]

Maddede sayılan fiillerden ülkeye sokmak ve ülke dışına çıkarmak fiilinin icrası ile suçun işlenmesi halinde hareketin yapılmasıyla suç tamamlanmış olacağı için ani hareketli suçtan söz edilebilir. Tedarik etmek, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek, barındırmak, kaçırmak fiilleri bakımından mütemadi suçtur. Örneğin barındırmak fiilinin icrasıyla suç işlendiğinde mağdurun barındırıldığı süreç boyunca ihlal devam edecektir.

Hareketin şekli bakımından icrai suçtur.[235] Ancak, ihmal suretiyle icra suçu olarak da işlenebilir.[236] Koca'nın görüşüne göre; Eski TCK'daki insan ticareti suçu ihmali bir davranışla gerçekleştirilemez. Failin icrai suç niteliğini gösterecek aktif bir davranışının bulunması şarttır.[237] Suçun ihmali olarak işlenebilmesi için failin, hukuksal bir nitelikte önleme yükümlülüğünün mevcut olması gerekmektedir.[238]

Netice bakımından yapılan sınıflandırmaya göre sırf hareket suçudur.[239] Suç tipindeki hareketin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanmış olur. Maddedeki hareketler ile bir netice ortaya çıkmış olması aranmaz. Sayılan fiilleri gerçekleştirmek suçun tamamlanmış olması için yeterlidir.[240]

---

[232] Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 243; Zafer, a.g.e., s. 204.
[233] Özgenç, a.g.e., s. 171; Demirbaş, a.g.e., s. 234.
[234] Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 243; Zafer, a.y.
[235] Özgenç, a.g.e., s. 219; Demirbaş, a.g.e., s. 223.
[236] Yenidünya, a.g.e., s. 185.
[237] Koca, a.e., s. 149.
[238] Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 253 vd.; Zafer, a.g.e., s. 220 vd.
[239] Özgenç, a.g.e., s. 172; Yenidünya, a.g.e., s. 187.
[240] Yenidünya, a.g.e., s. 187; Koca, a.e., s. 150.

ii. Araç Fiiller

1) Tehdit, Baskı, Cebir, Şiddet

Tehdit ve cebir, TCK'nin "Kişilere Karşı Suçlar" kısmının "Hürriyete Karşı Suçlar" başlıklı yedinci bölümünde düzenlenen suç tipleridir.

Tehdit, ağır ve haksız bir zarara uğratılacağının mağdura bildirilmesidir.[241] Kişiye gelecekte haksız bir kötülük yapılacağı söylenerek korkutmak amaçlanır.[242] Tehdit ile mağdurun "iç hürriyeti" ortadan kaldırılmaktadır. Bu yolla mağdurun özgür iradesiyle hareket etme karar verme özgürlüğü engellenmektedir.[243]

Tehdit, kişileri bir davranışa zorlayıcı veya kişinin bir davranışını önleyici nitelikte olabilir.[244] Tehdidin amacı, tehdidin yöneldiği kişinin özgür tercihlerini kuşatma altına alarak saptırmak ve böylece onun iradesini etkisizleştirmektir. Tehdit ile kişinin iradesi etki altına alınarak davranışları, tehdit edenin iradesi doğrultusunda yöneltilmektedir. Mağdurun karar ve hareket özgürlüğünü, iradesi ile hareket etme özgürlüğünü etkilemektedir.[245]

Tehdit ile kişilerin güvenlik duygusu, iç huzuru bozularak karar ve hareket özgürlüğü sınırlandırılmaktadır.[246] Tehdit konusu saldırının ileride gerçekleşeceği beyanıyla mağdur korkutularak mağdurun iradesi etkilenmektedir. Mağdur, özgür iradesiyle seçmediği bir davranışta bulunmaya zorlanmaktadır.[247]

Tehdit, bizzat mağdura yönelik olabileceği gibi mağdurun bir yakınına yönelik de olabilir. Fail, mağdurun bir yakınının vücut bütünlüğüne zarar vereceğini ifade ederek veya yakınının cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı

---

[241] CGK 7.11.1994, 4-224/263 Bkz. Emine Ülker Tarhan, **Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s. 101; Hafızoğulları, Özen, a.g.e., s. 164.
[242] Koca, a.e., s. 151.
[243] Erem, a.g.e., s. 80; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 348.
[244] Tarhan, a.g.e., s. 24.
[245] Tarhan, a.y.
[246] Tarhan, a.g.e., s. 27.
[247] Tarhan, a.g.e., s. 32-33; Mehmet Emin Artuk, Caner Yenidünya, "Türk Ceza Hukukunda Kız, Kadın ve Erkek Kaçırma Suçları (TCK Mad. 429-434)", **TBB Dergisi**, C. 54, 2004, s. 114, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-54-62, 20 Şubat 2014.

gerçekleştireceğinden bahisle mağduru tehdit edebilir. "Yakın" ifadesi kullanılarak bu kişilerin mağdurun ailesiyle sınırlı tutulmadığı şeklinde yorumlanabilir.[248]

Tehdit ile fail, mağduru korkuya düşürerek onun irade serbestisiyle karar verme ve hareket etmesini engellemektedir.[249] İnsan ticaretinin bir araç fiili olarak tehdidin sayılmasının nedeni, tehdidin mağdurun iradesini sakatlayan bu niteliği taşımasıdır.

Tehdit bir silahla veya silahsız gerçekleştirilebilir. Sözlü, yazılı ya da hareketlerle ifade edilebilir. Bu ifade, mağduru failin iradesi yönünde hareket etmeye zorlayacak ölçüde korkuya düşürecek, iç huzurunu bozacak bir ağırlıkta olması gerekmektedir.[250]

Mağdurun ailesine zarar verileceğinin söylenmesi, çalıştırılmak için yaşadığı yerden uzak bir yere götürülen mağdurun çocuklarına cinsel saldırıda bulunulacağının söylenmesi gibi tehditler hem insan ticaretinin araç fiili olarak gerçekleştirilmekte, hem de insan ticareti suçu tamamlandıktan sonra mağdurun istismarı süresince kaçmasını veya polise gitmesini engellemek için kullanılmaktadır. Yasa dışı yollardan ülkeye girmiş bulunan kişinin failin iradesi doğrultusunda hareket etmezse resmi mercilere şikayet edileceğinin söylenmesi de sık kullanılan tehdit yollarındandır.[251]

Sözlükte zor, zorlayış olarak tanımlanan cebir[252], failin fiziksel kuvvet kullanarak mağdurun iradesini kendi istediği hareketi yapmaya zorlamasıdır.[253] Bu bakımdan, bir kimsenin bedenine fiziksel bir müdahaleyi gerektirmektedir.[254]

Cebir de TCK'da bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. TCK madde 108'deki düzenlemeye göre cebir suçunun esasında bir kimsenin bir şeyi yapması,

---

[248] Erdener Yurtcan, **Yargıtay Kararları Işığında Hürriyete Karşı Suçlar**, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 3.
[249] Yurtcan, a.g.e., s. 4.
[250] Gülşen, a.g.e., s. 98, 99.
[251] Aronowitz, a.g.e., s. 58. Bu gibi tehditlerin yanı sıra, Batı Afrika'da kültürel yapının özelliklerindeki farklılıklar göz önünde bulundurularak mağdurlar büyü yapıldığı söylenerek korkutulmakta, psikolojik şiddete maruz bırakılmaktadırlar. Bkz. Aronowitz, a.g.e. s. 76.
[252] "Cebir", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533aa4e2ce9621.38967145, 18 Eylül 2013.
[253] Erol Cihan, **Cebir Kullanma Cürmü (TCK. m. 188),** İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978, s. 8.
[254] Zeki Hafızoğulları, Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Kişilere Karşı Suçlar**, Ankara, US-A Yayıncılık, 2010, s. 174.

yapmaması veya yapılmasına müsaade etmesi için fiziksel olarak zorlamasıdır.[255] Cebrin bazı suç tiplerinin basit şeklinin, bazı suç tiplerinin de ağırlaştırıcı unsuru olduğu görülmektedir.[256]

Cebir, insan ticaretinde sayılan diğer araç fiiller gibi mağdurun iradesini ortadan kaldıran bir nitelik taşımaktadır. Mağdura karşı fiziki bir gücün kullanılması, mağdura acı vermesi veya sağlığını bozması cebrin özelliğidir.[257]

Erem'e göre; cebir suçu, karar ve hareket özgürlüğünün tam olarak korunabilmesi için tamamlayıcı hüküm olarak düzenlenmiştir. Cebrin unsurları arasında bulunduğu suçlardan biri işlendiği takdirde fail, bu suçtan dolayı cezalandırılacaktır. [258] Bileşik suç söz konusu olduğu için TCK'nın 42'nci maddesine göre içtima hükümleri uygulanmayacaktır.

Cebir ile mağdurun iradesiyle karar ve hareket etme özgürlüğü elinden alınmaktadır. Mağdur bir şey yapması veya yapmaması ya da bir şeyin yapılmasına müsaade etmesi için zorlanarak[259] failin iradesi doğrultusunda hareket etmeye mecbur bırakılmaktadır.

Cebir ve tehdit suçlarının ortak amaçları, mağdurun iradesini ortadan kaldırmaktadır.[260] Farkları ise tehditte mağdur üzerinde maddi, fiziki bir etkide bulunulmadığı halde cebirde fiziki etkide bulunulmasının zorunlu olmasıdır. Cebre maruz kalan kişi, kendisine uygulanan fiziki gücün etkisiyle, bu fiziki gücün meydana getirdiği acıyla belli bir davranışa zorlanmaktadır.[261]

---

[255] Hafızoğulları, Özen, a.g.e., s. 173.

[256] Bunlar TCK md. 84/4 İntihara yönlendirme, md. 102/4 cinsel saldırı, md. 103/4 çocukların cinsel istismarı, md. 109/2 kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, md. 112/1 eğitim ve öğretimin engellenmesi, md. 113/1 kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi, md. 114/1, b siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi, md. 115 inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, md. 116/4 konut dokunulmazlığının ihlali, md. 117 iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, md. 118 sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi, md. 148 yağma, md. 223 ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması, md. 224 kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali, md. 227 fuhuş, md. 234/2 çocuğun kaçırılması ve alıkonulması, md. 235/2, c ihaleye fesat karıştırma suçlarıdır.

[257] Yurtcan, a.g.e., s. 91.

[258] Erem, a.g.e., s. 86; Koca, Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 386.

[259] Erem, a.g.e., s. 86.

[260] Tarhan, a.g.e., s. 67.

[261] Tarhan, a.g.e., s. 67; Veli Özer Özbek v.d., **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 5. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013, s. 382 vd.; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku,** 10. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013, s. 415.

Tehdit ve cebrin mağdur üzerinde uygulanması şart değildir. Tehdit niteliğindeki ifade mağdura iletilerek korkutmak suretiyle iradesi sakatlanmaktadır. Ancak bu tehdidin içerik olarak mağdurun kendisine değil de ailesine, yakınlarına haksız bir kötülük yapılacağı şeklinde olması da mümkündür. Cebrin de bizzat mağdura uygulanmayıp mağdurun iradesini etkileyecek şekilde başka bir kişi üzerinde uygulanması durumunda bu araç fiil gerçekleştirilmiş olur.[262] Çünkü suç tipinde araç fiilin kime yönelik olduğu açıkça belirtilmemiştir. Doktrinde cebrin eşya üzerinde de uygulanabileceği görüşü savunulmaktadır.[263]

Mağdurun iradesi üzerinde etki doğuran araç fiillerden biri de şiddettir. Şiddet de cebir, tehdit ve baskı gibi mağdurun, failin iradesi doğrultusunda hareket etmesini sağlamak amacıyla icra edilir. Maddi bir kuvvetin haksız olarak kullanılmasıdır.[264] Varsayılan veya gerçekte var olan bir engeli aşmak için fiziki güç kullanmak olarak tanımlanmıştır.[265] Mağdurun faile karşı gösterdiği veya göstermesi muhtemel direnci kırmak için fail tarafından uygulanan fiziki güç, bir araç fiil olarak şiddeti oluşturur.

Mağdur, fiziksel şiddet ile failin iradesi doğrultusunda hareket etmeye zorlanabilmektedir. Birçok vakada mağdurun dövülerek kaçmasının engellendiği veya fail tarafından koyulan kurallara uymadığı için fail tarafından cezalandırıldığı ifade edilmektedir. Mağdurun cinsel şiddete de maruz kaldığı sıklıkla görülmektedir. Aronowitz, İstanbul'da bir cinayet vakasında, iki Ukraynalı kadının altı Rus arkadaşının gözleri önünde balkondan atılarak öldürüldüğünü, Sırbistan'da fuhuş yapmayı reddeden bir kadının halka açık bir alanda başının kesildiğini aktarmaktadır.[266] Bu gibi vakalar, başkası üzerinde uygulanan cebir ile mağdurun iradesinin etkilenmesine örnek olarak gösterilebilir.

Baskı da mağdurun irade serbestisini etkileyen bir araç fiildir. Baskı kelimesinin sözlük anlamı hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma

---

[262] Koca, a.e., s. 152; Özbek v.d., a.g.e., s. 90; Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 416; İlhan Üzülmez, **Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları,** Ankara, Turhan Kitabevi, Şubat 2007, s. 177 vd.
[263] Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 416-417.
[264] Artuk, Yenidünya, a.e., s. 113; Sulhi Dönmezer, **Ceza Hukuku Hususi Kısım: Şahıslara Karşı ve Mal Aleyhinde Cürümler,** 3. bs., İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1957, s. 246.
[265] Hafızoğulları, Özen, a.g.e., s. 163.
[266] Aronowitz, a.g.e., s. 58.

durumu, tahakkümdür.[267] Mağdurun üzerinde böyle bir tahakküm kurmak da, onun iradesini etkileyerek failin iradesi doğrultusunda hareket etmesini sağlamak için kullanılan araç fiillerden biridir.

Cebir, tehdit, şiddet niteliğinde olmayan ve mağdurun iradesini fesada uğratma şeklinde bir etkiye sahip olan zorlayıcı davranış baskı olarak nitelendirilmektedir. Baskı, mağdur üzerinde maddi veya manevi zorlama olarak değerlendirilmektedir.[268] Baskı; cebir, şiddet veya tehdit boyutuna ulaşmamıştır.[269] Mağdurun borçlandırılarak borçlarını ödeyinceye kadar zorla çalıştırılması insan ticaretinin sıklıkla görülen bir çeşididir.[270] Doktrindeki diğer görüşe göre, baskının cebir, şiddet veya tehdit boyutunda olması gerekmektedir.[271]

Mağdurun iradesine yönelik zorlama ile mağdur, failin iradesi doğrultusunda hareket etmeye mecbur kılınmaktadır. Baskı, tehdit ve cebir ile zorlayıcı bir davranış olması bakımından benzerlik göstermekle birlikte, kanun koyucunun bu maddede ayrıca baskı fiiline de yer vermesinden, tehdit veya cebir boyutuna gelmemiş her türlü zorlayıcı davranışın da iradeyi ortadan kaldıran etkisi göz önünde bulundurularak araç fiil olarak değerlendirilmesini amaçladığı söylenebilir.[272]

2) Nüfuzu kötüye kullanmak

Nüfuz kelimesi sözlükte "söz geçirme, güçlü olma" olarak tanımlanmaktadır.[273] Hukuki anlamı bakımından nüfuz, güçlü olma imkânını veren çeşitli ilişkiler ile mevcut olabilir. Nüfuzu kötüye kullanmak, TCK'da bazı suç

---

[267] "Baskı", Büyk Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533aa9d2c77048.10239169, 1 Nisan 2014.
[268] Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 107.
[269] Değirmenci, a.g.e., s. 82; Özbek v.d., a.g.e., s. 89.
[270] Aronowitz, a.g.e., s. 57.
[271] Yenidünya, a.g.e., s. 193.
[272] Koca, a.e., s. 152.
[273] "Nüfuz", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533aa96ee7e1d6.29312271, 30 Kasım 2013.

tiplerinde daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur olarak düzenlenmiştir.[274] İnsan ticaretinde ise nitelikli hal olarak değil, araç fiillerden biri olarak yer almaktadır.

Nüfuzu kötüye kullanmak, mağur ile arasındaki iş ilişkisi, akdi ilişki ve benzeri şekillerde kurulmuş olan bir ilişkiden kaynaklanan söz geçirme, mağdurun nazarında güçlü olma halinin kötüye kullanılmasıdır.[275] Kötüye kullanma, bu ilişkiden kaynaklanan etkinin hukuka aykırı bir şekilde icra edilmesini ifade eder.

Nüfuzun kötüye kullanıldığından bahsedebilmek için öncelikler nüfuzun varlığının tespit edilmesi gerekmektedir. Nüfuz; hukuki bir ilişki, sözleşme, iş ilişkisi gibi çeşitli ilişkilerden kaynaklanabilir. Somut bir olayda nüfuzun varlığı, fail ile mağdurun arasındaki ilişkiye bakılarak belirlenebilir.[276] Ancak bu ilişkinin, mağdur bakımından hatrı sayılır olmak şeklinde olması fail ile mağdur arasında bir nüfuz ilişkisinin olduğunun söylenebilmesi için yeterli değildir.[277]

Yargıtay kararlarında failin iş yeri sahibi olması[278], fail ile mağdur arasındaki usta-çırak ilişkisi[279], işveren-işçi ilişkisi[280], müdür-işçi ilişkisi[281], failin okulda müdür yardımcısı olması[282] gibi örnekler nüfuzu kötüye kullanma kavramı bakımından açıklayıcıdır. Bu örneklerde görüldüğü gibi fail ile mağdur arasında iş ilişkisi, failin işveren veya üst konumda olması durumları mağdur üzerinde nüfuzun olduğunun göstergelerindendir.

Mağdur ile arasında aile, iş, akdi veya benzeri bir şekilde kurulmuş bulunan bağdan kaynaklanan bir söz geçirme etkisine sahip olan failin bu nüfuzunu mağdurun hukuka aykırı fiile rıza göstermesi için kullanması nüfuzu kötüye kullanmak olarak değerlendirilebilir.[283]

---

[274] TCK md 86/3 d kasten yaralama, md 102/3 b cinsel saldırı, md 103/3 çocukların cinsel istismarı, md 105/2 cinsel taciz, md 109/3 d kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, md 227/5 fuhuş suçları.
[275] Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 111.
[276] Özbek, a.g.e., s. 90.
[277] Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 109.
[278] E:1996/860; K:1996/1430 Bkz. Erdal Baytemir, **Cinsel Dokunulmazlığa, Kişi Hürriyetine ve Genel Ahlaka Karşı Suçlar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s. 252.
[279] Yargıtay 5. C.D. E:1995/551; K:1995/660 Bkz. Baytemir, a.g.e.
[280] Yargıtay 8. C.D. E:1998/1509; K:1998/2601 Bkz. Baytemir, a.g.e., s. 253.
[281] E: 1994/3983; K: 1995/527 Bkz. Baytemir, a.g.e., s. 252.
[282] E: 2001/3352; K: 2002/793 Bkz. Baytemir, a.g.e., s. 253.
[283] Değirmenci, a.g.e., s. 83.

3) Kandırmak

Sözlükte "kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek" olarak tanımlanan kandırmak fiili[284], insan ticareti suçunun araç fiillerinden biri olarak sayılmıştır.

Kandırmak, söz veya hareket ya da herhangi bir araçla kişinin yanıltılması, aldatılması olarak tanımlanmaktadır.[285] Bir kimsenin bir şeye kanmasını sağlamak, onu bir şeye ikna etmek veya inandırmak, doğasında hileyi barındırmaktadır.[286]

Hile; cebir veya tehdit gibi TCK'de suç tipi olarak düzenlenmiş değildir. Ancak bazı suçların unsuru olarak kanunda yer almaktadır.[287] Hile, kişiyi kandırmaya elverişli her türlü davranış olarak ifade edilmiştir.[288] Failin suç tipinde sayılan amaçlarını gizleyerek mağdura karşı bütün aldatıcı hareketleri kandırma olarak değerlendirilebilir.[289] TCK'nın 157'nci maddesinde dolandırıcılık suçunda "hileli davranışlarla bir kimseyi aldatmak" ifadesi yer almaktadır. Doktrinde, kandırmak teriminin anlamının bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği fikri yer almaktadır.[290] Dolayısıyla dolandırıcılık suçunda olduğu gibi gerçek olmayan şeylerin ileri sürülmesi, gerçek şeylerin değiştirilmesi veya gizlenmesi şeklinde icra edilebilir.[291]

Bir araç fiil olarak kandırma, failin mağdur üzerinde asıl fiili gerçekleştirebilmek amacıyla onu kandırmak için başvurduğu aldatıcı nitelikteki, hileli yolları ifade etmektedir. Suçun işlenmesini kolaylaştıran bir yoldur.[292] Fail, asıl fiillerden birini gerçekleştirebilmek için mağduru hile ile kandırarak kendi istediği şekilde hareket etmesi yönünde mağdurun iradesini fesada uğratmış olmaktadır.

---

284 "Kandırmak", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533aad45430980.72529168, 18 Eylül 2013.

285 Değirmenci, a.g.e., s. 83.

286 Koca, a.e., s. 153.

287 Örneğin TCK md. 103/1-b çocukların cinsel istismarı, md. 109/2 kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, md. 157 dolandırıcılık, md. 161 hileli iflas, md. 227/4 fuhuş, md. 235/2-a ihaleye fesat karıştırma, md. 237 fiyatları etkileme, md. 247/2 zimmet, md. 250/2 irtikap suçları.

288 Hafızoğulları , Özen, a.g.e., s. 178.

289 Koca, a.e., s. 153.

290 Yenidünya, a.g.e., s. 196; Kocasakal, a.e., s. 63; Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 111.

291 Ayhan Önder, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar,** İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s. 363.

292 Gülşen, a.g.e., s. 101.

Kanun koyucu insan ticareti suçunun kanuni tanımında "hile" değil de "kandırmak" kelimesini kullanarak bu fiilin neticesini işaret etmiştir. Bu araç fiilin gerçekleşmiş olması için fiilen kandırmak yeterlidir. Kandırmanın hile ile veya hilesiz olması önem taşımaz. Aldatıcı mahiyet göstermeyen yalanla dahi kandırmak fiili gerçekleştirilebilir.

Bir kişinin yararına veya zararına hitap eden aldatıcı nitelikteki bazı şeyleri kendisine söyleyerek belirli bir şekilde hareket etmesini sağlamak hile ile kandırmaktır.[293] Gerçekte olmayan bir şeyi varmış gibi göstermek veya gerçekte olan bir şeyi olduğundan farklı göstermek yoluyla kişi kandırılmaktadır.[294] Kandırmak fiili, hile içermeyen nitelikte de olabilir.

Fail mağdura, mağdurun yararına olacak şekilde çalışma koşulları sağlayacağını söyleyerek fuhuş yaptırmak veya zorla çalıştırmak amacıyla ülkeye soktuğunda hile kullanma yoluna başvurmadan kandırmak fiilini gerçekleştirmiş olacaktır. Somut olayda mağdurun kandırılması yeterlidir.

Failler mağdurları genellikle evlilik vaadi, iş fırsatları, eğitim imkânı sağlama ve dolayısıyla daha iyi bir hayata kavuşma gibi vaatler ile kandırmaktadırlar.[295] Kanımızca, mağdur fuhuş yaptırılacağını bilerek ülkeye girdiyse veya ülkeden çıktıysa ve fakat kendisine fail tarafından daha önceden bildirilen koşullarda fuhuş yapmayıp rızasına aykırı bir şekilde fuhuş yapmaya zorlanıyorsa burada kandırmak fiilinin varlığından söz edilebilir.

Çocuk bakıcılığı veya hizmetçilik gibi yasal bir işte çalıştırma sözü verilerek kandırılıp zorla fuhuş yaptırılan, dansçı veya model olarak çok para kazanabileceği söylenerek ülkeye sokulup zorla fuhuş yaptırılan kadınların insan ticareti mağduru oldukları açıkça görülebilir. Bu kişilerin iradeleri kandırmak yoluyla fesada uğratılmıştır.

Diğer taraftan, mağdur fuhuş yapacağını bilerek ve buna rıza göstererek bir yerden başka bir yere götürüldüğünde veya tedarik edildiğinde, kendisine vaat edilen koşullardan çok daha kötü koşullarda fuhuş yapmaya zorlanıyorsa, temel

---

[293] Cihan, a.g.e., s. 61-62.
[294] Gülşen, a.g.e., s. 102.
[295] Aronowitz, a.g.e., s. 55; "Trafficking in Persons Report", United States of America Department of State, Haziran 2009, s. 8, (çevrimiçi) http://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf, 1 Nisan 2014.

yaşam masrafları veya ülkeye sokulması için yapıldığı söylenen masrafları karşılaması için fuhuş yapmaya zorlanıyorsa iradesi kandırmak yoluyla fesada uğratılan mağdura karşı insan ticareti suçunu oluşturan asıl fiillerin icra edildiğinden söz edilebilir.[296]

Bir kimsenin fuhuş yapmak konusunda rıza göstererek bir yerden başka bir yere gitmesi, fail tarafından tedarik edilmesi veya barındırılması, o kişinin rızasına aykırı olacak bir şekilde, ağır koşullar altında fuhuş yapmaya rıza göstermiş olduğu anlamına gelmemektedir.[297]

4) Kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek

Failin konumu gereği mağdur üzerindeki denetim olanağının verdiği imkânlar, sahip olduğu kontrol hakkı ve yetkisinin mağduru hukuka aykırı fiillere rıza göstermesi için kullanılması olarak açıklanmaktadır.[298]

Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlarda yaşayanlar için burada çalışan kişiler, mahkûmlar için gardiyanlar gibi kişilerin sahip oldukları denetim olanaklarından yararlanarak insan ticareti suçunu işlemeleri mümkündür.

Sadece Türkiye'de değil, genel olarak dünyada mağdurların aile veya yakın çevresindeki kişiler tarafından fuhşa ve zorla çalıştırmaya sürüklendiği çeşitli araştırmalarla ortaya konmaktadır.[299]

Mağdurun içinde bulunduğu çaresizlik durumundan yararlanılarak iradesinin fesada uğratılması durumunda bu araç fiilin varlığından söz edilebilir.[300] Mağdurun içinde bulunduğu maddi veya manevi çaresizlik, elverişsiz durumdan

---

[296] Aronowitz, a.g.e., s. 2-3.

[297] "Somut olayda kandırma fiilinin gerçekleştiği söylenemez. Çünkü mağdurun pasaport bilgilerine göre evvelce Türkiye'ye çok sayıda giriş ve çıkış yaptığı anlaşılmaktadır. Erzurum ilinde evli kız kardeşi de bulunmaktadır. Türkiye'de kız kardeşi olmasına rağmen onun yanına gitmeyip sanığın yanına gelmiş ve onunla birlikte kalarak fuhuş yapmaya başlamıştır. Sanık ile anlaşmazlığa düşmesi üzerine de evden ayrılıp, bir otele yerleşip yaşamına devam etmiştir. Bu oluşa göre; kandırma unsurunun gerçekleşmediği gibi..." Yargıtay 8. C.D.'nin 15.04.2010 tarih ve 2010/1440-2010/5953 sayılı kararı. Bkz. Hakkı Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti,** Ankara, Turhan Kitabevi, 2010, s. 273-274.

[298] Değirmenci, a.g.e., s. 83; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 110.

[299] Aronowitz, a.g.e., s. 81.

[300] Değirmenci, a.g.e., s. 83.

yararlanmakla bu araç fiil icra edilebilir. Bu çaresizlik; sosyal, ailevi, ekonomik, bedensel, çevresel etkenlerden kaynaklanabilir.[301]

Örneğin ülkeye yasa dışı yollardan girmiş bulunan kişilerin bu durumlarından haberdar olan failin yasal mercilere durumu bildireceğinden bahisle bu kişileri zorla çalıştırmak veya fuhuş yaptırmak amacıyla bir yerden bir yere götürmesi, sevk etmesi şeklinde insan ticareti suçu işlenebilir. Böyle bir durumda hem tehdit, hem de çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etme yoluyla suçun işlendiğinden bahsedilebilir.

iii. Asıl Fiiller

1) Ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak

Ülkeye sokmak ve ülke dışına çıkarmak seçimlik fiilleri 6 Aralık 2006'da kabul edilen 5560 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle maddeye eklenmiştir. Ancak bu değişiklik ile maddenin 3'üncü fıkrasında on sekiz yaşından küçük mağdurlar için araç fiillerin kullanılmasının aranmayacağına ilişkin ifadenin de aynı yönde değiştirilmesi gerekirdi. Maddenin 3'üncü fıkrasındaki "Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir." ifadesine bakıldığında, mağdurun on sekiz yaşından küçük olduğu durumlarda ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak asıl fiilleri ile suç işlendiğinde, araç fiillerden birinin de icra edilmiş olması aranacaktır. Bu sonucun ortaya çıkmasının nedeni, yapılan değişiklikle asıl fiiller arasına eklenen ülkeye sokmak ve ülke dışına çıkarmak fiillerinin maddenin 3'üncü fıkrasına da eklenmemiş olmasıdır.

Ülke kelimesi sözlükte "bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümü" olarak tanımlanmaktadır.[302] TCK'nın 8'inci maddesinin 2'nci fıkrasında

[301] Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 112; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 110-111.

ceza kanununun yer bakımından uygulanması bakımından Türkiye'nin ülke sınırları gösterilmiştir. Bu maddedeki düzenlemeye göre; devletin savaş gemileri, açık denizde bulunan ticaret gemileri, hava vasıtaları, kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede tesis edilmiş sabit platformlar farazi anlamda ülke sınırlarına dâhil sayılmaktadır. Türk kara ve hava sahaları ile karasuları, iç suları ve bunların üzerindeki hava sahaları gerçek anlamda ülkeyi oluşturmaktadır ve Yenidünya'nın görüşüne göre insan ticareti bakımından ülke kavramından anlaşılması gereken de gerçek anlamda ülkedir.[303]

Ülkeye sokmak, mağdurun ülke sınırlarından içeri geçirilmesidir. Ülke dışına çıkarmak ise, mağdurun Türkiye ülkesi sınırlarından dışarı çıkarılarak başka bir ülkenin sınırlarına veya egemenlik alanı tesis edilmemiş kara, hava ve deniz sahasına sokulmasıdır.[304]

Ülkeye sokmak ve ülke dışına çıkarmak fiilleri yönünden insan ticareti ani suç niteliğindedir. Bir görüşe göre, bu fiiller sırasında failin mağdur ile birlikte olması veya ona refakat etmesi gerekmektedir. [305]

Ülke sınırları geçilerek insan ticareti suçunun işlendiği olaylarda mağdurun Türk vatandaşı olup olmaması önem taşımaz. Türk vatandaşı veya yabancı olan mağdurun ülke sınırından yasal yollardan geçip geçmediği de insan ticareti suçunun oluşması bakımından dikkate alınmaz. Yasa dışı yollardan ülke sınırlarından geçilmesi durumundan suçun diğer unsurları da mevcut ise TCK'nın 79'uncu maddesinde düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçu da meydana gelmiş olabilir. Bu durumda, TCK'nın 44'üncü maddesinde düzenlenen fikri içtima kurallarına göre cezası daha ağır olan insan ticareti suçu uygulanır.[306]

Öte yandan; göçmen kaçakçılığı suçu işlenerek ülkeye sokulmuş kişilerin yasa dışı olarak ülke sınırları içinde bulunmaları nedeniyle içinde bulundukları

---

302 "Ülke", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533ab188a42802.73879319, 24 Eylül 2013.

303 Yenidünya, a.g.e., s. 203; benzer görüş Özbek v.d., a.g.e., s. 92-93; "Farazi anlama ülke" için bkz. Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku: Genel Kısım,** C: I, 7. bs., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979, s. 266.

304 Yenidünya, a.y.; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 112.

305 Yenidünya, a.y.

306 Yenidünya, a.g.e., s. 204; Doğan, a.g.e., s. 145.

durumdan faydalanarak fuhuş yaptırmak, zorla çalıştırmak gibi 80'inci maddede sayılan amaçlardan biriyle tedarik edilmeleri, bir yerden başka bir yere götürülmeleri gibi yine maddede sayılan asıl fiillerden biri gerçekleştirilirse göçmen kaçakçılığı suçundan sonra insan ticareti suçu da işlenmiş olur ve bu durumda fail, her iki suçtan dolayı cezalandırılır.[307]

2) Tedarik etmek

Tedarik; araştırıp bulma, sağlama, elde etme anlamına gelmektedir.[308] İnsan ticareti suçunda tedarik fiili, failin muhtemel mağduru araştırıp bulması ve amaç fiillerden birinin gerçekleştirilmesi amacıyla elde edilmesi şeklinde işlenecektir. Tedarik etmek fiili bakımından insan ticareti ani suç niteliğindedir.[309]

Örneğin çaresiz durumda olduğu bilinen bir mağdurun fuhuş yaptırılmak amacıyla bir başka kişiye teslim edilmesi, sağlanması durumunda tedarik fiili gerçekleştirilerek suç işlenmiş olur. İş bulma veya mankenlik ajanslarının başvuran mağdurları tedarik etmesi örnek gösterilebilir.[310] Benzer şekilde evlendirme ajansları da mağdur tedarik edilen yerlere örnektir.[311]

3) Kaçırmak

Kaçırmak sözlükte "zor kullanarak yanında götürmek" anlamına gelmektedir.[312]

Ceza hukuku bağlamında hürriyet, korunan bir menfaattir[313] ve kaçırmak fiili bu hakka zarar verir. Kişi hürriyeti, kişinin istediği gibi hareket edebilmesi

---

307 Yenidünya, a.y.

308 "Tedarik", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533abf84ec2eb9.69137538, 24 Eylül 2013.

309 Yenidünya, a.g.e., s. 205; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 112.

310 Değirmenci, a.e., s. 80.

311 "Türkiye'de İnsan Ticareti Mağduru Tespit Süreçlerinin Değerlendirilmesi", Haz. Murat Sever, Oğuzhan Ömer Demir, Yavuz Kahya, IOM-UTSAM, Ekim 2012, s. 28, 41, (çevrimiçi) http://www.turkey.iom.int/documents/UTSAM/UTSAM_turkce.pdf, 1 Nisan 2014.

312 "Kaçırmak", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533ac15dd4d729.34218129, 24 Eylül 2013.

anlamına gelir.[314] Kişi bu hürriyete sahip olduğunda istediği yerde kalıp isterse bulunduğu yerden uzaklaşabilir. Ancak bu hürriyeti kaçırılmak suretiyle elinden alınabilir.

Kaçırmak, mağdurun kendi nüfuz alanından çıkarılarak failin nüfuz alanına sokulmasını ifade etmektedir.[315] Mağdur, iradesi olmaksızın bir yerden başka bir yere nakledilmekte ise kaçırmaktan bahsedilebilir.[316] Kaçırmaktan bahsedilebilmesi için failin mağduru zihninde kurduğu noktaya kadar götürebilmiş olması aranmaz.[317] Mağdurun iradesine aykırı olarak onu nüfuz alanından çıkararak failin kendi nüfuz alanına sokmasıyla bu fiil gerçekleştirilmiş olur. Sürüklemek, beraber götürmek gibi çeşitli yollarla mağdur kendi hakimiyet alanından failin hakimiyet alanına nakledilmektedir.[318]

Kaçırmak fiili aynı zamanda TCK'nın 109'uncu maddesinde düzenlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun unsurunu oluşturmaktadır.

Hürriyetten yoksun kılma; mağdurun hareket etme, yer değiştirme, bulunduğu yeri irade serbestisiyle seçme hürriyetini sınırlamaktır.[319] Bir hukuka uygunluk sebebi bulunmaksızın kişinin bir yere gitme veya bir yerde kalması engelleniyorsa hürriyetinden yoksun kılındığından bahsedilebilir.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunda fiilin hangi hareketlerle veya hangi araçlar kullanılarak yapılacağı konusunda bir sınırlama yoktur.[320] Cebir, tehdit, hile gibi yollar kullanılarak kişi hürriyetinden yoksun kılınabilir. Örneğin mağduru yakalayarak, bağlayarak veya mağdura alkol, uyuşturucu ve sair maddeler vererek bu suç işlenebilir.[321] Bu durumda, suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri gerçekleşmiş olacaktır. Nitelikli haller arasında düzenlenen bu

---

313 Erem, a.g.e., s. 1.
314 Erem, a.g.e., s. 61.
315 Yenidünya, a.g.e., s. 205; Değirmenci, a.g.e., s. 84; Sulhi Dönmezer, **Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler,** 4. bs., İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1975, s. 236.
316 Yenidünya, a.g.e., s. 205; Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 4. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s. 555; Koca, a.e., s. 155.
317 Koca, a.e., s. 156; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 113.
318 Artuk, Yenidünya, a.e., s. 109.
319 Gülşen, a.g.e., s. 48.
320 Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 420.
321 Koca, Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** a.g.e., s. 403; Gülşen, a.g.e., s. 48.

unsurlar da insan ticaretinin unsurları arasında yer aldığı için bileşik suç söz konusu olacaktır.

Kaçırma fiilinin gerçekleşmesi bakımından, hürriyetten mahrumiyetin mutlak nitelikte olması şart değildir. Mağdurun failin nüfuz alanından kurtulması mümkünken kurtulmak için kaçmaması, kurtulma imkânının olması önem arz etmez.[322] Fiilin gerçekleştirilmesi bakımından önemli olan, failin mağduru zor kullanarak serbestçe hareket etme hürriyetinden yoksun kılması, mağduru kendi nüfuz alanına sokmasıdır.

Kaçırmak fiili ile işlenen insan ticareti, mütemadi suç niteliği taşımaktadır. İnsan ticareti kaçırmak fiili gerçekleştirilerek işlendiğinde, mağdurun kendi hâkimiyet alanından alınıp failin hâkimiyet alanı olan yere sokulmasıyla tamamlanır ve mağdurun hürriyete kavuşması ile biter.[323]

4) Bir yerden bir yere götürmek veya sevk etmek

Bir yerden başka bir yere götürmek, failin mağduru bulunduğu fiziksel mekândan başka bir yere beraberinde götürmesini ifade etmektedir. Bir yerden başka bir yere sevk etmek fiili ise failin mağdur ile birlikte o yere gitmeyip sadece mağduru göndermesi durumunda söz konusu olur.[324] Sevk kelimesi sözlükte gönderme, götürme anlamına gelmektedir.[325]

Suç tipinin kanuni tanımının yer aldığı birinci fıkranın cümle yapısına bakacak olursak sayılan seçimlik fiillerden götürmek ve sevk etmek fiillerinin "bir yerden bir yere" kelime grubunu takip ettiğini görürüz. Kanunun ifadesine göre "bir yerden bir yere götürmek" veya "bir yerden bir yere sevk etmek" seçimlik fiilleriyle bu suç işlenebilir. "Götürmek" ve "sevk etmek" kelimelerinin arasında "veya" bağlacı kullanılarak "bir yerden bir yere" kelime grubunun tekrarından kaçınılmıştır. Bu sebeple, seçimlik fiillerden "götürmek" fiili için bir yerden bir

---

[322] Gülşen, a.g.e., s. 55.

[323] Artuk, Yenidünya, a.e., s. 110; Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 420; Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 4. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s. 26; Dönmezer, a.g.e., s. 237 vd.

[324] Koca, a.e., s. 156.

[325] "Sevk", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533aca614a3e88.37607845, 1 Nisan 2014.

yere götürülmesi gerektiği, ancak "sevk etmek" fiili için bir yerden bir yere sevk etmek şeklinde ifade edilmemiş olduğu için götürmekten farklı olarak yorumlanması gerektiği yönündeki görüşe katılmamaktayız.[326]

Bir yerden bir yere götürmek veya sevk etmek fiilinin tamamlanmış olması için failin mağduru götürmeyi planladığı son noktaya kadar götürmüş olması gerekmemektedir. Mağdurun götürülmek istenen noktaya ulaştırılması suçun tamamlanmış olması bakımından önemli değildir. Failin mağduru bir yerden başka bir yere götürmesi veya sevk etmesi durumunda bu araç fiil gerçekleştirilmiş olduğu için –suçun diğer unsurlarının da mevcut olması halinde- suç tamamlanmış olur.[327]

5) Barındırmak

Barındırmak, barınmasını sağlamak anlamına gelmektedir.[328] Barınmak ise sözlükte; "doğa etkilerinden korunmak için kapalı bir yere sığınmak, yerleşmek, yaşamak için uygun şartlar bularak oturmak, bir yerde yatarak geceyi geçirmek" olarak tanımlanmıştır.[329]

Barındırmak suretiyle insan ticareti suçunun işlendiğinden söz edebilmek için failin mağduru bir eve yerleştirmiş olması veya belli bir süre yaşayacak yer sağlaması şeklinde keskin sınırlar çizilememektedir. Örneğin failin mağdura birkaç gecelik kalacak yer sağlaması, mağdura tek seferlik olmamakla birlikte yemek vermesi gibi hareketleri de bu kapsamda değerlendirilebilir.[330]

Barındırmak fiili bakımından mütemadi suç niteliğindedir.[331] Barındırmanın geçici veya devamlı olması dikkate alınmaz. Failin barındırmak şeklindeki devam

---

326 K.g. Yenidünya, a.g.e., s. 207-208.
327 Koca, a.e., s. 156. k.g. Yenidünya, a.g.e., s. 208.
328 "Barındırmak", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533aca6ac5f439.92049671, 24 Eylül 2013
329 "Barınmak", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533acb5a7897e2.18937519, 24 Eylül 2013.
330 Yenidünya, a.g.e., s. 208-209; Kocasakal, a.e., s. 68-69; k.g. Koca, a.e., s. 157; Özbek v.d., a.g.e., s. 94.
331 Zafer, a.g.e., s. 204; Özbek v.d., a.g.e., s. 94.

eden hareketi ile ortaya çıkan ihlal süreklilik gösterdiği ve fail bu ihlalin devamına son verme iktidarına sahip olduğu[332] için barındırmak fiili ile işlenen suçun mütemadi nitelik gösterdiği kabul edilmektedir.

Barındırmak fiilinin gerçekleşmesi için geçmesi gereken bir azami veya asgari süreden bahsedilmemektedir. Kanımızca, barınmak ve barındırmak kelimelerinin anlamı dikkate alındığında en azından bir gecelik sürenin geçmesi halinde bu fiilin gerçekleştirilmiş olacaktır. Mağduru geçici olarak birkaç saatliğine bir odada bulundurmak, barındırmak olarak değerlendirilemeyecektir. Öte yandan barındırmak fiilinin gerçekleştiğinden bahsedilebilmesi için çok uzun sürelerin geçmesi veya barındırılan yerin ev, konut niteliğinde olması şart değildir.

Barındırılan yerin duvarlarla çevrili kapalı bir yer olup olmadığı da önem taşımamaktadır.[333] Barındırılan sürenin belli bir ölçüsü olmadığı gibi barındırılan mekanın da asgari standartları yoktur. Ancak doğa etkilerinden, dış etkilerden korunulan, sığınılan belli bir mekandan söz edilebilir. Bu mekan bir otel odası, bir ev odası olabileceği gibi açık alanda kurulan bir çadır veya kulübe de olabilir.

(2) Fail

Fail, fiili işleyen kişidir. Sadece gerçek kişiler fail olabilir. Tüzel kişilerin, irade etme ve hareketi gerçekleştirme yeteneğine sahip olmadığı için fail olamayacağı kabul edilmektedir.[334]

İnsan ticareti, herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Belirli niteliğe sahip kişiler tarafından işlenebilen mahsus suçlardan değildir.[335] Fail, suç tipinde sayılan seçimlik hareketlerden birini icra eden herhangi bir kişi olabilir.

---

[332] Zafer, a.g.e., s. 205; Dönmezer, a.g.e., s. 110.
[333] Yenidünya, a.g.e., s. 208; Kocasakal, a.e., s. 156-157; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 113.
[334] Özgenç, a.g.e., s. 188; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 269 vd., Zafer, a.g.e., s. 156; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 6. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ağustos 2013, s. 105.
[335] Özgenç, a.g.e., s. 187; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 268; Değirmenci, a.e., s. 74, Koca, a.e., s. 147; Veli Özer Özbek v.d., **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013, s. 217.

Failin kamu görevlisi olması ve kendisine görevi dolayısıyla verilmiş araç ve gereçleri kullanarak suçu işlemesi halinde TCK'nin 266'ncı maddesi gereğince cezası arttırılacaktır.[336]

Bir görüşe göre; bu suç tipinde sadece mağduru amaca yönelik hareketleri icra eden değil, özellikle fuhuş yaptırma amacı bağlamında düşünülecek olursa, mağdur ile cinsel ilişkiye giren kişilerin de fail olarak sorumlu tutulmaları gerekmektedir.[337] Ancak bu görüşe katılmamaktayız. Zira faili suç tipinde belirlenen fiilleri gerçekleştiren kişi olarak tanımlamaktayız. Bu fail tanımı dışında kalan kişileri de fail kapsamına alacak yorumlar kıyası da aşan bir uygulamaya neden olacaktır.

Bazı ülkelerde insan ticareti mağduru ile cinsel ilişkide bulunan kişinin cezalandırılmasını öngören düzenlemeler vardır.[338] Özellikle fuhuş yaptırma amacıyla insan ticaretinin işlendiği durumlarda mağdur ile cinsel ilişkiye giren kişilerin de cezalandırılabilmesi için bu gibi bir düzenlemeye ihtiyaç vardır.

İnsan ticareti suçu tek faille işlenebilir. Ancak suçun nitelikleri nedeniyle birden çok kişinin birlikte işlediği sıklıkla görülmektedir. Özellikle sınıraşan nitelik gösterdiği durumlarda kaynak ve hedef ülkelerde örgütlenmeyi gerektirdiği için birden çok kişi tarafından birlikte veya bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenebilmektedir.[339]

İnsan ticaretinin sınıraşan nitelik gösterdiği hallerde insan ticareti sürecinde potansiyel mağdurları belirleyip onlarla temas kuran kişiler, bu mağdurların ülkeye sokulması veya ülkeden çıkarılması için pasaport, vize almak gibi gerekli işlemleri yürüten kişiler ve son olarak mağdurları istismar edenler olmak üzere üç gruba ayrılabilecek kişiler yer almaktadır.[340] Bu süreçte rol alan bu kişilerden insan ticareti faili olarak bahsedilebilmesi için maddede sayılan fiillerden en az birini, sayılan amaçları güderek işlemiş olması gerekir.

---

336 Yenidünya, a.g.e., s. 171; Değirmenci, a.g.e., s. 77.
337 Durmuş, a.e., s. 430.
338 Bronwyn Jones, Tihana Leko, "Kosovo and Trafficking in Persons: Trends and Responses", **Human Rights and Migration: Trafficking for Forced Labour**, Ed. Christien van den Anker, Ilse van Liempt, New York, Palgrave Macmillan, 2012, s. 21.
339 Yenidünya, a.e., s. 33.
340 Seyhan, a.e., s. 102.

Mağdur, failler tarafından ülkeye sokularak veya ülkeden çıkarılarak hedef noktaya ulaştırıldıktan sonra mağduru istismar eden kişiler mağduru barındırıyorlarsa istismar edenler de fail olarak değerlendirilebilir. Çünkü amacı bilerek icra eden kişi faildir. Buna ek olarak asıl fiilin icrasında aldıkları rol ve işleve, bu işlevin önem veya önemsizliğine göre kişilerin şerik olarak nitelendirilmeleri de mümkündür.

(3) Suçun Konusu

Suçun maddi konusu, hareketin yöneldiği, üzerinde gerçekleştiği kişi veya maddi şeydir.[341] İnsan ticareti suçunda fiil mağdurun maddi ve manevi varlığına yöneldiği için suçun maddi konusu, aynı zamanda mağduru olan insandır.[342] Suç tipinde sayılan fiiller, suçun mağduru olan insan üzerinde gerçekleştirilir.

(4) Mağdur

Mağdur, suçu oluşturan fiillerin işlenmesiyle hukuki değerleri ihlal edilen, suçun maddi konusunun ait olduğu kişidir.[343] İnsan ticareti suçunda mağdur, seçimlik fiillerden birine veya birkaçına maruz kalan, suç tipiyle korunan hukuki değeri zedelenen kişidir.[344] İnsan ticareti suçunda mağdur, maddede sayılan amaçlar ile hareket edilerek suç tipindeki araç ve asıl fiillere maruz kalmış kişidir.

Mağdurun on sekiz yaşından küçük olması durumunda, TCK madde 80/3'te, iradeyi ortadan kaldıran veya sakatlayan araç fiillere başvurulması aranmaksızın asıl fiillerden birinin işlenmesiyle suçun oluşacağı öngörülmüştür. On sekiz yaşından küçük mağdurlar, maddede sayılan amaçlarla asıl fiillerin gerçekleştirildiği kişilerdir.

---

341 Özgenç, a.g.e., s. 208; Koca, a.e., s. 145; Yenidünya, a.g.e., s. 167; Özbek v.d., a.g.e., s. 218; Zafer, a.g.e., s. 159; Değirmenci, a.g.e., s. 80.
342 Yenidünya, a.g.e., s. 167; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 114.
343 Özgenç, a.g.e., s. 208; Özbek v.d., a.g.e., s. 217; Zafer, a.g.e., s. 158.
344 Yenidünya, a.g.e., s. 176; Koca, a.e., s. 147; Kocasakal, a.e., s. 61; Değirmenci, a.e., s. 77.

(5) Nitelikli Unsurlar

İnsan ticareti suçunun daha hafif veya ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri düzenlenmemiştir. Ancak Koca'nın Eski TCK yürürlükteyken belirttiği görüşüne göre; 12 yaşından küçük çocuklara karşı cebir, şiddet, tehdit, kandırma, baskı gibi iradeyi etkileyen araç fiillere başvurulmaksızın suçun kanuni tanımındaki fiillerden birinin gerçekleştirilmesi durumunda bu, suçun ağırlatıcı sebebi olarak sayılmalıdır.[345]

b. Manevi Unsur

(1) Genel olarak

İnsan ticareti suçu kast ile işlenir. TCK'nın 21'inci maddesine göre; "Kast, suçun kanunî tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir." Fail, suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilerek ve isteyerek gerçekleştirir.[346] İnsan ticareti suçu taksir ile işlenemez.[347]

İnsan ticareti suçunda kastın yanı sıra, failin fiilleri belirli amaçlar güderek icra etmesi aranmaktadır. Bu nedenle failin sadece suçun unsurlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi, suçun manevi unsurunun oluşması bakımından yeterli sayılmaz. Aynı zamanda maddede yer alan amaçların hedeflenerek fiilin icra edilmesi aranmaktadır.[348]

TCK madde 80'de "Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla" denmek suretiyle suçun temel şekline ilişkin bir manevi unsur ifade edilmiştir. Dolayısıyla insan ticareti suçu ancak bu amaçlardan en az biri güdülerek işlenebilir.[349]

---

345 Koca, a.e., s. 148.
346 Yenidünya, a.g.e., s. 209, Demirbaş, a.g.e., s. 350; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 115.
347 Yenidünya, a.y.
348 Zafer, a.g.e., s. 252; Koca, Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** s. 240.
349 Koca, a.e., s. 157.

Doktrindeki görüşe göre; belli amaçlarla işlenmesi aranan suç tiplerinin olası kast ile işlenmesi mümkün değildir.[350]

Suçun kanuni tanımında failin belirli amaçlarla hareket etmesi arandığı için suç tipinde yer alan seçimlik hareketleri yapan kişi, bu sayılan amaçlardan birisinin gerçekleştirilmesi amacıyla hareket etmediyse manevi unsur gerçekleşmemiş olur. Failin amacını oluşturan fiillerin hayata geçirilip geçirilmemesi suçun tamamlanması bakımından önem taşımaz. Failin araç ve asıl fiillerden birer tanesini bu amaçlarla gerçekleştirmesi halinde insan ticareti suçu tamamlanmıştır. Ayrıca fuhuş yaptırmak, zorla çalıştırmak gibi amaçlarından birini de gerçekleştirmesi halinde unsurları varsa fuhuş suçu (TCK md. 227) veya çalışma ve iş hürriyetini ihlal suçu (TCK md. 117) gibi kanunda bağımsız olarak düzenlenen suçlardan biri oluşur.[351]

İnsan ticareti suçu temelde failin maddi kazanç elde etme güdüsüyle işleniyor olsa da; failin maddi kazanç elde etme, zenginleşme amaçlarıyla hareket etmesi, bu amaçlar suçun kanuni tanımında sayılanlar arasında yer almadığı için aranmaz.[352]

TCK'nın 80'inci maddesinde insan ticareti suçunun zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tabi tutmak, fuhuş yaptırmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak amaçlarıyla işleneceği düzenlenmiştir.

İnsan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan fiiller, maddede sayılan amaçlar olmaksızın işlendiyse bu durumda, aynı fiiller başka bir suçu oluşturuyorsa fail o suçtan dolayı cezalandırılır. Örneğin fail; fuhuş yaptırma, esarete tabi tutmak gibi amaçlarla hareket etmeden bir kişiyi hürriyetinden yoksun kılıyorsa burada insan ticareti suçu değil, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu gerçekleşmiştir. Failin belirtilen amaçlarla hareket etmeden maddede yer alan fiilleri gerçekleştirmesi halinde, tehdit, cebir, kasten yaralama, kişiyi hürriyetinden yoksun

[350] Yenidünya, a.g.e., s. 209. Ancak Değirmenci'nin görüşüne göre kanuni tanımda "bilerek" ifadesine yer verildiği suç tipleri sadece doğrudan kast ile işlenebilir ve insan ticareti suçunun kanuni tanımında bu gibi bir ifade yer almadığından doğrudan veya olası kast ile işlenebilir. Bkz. Değirmenci, a.g.e., s. 86.
[351] Yenidünya, a.g.e., s. 210.
[352] Yenidünya, a.g.e., s. 211.

kılma, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçları gibi diğer suçların gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilmelidir.[353]

(2) Zorla Çalıştırmak veya Hizmet Ettirmek

Zorla çalıştırmak, mağdurun irade serbestisiyle hareket edemeyip fail tarafından çalışmaya zorlanması anlamına gelmektedir. Hizmet ettirmek ise, bir kimsenin hizmet etmeye zorlanması, emre hazır bulundurulması anlamına gelir.[354] Bunun en yaygın örneği olarak mağdurun ev hizmetlerini görmeye zorlanması gösterilebilir.

İnsan ticaretinin büyük oranda fuhuş yaptırmak amacıyla gerçekleştirildiği yönünde yaygın bir kabul varsa da, Türkiye'de ve dünyada zorla çalıştırma veya hizmet ettirme amacıyla insan ticaretine maruz kalan mağdurların da sayısının oldukça yüksek olduğu tahmin edilmektedir.[355]

Zorla çalıştırmak, kişinin geçerli iradesi olmaksızın iş gücünden faydalanmak amacıyla emeğinin istismar edilmesidir. Zorla çalıştırma yoluyla iş gücü istismar edilen kişiye emeğinin karşılığı ya hiç verilmemektedir ya da büyük bir kısmına elkonmaktadır. Zorla çalıştırılan kişi, istediği zaman çalıştığı işi bırakma özgürlüğüne sahip değildir.

Koca'ya göre; zorla çalıştırmak bir kimsenin cebir veya tehdit altında bedensel bir uğraşta bulundurulması anlamına gelmektedir. Hizmet ettirmenin ise zorla çalıştırmaya göre daha geniş bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Yazara göre hizmet ettirmek; bir kimsenin cebir veya tehdit altında emre hazır bir şekilde bulundurulması anlamına gelmektedir.[356]

Hizmet ettirmek de yine iş gücü istismarını ifade etmektedir. Hizmet kelimesi sözlükte "birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma" olarak

---

[353] Süheyl Donay, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, İstanbul, Beta, Eylül 2007, s. 130.
[354] Koca, a.e., s. 158.
[355] "ILO 2012 Global estimate of forced labour Executive summary", s. 1, (çevrimiçi) www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_181953.pdf, 5 Mart 2014.
[356] Koca, a.y.

tanımlanmaktadır.[357] Zorla çalıştırmak tarım alanlarında, inşaatlarda, fabrika veya atölye gibi üretim yerlerinde kişilerin istihdam edilmesi suretiyle gerçekleştirilirken hizmet ettirme bireysel gereksinimlerin karşılanması amacına yönelik bir emek sömürüsünü ifade etmektedir. Bu istismar ev içi hizmetlerde çalıştırarak bireysel gereksinimleri karşılamaya yönelik olabileceği gibi kanımızca evlilik kurumu kapsamında da gerçekleşebilir.

Ev içi hizmetlerin gördürülmesi olarak gerçekleşen hizmet ettirme, bu işi yapması için mağdurun insan ticaretine maruz bırakılmasıyla olabileceği gibi evlilik yoluyla bu istismarın meşrulaştırılmış olduğu düşüncesiyle de gerçekleştirilebilir. Evlilik cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar için bir meşruiyet sebebi olmadığı gibi, hizmet ettirmek konusunda da meşruiyet sağlamamaktadır.

Ev içindeki işler, çocuk bakımı, aile büyüklerinin veya hastaların bakımı gibi hizmetler, evlilik kurumu içinde kadına biçilen görevler olarak görülmektedir. [358] Bu hizmetler, görünmeyen kadın emeği olarak değerlendirilmektedir.[359] Ancak hizmet ettirmek de çalıştırmak gibi zorunlu olarak yaptırıldığında, insan ticareti suçunun unsurları arasında yer alan amaçlardan biri haline gelmektedir.

Bu gibi ev içi hizmetlerin ücret karşılığında ve irade serbestisiyle başka bir kişi tarafından yapılması mümkündür.[360] İrade serbestisi olmadan, araç fiiller ile iradesi ortadan kaldırılarak veya fesada uğratılarak hizmet ettirmek amacıyla insan ticareti suçunun unsurları arasında yer alan fiillere maruz bırakılan kişiler insan ticareti mağdurudurlar.

---

357 "Hizmet", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533ae25ee1c946.28930917, 1 Nisan 2014.

358 Bkz. Saniye Dedeoğlu, "Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye'de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı", **Çalışma ve Toplum**, C. 21, No:2, 2009, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi21/atilgan.pdf, 2 Nisan 2014.

359 Nurcan Özkaplan, "Duygusal Emek ve Kadın İşi/Erkek İşi", **Çalışma ve Toplum**, C. 21, No:2, 2009, s. 15, (çevrimiçi) http://www.calismatoplum.org/sayi21/ozkaplan.pdf, 2 Nisan 2014.

360 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Şenay Gökbayrak, "Refah Devletinin Dönüşümü ve Bakım Hizmetlerinin Görünmez Emekçileri Göçmen Kadınlar", **Çalışma ve Toplum**, C. 21, No:2, 2009, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi21/gokbayrak.pdf, 2 Nisan 2014.

(3) Fuhuş Yaptırmak

Fuhuş yaptırmak amacı, insan ticareti suçunun düzenlendiği 80'inci maddeye 6.12.2006 tarih ve 5560 sayılı kanunun 3'üncü maddesiyle eklenmiştir. Bu değişiklik sonucu, insan ticareti suçu ile TCK'nın 227'nci maddesinde düzenlenen fuhuş suçunun kesiştiği bir alan ortaya çıkmıştır.

İnsan ticaretinin yaygın istismar şekillerinden biri olan fuhuş, TCK'nın 227'nci maddesinde bağımsız bir suç olarak yer almaktadır. Failin mağdura fuhuş yaptırmak amacıyla insan ticareti suçu işlediği durumlarda, suçun gerçekleşmesi için failin bu amaçla hareket etmiş olması yeterli olup ayrıca mağdura fuhuş yaptırmış olması gerekmemektedir. Genel olarak para karşılığı cinsel ilişkide bulunma olarak tanımlanan fuhuş, özellikle kadın mağdurların maruz bırakıldıkları bir istismar şekli olarak insan ticareti suçunun kanuni tanımında amaçlar arasında sayılmıştır.

Fuhuş, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce hukuk sistemlerinde bir sağlık sorunu olması bakımından ele alınırken günümüzde pozitif hukukta bir olgu olarak varlığını ceza hukukuna ilişkin bir konu olarak yer alma eğilimindedir.[361] Fuhuş, TCK'nın 227'nci maddesinde düzenlenmiştir. Ancak bu maddede cezalandırılması öngörülen fiil fuhuş yapmak değildir.

Bunun dışında mevzuatımızda fuhuşla ilgili başka düzenlemeler de vardır. 30.3.1961 Tarihli Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'nde fuhuş yapan kişiler genel kadın, genel kadınların bir arada oturarak fuhuş yaptıkları veya bu maksatla toplandıkları yerlere de genelev ismi verilmiştir. Tüzüğün 15'inci maddesine göre; başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinen ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunan kadınlara genel kadın denmektedir. Dolayısıyla fuhuş, başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinmek ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunmaktır. Bu düzenlemeye göre fuhuş yapan kişi kadındır.

Ancak TCK'daki insan ticareti suçunun kanuni tanımında fuhuş yaptırmak amacının sadece kadın mağdurlar bakımından söz konusu olacağına dair bir ifade

[361] Durmuş, a.e., s. 405 vd.

yoktur. Bu nedenle fuhuş yaptırmak amacı bakımından insan ticareti suçunun mağdurları kadın mağdurlar olarak sınırlandırılmamıştır.

Fuhuşla Mücadele Tüzüğü'nün 57'nci maddesinde her ne suretle olursa olsun hasta bir kadının ziyaretçi ile cinsi münasebette bulunmasına müsaade etmeleri veya kadını zorlamaları, yanlarında çalışan genel kadınlara fena muamele yapmaları yasaktır. Tüzüğün 61'inci maddesinde de durumunu iyileştirmek üzere oturduğu genelevi terk etmek isteyen kişinin, herhangi bir vaat, mecburiyet veya borçla bağlı bulunmuş olsa dahi isteğine aykırı olarak alıkonulması halinde kişinin derhal çıkmasının sağlanacağı öngörülmektedir.

24.4.1930 Tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 128'inci maddesinden 133'üncü maddesine kadar olan "umumi kadınlar hakkında ahkam" babında fuhuşla ilgili düzenlemeler yer almaktadır.[362] Ayrıca Pasaport Kanunu, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu gibi başka kanunlarda da fuhuşla ilgili hükümler yer almaktadır. Genel olarak mevzuatımızdaki fuhuşla ilgili düzenlemeler fuhşu kamu sağlığına yönelik bir tehdit, sağlık sorunu olarak gören yaklaşımın ürünüdür.[363]

Bütün bu düzenlemeler ışığında, mevzuatımızda fuhuş yapmanın yasaklanmadığı görülmektedir. Ancak Pasaport Kanunu'nun 8'inci maddesinin 6'ncı fıkrasında, fahişeler ve kadınları fuhşa sevk ederek geçinmeyi meslek edinenlerle beyaz kadın ticareti yapanlar Türkiye'ye girmeleri yasak olan kişiler arasında sayılmıştır.[364]

İnsan ticareti suçu bakımından, mağdurun halihazırda rızasıyla fuhuş yapıyor olması suçun işlenmesine engel değildir. Fuhuş yapan bir kişinin de failin iradesi yönünde hareket etmesini sağlamak için araç fiillerle iradesi fesada uğratılarak veya ortadan kaldırılarak insan ticareti suçuna maruz kalması mümkündür. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, failin fuhuş yaptırmak amacıyla hareket etmesidir. Mağdurun halihazırda fuhuş yapıyor olması failin fuhuş

---

362 Kanun metni için bkz. "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu", (çevrimiçi) http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf, 2 Nisan 2014.

363 Durmuş, a.e., s. 422, 435.

364 Kanun metni için bkz. "Pasaport Kanunu", (çevrimiçi) http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5682.pdf, 2 Nisan 2014.

yaptırmak amacıyla araç ve asıl fiilleri icra etmesi halinde insan ticareti suçunun oluşmaması sonucunu doğurmamaktadır.

Fuhşun daha göz önünde, görünür şekilde -sokaklar, oteller gibi göz önündeki ortamlarda- gerçekleşmesi birçok istatistikte daha yüksek oranda gerçekleşen istismar şekli olarak tespit edilmesine yol açmaktadır. Zorla çalıştırma, hizmet ettirme gibi diğer istismar şekillerinin daha az su yüzüne çıkması nedeniyle cinsel sömürü daha yüksek oranlarda görünmektedir.[365] Bu nedenle insan ticaretinin yaygın olarak fuhuş yaptırmak amacıyla işlendiği düşünülmektedir.

(4) Esarete Tabi Kılmak

Kölelik, tutsaklık anlamına gelen esaret[366] de suçun tanımında yer alan amaçlardan biridir. Bir kişiyi esarete tabi kılmak, köleleştirmek ve bu kişinin bir köle durumuna getirilmesi anlamına gelmektedir.

Madde metninde yer alan "Esaret benzeri uygulamalara tabi kılmak" ifadesi, 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı kanunun 3'üncü maddesiyle getirilen değişiklikle kaldırılmıştır. Kanunilik ilkesine uygunluk bakımından bu değişiklik yerinde olmuştur. Esaret benzeri uygulama ifadesi belirli bir sınırı çizilmemiş olduğundan kıyasa açık bir ifadedir. Bir olaya ilişkin hukuk kuralının kanun tarafından düzenlenmemiş benzer bir olaya uyarlanması kıyas olarak değerlendirileceği[367] için kanunda belirli bir sınır çizilmeyen "esaret veya benzeri uygulamalar" ifadesinin kıyas yasağına aykırılık teşkil ettiği düşünülmektedir.[368]

Esarete benzeyen uygulamalar, esaret ile benzerlik göstermekle birlikte esaret olarak adlandırılmayıp kişinin üzerinde fiziksel hâkimiyet kurulduğu diğer durumları kapsamaktadır.[369]

---

365 Antonio Maria Costa, "Global Report on Trafficking in Persons", UNODC, UN.GIFT, Şubat 2009, s. 6, (çevrimiçi) https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf, 1 Mart 2014.

366 "Esaret", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533ae330aafeb1.15951170, 24 Eylül 2013.

367 Sözüer, a.g.e., s. 13.

368 Özbek v.d., **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 86; Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 106.

369 Koca, a.e., s. 158.

Esarete tabi kılmak, kişinin özgür bir kişi olarak sahip olduğu hak ve özgürlüklerinin tanınmaması ve kişiyi köle statüsüne sokmaktır. Başgil'e göre hürriyet; toplumun hürler ve köleler olarak ikiye ayrıldığı dönemlerde sadece başkasının esareti altında olmamak, kölesi olmamak anlamına gelmekteydi.[370] Esaret kavramını hürriyetin yokluğu olarak tanımlayabiliriz. Esarete tabi kılmak da bir kişinin geniş anlamda hürriyetinin hukuka aykırı olarak elinden alınması olarak ifade edilebilir.

Koca'ya göre esarete tabi kılmak, kişinin başkasının elinde adeta bir alet olmasıdır ve esarete tabi kılınan kişinin kendi istekleriyle herhangi bir tercihte bulunması mümkün değildir.[371]

İnsan ticaretinin kanuni tanımında yer alan amaçlardan biri olarak esarete tabi kılmak, bir istismar şeklidir. Esarete tabi kılmak yoluyla kişinin hürriyeti elinden alınmakta, kişi hukuka aykırı olarak kölelik statüsüne sokulmaktadır. Bu, kişinin iş gücünün veya cinselliğinin istismar edilmesi için amaçlanmış olabilir. Suç tipinde dikkate alınacak nokta kişinin ne amaçla esarete tabi kılındığı değil, insan ticareti suçunu oluşturan fiillerin esarete tabi kılmak amacı güdülerek yapılıp yapılmadığıdır.

(5) Vücut organlarının verilmesini sağlamak

Organ, vücudun belirli bir görev yapan ve sınırları kesin olarak belirlenmiş bölümü olarak tanımlanmaktadır.[372] Mevzuatımızda organ nakli konusu, 2238 sayılı ve 28.5.1979 tarihli Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Bu kanunda canlı kişiden ve ölüden organ ve doku alınması ile ilgili hükümler yer almaktadır. Kanunda organ veren kişi bakımından koşullar donörün tam ehliyetli olması, hukuka uygun bir rızanın olması, donörün bilgilendirilmesi ve aydınlatılması, hayati tehlikenin olmaması ve donörün evli

370 Ali Fuat Başgil, **Demokrasi Yolunda**, İstanbul, Yağmur Yayınları, 1961, s. 50.
371 Koca, a.e., s. 158.
372 "Organ", Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.533ae443725d76.16158179, 1 Nisan 2014.

olması halinde eşinin durumdar haberdar olup olmadığının araştırılması olarak sayılmaktadır.[373]

Kural olarak kişinin vücut bütünlüğü üzerinde kişinin tasarruf edememesi ve organ nakli amacıyla vücudundan organ alınmasının kasten yaralama olarak görülmesi gerekmektedir. Ancak alıcı bakımından yaşamını veya sağlığını kurtarma niteliğinde olan nakil için vericinin vücut organının alınmasına rıza göstermesi mümkündür.[374] Medeni Kanun'un 23'üncü maddesinde de yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin naklinin mümkün olduğu öngörülmüştür.

Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun'da organ nakli için yapılacak tıbbi müdahaleye rıza, özel bir şekle tabi kılınmıştır. Kanunun 6'ncı maddesine göre organ alınabilmesi için vericinin en az iki tanık huzurunda açık, bilinçli ve etkiden uzak olarak önceden verilmiş yazılı ve imzalı ya da yine en az iki tanık huzurunda sözlü olarak beyan edip imzaladığı tutanağın onaylanması zorunludur.[375]

Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun'un 3'üncü maddesinde bir bedel veya başka bir çıkar karşılığı organ ve doku alınması ve satılmasını yasaklamaktadır. İnsan ticareti suçu bakımından vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla hareket eden failin böyle bir bedel veya menfaat elde etme amacıyla hareket etmesi önem taşımamaktadır.

TCK'nın 91'inci maddesinde organ veya doku ticareti suçu düzenlenmiştir. Bu maddenin 3'üncü fıkrasına göre organ veya doku satın almak, satmak, satılmasına aracılık etmek organ veya doku ticareti suçunun fiilleri arasında yer almaktadır. Maddenin 1'inci fıkrasına göre hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın kişiden organ alınması durumunda bu suçtan sorumluluk söz konusu olacaktır.[376]

---

373 Ahmet Kılıçoğlu, "Organ Nakli ve Doku Alınmasının Hukuksal Yönleri", **TBB Dergisi**, No:2, 1991, s. 249-255, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1991-19912-1009, 2 Nisan 2014.

374 Çağrı Kan Aydın, "Organ veya Doku Ticareti Suçu", **Ankara Barosu Dergisi**, No:1, 2011, s. 141, (çevrimiçi) http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2011-1/2011-1-5.pdf, 2 Nisan 2014.

375 Şafak Parlak, "Organ Bağışı ve Organ Naklinde Ortaya Çıkan Sorunlar", **TBB Dergisi**, C. 83, 2009, s. 208, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-83-531, 2 Nisan 2014.

376 Ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Aydın, "Organ ve Doku Nakli ve Organ ve Doku Naklinden Kaynaklanan Ceza Sorumluluğu", **Sağlık Hukuku Digestası**, C. 1, No: 1, 2009, s. 209 vd.,

İnsan ticareti suçunun vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla işlenmesi halinde mağdurun hukuken geçerli bir rızası olmaksızın organ naklinin gerçekleştirilmesi amaçlanmış olacaktır. Bu yolla maddi menfaat sağlamak amacı olması şartı aranmamaktadır. Maddi menfaat sağlamak dışında ihtiyaç halinde de esas olan failin vücut organlarının verilmesini sağlama amacını güdüyor olmasıdır. Mağdurun vücut organlarının verilmesini sağlamak amacının maddi menfaat sağlamak gayesi veya organ nakline ihtiyaç nedeniyle ortaya çıkmış olması önem arz etmemektedir. Manevi unsur bakımından dikkate alınacak husus, failin vücut organlarının verilmesini sağlamak amacı ile suçun kanuni tanımında yer alan fiilleri icra edip etmediğidir.

Vücut organlarını veren kişiler kimi zaman içinde bulundukları yoksulluk nedeniyle belli bir ücret karşılığında buna rıza göstermekte, kimi zaman da borçlandırılarak, tehdit ile, korkutularak, cebir, şiddet veya baskı ile, içinde bulundukları çaresiz durumdan faydalanılarak organlarını vermeye zorlanmaktadır. Örneğin iyi bir iş bulunacağı vaadiyle bir ülkeye götürülen mağdur, pasaport ve yol masraflarını ödemesi gerektiği söylenerek organlarını vermeye zorlanabilmektedir. Böyle bir durumda kişinin rızasıyla organını bağışladığından söz edilemez. Çünkü geçerli bir rıza yoktur. Borç batağına düşürülerek, ülkedeki yasa dışı statüsü nedeniyle tehdit edilerek veya içinde bulunduğu çaresiz durumdan faydalanılarak organ nakli amacıyla tedarik edilmiş veya bir yerden başka bir yere götürülmüş olduğu için insan ticareti mağduru olduğu söylenebilir.

c. Hukuka Aykırılık Unsuru

(1) Genel Olarak

Suçun oluşabilmesi için fiilin hukuka aykırı olması gerekir. Bir hukuka uygunluk sebebi varsa, fiilin hukuka aykırılığı ortadan kalkmış olur.[377]

(çevrimiçi) http://www.ankarabarosu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf, 1 Nisan 2014.

[377] Arslan, Azizağaoğlu, a.g.e., s. 340-341; Demirbaş, a.g.e., s. 254; Koca, Üzülmez, a.g.e., s. 252.

TCK'nın 26'ncı maddesinde "hakkını kullanan kimseye ceza verilmez" düzenlemesi ile hakkın kullanılması da hukuka aykırılığı ortadan kaldıran sebeplerden biri sayılmaktadır.[378] Hak, hukuktan kaynaklanır ve hak sahibinin yetki sahibi olarak hak sahibine yapma gücünü verir.[379] Hakkın kullanılması, hakkın sahibi veya açık ya da zımni vekil olan üçüncü kişiler tarafından[380] bu yapma gücü ve yetkisinin somut olarak hayata geçirilmesi, gerçekleştirilmesidir.[381] Hakkın kaynağı bu maddede belirtilmemiş olduğu için hakkın doğabileceği bütün kaynaklar bu hukuka uygunluk sebebi kapsamında görülmektedir.[382] Hakkın kullanılmasından söz edebilmek için bahsi geçen hakkın hak sahibi kişi tarafından doğrudan doğruya kullanabileceği bir hak olması gerekmektedir.[383] İnsan ticareti suçunun fuhuş yaptırmak, zorla çalıştırmak gibi sayılan amaçlarla işlendiği göz önünde bulundurulursa, herhangi bir hakkın doğrudan doğruya kullanılmasıyla bu suçu oluşturan fiillerin hukuka uygun hale gelmeyeceği anlaşılır.

İnsan ticareti suçu bakımından hukuka uygunluk sebeplerinden meşru savunma da söz konusu olamayacaktır. Çünkü meşru savunma, bir hakka yönelik saldırının def'edilmesi amacıyla saldırıyla orantılı ve ölçülü olan bir savunmadır.[384]

Hukuka uygunluk sebeplerinden kanunun hükmünü yerine getirme, kanun hükmünün kişiye vermiş olduğu hak veya yetki dolayısıyla bunun yerine getirilmesinin fiili suç olmaktan çıkarması olarak açıklanabilir.[385] Kanun hükmünü icraya örnek olarak bir kişinin mahkeme kararı ile tutuklanması veya mahkûmiyet sonucu bir infaz kurumunda cezasının çektirilmesinden söz edebiliriz. İnsan ticareti bakımından, mahkumların çalıştırılması ve askerlik hizmeti, kanun hükmünü icranın söz konusu olması nedeniyle hukuka aykırılık teşkil etmeyecektir.

---

[378] Özbek v.d., a.g.e., s. 313; Özgenç, a.g.e., s. 285 vd.
[379] Uğur Uruşak, **Ceza Hukukunda Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Bir Hakkın Kullanılması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2010, s. 8; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 395-396.
[380] Uruşak, a.g.e., s. 14.
[381] Uruşak, a.g.e., s. 13.
[382] Uruşak, a.g.e., s. 162; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 396.
[383] Özgenç, a.g.e., s. 288; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 397.
[384] Özbek v.d., a.g.e., s. 300; Koca, Üzülmez, a.g.e., s. 264 vd.; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 378 vd.
[385] Özbek v.d., a.g.e., s. 285; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 375 vd.

(2) Mağdurun Rızası

İnsan ticareti suçunda hukuka uygunluk sebeplerinden ilgilinin rızasının, 80'inci maddenin 2'nci fıkrasında geçersiz sayılmıştır. TCK madde 80'in 2'nci fıkrasında mağdurun rızasına ilişkin bir düzenleme bulunduğu için ilgilinin rızası konusu ayrıca ele alınmalıdır. Bu fıkraya göre; "Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir."

TCK'nın 26'ncı maddesinin 2'nci fıkrasına göre; "Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez."

Bu bakımdan ilgilinin rızasının bir hukuka uygunluk sebebi oluşturabilmesi için kişinin mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin bir rıza olması, kişinin rıza açıklama için ehliyetinin olması ve fiilin gerçekleşmesinden önce veya fiil gerçekleştirildiği sırada açıklanmış olması gerekmektedir.[386]

Kişinin kölelik için verdiği rıza, insan onuruna aykırı olacağı için geçerli kabul edilmez.[387] Medeni Kanun'un 23'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına göre "Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz". Bu nedenle mağdurun özgürlüklerinden vazgeçmek veya fuhuş yapmaya rıza göstermek gibi ahlaka aykırı olarak cinsel özgürlüğünü sınırlamak yönünde gösterdiği rıza geçersiz olduğu ifade edilmektedir.[388]

Erem'in görüşüne göre; Eski TCK'nın 179'uncu maddesinde düzenlenen hürriyetten men etme suçunda mağdurun rızasının fiili suç olmaktan çıkarabilmesi, söz konusu hürriyetten mahrumiyet durumunun niteliği ve kapsamına bağlıdır. Kölelik yasağı nedeniyle kişinin kendisini, başkasının kölesi durumuna koyma hakkı olmadığını savunmaktadır. Eski TCK'ya mehaz kanundaki "başkasını esir veya buna benzer bir duruma sokan kimse"nin cezalandırılmasını öngören maddenin TCK'ya alınmamasının bir boşluk yarattığı düşüncesindedir. Ona göre;

386 Değirmenci, a.g.e., s. 88; Koca, Üzülmez, a.g.e., s. 278; Demirbaş, a.g.e., s. 315 vd.
387 Değirmenci, a.g.e., s. 88.
388 Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 435.

mağdurun köleliğe veya buna benzer duruma rızası ile tabi olduğu iddiası olsa bile böyle bir rızanın geçersiz olacağını ifade etmektedir.[389]

Geçersiz rıza, yok sayılır.[390] Suç tipinde yer alan araç fiiller ile elde edilen rıza, geçersizdir. Dolayısıyla kişinin iradesi ortadan kaldırılarak veya fesada uğratılarak elde edilen ve hukuken geçersiz sayılan rıza, insan ticareti suçu için bir hukuka uygunluk sebebi oluşturmayacaktır.

Organ veya doku alınmasına yönelik rıza, ancak 29 Mayıs 1979 tarihli ve 2238 Sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun'da düzenlenen koşullara uygun olması durumunda geçerli bir rıza olarak kabul edilebilir.[391] Ancak burada bahsi geçen rıza, kişinin organ nakli için yapılacak tıbbi müdahaleye ilişkindir. İnsan ticareti suçunu oluşturan fiiller icra edilerek organ nakli sağlanmak istenmiş ise bu rıza geçersiz sayılacaktır.

İnsan ticareti suçunda mağdurun rızası, maddede sayılan araç fiiller ile elde edildiği takdirde sakatlanan irade ile verilmiş olduğundan geçerli sayılmayacaktır. Maddenin 2'nci fıkrasında mağdurun rızasının geçersiz olacağının ayrıca belirtilmiş olması gereksiz görülmektedir.

Maddedeki amaçların gerçekleştirilmesine yönelik fiillerin icra edilmesi söz konusu olduğunda rıza verilmesiyle kişinin özgürlüklerinden vazgeçmesi, bunları hukuka ve/veya ahlaka aykırı olarak sınırlandırmasının söz konusu olacağı açıktır. Dolayısıyla bu rıza geçersiz olacaktır.[392] MK'nın 23'üncü maddesinin 2'nci fıkrası göz önünde bulundurulduğunda, kişinin insan ticareti suçunun kanuni tanımında sayılan amaçlar güdülerek bu maddedeki fiillere maruz bırakılması hususunda verdiği rıza, hukuka aykırılığı ortadan kaldıran bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilemez. Bundan dolayı TCK'nın 80'inci maddesinin 2'nci fıkrasında mağdurun rızasının geçersiz olduğu hükmünün yer almıyor olsa idi dahi mağdurun rızası MK madde 23/2 gereğince geçersiz olacaktı.

---

[389] Faruk Erem, Nevzat Toroslu, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 3. bs., Ankara, Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 428, 1978, s. 94.
[390] Hafızoğulları, Özen, a.g.e., s. 195.
[391] Değirmenci, a.g.e., s. 89.
[392] Koca, a.e., s. 160.

4. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

İnsan ticareti suçu, maddede sayılan araç fiillerden en az biri ve asıl fiillerden en az birinin gerçekleştirilmesi ile tamamlanmış olur. Mağdurun on sekiz yaşından küçük olması durumunda sadece asıl fiillerden birinin gerçekleştirilmesi aranır. İnsan ticareti suçunun tamamlanması için maddede sayılan amaçların gerçekleştirilmiş olması aranmaz.[393]

Maddede sayılan araç fiillerden birisinin gerçekleştirilmiş olmasına rağmen asıl fiiller failin elinde olmayan sebeplerle gerçekleştirilmediyse suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmektedir.[394] Çünkü insan ticareti, çok hareketli bir suç tipidir. Araç ve asıl fiillerden en az birer tanesinin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanmış olur.

Benzer şekilde, asıl fiillerden biri icra edilmiş ancak henüz araç fiillerden biri icra edilmemişse de suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Her ne kadar TCK'nın 80'inci maddesindeki düzenleme önce araç fiillerden biri, daha sonra asıl fiillerden birinin yapılması gerektiği gibi bir izlenim verse de esasında araç ve asıl fiiller arasında zaman bakımından böyle bir sıralamanın olması şart değildir. Örneğin bir kişi barındırdığı kişileri zorla çalıştırma fikri edindikten sonra barındırmaya devam edebilmek için tehdit etmiş ise barındırma fiili ile tehdit arasında zaman bakımından alışılageldik araç fiil-asıl fiil sıralaması olmayacaktır. Öte yandan, araç fiillerin niteliği, mağdurun iradesini ortadan kaldırarak failin iradesi doğrultusunda hareket etmesini sağlamak olduğu için önce araç fiil icra edilerek daha sonra asıl fiillerin icra edilmesi örneğiyle daha sıklıkla karşılaşılabilir.

Teşebbüsün varlığından söz edilebilmesi için suçun unsurları arasında yer alan fiillerin icrasına doğrudan doğruya başlanmış olması gerekmektedir.[395] İnsan ticareti suçu, teşebbüs aşamasında kalmış ise TCK'nın 35'inci maddesinin 2'nci fıkrasında öngörüldüğü üzere fiilin doğurduğu tehlike ve zararın ağırlığı dikkate alınarak ceza belirlenecektir.

---

393 Özbek v.d., s. 95; Koca, a.e., s. 150; Yenidünya, a.g.e., s. 107.
394 Değirmenci, a.g.e., s. 90.
395 Koca, Üzülmez, a.g.e., s. 395.

Fiilin icrasına başlanmasının yanı sıra, failin suçu işlemeye yönelik kastının da bulunması gerekmektedir. İnsan ticareti suçunda failin belli amaçları güderek hareket etmesi arandığı için failin maddede sayılan amaçlarla icraya başlamış olması gerekmektedir.

İnsan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan araç ve asıl fiiller bakımından teşebbüs farklı özellikler göstermektedir. Ani suç ve mütemadi suç özelliğindeki fiiller bakımından suçun tamamlandığı ana göre teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığı değerlendirildiğinde farklılıklar vardır.

Örneğin ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak fiilleri bakımından ani suç niteliği taşıyacağı için icra hareketlerine başlama anının doğru tespit edilebilmesi önem taşımaktadır. Teşebbüs suçun tamamlanmamasını gerektirdiği için mütemadi suç özelliği gösteren fiiller bakımından suçun teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığının belirlenebilmesi için suçun tamamlanma anı tespit edilmelidir. İnsan ticareti suçunu oluşturan bazı fiiller bakımından suçun tamamlanma anı kolaylıkla tespit edilemeyebilir.[396]

Örneğin kaçırmak fiili ile icra edildiğinde suç, mütemadi suç niteliğinde olacağı için suçun mağdurun iradesine uygun olarak hareket etmesinin kısıtlanması ile tamamlanacağı ve mağdurun hareket serbestisini tamamen kazandığı anda biteceği[397] göz önünde bulundurularak teşebbüsün varlığı değerlendirilmelidir.

Bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek fiillerinin icrası, failin zihnindeki hedef noktaya varıldığı anda tamamlanmış sayılmaz. Failin mağduru bir yerden diğer bir yere götürmüş olduğu anda suç tamamlanmış olacağından teşebbüs aşamasında kaldığı öne sürülemez. Failin hedeflediği son noktaya götürmemiş olduğu için suçun tamamlanmadığı, teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmemektedir.[398]

Tedarik etmek fiilinin icrası bakımından örneğin iş bulma ajansı olarak gazeteye ilan verme yoluyla mağdurlara ulaşmayı hedeflenmektedir. Fuhuş yaptırmak veya zorla çalıştırmak gibi amaçlar için mağdur tedarik etmek isteyen kişiler için gazeteye ilan vermek tedarik etmek fiilinin icrasına başlanması değil,

---

396 Adem Sözüer, **Suça Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Kitap, 1994, s. 220.
397 Koca, Üzülmez, a.g.e., s. 117.
398 Koca, a.e., s. 156.

hazırlık hareketi olarak değerlendirilebilir. Hazırlık hareketleri cezalandırılabilir olmadığı için[399] bu aşamada kalan suçtan dolayı fail cezalandırılmayacaktır. Mağdurun gazete ilanına başvurup fail tarafından iş vaadiyle kandırılması halinde ise icra hareketlerine başlanmış olacaktır. Failin elinde olmayan nedenlerle tedarik etmek fiili tamamlanamazsa suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.

b. İştirak

İnsan ticareti suçu iştirak bakımından bir özellik göstermemektedir. Suç tipinde yer alan araç veya asıl fiilleri gerçekleştiren kişilerin her biri fail olarak sorumlu olacaktır.[400]

Mütemadi suç niteliği gösterdiği hallerde, suç işlenmeye devam ettiği süre boyunca iştirak mümkündür.[401] Örneğin mağdurları cebir ve şiddet uygulayarak kaçıran failin bu fiili icrası devam ederken maddede sayılan amaçlarla hareket etmek koşuluyla başka bir kişi de mağdurları barındırırsa iştirak etmiş bulunacaktır.

Suçun unsurları arasında yer alan fiilleri icra ederek iştirak eden kişi bakımından dikkat edilmesi gereken nokta, bu kişinin de maddede yer alan amaçlarla hareket ediyor olmasıdır. İnsan ticareti suçunda kastın yanı sıra belirli amaçlar güdülerek işlenmesi arandığından suça iştirak eden her bir fail bakımından bu manevi unsurun mevcut olması gerekmektedir.

Suçun hem araç fiil, hem de asıl fiil gerçekleştirilerek işlenebileceği öngörüldüğü için araç veya asıl fiillerden birini gerçekleştiren kişiler fail olarak sorumlu olacaktırlar. Örneğin bir fail mağduru kandırırken diğer fail mağduru bir yerden başka bir yere götürüyorsa ve bu fiilleri birlikte suç işleme kararına bağlı olarak fiil üzerinde müşterek hakimiyet kuruyorlarsa müşterek fail olacaklardır.[402]

Suç tipine uygun bir haksızlık niteliğine varmayan ancak suç tipiyle korunan hukuki değere saldırı niteliğinde olan hareketiyle fail tarafından gerçekleştirilen haksızlığa katkıda bulunan kişi şerik olarak sorumludur. Faili suç

---

399 Özgenç, a.g.e., s. 430.
400 Değirmenci, a.g.e., s. 91.
401 Koca, a.e., s. 166; Yenidünya, a.g.e., s. 226; Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 121.
402 Koca, Üzülmez, a.g.e., s. 427; Tezcan, Erdem, Önok, a.y.; Koca, a.y.; Yenidünya, a.g.e., s. 124 vd.; Değirmenci, a.e., s. 68; Özbek v.d., s. 96.

işleme kararını verdiren kişi azmettiren olarak, suçun işlenişine yardım niteliğindeki fiillerle katkıda bulunan kişi yardım eden olarak sorumlu olacaktır. [403]

Örneğin göçmen kaçakçılığı suçunu işleyen bir kişiye, göçmenlerin artık ülkede yasa dışı olarak bulundukları için çaresiz durumda olduklarını, onların bu durumundan zorla çalıştırmak için yararlanılabileceğini, onları tehdit ederek çalıştırılmak istenen yere götürülebileceğini söyleyen kişi, bu faili insan ticareti suçunu işlemeye azmettirmiş olacaktır. Halihazırda bu suçu işleme kararı olan kişiye, bu suçu işlemesinde katkıda bulunacak fiiller icra eden kişi ise yardım eden olarak sorumlu olacaktır.

Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi Eski TCK'da daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmişti. Ancak Yeni TCK'da böyle bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde TCK'nın 220'nci maddesi dikkate alınacaktır.[404] İnsan ticareti suçunda, suçun silahlı örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde TCK'nın suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun düzenlendiği 220'nci maddesinin 6'ncı fıkrasına göre bu örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır.

c. Suçların İçtiması

(1) Genel Olarak

İnsan ticareti suçunun tamamlanması için maddede sayılan amaçların gerçekleştirilmiş olması aranmamakta, sadece failin bu amaçlarla hareket etmesi aranmaktadır. Bu nedenle insan ticareti suçunun işlenmesinin yanı sıra failin mağdura fuhuş yaptırması, mağdurun vücut organlarının alınması gibi amaçlarını da gerçekleştirmesi durumunda bu hareketi ayrıca bir suç tipinin unsurlarını taşıyorsa bu suçtan dolayı da cezalandırılır.[405]

---

[403] Koca, Üzülmez, a.g.e., s. 445 vd.
[404] Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 122.
[405] Değirmenci, a.g.e., s. 90-91.

İnsan ticareti suçunun işlenmesi sürecinde gerçekleştirilen fiillere bakıldığında mağdurun kaçırılması, tehdit edilmesi, kasten yaralanması, hürriyetinden yoksun kılınması, pasaport veya para gibi eşyalarına el konulması gibi tek başına suç oluşturabileceği görülmektedir.

Mağdura karşı bu fiillerle işlediği suçların yanı sıra fail sahte pasaport düzenlemek nedeniyle resmi evrakta sahtecilik, kara para aklamak, vergi suçları gibi başka suçları da işlenmiş olabilir.[406]

(2) Görünüşte İçtima - Bileşik Suç

İnsan ticaretinin araç fiillerinden tehdit, cebir, şiddet gibi TCK'da birer suç tipi olarak yer alan fiiler gerçekleştirilerek işlenmesi durumunda bu araç fiillerin mağdurun iradesini fesada uğratarak asıl fiilleri gerçekleştirmeye yönelik bir ölçüde olduğu halde bileşik suç olarak değerlendirilmelidir.[407] Bu gibi araç fiiller, mağdurun iradesini kıracak ölçüde uygulandığı takdirde insan ticareti suçunun unsurunu oluşturduğu için ayrıca bu suçlardan dolayı fail cezalandırılmaz. Ancak tehdit, cebir, şiddet gibi fiiller, insan ticareti suçu işlendikten sonra bu suçun ortaya çıkmasını önlemek için gerçekleştiriliyorsa bu durumda fail ayrıca bu suçlardan dolayı da cezalandırılır.[408]

İnsan ticareti; cebir, şiddet gibi araç fiiller kullanılarak işlendiğinde mağdura fiziksel şiddet uygulanmış olur. Ancak bu fiiller, insan ticareti suçunun unsuru olduğundan fail ayrıca cebir, şiddet, tehdit suçlarından dolayı cezalandırılmaz. Öte yandan, failin uyguladığı fiziksel şiddet mağdurun iradesini kırmaya yetecek ölçüyü geçmiş ve cebrin sınırı aşılmışsa fail ayrıca kasten yaralama suçundan da sorumlu tutulacaktır.[409]

Cinsel saldırı veya cinsel istismar amacı, insan ticareti suçunda sayılan amaçlar arasında bulunmamaktadır. Mağdurun cinsel dokunulmazlığını ihlal eden

---

406 Aronowitz, a.g.e., s. 9-10; Özbek v.d., a.g.e., s. 99.

407 Ersan Şen, Erkam Malbeleği, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar: Soykırım, İnsanlığa Karşı Suçlar, Suç Örgütü, Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s. 109; Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 117.

408 Artuk, Yenidünya, a.e., s. 114.

409 Yenidünya, a.e., s. 48; Koca, Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 397; Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 118; Değirmenci, a.e., s. 90.

fiillerin gerçekleştirilmesi halinde bunun, insan ticareti suçunun unsurlarından biri olarak değerlendirilerek bileşik suç sayılması mümkün değildir. Failin 80'inci maddede sayılan amaçlarla hareket ederek aynı zamanda mağdurun cinsel dokunulmazlığına karşı suçlardan birini de işlemesi halinde, fail ayrıca bu suçtan dolayı da sorumlu tutulacaktır. Fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak amacıyla iradesi fesada uğratılarak kaçırılan, tedarik edilen, barındırılan mağdura karşı cinsel saldırı gerçekleştirilmişse fail hem insan ticaretinden, hem de cinsel saldırı suçundan sorumlu tutulacaktır. Öte yandan, failin amacı cinsel saldırıyı gerçekleştirmek ise bu durumda insan ticareti suçunun unsurları oluşmadığı için sadece cinsel saldırıdan sorumlu tutulur.[410]

Mağdurun iradesine aykırı olarak barındırıldığı, sevk edildiği, bir yerden başka bir yere götürüldüğü durumlarda bu fiil, TCK'nın 109'uncu maddesinde düzenlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu oluşturabilir. Ancak bu fiiller insan ticaretinin unsurları arasında yer aldığından bileşik suç söz konusu olacaktır ve içtima hükümleri uygulanmayacaktır.

Vücut organlarının verilmesini sağlamak, insan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan amaçlar arasındadır. Bu amaç güdülerek araç ve asıl fiillerin gerçekleştirilmesi halinde insan ticareti suçu oluşur. İnsan ticareti suçunun oluşması bakımından failin fiili gerçekleştirirken güttüğü amacı da gerçekleştirmiş olması aranmamaktadır. Bu nedenle, fail vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla hareket ettikten sonra ayrıca bu amacı gerçekleştiriyorsa TCK'nın "Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar" bölümünde yer alan 91'inci maddesindeki organ ve doku ticareti suçunu da işlemiş olacaktır.[411] Bu maddenin 1'inci fıkrasına göre hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın kişiden organ veya doku alan kişi cezalandırılır. Maddenin 3'üncü fıkrasında da organı satın alan, satan, satılmasına aracılık eden kişi hakkında da 1'inci fıkrada belirtilen cezalara hükmolunması öngörülmüştür.

[410] Yenidünya, a.e., s. 49.
[411] Yenidünya, a.e., s. 48; Özbek v.d., a.g.e., s. 99.

İlgilinin rızasının bulunması, organ alınması bakımından hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilirken[412] insan ticareti mağdurunun vücut organının alınması konusunda rızası, hem 80'inci maddenin 2'nci fıkrası gereğince, hem de rızanın suçun kanuni tanımda yer alan araç fiiller ile mağdurun iradesinin fesada uğratılarak elde edilmiş olması nedeniyle hukuka aykırılığı ortadan kaldırmamaktadır.

İnsan ticareti suçu mağdurunun organının alınması, bu organın satılması, satın alınması, satılmasına aracılık edilmesi halinde insan ticareti suçunu takiben organ ve doku ticareti suçu da işlenmiş olacaktır. Dolayısıyla fail, iki suçtan da sorumlu tutulacaktır.

(3) Zincirleme Suç

Zincirleme suç, TCK'nın 43'üncü maddesine göre; bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesidir. Zincirleme suç halinde verilecek ceza, maddede gösterilen oranda arttırılacaktır.

Zincirleme suçun varlığından söz edilebilmesi için, zincirleme suçu meydana getiren her bir suçun, tüm unsurlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir.[413] Bu bakımdan insan ticaretinde failin araç ve asıl fiilleri icra etmesi ile suçun tamamlanmış olacağı göz önünde bulundurulursa, araç ve asıl fiilleri aynı suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda icra etmesi halinde zincirleme suç oluşmayacaktır. Ancak fail, aynı mağdura karşı araç ve asıl fiilleri icra ettikten sonra farklı bir zamanda, aynı suç işleme kararının icrası kapsamında yine insan ticareti suçunun unsurları arasında yer alan fiilleri icra ederse zincirleme suç oluşacaktır.

Örneğin fail, zorla çalıştırmak amacıyla mağduru tehdit ederek bir inşaatta çalıştırılmak üzere tedarik ettiğinde insan ticareti suçu tamamlanmış olacaktır. Fail,

---

[412] İlhan Üzülmez, **Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar: Kasten Yaralama, Taksirle Yaralama, İnsan Üzerinde Deney, Organ veya Doku Ticareti**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 128.

[413] Zafer, a.g.e., s. 469.

inşaatın tamamlanmasıyla birlikte yine aynı mağduru başka bir inşaatta çalıştırılmak üzere tehdit ederek başka bir yere götürürse aynı suçu tekrar işlemiş olacaktır. Bu iki suçu aynı suç işleme kararının icrası kapsamında işlemiş ise zincirleme suç meydana gelmiş olacaktır. Doktrindeki bir görüşe göre aynı mağdurun birden fazla kişi ile fuhşunun temini veya birden fazla yerde hizmetçi olarak çalıştırılması gibi durumlarda zincirleme suç hükümleri uygulanmamalıdır. Çünkü fuhuş yaptırmak, hizmet ettirmek fiilleri suçun kanuni tanımında netice olarak yer almamaktadır. Dolayısıyla suçun kanuni tanımında yer alan fiillerden olmadığı için aynı mağdurun birden fazla yerde hizmet ettirilmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır. [414] Ancak biz bu görüşe katılmamaktayız. Çünkü aynı mağdurun aynı suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda birden fazla yerde hizmet ettirilmesi veya fuhuş yaptırılması halinde zincirleme suç halini ortaya çıkaran durum amacın gerçekleştirilmesi değil, insan ticareti suçunu oluşturan fiillerin birden fazla icra edilmesidir. Farklı zamanlarda aynı suç işleme kararının icrası kapsamında aynı mağduru farklı yerlerde çalışmaya zorlayan, farklı yerlerde fuhuş yaptıran fail, insan ticareti suçunun unsurları arasında yer alan bir yerden başka bir yere götürmek, tedarik etmek, barındırmak gibi fiilleri maddede yer alan amaçları güderek birden fazla icra etmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla aynı suçun birden fazla işlenmesi söz konusu olduğu için bu durumda zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır.

(4) Fikri İçtima

i. Aynı Neviden Fikri İçtima

Suç, aynı fiille birden fazla kişiye karşı işlendiğinde aynı neviden fikri içtimadan bahsedilir. TCK'nın 43'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına göre, aynı suçun birden fazla kişiye tek bir fiille işlenmesi durumunda zincirleme suçun düzenlendiği 1'inci fıkra hükmü uygulanır.[415]

[414] Özbek v.d., s. 96. K.g. Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 119.
[415] Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 119; Yenidünya, a.g.e., s. 229.

Örneğin bir grup çocuğun bakım yükümlülüğü üzerinde olan bir sosyal hizmet görevlisinin bu çocukları bir araca bindirerek zorla çalıştırmak amacıyla bir yerden bir yere götürmesi halinde fail tek fiille insan ticareti suçunu birden çok mağdura karşı işlemiş olacaktır.

ii. Farklı Neviden Fikri İçtima

Bir fiilin icrası ile birden fazla farklı suçun oluşması halinde farklı neviden fikri içtimanın varlığından söz edilecektir. TCK'nın 44'üncü maddesine göre bu durumda fail, oluşan suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır. Bu nedenle insan ticareti suçunu oluşturan fiillerin icra edilmesiyle aynı zamanda başka bir suçun işlenmiş olmasına sebebiyet verildiği durumlarda fail, bu suçlardan daha ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılacaktır.

İnsan ticareti suçu, mağdura karşı insan onuruyla bağdaşmayan nitelikte hareketlerle gerçekleştirildiği takdirde TCK'nın 96'ncı maddesinde düzenlenen eziyet suçunun varlığından bahsedilebilir. Failin insan ticareti suçunu oluşturan fiilleri, aynı zamanda eziyet suçunu oluşturuyorsa fikri içtima mevcuttur.

Örneğin insan ticareti mağduru, fail tarafından insan onuruyla bağdaşmayan koşullarda ve aşağılanmasına yol açacak şekilde barındırılıyorsa, insan ticareti suçunu oluşturan fiiller mağdurun insan onuruyla bağdaşmayan, bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine neden olacak nitelikteyse fikri içtimanın varlığından söz edilebilir.[416] Mağdurun kaçmaması veya kolluk görevlilerinin mağdurun bulamaması için insan onuruyla bağdaşmayan koşullar altında, örneğin zincirlenmiş bir şekilde kapalı bir yerde barındırılıyorsa, birçok mağdur küçük bir alana kapatılarak dışarı çıkmaları engelleniyorsa böyle bir durumdan bahsedilebilir.

Failin belli amaçlar güderek insan ticareti suçunun kanuni tanımında sayılan asıl fiillerin gerçekleştirilmesi eziyet niteliğinde fiiller ile gerçekleştirilebilir. Fail, mağdurun direncini insan onuruyla bağdaşmayan, bedensel acı çekmesine neden olacak cebir, şiddet gibi yollarla kırmış ise bu durumda ayrıca eziyet suçundan

[416] Yenidünya, a.e., s. 49.

dolayı cezalandırılması, mağdurun direncini kıracak ölçü sınırını aşarak bu fiilleri gerçekleştirilmesi halinde mümkündür.[417]

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, üstsoy, altsoy veya eşe karşı, çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi şeklindeki nitelikli halleriyle işlenmesi halinde, insan ticareti suçuyla kesiştiği görülmektedir. İnsan ticareti suçu, "nüfuzu kötüye kullanmak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanmak, çaresizliklerinden yararlanmak" araç fiilleri ve kaçırmak fiili icra edilerek işlendiği takdirde insan ticareti ve kişiyi hüriyetinden yoksun kılma suçunun ikisi birden aynı fiille işlenmiş olacaktır. Ancak bu iki suç tipi arasındaki temel fark, insan ticareti suçunun belirli amaçlar güdülerek işlenmesidir. Bu amaç fiiller mevcut değilse fail, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan sorumlu tutulacaktır.

Mağdurun pasaportuna el koyarak, mağdurun dilini bilmediği bir ülkede yasa dışı bulunduğunu bildiği halde ona kapıyı tanımadığı birine açarsa polis tarafından yakalanacağını söyleyerek, sokağa çıkarsa polis tarafından aranarak sınır dışı edileceğini söyleyerek de bu suç işlenebilir. Ancak bu gibi durumlarda failin amacı ve araç fiilleri icra edip etmediği de dikkate alınarak insan ticareti suçunun gerçekleşmiş olabileceği düşünülmelidir.

Maddenin 5'inci fıkrasında suçun cinsel amaçla işlenmesi hali, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerden biri olarak düzenlenmiştir. Ancak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun cinsel amaçla işlenmesi ile fuhuş yaptırma amacıyla işlenmesi farklı özelliktedir. Mağdurun cinsel amaçla hürriyetinden yoksun kılınması durumunda bu suç 109'uncu madde kapsamında değerlendirilecekken, fuhuş yaptırmak maksadıyla hürriyetinden yoksun bırakılması durumunda insan ticareti suçunun oluşup oluşmadığı değerlendirilecektir. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun bu nitelikli halinde cinsel amaç, insan ticareti suçunda fuhuş yaptırma amacı yer almaktadır. Öte yandan, insan ticareti mağdurlarının özellikle fuhuş yaptırma, esarete tabi kılmak amaçlarıyla kaçırıldıklarında, barındırıldıklarında failin veya başka kişilerin cinsel

[417] Yenidünya, a.y.; Özbek v.d., a.g.e., s. 99.

şiddetine de maruz kaldıkları bilinmektedir. Bu noktada insan ticareti ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları arasındaki ayrımın yapılması önem taşımaktadır.

5. Yaptırım, Soruşturma ve Kovuşturma

a. Yaptırım

İnsan ticareti suçunun yaptırımı, 80'inci maddenin 1'inci fıkrasında "sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası" olarak öngörülmüştür. Verilecek ceza, TCK'nın 61'inci maddesinde sayılan hususlar dikkate alınarak insan ticareti suçu için öngörülen cezanın alt ve üst sınırları arasında belirlenir.

İnsan ticareti suçunda suçun cebir, tehdit, şiddet gibi fiillerle işlenmesi suçun unsuru olduğu için temel cezanın belirlenmesinde ölçüt olarak kullanılamaz. Ancak cebirde kullanılan zorun şiddeti, kandırmanın niteliği, şiddetin mağdurun yakınlarının gözü önünde icra edilmesi gibi hususlar temel cezanın tayininde dikkate alınacaktır.[418]

TCK'nın 52'inci maddesinde adli para cezası; beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere, belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesi'ne ödenmesi olarak düzenlenmiştir. TCK'nın 80'inci maddesinde on bin güne kadar adli para cezası öngörülmüş olduğu için adli para cezası tayininde bu üst sınır dikkate alınacaktır.

Maddenin 3'üncü fıkrası gereğince; kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilmelidir. Adli para cezasının miktarı, 2'nci fıkrasına göre, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

---

[418] Erdal Yerdelen, **Cezanın Belirlenmesi (Türk ve Alman Uygulaması),** Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 174.

TCK'nın 80'inci maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur. Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirine ilişkin 60'ıncı maddede düzenlenen hükümler dikkate alınır.

b. Soruşturma ve Kovuşturma

İnsan ticareti re'sen soruşturulan bir suç olduğu için suçtan zarar görenin şikâyeti aranmaz.

Yeni TCK ve CMK'da insan ticareti suçu, soruşturma ve kovuşturmada özel imkânların tanındığı özel suç kategorisindeki suçlardan biri olarak çeşitli maddelerde yer almaktadır.[419] İnsan ticareti suçuyla mücadelenin suç politikasında yer aldığını gösteren bu düzenlemelerin başlıcaları CMK'nın 128, 133, 135 ve 140'ıncı maddeleri olarak sayılabilir.

5271 Sayılı CMK'nın 128'inci maddesinde taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma düzenlenmiştir ve bu maddenin 2'nci fıkrasının a bendinde sayılan suç tipleri arasında insan ticareti de vardır.

CMK'nın 133'üncü maddesinde ise insan ticareti suçu bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlendiği yönünde kuvvetli şüphenin varlığı halinde ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olduğu takdirde, soruşturma ve kovuşturma sürecinde hâkim veya mahkeme tarafından, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atanabilecek suç tiplerinden biri olarak sayılmıştır.[420]

CMK'nın 135'inci maddesindeki iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin düzenlemede insan ticareti suçu, dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı suçlardan biri olarak sayılmıştır.

CMK'nın teknik araçlarla izleme konusuna ilişkin düzenleme getiren 140'ıncı maddesinde insan ticareti; şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetlerinin ve işyerinin teknik araçlarla izlenebileceği, ses veya görüntü kaydının alınabileceği suç tiplerinden biri olarak yer almaktadır.[421]

---

[419] Örneğin; 5271 sayılı CMK md. 128, 133, 135, 140, 248.
[420] Bkz. 5271 sayılı CMK md. 133/4-a-1.
[421] 5271 Sayılı CMK madde 140, fıkra 1, bent (a).

Davaya bakma yetkisi, CMK'nın 12'nci maddesine göre suçun işlendiği yer mahkemesinindir. Maddenin 2'nci fıkrasına göre insan ticareti suçu teşebbüs aşamasında kaldığı durumlarda son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

CMK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre; mütemadi suç niteliği arz eden fiillerin icrasıyla bu suç işlendiğinde, fiilin icrasında kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesi yetkili mahkeme olacaktır. Örneğin fail, mağduru İstanbul'da kendi hakimiyet alanına sokarak Adana'ya götürmek üzere kaçırmış ve mağdur Kayseri'de failin hakimiyet alanından kurtulmuş ise kesinti Kayseri'de gerçekleşmiş olduğu için yetkili mahkeme burası olacaktır.

İnsan ticaretinin zincirleme suç şeklinde işlendiği durumlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir. Örneğin fuhuş yaptırmak amacıyla mağduru Muğla'da tedarik eden fail, daha sonra aynı mağduru fuhuş yaptırmak amacıyla cebir ve şiddet kullanarak Antalya'ya götürmüşse Antalya'daki mahkeme yetkili olacaktır.

İnsan ticareti suçu, TCK'nın 13'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının a bendinde yer alan İkinci Kitap, Birinci Kısım altındaki suçlardan birisi olduğu için bu maddeye göre; vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi halinde Türk kanunları uygulanır. Aynı maddenin 3'üncü fıkrasına göre; bu suç dolayısıyla yabancı bir ülkede mahkumiyet veya beraat kararı verilmiş olsa bile, Adalet Bakanı'nın talebi üzerine Türkiye'de yargılama yapılır.

On yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suç olduğu için, Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 12'nci maddesi gereğince ağır ceza mahkemeleri görevlidir.

6. Benzer Suç Tipleriyle Karşılaştırma

a. Göçmen Kaçakçılığı Suçu

(1) Genel Olarak

İnsan ticareti suçu ile göçmen kaçakçılığı suçunun arasında benzer noktalar olduğu gibi bir suçtan diğerine geçişin olduğu gri bir bölge de vardır. Göçmen kaçakçılığı suçunun konusu olan ve aynı zamanda rızası ile hareket eden göçmen konumundaki kişiler ülke sınırını geçtiklerinde, özellikle yasa dışı faaliyetlerinden kaynaklanan kırılganlıklarından dolayı insan ticareti suçunun mağduru olabilmektedirler.[422]

Bu iki suç tipi arasında ince bir çizgi olduğu için insan ticareti mağdurları, göçmen kaçakçılığıyla yasa dışı olarak ülkeye giren kişiler gibi görülerek resmi kurumlar tarafından bir kez daha mağdur edilebilmektedir.[423]

Yasa dışı yollardan kendisini ülkeye sokması için göçmen kaçakçılığı yapan kişiye belirli bir miktar ödeme yapmak konusunda anlaşan kişi, genellikle bunu yolculuktan önce kaçakçıya ödemektedir. Ancak bu miktarın bir kısmını ödeyip geri kalanı için de kaçakçıya borçlanan kişi, yasa dışı olarak ülkede bulunuyor olmasının da verdiği korku ve endişe nedeniyle veya pasaportuna el konulmuş olduğu için kendi iradesiyle hareket edemeyerek kaçakçının isteği doğrultusunda, borcunun geri kalanını ödemesi için zorla çalıştırılabilir, fuhuş yaptırılabilir. İşte bu noktada göçmen kaçakçılığının konusu olan kişi; ülke sınırını geçtikten sonra içinde bulunduğu durum nedeniyle korkutularak, tehdit edilerek, kendisine baskı veya cebir uygulanarak ya da içinde bulundukları çaresizlik nedeniyle iş gücünün veya emeğinin istismarı amacıyla insan tacirlerinin eline düşerek insan ticareti mağduruna dönüşebilir.[424]

TBMM tarafından 4.2.2003 tarihinde 25014 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 30.1.2003 tarihinde 4803 Numaralı Kanun ile onaylanmasının uygun

---

[422] Caner Yenidünya, Mehmet Emin Alşahin, "Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. m.79)", **TBB Dergisi,** C. 82, 2009, s. 9, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-82-510, 3 Nisan 2014.
[423] Seyhan, a.e., s. 107.
[424] Aronowitz, a.g.e., s. 4.

bulunduğu Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün 3'üncü maddesinin a bendine göre göçmen kaçakçılığı; doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikametgah sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasa dışı girişinin sağlanmasıdır.

Bu Protokol'ün Suç Haline Getirme başlıklı 6'ncı maddesi doğrultusunda TCK'da 79'uncu maddede göçmen kaçakçılığı suçu düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla yasal olmayan yollardan bir yabancının ülkeye sokulması veya ülkede kalmasına imkan sağlanması, Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlanması göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmaktadır.

(2) Suçun Yapısal Unsurları

Göçmen kaçakçılığı suçunda insan ticaretinden farklı olarak suç teşebbüs aşamasında kalmış dahi olsa tamamlanmış gibi cezaya hükmolunacağı öngörülmüştür. 22.7.2010 tarihinde 6008 sayılı kanunun 6'ncı maddesiyle yapılan bu değişiklik ile göçmen kaçakçılığı, teşebbüs suçu (kalkışma suçu) niteliği arz etmektedir. Bu nedenle, suç teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, cezada indirim yapılmayacaktır.[425]

i. Maddi Unsurlar

1) Hareket - Fiil

Göçmen kaçakçılığı suçunun kanuni tanımında, insan ticareti suçunda olduğu gibi mağdurun iradesinin ortadan kaldırılması veya fesada uğratılmasına yönelik araç fiiller yer almamaktadır.

---

[425] Ayhan Önder, **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** C: III, 2. bs., İstanbul, Beta, Nisan 1992, C: II-III, s. 56; Demirbaş, a.g.e., s. 238; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 248.

Göçmen kaçakçılığı suçu ile insan ticareti suçu arasındaki temel farklardan biri, göçmen kaçakçılığı suçunun konusu olan kişinin rızasının olmasıdır. Göçmen kaçakçılığında, yasa dışı olarak bir ülkeye sokulmasına rıza göstermekte, bu geçişin zorlukları hakkında bilgilendirilmiş ve bu zorlukları kabullenmiş olmaktadırlar.[426] İnsan ticareti suçunun varlığından söz edebilmek için –mağdurun on sekiz yaşından büyük olduğu durumlarda- failin mağdurun iradesini fesada uğratmaya yönelik araç fiillerden en az birini kullanmış olması aranırken göçmen kaçakçılığı suçunda suçun konusu olan kişinin rızasıyla gerçekleşen fiiller ile suç işlendiğinden tehdit, cebir, baskı gibi araç fiillerin gerçekleştirilmiş olması aranmaz.

Göçmen kaçakçılığının konusu olan kişiler istismar edildikleri bir şekilde yaşamlarını devam ettirmekte veya çalışmaktalarken bunu bırakıp daha iyi fırsatlar bulabilmek için arayışa girmekte özgürdürler. İnsan ticaretinin konusu ve mağduru olan kişilerin ise böyle bir özgürlükleri yoktur. İstismardan kurtulmaları korkutma, tehdit, cebir, şiddet gibi araç fiillerle engellenmektedir.[427]

İnsan ticareti suçu, ülkeye sokma veya ülke dışına çıkarma fiilleri ile işlenebileceği için sınıraşan bir nitelik taşıyabilir. Ancak bu suç tipi seçimlik hareketli suç olduğu için sayılan asıl fiillerin ülke sınırlarından geçmeyi içermeyen birini gerçekleştirerek de insan ticareti suçu işlenebilir. Diğer taraftan, göçmen kaçakçılığı; bir yabancıyı ülkeye sokmak veya ülkede kalmasına imkân sağlamak, Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlamak şeklinde sayılmış olan seçimlik fiillerden biriyle işlenebileceği için sınıraşan bir nitelik taşımasının şart olduğu görülmektedir.

Göçmen kaçakçılığı suçu, bir yabancı ülkeye sokulduğu veya Türk vatandaşı ya da yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlandığı anda tamamlanmış olur. Bir yabancının ülkede kalmasına imkân sağlamak fiiliyle işlendiğinde, bu fiilin gerçekleştirilmesine devam edildiği sürece suç devam etmektedir. İnsan ticareti suçu ise maddede sayılan barındırmak, sevk etmek gibi

---

[426] Değirmenci, a.g.e., s. 59; Koray Doğan, **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 27; Carl Conradi, "Child Trafficking, Child Soldiering: exploring the relationship between two 'worst forms' of child labor", **Third World Quaterly**, C. 34, No: 7, 2013, s. 1210, (çevrimiçi) http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2013.824639#.UwNjEmJ_s70, 18 Şubat 2014.

[427] Aronowitz, a.g.e., s. 7.

asıl fiiller gerçekleştirildiği sürece devam etmektedir. Bir görüşe göre insan ticareti suçu hedef ülke veya bölgede istismarın sürdüğü sürece devam etmektedir.[428] Ancak kanaatimizce, insan ticareti suçunda mağdurun istismarı amaç olduğu için istismarın gerçekleştirilmiş olması dahi suçun işlenmesi için aranmadığından suçun tamamlanmasını etkilememektedir.[429]

2) Fail

Göçmen kaçakçılığı suçunda fail herkes olabilir. Suçun kanuni tanımında failin belirli bir özellik göstermesi aranmamıştır.

Göçmen kaçakçılığının konusu olan göçmenler hedef ülkeye ulaştıklarında failler ile aralarındaki bağ sona ermekte olduğu için göçmenler ile fail arasındaki ilişki kısa sürelidir. İnsan ticaretinde ise mağdurların istismar edilmek maksadıyla bir yerden başka bir yere götürülmesi, barındırılması gibi fiiller gerçekleştirildiği için amacın gerçekleştirilmesi süreci de dikkate alınırsa mağdur ile fail arasındaki ilişkinin daha uzun süreli olduğu söylenebilir.[430]

3) Suçun Konusu

Korunan hukuki değer açısından baktığımızda, göçmen kaçakçılığı suçu da insan ticareti gibi TCK'nın aynı bölümünde, "Uluslararası Suçlar" kısmında yer

---

[428] Değirmenci, a.g.e., s. 61; Kocasakal, a.e., s. 40; R. Murat Önok, "5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Uluslararası Suçlar", **Hukuk ve Adalet**, C. 5, Nisan 2005, s. 206-209; Yenidünya, a.e., s. 41.

[429] Değirmenci, "Saik ise kişinin istismarıdır. Bu istismar farklı şekillerde olmaktadır. Kişilerin fuhşa yöneltilmesi, cinsel amaçlı istismarı, zorla çalıştırma, köleliğe veya kölelik benzeri koşullara tabi tutma ve organların alınması bu saiklerin içinde anılmaktadır." demektedir. Bkz. Değirmenci, a.g.e., s. 62; Saik olarak sayılan fiillerin istismar olduğunu ve istismar sürdükçe suçun devam ettiğini ifade ederek suçun işlenmesinin saik olarak maddede gösterilen fiillerin gerçekleştirilmesiyle mümkün olacağını ifade etmiş olmaktadır. Ancak saik, kasttan önce gelen, kastı hazırlayan, suç tipindeki hareketin yapılmasına ilişkin kararın alınmasındaki etken olarak tarif edilmektedir. Bkz. Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 388-389.

[430] Halil Akbaş, "Göçmen Kaçakçılığı: Teori ve Uygulama Perspektifinden Genel Bir Değerlendirme", **Sınıraşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, Ed. Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011, s. 135-136; Çetin Arslan, "İnsan Ticareti Kavramı ve Bu Konudaki Ulusal Mevzuata Genel Bir Bakış", **Türk İdare Dergisi**, C. 444, Eylül 2004, s. 44, (çevrimiçi) http://yayinlar.tid.gov.tr/data/nnw_000008/tid_2004_444-445_0.pdf#page=42, 2 Nisan 2014.

almaktadır.[431] Göçmen kaçakçılığı suçu, devletin sınır güvenliği ve istihdam politikalarına karşı işlenirken insan ticareti suçu, sınıraşan bir niteliği de bulunmakla birlikte, kişi özgürlüğüne karşı işlenmektedir.[432]

Suçun maddi konusunu her iki suçta da insanlar oluşturmaktadır. Göçmen kaçakçılığı suçunda suçun konusunun yabancı kişi olduğunun belirtildiği seçimlik hareketler olmasına karşın insan ticaretinde suçun konusu kişinin Türk vatandaşı veya yabancı olacağı belirtilmemiştir. Ancak her iki suçun da sınıraşan niteliği nedeniyle konusu olan insanların yabancı olma olasılığı yüksek görülmektedir.[433] Bununla birlikte iki suçun konusu olan insanlar Türk vatandaşı olabilirler. Ancak genellikle her iki suç tipinde de suçun konusu olan kişilerin daha çok yabancılar olduğu düşünülmektedir.[434]

Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki bir diğer fark da, suçun konusu olan kişinin –insan ticareti suçunun ülkeye sokulması şeklinde işlendiği veya mağdurun yabancı olduğu durumlarda- ülkedeki yasal statüsü bakımından ortaya çıkmaktadır. Göçmen kaçakçılığı suçunun konusu olan göçmenler ülkeye yasa dışı yollardan girebilmek için rıza gösteren ve bu konuda faile menfaat sağlayan kişiler oldukları için aynı zamanda ihlal ettikleri kanunlar bakımından fail durumundadırlar ve yakalandıklarında tutuklanıp sınır dışı edilirler. İnsan ticareti mağdurları için ise birçok ülkede mağdur konumunda oldukları için özel bir koruma öngörülmüştür.[435]

Pasaport Kanunu'ndaki ülke sınırlarını pasaportsuz veya pasaport yerine kaim olacak bir vesikayı hamil olmaksızın terk eden veya buna teşebbüs edenlerin, ülke sınırlarından her nasılsa pasaportsuz olarak girebilmiş olan vatandaşlar ve yabancıların, usulüne uygun pasaport veya vesika taşısalar bile Bakanlar Kurulu'nca tayin olunan mahallerden başka yerlerden Türkiye'ye giren veya Türkiye'den çıkanların cezalandırılacağına ilişkin hükümler, insan ticareti mağduru

---

[431] Konuyla ilgili olarak bkz. Olgun Değirmenci, "Uluslararası Suç Olarak Kadına Karşı Cinsel Şiddet Eylemleri", **TBB Dergisi,** C. 89, 2010, s. 29 vd., (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-89-622, 5 Nisan 2014.
[432] Değirmenci, a.g.e., s. 59.
[433] Yenidünya, a.e., s. 38.
[434] Arslan, Azizağaoğlu, a.g.e., s. 312.
[435] Aronowitz, a.g.e., s. 7.

olanlar hakkında uygulanmayacaktır.[436] İnsan ticareti mağdurları, iradeleri çeşitli araç fiillerle ortadan kaldırılarak failler tarafından ülkeye sokuldukları, ülkeden çıkarıldıkları için TCK'nın 28'inci maddesi bakımından değerlendirildiğinde Pasaport Kanunu'nda belirtilen bu fiillerden dolayı sorumlu tutulmayacaklardır. Ancak göçmen kaçakçılığı suçunun konusu olan göçmenler için böyle bir düzenleme yoktur.

4) Mağdur

Göçmen kaçakçılığında failin menfaat elde etmek maksadıyla yasal olmayan yollardan ülkeye soktuğu, ülkede kalmasına ya da ülkeden çıkmasına imkân sağladığı yabancı veya ülkeden çıkmasına imkân sağladığı Türk vatandaşı suçun mağduru değil; konusudur. Çünkü failin gerçekleştirdiği fiiller hususunda rızası vardır.[437] Yasa dışı yollardan ülkeye girmek veya ülkeden çıkmak istediği için bunu gerçekleştirebileceğini söyleyen faile doğrudan veya dolaylı olarak maddi bir menfaat sağlamaktadır. Öte yandan insan ticaretinin konusu olan kişi, iradesi fesada uğratılarak, geçerli bir rızası olmaksızın suç tipindeki fiillere maruz kaldığı için suçun mağduru olmaktadır.

5) Nitelikli Unsurlar

İnsan ticareti suçunun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli halleri düzenlenmemiştir. Ancak göçmen kaçakçılığında suçun, mağdurun hayatı bakımından tehlike oluşturması, onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi hallerinde verilecek cezanın yarısından üçte ikisine kadar arttırılacağı öngörülmüştür.

Göçmen kaçakçılığı suçunun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali de nitelikli unsur olarak düzenlenmiştir. Bu durumda verilecek cezanın yarı

---

436 Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 108; Yenidünya, a.g.e., s. 168.

437 Kemalettin Erel, "Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı Suçu", **TBB Dergisi,** C. 71, 2007, s. 270, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-71-344, 5 Nisan 2014.

oranında arttırılacağı öngörülmüştür. Ancak insan ticareti suçunda böyle bir düzenleme yer almamaktadır.

ii. Manevi Unsur

Göçmen kaçakçılığında doğrudan doğruya veya dolaylı yoldan menfaat elde etmek suçun kanuni tanımında amaç olarak düzenlenmiştir. İnsan ticareti suçunda menfaat elde etmek bir amaç olarak düzenlenmemişse de, failin mağduru istismar etmek amacıyla hareket etmesinden dolayı suçun doğasında bir menfaat veya kâr elde etmek amacı vardır.

Göçmen kaçakçılığında bahsi geçen menfaat, suçun konusu olan göçmen tarafından ülkeye girmek veya yasa dışı olarak ülkede bulunmak amacıyla sağlanmaktadır. Fail, bu menfaati genellikle yolculuktan önce veya yolculuktan sonra almakta olduğu için kısa süreli bir kâr elde ettiği söylenebilir. Öte yandan insan ticaretinde, suç tipinde menfaat elde etmek aranmıyor olsa da, mağdurun çeşitli şekillerde istismarı ile fail menfaat elde etmektedir ve bu menfaat, istismar sürdüğü sürece elde edildiği için uzun vadede faile kâr getirmektedir.[438]

Her iki suçta da failin amacı yasal olmayan fayda elde etmektir. Göçmen kaçakçılığında bu fayda doğrudan doğruya veya dolaylı olarak menfaat, insan ticaretinde zorla çalıştırmak, esarete tabi kılmak, fuhuş yaptırmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak olarak sayılmakla birlikte bu iki suç tipindeki amaç fiillerin ortak noktası kişinin sömürüsüdür.[439]

[438] Aronowitz, a.g.e., s. 25.
[439] Arslan, Azizağaoğlu, a.g.e., s. 313.

iii. Hukuka Aykırılık Unsuru

Göçmen kaçakçılığı suçunun kanuni tanımında bu suçun yasal olmayan yollarla gerçekleştirilmesi düzenlendiğinden, hukuka özel aykırılık söz konusudur.[440]

b. Fuhuş Suçu

Fuhuş, sözlükte "içinde bulunulan toplumun kurallarına uymayan bir biçimde bir veya birkaç kişiyle para karşılığında cinsel ilişkide bulunma" olarak tanımlanmıştır.[441]

Tarihte çok eski zamanlardan beri birçok toplumda fuhşun yasal veya yasa dışı olarak yer aldığı bilinmektedir. Günümüzde ise kimi devletler fuhşu bir suç olarak düzenlerken kimi devletler ise bir ölçüde yasal olarak düzenlemeye tabi tutmuştur.

TCK'nın 227'nci maddesinde, fuhuş yapmak değil, fuhuş için aracılık yapmak, fuhşa teşvik etmek cezalandırılmaktadır.[442]

Türkiye'de fuhuş konusunda düzenleyici bir yaklaşım benimsenmiştir. Fuhşun topyekûn yasaklanması yerine yasal düzenlemelere tabi tutulmasının fuhşun her yere yayılması yerine belli noktalara toplanmasını sağlamak ve sağlık kontrollerine ilişkin düzenlemeler aracılığıyla bulaşıcı hastalıkların yayılmasının önüne geçilmesi gibi nedenleri vardır.[443]

Fuhşun bu gibi nedenlerle düzenlemelere tabi tutulması yaklaşımı başta 1961 tarihli Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü olmak üzere çeşitli düzenlemelerden anlaşılmaktadır. Fuhuş konusuna bir sosyal sorun olarak değil, toplum sağlığı ve güvenliği bakımından dikkat verilmiştir.

---

[440] Ali Hakan Evik, "Göçmen Kaçakçılığı Suçu", **AÜEHFD**, C. 9, No: 3-4, 2005, s. 162, (çevrimiçi) http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2005_IX_2.6.pdf, 3 Nisan 2014; Demirbaş, a.g.e., s. 259; İlgili olarak bkz. Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e., s. 372 vd.

[441] "Fuhuş", Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, (çevrimiçi) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.533d7461e37098.57076357, 17 Aralık 2013.

[442] Timur Demirbaş, **Kriminoloji,** 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2012, s. 296.

[443] Atalay, a.g.e., s. 121.

Bu tüzükteki fuhuşla ilgili düzenlemeler haricinde ayrıca 1934 tarihli ve 2559 sayılı PVSK'nın 8'inci maddesinin c bendinde mevzuata aykırı faaliyet gösteren genelevler, birleşme yerleri ve fuhuş yapılan evler ve yerlerin polisçe kat'i delil elde edilmesi halinde mahallin en büyük mülki amiri tarafından otuz günü geçmemek üzere geçici süreyle faaliyetten men edileceği öngörülmüştür. 1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 8'inci maddesinde ise fahişeler ve kadınları fuhşa sevk ederek geçinmeyi meslek edinenlerle beyaz kadın ticareti yapanlar ve her nevi kaçakçılar, Türkiye'ye girmesi yasaklanmış olan kimseler arasında sayılmıştır.

TCK'nın "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmın "Genel Ahlaka Karşı Suçlar" başlıklı yedinci bölümünde 227'nci maddesinde fuhuş suçu yer almaktadır. Bu madde, birçok bakımdan insan ticareti suçu ile örtüşmektedir. Bu nedenle bu iki suç tipinin benzer ve farklı yönlerini ele almak gerekir.

6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı kanunun 45'inci maddesiyle TCK'nın 227'nci maddesinin "Fuhuş amacıyla ülkeye insan sokan veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre cezaya hükmolunur." şeklindeki 3'üncü fıkrası kaldırılarak aynı kanunun 3'üncü maddesiyle de TCK'nın 80'inci maddesinde sayılan amaç fiillere fuhuş yaptırmak eklenmiştir. Böylece, fuhuş yaptırmak amacıyla kişiyi ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkmasını sağlamak fuhuş suçunun değil, insan ticareti suçunun kapsamına girmiştir.

Bir görüşe göre, fuhuş suçunun insan ticareti kapsamında değerlendirilmemesi, insan ticareti suçunun kapsamını daraltmıştır. İnsan ticareti fuhuş yaptırmak amacıyla gerçekleştirildiğinde fuhuş suçunun nitelikli haline dönüştüğü savunulmaktadır.[444]

Fuhuş suçunun kanuni tanımında yer alan tedarik etmek, barındırmak fiilleri gerçekleştirilerek suç işlenmesi söz konusu olduğunda insan ticareti suçuyla kesişen bir alan ortaya çıkmaktadır. Fuhşun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri söz konusu olduğunda da insan ticaretinin araç fiilleri ile benzerlik gösterdiğinden yine kesişen bir alan ortaya çıkmaktadır. Cebir, tehdit, hile veya çaresizliğinden

[444] Jahic, Karan, a.e., s. 102.

yararlanarak bir kimsenin fuhuş yapması sağlandığında insan ticaretinde sayılan araç fiiller kullanılarak suç işlenmiş olur.

Fuhşun bir diğer nitelikli hali de fuhşa sürüklenen kişi ile fail arasındaki ilişkinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılarak suçun işlenmesidir. İnsan ticaretinde de nüfuzu kötüye kullanmak araç fiiller arasındadır. İnsan ticareti suçundan farklı olarak 227'nci maddenin 5'inci fıkrasında fuhşa sürüklenen kişi ile fail arasındaki faile nüfuz sağlayan ilişkinin şekilleri sayılmıştır. Fuhşun nüfuzun kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, insan ticareti suçunda yer alan asıl fiillerden biri gerçekleştirilerek suç işlendiğinde bu iki suç tipi aynı anda gerçekleşmiş olacağı için fikri içtima hükmü gereğince fail, bu iki suçtan daha ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılacaktır.

Günümüzde insan ticareti failleri, fuhuş yaptırdıkları mağdurların kendilerini ele vermemelerini sağlamak için onlara yaşayacakları ayrı evler temin etmek, küçük miktarda da olsa ödeme yapmak gibi yollara başvurmakta oldukları için bu kişilerin rızaları ile fuhuş mu yaptığı, yoksa insan ticareti suçu mağduru olarak fuhuş yapmaya mı zorlandıkları ayrımını yapmak güçleşmektedir.[445]

Bir vakada insan ticareti suçunun mu, yoksa fuhuş suçunun söz konusu olduğunun ayrımını yapmanın çeşitli zorlukları vardır. Mağdurun fail tarafından tehdit ediliyor olması, damgalanma korkusu, şiddete maruz kalacağını bilmesi gibi sebeplerden dolayı fuhuş yaptırılan mağdurun bu hususu yetkililere bildirmeme ihtimali yüksektir.

Fuhuş suçunun düzenlendiği 227'nci maddenin 4'üncü fıkrasında cebir, tehdit kullanarak, hile ile veya çaresizliğinden yararlanılarak fuhşa sevketmek veya fuhuş yapmasını sağlamak daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlendiği için insan ticareti suçunun kanuni tanımıyla örtüşen bu fiillerle suçun işlenmesi halinde fikri içtima kuralları uygulanacaktır.[446]

Bir görüşe göre, fuhuş yaptırmak maksatlı insan ticareti ile fuhşun arasındaki sınır kesin bir şekilde çizilemeyeceğinden dolayı rıza konusu bu ayrımın

[445] Aronowitz, a.g.e., s. 60.
[446] Yenidünya, a.e., s. 46.

yapılabilmesinde büyük önem taşımaktadır.[447] Gerçekten de TCK'nın 80'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre maddenin birinci fıkrasında sayılan araç fiiller kullanılarak rıza elde edilmişse geçerli bir rızanın varlığından bahsedilemez.

Uygulamada insan ticareti ile fuhuş arasındaki ayrımın net bir şekilde yapılması güç olsa da, para konusu da suç konusu kişinin insan ticareti mağduru mu, yoksa fuhşu rızasıyla yapan biri mi olduğu ikilemini çözebilecek başka bir unsur olabilir. Söz konusu kişi, fuhuş karşılığında ödenen paradan hiç pay almıyorsa veya çok küçük bir pay alıyorsa burada insan ticareti mağduru olarak fuhuş yapmaya zorlandığından bahsedilebilir.[448] Suç konusu kişi çalışma koşullarını kendisi belirleyemiyorsa, hangi günler çalışacağı, hangi koşullar altında ne kadar ücret karşılığında çalışacağı, fuhuş yapacağı kişiyi seçme gibi hususlarda seçim hakkı tanınmadan fuhuş yaptırılıyorsa burada insan ticaretinin gerçekleştiğini düşünülebilir. Çünkü bu gibi hallerde mağdur, insan ticareti suçunda sayılan araç fiiller ile iradesi fesada uğratılarak fuhuş yaptırılmak için barındırılıyor, tedarik ediliyor, bir yerden başka bir yere götürülüyor veya maddede sayılan diğer fiillere maruz bırakılıyor olabilir. Kişinin kendi iradesiyle belirlemediği koşullar altında fuhuş yapması, insan ticareti mağduru olduğunun bir işareti sayılabilir.

İnsan ticareti mağduru olan bir kişiye, hedeflenen amaç olan fuhuş yaptırmak fiili de gerçekleştiği durumda ayrıca bu suçtan dolayı da sorumlu tutulacaktır. Fuhuş yaptırılmak üzere iradesi 80'inci maddede sayılan araç fiiller ile fesada uğratılarak veya ortadan kaldırılarak insan ticareti suçu gerçekleştirildikten sonra insan ticareti mağduru olan kişinin fuhşu için aracılık eden, yer temin eden, fuhşunun yolunu kolaylaştıran, fuhuş yaptırılan mağdurun kazancından yararlanarak kısmen veya tamamen geçimini sağlamak suretiyle onu fuhşa teşvik eden kişi ayrıca fuhuş suçunu da gerçekleştirmiş olmaktadır.

---

[447] Dan Alexandru Dragomirescu, Carmen Necula, Raluca Simion, "Romania: Emerging Market for Trafficking? Clients and Trafficked Women in Romania", **Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients**, Andrea Di Nicola, Andrea Cauduro, Marco Lombardi, Paolo Ruspini, Springer Science+Business Media LLC, 2009, s. 126.

[448] Dragomirescu, Necula, Simion, a.e., s. 126.

c. İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu

İnsan ticareti suçunda sayılan amaç fiillerden hizmet ettirmek ve zorla çalıştırmak bakımından, TCK'da düzenlenen iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu, insan ticaretiyle benzerlik gösterdiği noktaların bulunması nedeniyle dikkate alınmalıdır.

TCK'nın 117'nci maddesinde iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu yer almaktadır. İş ve çalışma hürriyetini ihlal suçunun kanuni tanımında sayılan araç fiiller ile insan ticaretinin araç fiilleri örtüşmektedir. Cebir ve tehdit kullanmak; çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağlılığını sömürmek şeklinde iş ve çalışma hürriyetini ihlal suçunda sayılan araç fiiller, insan ticareti suçunun kanuni tanımında da yer almaktadır. İş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçunu meydana getiren asıl fiiller ile mağdur adeta esarete tabi tutulmaktadır.[449]

Bu suç ile korunan hukuki değer, kişinin hukuken geçerli iradesiyle çalışma hürriyetidir. İnsan ticareti suçunda zorla çalıştırma ve hizmet ettirme amaçlarıyla kişilerin iradelerinin fesada uğratılarak kaçırılmaları, tedarik edilmeleri ve maddede sayılan diğer fiillere maruz kalmaları suçun iş ve çalışma hürriyetini ihlal ile örtüşen bir kısmıdır. Ancak insan ticaretinde korunan hukuki değer yalnızca çalışma hürriyeti değildir. İnsan ticareti, korunan hukuki değer bakımından daha geniş kapsamlıdır. Zorla çalıştırma amacı, bir istismar şekli olarak insan ticareti suçunun kanuni tanımında amaç fiiller arasında yer almaktadır. Ancak insan ticareti suçunda çalışma özgürlüğünden başka korunan hukuki değerler de vardır. İş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçunda ise, sadece çalışma hürriyetinin ihlali yaptırıma bağlanmıştır.

İş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçunda yer alan araç fiiller, insan ticareti suçunda da yer alan araç fiillerden bir kısmıyla örtüşmektedir. Ancak insan ticareti suçunda, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçunda sayılan araç fiillerden başka araç fiiller de yer almaktadır.

Bu iki suç tipinin asıl fiilleri farklıdır. Ayrıca TCK'nın 117'nci maddesinde sayılan asıl fiiller; iş ve çalışma hürriyetinin engellemek veya ortadan kaldırmak, kişiyi ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık şekilde orantısız düşük bir

[449] Yenidünya, a.e., s. 43

ücretle çalıştırmak ve bu durumda bulunan kişiyi insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tabi kılmak, bu belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik, sevk veya bir yerden diğer bir yere nakletmek şeklindedir. İnsan ticaretinde asıl fiiller ise kaçırmak, tedarik etmek, ülkeye sokmak gibi fiillerdir.

d. Dilencilik Suçu

Dilencilik yaptırmak, insan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan amaç fiiller arasında sayılmamıştır. Ancak hususi olarak dilencilik yapmak ifadesi amaç fiiller arasında sayılmasa da bu amaçla bir çocuğun kaçırılması, barındırılması gibi durumlarda insan ticareti kapsamında değerlendirilebilir. Dilencilik yaptırmak; esarete tabi kılmak, zorla çalıştırmak, hizmet etmek amaç fiillerinin kapsamında değerlendirildiğinde insan ticareti mağduru olan çocuk kaçırıldıktan sonra bu çocuğa dilencilik yaptırılıyorsa ayrıca TCK'nın "Genel Ahlaka Karşı Suçlar" bölümünde, 229'uncu maddede düzenlenen dilencilik suçu da gerçekleşmiş olur.[450]

Bu suç tipinde, mağdurun çocuk olduğu hallerde, insan ticaretinde on sekiz yaşından küçükler için araç fiillerin kullanılmasının aranmadığı da göz önünde bulundurulursa, dilencilik yaptırılmak üzere kaçırılan, barındırılan, tedarik edilen, bir yerden başka bir yere götürülen veya sevk edilen mağdurlar açısından insan ticareti suçunu takiben dilencilik suçu da oluşmaktadır. Bu durumda fail, iki suçtan da sorumlu tutulacaktır.

e. Müstehcenlik Suçu

Mağdurun pornografik ürün üretiminde kullanılması amacı, insan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan amaç fiillerden biri olarak sayılmamıştır. Ancak failin fuhuş yaptırmak amacıyla insan ticaretini oluşturan fiilleri icra ettiği mağduru pornografik ürün üretiminde kullanması söz konusu olabilir.

[450] Yenidünya, a.e., s. 47.

Çocukların pornografik ürün üretiminde kullanılmasının cezalandırılmasını öngören müstehcenlik suçu; müstehcen ürünlerin yayınlanması, çocuğa bu türden bir ürünün gösterilmesi, şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin ürünler üretmek gibi çeşitli hareketleri de kapsamaktadır. Konumuzla ilgili olarak ele alacağımız TCK'nın "Genel Ahlaka Karşı Suçlar" bölümünün 226'ncı maddesinde düzenlenen müstehcenlik suçunun 3'üncü fıkrasına göre; müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi cezalandırılacaktır.[451]

İnsan ticareti mağduru olan çocuklar pornografik ürünlerin üretiminde kullanılması halinde fail ayrıca müstehcenlik suçundan da sorumlu tutulacaktır.[452] Çocukların cinsel istismarı veya pornografik ürün üretiminde kullanmak insan ticareti suçunda yer alan amaç fiiller arasında sayılmamış olduğu için pornografik ürünlerin üretimi veya cinsel istismar amacıyla hareket ederek çocuğun kaçırılması, barındırılması, tedarik edilmesi, bir yerden başka bir yere götürülmesi veya sevk edilmesi gibi insan ticaretinde sayılan fiillerin gerçekleştirilmesi halinde insan ticareti suçunun unsurlarının oluştuğundan söz edilemez. Çünkü cinsel istismar veya pornografik ürün üretimi gibi amaç fiiller madde metninde yer almamaktadır. Ancak failin amacı maddede sayılan zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tabi kılmak fiilleri ile bağdaştırılabiliyorsa fail müstehcenlik suçundan olduğu gibi, insan ticaretinden de sorumlu tutulabilir.

Çocuğun pornografik ürün üretiminde kullanılması amacı, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak kapsamında değerlendirilebiliyorsa insan ticareti suçu gerçekleştiği gibi, müstehcenlik suçu kapsamında görülen ürünlerin üretiminde insan ticareti mağduru çocuğun kullanılması nedeniyle fail ayrıca müstehcenlik suçundan da sorumlu tutulacaktır.

---

451 Özbek'e göre; müstehcenlik suçu pornografi adı altında, hayasızca hareketler ve fuhuş suçlarıyla birlikte "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" bölümünde düzenlenmelidir. Müstehcenlik TCK bağlamında pornografi anlamında değerlendirilerek cezalandırılmalıdır. Bkz. Veli Özer Özbek, **Müstehcenlik Suçu (TCK m. 226),** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 16, 50.

452 Özbek'e göre; " Her müstehcen ve erotik şey pornografik değildir. Ancak her pornografik şey aynı zamanda müstehcen ve/veya erotiktir." Bkz. ag.e., s. 21.

III. İnsan Ticaretinin Kriminolojik Açıdan Değerlendirmesi

A. Suçun Boyutları

İnsan ticareti suçunun boyutlarına ilişkin mağdur ve vaka sayısı, suçtan elde edilen kâr, yargıya yansıyan vaka oranı gibi çeşitli konularda veriler ortaya konmaktadır. Ancak; insan ticareti olgusuyla ilgili kamuoyundaki, fuhuş yapan yabancı kadınların bir kısmına zorla fuhuş yaptırılmasının insan ticareti suçu olarak görülmesi şeklindeki yanlış algı, mağdurların insan tacirlerinden korkuları yüzünden kolluk kuvvetlerine başvurmamaları, yetkililere olan güvensizlik, polisin kendilerine yardım edemeyeceği düşüncesi, ülkelerine geri gönderilme korkusu, aileleri tarafından dışlanma korkusu ve hatta insan ticareti suçunun mağduru olduklarını bilmemeleri veya istismar edildiklerinin farkında olmamaları gibi sebepler insan ticareti suçunun büyük ölçüde karanlıkta kalmasına neden olmaktadır.[453]

Suç politikasında insan ticaretiyle mücadeleye öncelik verilmemesinin de suçun boyutlarının tahmin edilememesinin önemli bir nedeni olduğunu Zaharia şu şekilde ifade etmektedir;

> "İnsan ticareti hakkında veri kıtlığını açıklamaya yardımcı olan birçok sebep vardır. İnsan ticareti, vakaların çoğunluğunun keşfedilmeden kaldığı, karanlıkta kalan bir suçtur. İnsan ticareti ölçümüne ilişkin verilerdeki eksiklik, çoğu ülkedeki yetkililerin insan ticaretiyle mücadeleyi önceliksiz görmelerine atfedilir. Önceliksizleştirmenin iki ana etkenle bağlantılı olduğu görülür: Birincisi; hukuki düzenlemeler eksik, yetersizdir veya yürürlüğe konmamıştır ki bu insan tacirlerinin kovuşturulmasını çok zorlaştırır ve çoğunlukla imkânsızlaştırır. İkincisi; insan ticaretinden mahkûmiyetler çoğu kez tanık ve/veya mağdur ifadelerine dayanır."[454]

---

[453] Aronowitz, a.g.e., s. 16.

[454] George Cristinel Zaharia, "Human Trafficking As A Violation of An Individual's Civil Rights", **Contemporary Reading in Law and Social Justice**, C.1, No:1, 2009, s. 174; Lacko, F, Gramenga, M., "Developing Better Indicators of Human Trafficking", The Brown Journal of World Affairs, C.1, No:10, 2003, s. 183, (çevrimiçi)

Tehdit, cebir, şiddet, kandırma gibi çeşitli araç fiillerle iradesi fesada uğratılan mağdurlara karşı işlenen insan ticaretinin, doğasındaki gizlilik nedeniyle cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar gibi siyah sayıların[455] veya başka bir ifadeyle karanlık alanın[456] yüksek olduğu bir suç tipi olduğu kabul edilmektedir.

Devletlerin iç hukuklarında insan ticaretine ilişkin hukuki düzenlemelerinde, rapor ve denetleme sistemlerinde, polise veya hükümet dışı örgütlere ihbar oranlarındaki farklılıklar nedeniyle güvenilir ve karşılaştırma yapılabilir nitelikte istatiki veriler oldukça yetersizdir.[457]

İnsan ticaretinin boyutlarına ilişkin gerçeği yansıtan verilerin ortaya konmasındaki zorlukta olduğu gibi, insan ticaretinin uyuşturucu ve silah kaçakçılığıyla birlikte dünyada en çok kâr elde edilen örgütlü suçlardan biri olduğu konusunda da yaygın bir görüş birliği vardır.

ILO'nun araştırmalarına göre insan ticaretinden elde edilen kazanç miktarı yıllık 31,6 milyar doları bulmaktadır.[458]

İnsan ticareti suçu mağdurlarının sayısına yönelik tahminler, yılda 600,000 ile 2,000,000 arasında olduğu ve mağdurların %80'ini kadınların oluşturduğu yönündedir.[459]

AB üyesi devletlere ait istatistiksel verilerin değerlendirildiği EUROSTAT raporuna göre tespit edilen mağdurların %62'si cinsel sömürü amaçlı insan ticaretine maruz kalmışlardır. Mağdurların yaklaşık %25'i zorla çalıştırma, yaklaşık %14'ü ise zorla evlendirme, dilencilik yaptırma, vücut organlarının verilmesini sağlama, suç işlenmesinde araç olarak kullanma gibi diğer istismar şekillerine

---

455 Doğan Soyaslan, **Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri),** 3. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Ocak 2011, s. 48.

456 Demirbaş, s. 94.

457 Gert Bogers v.d., "Trafficking in Human Beings", EUROSTAT European Commission, Lüksemburg„ Publications Office of the European Union, 2013, s. 16, (çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-13-005/EN/KS-RA-13-005-EN.PDF, 3 Nisan 2014.

458 Patrick Belser, "Forced Labour and Human Trafficking: Estimating the Profits", Declaration/WP/42/2005, ILO, Cenevre, 2005, s. 17, (çevrimiçi) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_081971.pdf, 1 Nisan 2013.

459 "Trafficking in Persons Report", US Department of State, Haziran 2007, s. 8, (çevrimiçi) http://www.state.gov/documents/organization/82902.pdf, 1 Nisan 2014.

maruz bırakılmışlardır. [460] EUROSTAT'ın AB üyesi devletlerden elde ettiği verilere göre değerlendirmelerinde istismar şekillerinden fuhuş yaptırmaya maruz bırakılan mağdurların tamamına yakınının kadın, zorla çalıştırmaya maruz bırakılan mağdurların %72-77'sinin erkek olduğu tespit edilmiştir.[461]

ILO, zorla çalıştırma ve insan ticaretinin dünya çapında boyutlarının ortaya konduğu ilk raporunu 2005'te, daha farklı bir metodoloji ile ortaya konan tahmini değerlerin ikincisi 2012 yılında yayınlamıştır.[462] Zorla çalıştırma ve cinsel sömürü amacıyla insan ticaretine dair ILO'nun 2012'de yayınladığı ikinci raporuna göre dünyada 20,9 milyon mağdur, zorla veya kandırma yoluyla çalıştırılmaktadır. Bunların %55'ini kadınlar ve kız çocukları, %45'ini de erkekler ve erkek çocukları oluşturmaktadır. Bu rapora göre mağdurların %74'ü on sekiz yaşın üstündekiler, %26'sı ise çocuklardır. Bu rapora göre 20,9 milyon zorla çalıştırma mağdurunun %90'ı özel sektörde bireyler veya ticari kuruluşlar tarafından istismar edilmektedir. Bu %90'lık kesimin %22'si cinsel sömürü, %68'i de tarım, inşaat, ev içi hizmet veya imalat gibi ekonomik etkinliklerde zorla çalıştırma mağdurudur. Geriye kalan %10'luk kesimin ise devlet tarafından cezaevlerinde zorla çalıştırma veya ordu ya da isyancı silahlı kuvvetler tarafından zorla çalıştırma mağdurudur.[463]

ILO'nun raporundaki esas dikkate değer veri ise zorla çalıştırma ve insan ticareti mağdurlarının ne kadarının göçü takiben iş gücü istismarı mağduru durumuna düştüklerine ilişkin tahminleridir. Rapora göre mağdurların %44'ü uluslararası veya iç göç şeklinde olmak üzere yer değiştirmiş olup %56'sını oluşturan çoğunluk ise kendi memleketlerinde veya yaşadıkları yerde zorla çalıştırmaya maruz kalmıştır. Yapılan değerlendirmeye göre, ekonomik faaliyetlerde zorla çalıştırma mağdurlarının neredeyse tamamının meskenlerinden uzağa göç etmedikleri ortaya konmuştur. Raporda belirtilen rakamlara bakılacak olursa, iç veya dış göç şeklinde hareketliliğin belirli işçi grupları bakımından

---

460 Bogers, a.e., s. 10, 41.
461 Bogers, a.e., s. 42.
462 "A Global Alliance Against Forced Labour and Trafficking in Persons", International Labour Office, Geneva, Mayıs 2012, s. 1, (çevrimiçi) www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_203446.pdf, 5 Mart 2014.
463 "ILO 2012 Global estimate of forced labour Executive summary", s. 1, (çevrimiçi) www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_181953.pdf, 5 Mart 2014.

hassasiyet etkeni olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.[464] Bu verilerden hareketle, insan ticaretinin sınıraşan bir olgu olması gerektiği algısının[465] gerçeği yansıtmadığı söylenebilir. İnsan ticareti suçunun amaçlarından olan zorla çalıştırmanın uluslararası veya iç göç yapılmadan gerçekleştirildiği; mağdurların kendi memleketlerinde, yaşam alanlarında istismar edildiklerine dair bu veriler dikkate alınmalıdır.

AB düzeyinde insan ticareti üzerine yayınlanan ve 2008, 2009, 2010 yıllarına ait verileri kapsayan ilk raporda, AB üyesi devletlerde tespit edilen mağdurların ve insan ticareti mağduru oldukları varsayılanların %15'ine yakınının çocuk olduğu tespit edilmiştir.[466]

EUROSTAT'ın 2008-2009-2010 yıllarına ait veriler ile hazırlanmış raporuna göre 2008'de toplam 1678, 2009'da 1474, 2010'da 1603 fail yargılanmıştır.[467] AB üyesi devletlerde savcılık tarafından dava açılması yolunda hakkında karar verilen fail sayısı 2008'de 1775, 2009'da 1596, 2010'da 1714'tür.[468] Mahkum edilen fail sayısı ise 2008'de 1775, 2009'da 1596, 2010'da 1714'tür.[469]

Yargıya yansıyan vakalar bakımından ülkemizde insan ticareti suçu ile ilgili dava sayıları, 2004-2013 yılları arasındaki istatistiklere göre hiçbir yılda 260'ı aşmamıştır. Bu yıllar arasında toplam 691 dava karara bağlanmış, 40 karar bozularak gelmiş ve karara bağlanan dava oranı hiçbir yılda %50'yi geçmemiştir. Bu istatistiklere göre 2013 yılında önceki yıldan devren gelen ve yıl içinde açılan toplam 187 davadan 15'inin karara bağlanmasıyla bir sonraki yıla devreden toplam dava sayısı 172'dir.[470]

---

464 "ILO 2012 Global estimate of forced labour Executive summary", s. 3.
465 Örneğin bkz. Judith Dixon, "The impact of trafficking in persons", "An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action", Haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 88, (çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 3 Nisan 2014.
466 Bogers v.d., a.e., s. 10.
467 Bogers v.d., a.e., s. 73.
468 Bogers v.d., a.e., s. 81.
469 Bogers v.d., a.e., s. 83.
470 T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstastistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri. Bu istatistikler 2013 yılının ilk 3 ayını kapsamaktadır. Bu istatistikler yayımlanmamış olup talep üzerine temin edilmiştir.

2012 yılında ceza mahkemelerine insan ticareti suçu ile ilgili gelen davaların %35,5'i yıl içinde açılmış olup %61,2'si geçen yıldan devren gelen davalardır ve %3,3'ü de bozularak gelen davalardır.

2004-2013 yılları arasında yıl içinde açılan dava sayısına bakıldığında yıl içinde açılan dava sayısı 2009 yılında 123 ile en yüksek noktadadır. Yıl içinde açılan dava sayısının en az olduğu 2006'da insan ticareti suçu ile ilgili 40 dava açılmıştır.[471]

2004-2013 yılları arasında ceza mahkemelerinde insan ticareti ile ilgili açılan davalardaki toplam sanık sayısı 4428, toplam mağdur sayısı 4185'tir. Yıl içinde açılan dava sayılarında 40 davanın açıldığı 2006 yılı haricinde önemli bir değişiklik görülmemesine rağmen sanık sayısı oldukça yükselmiştir. Toplam sanık sayısının toplam dava sayısına oranı dikkate alındığında davaların büyük oranda çok sanıklı olduğu (ortalama 3 ila 9 arası) söylenebilir. Örneğin 2005 yılında açılan dava sayısı 80 ve sanık sayısı 257 iken, 2006 yılında toplam dava sayısı yarıya düşmesine rağmen sanık sayısı 264'tür. Açılan dava sayısı 2007'de yine iki katına çıkarken (82) sanık sayısı da 409'a yükselmiştir.[472]

Mağdur sayılarına bakıldığında yine genel olarak bir artış görülmektedir. Mağdur sayısının en yüksek olduğu 2010'da açılan 97 davada 904 mağdur vardır. Toplam dava sayısının mağdur sayısına oranına bakıldığında davaların genel olarak çok mağdurlu (ortalama 2 ila 9 arası) olduğu söylenebilir. Toplam sanık sayısı genel itibariyle mağdur sayısından fazladır, ancak önemli bir oranda farklılık göstermemektedir. 2005 yılında toplam dava sayısı 80 iken toplam mağdur sayısı 172'dir ve 2006 yılında toplam dava sayısı yarıya düşerken toplam mağdur sayısı 258'e yükselmiştir. Sanık sayısı olduğu gibi, mağdur sayısı da yıl içinde artmaya devam etmiştir.[473]

2004 ile 2013 yıları arasında ceza mahkemelerinde insan ticareti suçu ile ilgili açılan ve karara bağlanan 691 davada 3205 mağdur ve 3152 sanık vardır.

---

[471] T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstastistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

[472] T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

[473] T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

Karara bağlanan dava sayısı bu yıllar arasında 48 ile 99 arasında değişmekte olup ufak sayıda da olsa yıllar içinde artış göstermiştir.[474]

Ceza mahkemelerinde açılan bu davalarda verilen kararlara bakıldığında 2012'den önceki yıllarda sanıkların çok büyük bir kısmı beraat etmiştir. 2008 yılından bu yana[475] insan ticareti suçundan hakkında mahkûmiyet kararı verilen toplam sanık sayısı 163'tür. 2012'den önce hakkında insan ticareti suçundan mahkûmiyet kararı verilen sanıkların oranı %3,1 ile %7,5 arasındadır. 2008-2013 yılları arasında hakkında beraat kararı verilen sanıkların oranı ise %30,1 ile %75 arasındadır.[476] Bu verilerden anlaşılacağı üzere, insan ticareti suçundan ceza mahkemelerinde açılan dava sayısı zaten düşük olduğu gibi, açılan davalarda sanıklar hakkında insan ticareti suçundan mahkûmiyet kararı verilmesi oranı daha da düşüktür.

Ceza mahkemelerinde haklarında insan ticareti suçundan dava açılan ve yargılama sonucunda insan ticareti suçundan mahkûmiyet alan sanıkların bu suçtan başka; fuhuş suçu (TCK md. 227), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu (TCK md. 109), göçmen kaçakçılığı suçu (TCK md. 79) gibi diğer suçlardan mahkûmiyet almış oldukları görülmektedir. İnsan ticareti suçundan dava açılmakla birlikte haklarında fuhuş suçundan mahkûmiyet kararı verilen sanıkların oranı kimi yıllarda insan ticareti suçundan mahkûmiyet alanlarınkini geçmektedir. Örneğin 2008 yılında sanıkların %19,4'ü insan ticaretinden, %71,6'sı fuhuş suçundan mahkûmiyet almışlardır. 2010 ve 2013 yıllarında fuhuş suçundan mahkûmiyet alanların oranı insan ticaretinden mahkûmiyet alanların iki katı kadardır.[477] Bu oranlar, yargılamada bu iki suç tipi arasındaki ayrımın net bir şekilde çizilmesindeki zorluğu göstermektedir.

Ceza mahkemelerinde insan ticareti suçundan açılan davalardaki mağdur veya müştekilerin cinsiyet ve yaş dağılımı oranlarına bakıldığında bütün yıllarda

---

474 T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

475 İstatistiklerde 2013 yılının ilk üç ayı hesaba katılmıştır. Bkz. T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

476 T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

477 T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

mağdur veya müştekilerin her yılda büyük çoğunluğunun kadın olduğu görülmektedir. Mağdur veya müştekilerin yaşlarına göre dağılıma bakıldığında büyük çoğunluğunun 18 yaşından büyük olduğu görülmektedir. 2008 ile 2013 yılları arasındaki toplam mağdur sayısı 2318 iken bunların 2171'i kadın, kadın ve erkek bütün mağdur veya müştekilerin 2230'u da on sekiz yaşından büyüktür.[478]

Mağdur veya müştekilerin uyruk bakımından dağılımına bakıldığında 2008 ile 2013 yılları arasındaki toplam 2318 mağdur veya müştekinin sadece 506'sının Türk vatandaşı olduğu görülmektedir. Mağdur veya müştekilerin %21,8'i Türkiye, %18'i Gürcistan, %15,3'ü Moldova, %6,9'u Ukrayna, %6,6'sı Rusya, %6,1'i Azerbaycan, %6,1'i Türkmenistan, %4,1'i Özbekistan uyrukludur. Mağdur veya müştekilerin %7'sinin uyruğu diğer ülkelerdir ve %8,1'inin uyruğu belirsizdir. Türkiye uyruklu mağdur veya müştekilerin sayısında 2008 ve 2009 yıllarında bir değişiklik görülmezken 2010 yılı ve sonrasında büyük bir artış görülmekle birlikte yıllar içinde büyük bir farklılık yoktur. Ancak yabancı mağdur veya müştekilerin sayılarında kimi yıllarda yarı oranda düşüş, kimi yıllarda iki kat artış şeklinde istikrarsız değişiklikler gözlenmektedir. Örneğin 2009 yılında Gürcistan uyruklu mağdur veya müşteki sayısı 9 iken 2010'da bu sayı 156'ya çıkmış, 2012'de 53'e düşmüştür. Ukrayna uyruklu mağdur veya müştekilerin sayısı 2008'de 24 iken 2009'da neredeyse yarı oranında azalarak 13'e düşmüş, 2010'da yaklaşık üç kat artarak 44'e yükselmiştir.[479]

Türk ceza mahkemelerinde insan ticareti suçu ile ilgili gelen ve karara bağlanan davalarla ilgili istatistikler yukarıda açıklandığı gibi olmakla birlikte karanlıkta kalan sayılar düşünüldüğünde insan ticareti suçunun gerçek boyutları hakkında kesin veriler sunan istatistiklerin mevcut olmadığı söylenebilir. Çoğunlukla suç örgütleri tarafından işlendiği ve doğasında gizlilik bulunması gibi nedenlerden dolayı bu suçun dünya çapında ve ülkelerde hangi boyutta gerçekleştiriliyor olduğunun tespiti oldukça güçtür.[480] İnsan ticareti, göçmen kaçakçılığı suçu gibi, karanlık doğası nedeniyle boyutlarının kesin bir doğrulukla

[478] T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.
[479] T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü- İstatistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.
[480] Değirmenci, a.e., s. 71.

ölçülmesinin mümkün olmadığı bir suç tipidir. Diğer taraftan, bu konuyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılarak tahmini değerler ortaya konmaktadır.

İnsan ticaretinin boyutu hakkında güvenilir istatistiklerin mevcut olmamasına ve tanımı veya kapsamı konusunda henüz fikir birliğine varılamamış olmasına rağmen, üzerinde uzlaşılan bir husus vardır; insan ticaretinin -uyuşturucu ve silah kaçakçılığından sonra- en çok kâr getiren organize suçlardan biri olduğu. Birçok ülkede hükümet dışı örgütler veya resmi kurumların yaptıkları istatistiklerde ortaya konulan sayılara göre insan ticareti mağdurlarının sayısı 2 milyon ile 4 milyon arasında değişmektedir.[481]

Kesin sayılar ve oranlar tespit edilemese de kesin olan bir şey vardır ki; o da, insan ticaretinin boyutunun endişe verici büyüklükte olduğudur.

B. Temel Nedenleri

1. Genel Olarak

İnsan ticaretinin nedenleri farklı yaklaşımlarla açıklanabilir. Ancak kuşkusuzdur ki, ekonomik, sosyal ve siyasi etkenlerin bileşimi bu olgunun nedenlerini oluşturmaktadır.

2. Sosyal ve Ekonomik Nedenler

Günümüzde insan ticareti, birçok ve karmaşık sebeplerle açıklanan bir olgudur. Yoksulluk, eğitimsizlik, işsizlik, kaynak devletlerdeki imkân ve kaynakların eksikliği gibi unsurlar itici etkenler olarak kabul edilmektedir.

Cinsiyet eşitsizliği, kadınlar ve kız çocuklarının bu olgunun mağduru olmalarını tetiklemektedir. Cinsiyet eşitsizliğinin kadınlar ve kız çocukların hayatındaki sonuçları, onları suçlara karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Bu açıdan, dünyada birçok ülkede toprak sahibi olmak, mirasta pay sahibi olmak, kredi

[481] Aronowitz, a.g.e., s. 17-18.

almak gibi temel hak ve kaynaklara erişmenin kadınlar ve kız çocukları için imkânsız olması[482] gibi ekonomik ve sosyal düzende dışlanmaları[483], ayrımcılığa uğramaları kadınların mağduriyete karşı savunmasız kalmasına neden olmaktadır.

Kaynak ülkelerdeki itici etkenlerin yanı sıra, hedef ülkelere ilişkin etkenler de insan ticareti olgusunun nedenlerini açıklamaktadır. Ekonomik güçlüğe düşen ülkelerden yaşam standartlarının daha yüksek olduğu zengin batı ülkelerine götürülen mağdurlar, çeşitli istismarlara maruz kalmaktadırlar.[484] Ekonomik güçlükler içindeki mağdurlar kimi zaman iş, kimi zaman evlilik vaadiyle kandırılarak başka bir ülkeye götürülmekte ve götürüldükleri ülkede insan tacirleri tarafından fuhşa, organ veya doku nakline, çalışmaya zorlanmaktadırlar.

BM Genel Sekreteri tarafından 2002 Kadın ve Kızların Ticareti Raporu'nda; "İnsan ticaretindeki büyüme sadece kaynak ülkelerdeki itici etkenlerdeki artışı değil, aynı zamanda özellikle yasa dışı sektördeki gayri resmî iş gücü çekiciliğini yansıtır."[485] ifadesi yer almıştır. Olgunun yayılmasına katkıda bulunan diğer etkenler de iş gücü ve pazarın küreselleşmesi, yasal göçün engellerinin artması olarak sayılabilir. Hedef ülkede ulaşılmak istenen yaşam standartlarının çekiciliğine kapılan mağdurlar, insan tacirlerinin ağına düşebilmektedirler.[486] Batılı devletlerde göçmen iş gücü olmaksızın bazı sektörlerin ayakta kalmasının zor olduğu ifade edilmekte ve daha iyi yaşam standartlarına sahip olabilmek amacıyla yasa dışı yollardan hedef ülkeye giren göçmenler[487], yakalanma riski altında olmalarının

---

[482] Scarpa, a.g.e., s. 13. "Counter-Trafficking in Persons Field Guide", Haz. Center of Exellence on Democracy, Human Rights and Governence in the Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance within the United States Agency for International Development, USAID, Nisan 2013, s. 41, (çevrimiçi)

[483] Michèle A. Clark, "Vulnerability, prevention and human trafficking: the need for a new paradigm", "An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action", haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 72, (çevrimiçi) (çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 3 Nisan 2014.

[484] Yener Ünver, "Özellikle Cinsel Suçlar Alanında Olmak Üzere, Kadınlarla İlgili Ceza Hukuku Normlarındaki Değişim ve Türkiye'deki Durum", **Adalet Yüksekokulu 20. Yıl Armağanı**, İstanbul, 2001, s. 312.

[485] "Report of the Secretary General 'Traffic in women and girls'", UNCHR, UN Doc E/CN.4/2002/80, 2002, s. 49; Aktaran Scarpa, a.g.e., s. 12.

[486] Scarpa, a.g.e., s. 13.

[487] Taner Akpınar, "Uluslararası Kaçak İşgücü Göçlerine Yönelik Politikalar", **Çalışma ve Toplum**, C. 3, 2011, s. 202, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi30/akpinar.pdf, 3 Nisan 2014. Akpınar'ın görüşüne göre, kaçak iş gücünü önlemeye ymnelik politikalar bu göçleri

verdiği savunmasızlıkla insan ticareti mağduru olabilmektedirler. Yasal yollardan giren göçmenler de vize süreleri bittiği zaman ülkelerine gidip geri dönmenin maliyetini karşılayamayacak durumda olduklarında Türkiye'de izinsiz göçmen konumuna düştüklerinde istismar edilmeleri için bir zemin oluşturmaktadır.[488]

Yasal yollarla göçmenliğin gittikçe daha sıkı koşullara bağlanması da insan ticaretinin ortaya çıkma nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Yasal yollarla göç zorlaştıkça daha iyi bir yaşam hayaliyle, yaşadıkları ülkede çaresizlik içinde bulunan insanlar göçmen kaçakçılığı yapan kişilere başvurmakta ve dolayısıyla insan ticareti mağduru olma riskleri de artmaktadır.[489]

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması, 1991'de SSCB'nin dağılması gibi yakın geçmişteki önemli olayların toplumlar üzerinde önemli sonuçları olmuştur. SSCB'nin dağılmasıyla serbest piyasa ekonomisine geçen ülkelerde –başta Doğu Avrupa ülkeleri olmak üzere- büyük bir işsizlik sorunu başlamıştır.[490]

SSCB'nin dağılmasıyla Rusya'da artan işsizlik ve ekonomik sorunlar en çok kadınlar ve kız çocuklarını etkilemiştir. Ülkenin dağılmasıyla 6,5 milyon kadın işsiz kalmıştır. 2000 yılında Rusya nüfusunun %40'ının fakirlik sınırı altında yaşadığı şeklindeki veriler de günümüzde birçok hedef ülke açısından kaynak ülke konumunda olan Rusya'daki ekonomik nedene işaret etmektedir. SSCB'nin dağılmasından sonra Moldova'nın geliri %70 oranında düşmüştür ve Moldova nüfusunun %90'ı, günlük 2 dolardan daha az gelir elde etmektedir.[491] Gelir dağılımındaki dengesizliği resmeden çarpıcı bir örnek şu şekilde açıklanmaktadır;

---

tamamen önlemeyi amaçlamamaktadır; çünkü bu iş gücüne ihtiyaç sürmektedir. Göçmenlerin ülkede yasa dışı olarak bulunmalarının ise işveren tarafından yasal düzenlemelerin işçilere ve vatandaşa sağladığı güvenceler sunulmaksızın kaçak göçmen işçinin istismarına imkan sağladığı savunulmaktadır. Bkz. Akpınar, a.e., s. 209.

[488] Derya Demirdizen, "Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeğine Doğru mu?", **Çalışma ve Toplum**, C. 3, 2013, s. 335, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi38/demirdizen.pdf, 3 Nisan 2014.

[489] "Counter-Trafficking in Persons Field Guide", Haz. Center of Exellence on Democracy, Human Rights and Governence in the Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance within the United States Agency for International Development, USAID, Nisan 2013, s. 42, (çevrimiçi) http://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2496/C-TIP_Field_Guide_Final_April%205%202013.pdf, 3 Nisan 2014.

[490] Demirdizen, a.e., s. 326.

[491] Dona M. Hughes, "Trafficking for Sexual Exploitation: The Case of the Russian Federation", IOM Migration Research Series, No: 7, 2002, s. 8 vd., (çevrimiçi) http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/russia.pdf, 3 Nisan 2014. Örneğin, borçlandırma yoluyla köleliğin önemli bir boyutta görüldüğü Pakistan'da, BM tahminlerine göre toplam

"Dünyadaki gelir dengesizliğini ve fakirliği ortaya koymak için, Avrupa'da yaşayan inekler örnek olarak verilebilir. Avrupa'daki inekler devletten günlük direk yardım veya vergi indirimi olarak 2.20 dolar alırken dünyada 2,3 milyar insan günlük 2 dolardan az bir gelir ile yaşamak zorundadırlar."[492]

Fakirlik, insan ticaretinin başlıca nedenlerinden biri olmakla birlikte, cinsiyet ayrımcılığı "yoksulluğun kadınlaşması" kavramını insan ticaretinin nedenleri arasında[493] beraberinde getirmektedir. Daha iyi yaşam standartlarına sahip olabilme amacıyla göçü açıklamaya çalışan itme-çekme prensibinin özellikle SSCB'nin dağılmasını takip eden süreçte kadınların çoğunlukta olarak göçünü açıklamamakta, toplumsal cinsiyet incelemesini de gerektirmektedir.[494]

Doğu Avrupa ülkelerinde 1990'larda yaşanan siyasi ve ekonomik değişiklikler sonucu 26 milyon kişi işsiz kalmıştır ve bu işsiz nüfusun 14 milyonunu kadınlar oluşturmuştur. Örneğin Beyaz Rusya'da işten atılan kadınların işten atılanların toplam sayısına oranı %79,4'tü. İşten atılmadan başka, kadınların daha önce aldıkları ücretlerin de yüksek oranlarda düştüğü, hatta kadınların siyasete katılım oranlarının eski Doğu Bloku ülkelerinde %30'dan %4-14'lere gerilediği de belirtilmektedir.[495] İnsanların bu süreçte işsizlik sorunu yaşamaya başlamaları, yoksullaşmaları onları çaresiz duruma düşürdüğünden dolayı insan ticareti mağduru olmaları tehlikesi artmıştır. İnsan ticaretinin sınıraşan nitelikte işlendiği vakalar

---

nüfusun %74'ü günde 2 dolardan az bir gelir ile geçinmektedir. Bkz. Krishna Prasad Upadhyaya, "Poverty, Discrimination and Slavery: The Reality of Bonded Labour in India, Nepal and Pakistan", s. 9, (Çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/p/povertydiscriminationslaveryfinal.pdf, 30 Kasım 2011.

[492] Charlotte Denny, "Cows are Better Off Than Half the World", **The Guardian,** 22 Ağustos 2002, (çevrimiçi) http://www.theguardian.com/environment/2002/aug/22/worldsummit2002.earth4, 5 Nisan 2014; aktaran Gürbüz Bolat, "Dünyada ve Türkiye'de İnsan Ticareti", Yüksek Lisans Tezi, T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, 2005, s. 17.

[493] Janie A. Chuang, "Rescuing Trafficking From Ideological Capture: Prostitution Reform and Anti-Trafficking Law and Policy", **University of Pennsylvania Law Review**, C. 158: 1655, s. 1660, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=18d4bb91-ec4b464a-93b1-65b28d2ca307%40sessionmgr4004&vid=1&hid=4210, 3 Nisan 2014.

[494] Demirdizen, a.e., s. 329; Aronowitz, a.g.e., s. 43.

[495] "Special Rapporteur on Violence Against Women", E/CN.4/2000/68/Add.5, Sec. 44; IHF, Women 2000, s. 67, 313; aktaran Angelika Kartusch, "Reference Guide for Anti-Trafficking Legislative Review: With Particular Emphasis on South Eastern Europe", Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights, OSCE, Varşova, Eylül 2001, s. 27, (çevrimiçi) http://www.osce.org/odihr/13986?download=true, 5 Nisan 2014.

bakımından temel nedenlerinden birisi genel hatlarıyla bu şekilde açıklanabilir; ancak özellikle "fuhuş yaptırılan yabancı kadın" mağdur algısını da destekleyen göçün kadınlaşması olgusunun daha derin incelemesi başka bir çalışma konusu olabilecek kadar geniş bir konudur.

Siyasi, ekonomik kalkınma süreçlerinin sonucu olarak ortaya çıkan suça karşı savunmasız kalma durumu, kadınları sosyal ve ekonomik olarak erkeğe bağımlı hale getirmektedir ve bu desteğin azaldığı veya ortadan kalktığı hallerde kadınlar tehlikeli boyutlarda istismara daha elverişli hale gelmektedirler.[496]

Sosyal ve ailevi nedenler de mağdurların insan tacirleri tarafından istismar edilmelerinin nedenlerinden sayılabilir. Ailevi nedenlere örnek olarak ABD'de ailelerinden uzaklaşmak isteyen mutsuz genç kızların, para kazanma ve daha iyi bir hayat vaatleriyle insan tacirleri tarafından kandırılmaları gösterilebilir.[497]

Genel itibariyle sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda ayrımcılık yoksulluğa neden olmakta ve yoksulluktan kurtulma umudunu azaltan bir kısır döngü yaratmaktadır. Ayrımcılığa maruz kalan bireyler çeşitli istismarlara maruz kalarak insan ticaretinin çeşitli şekillerinin mağduru olabilmektedirler.[498]

3. Siyasi ve Etnik Nedenler

Savaşlar ve bölgesel çatışmalar da insanların kırılganlıklarını artırmaktadır. Savaş ve çatışma halindeki ülkelerde siyasi belirsizlik ve tehlikelerden kaçma amacıyla insanların kitleler halinde göçmeleri, ekonomik sıkıntılar içinde olmaları[499] da suça karşı savunmasız duruma gelmelerine neden olmaktadır.

---

[496] "Trafficking in Persons Report", United States of America Department of State, Haziran 2009, s. 36, (çevrimiçi) http://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf, 1 Mart 2014; "Human Trafficking: An Overview", Haz.: UNODC, New York, 2008, s. 18, (çevrimiçi) http://www.ungift.org/doc/knowledgehub/resource-centre/GIFT_Human_Trafficking_An_Overview_2008.pdf, 1 Mart 2014.

[497] Edward L. Stotts Jr., Luellen Ramey, "Human Trafficking: A Call for Counselor Awareness and Action", **Journal of Humanistic Counseling**, Education and Development, No: 48, Spring 2009, s. 38, (çevrimiçi) http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/j.2161-1939.2009.tb00066.x/pdf, 1 Nisan 2014.

[498] Hasan Ejder Temiz, "Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri", **Çalışma ve Toplum**, C. 2, 2008, s. 75, (çevrimiçi) http://www.calismatoplum.org/sayi17/temiz.pdf, 3 Nisan 2014.

[499] Sulhi Dönmezer, **Kriminoloji,** 7. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1984, s. 354.

Ülkedeki siyasi durumun kaynak ülke açısından insan ticaretinin temel nedenlerinden birisi olmasına yakın geçmişten Bosna Hersek örneği gösterilebilir. Yugoslavya'daki iç savaştan sonra Bosna Hersek'te cinsel amacıyla insan ticareti mağduru olmuş kadınların sayısındaki artış gözlemlenmiştir. Hatta İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) raporuna göre, UNIPTF memurları ve Barış Gücü (SFOR) ABD askerî personeline lojistik destek sağlayan sivil aracılar insan ticareti etkinliklerine iştirak etmişlerdir.[500] Benzer kaygıların daha sonra da Kosova'nın durumu üzerine Uluslararası Af Örgütü (AI) tarafından yayınlanan bir raporda da yer almıştır.[501]

Irksal veya etnik ayrımcılık, tarihte kölelik olgusunun temel unsurlarından biri olmuştur. Etnik ayrımcılığın, günümüzde insan ticareti kavramıyla ifade edilen kölelik olgusunun nedenleri arasında yer almadığı yönünde görüşler mevcuttur.[502]

Etnik ayrımcılık nedeniyle köleleştirme uygulamasının kimi toplumlarda -tarihtekinden farklı şekillerde olsa da- görüldüğü söylenebilir. Diğer taraftan, etnik ayrımcılık geçmişte köleleştirmeyi mazur gösterme, kölelik kavramını temellendirme gibi nedenlerle kullanılmaktayken günümüzde böyle bir mazur gösterme çabasının olmadığı şeklinde görüşler vardır. Stotts Jr. ve Ramey'in ifadeleriyle; "Geçmişte, ırksal ve etnik farklılıklar köleliği mazur göstermek için

---

[500] Bkz. Human Rights Watch, "Hopes Betrayed: Trafficking of Women and Girls to Post-Conflict Bosnia and Herzegovina for Forced Prostitution", **Bosnia and Herzegovina,** C. 14, No: 9 (D), Kasım 2002, (çevrimiçi) http://www.hrw.org/reports/2002/bosnia/Bosnia1102.pdf, 5 Nisan 2014; Sarah Martin, "Must Boys Be Boys? Ending Sexual Exploitation & Abuse in UN Peacekeeping Missions", Regugees International, Ekim 2005, (çevrimiçi) https://www.un.org/en/pseataskforce/docs/must_boys_be_boys_ending_sea_in_un_peacekeeping_missions.pdf, 5 Nisan 2014; Aronowitz, a.g.e., s. 138-140; Sarah E. Mendelson, "Barracks and Brothels: Peacekeepers and Human Trafficking in the Balkans", The Center for Strategic and International Studies (CSIS) Report, Şubat 2005, (çevrimiçi) http://csis.org/files/media/csis/pubs/0502_barracksbrothels.pdf, 5 Nisan 2014.

[501] Bkz. "'So does it mean that we have the Rights?' Protecting the human Rights of women and girls trafficked for forced prostitution in Kosovo", Amnesty International, (Report), 2004, (çevrimiçi) http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR70/010/2004/en/53c916cf-d5e4-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/eur700102004en.pdf, 3 Nisan 2014.

[502] Örn. bkz. Aronowitz, a.g.e., s. 29. Örneğin Tarihteki kölelik olgusuyla günümüzdeki insan ticareti olgusu arasındaki farklar, Bales tarafından; günümüzdeki insan ticaretinde kölelerin çok düşük alış fiyatı, istismarcı için yüksek kâr, köle ve istismarcı arasındaki ilişkinin kısa sürmesi ve etnik farklılıklardan bağımsızlık şeklinde sayılmıştır. Bkz. Bales, a.g.e., s. 16 vd. ILO'nun raporuna göre; mağdurların zorla çalıştırma şeklindeki insan ticaretine maruz kalma sürelerinin bütün zorla çalıştırma şekilleri ve bölgeler çapında ortalama 18 ay olduğu tahmin edilmektedir. Bkz. "ILO 2012 Global estimate of forced labour Executive summary", s. 4, (çevrimiçi) www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_181953.pdf, 5 Mart 2014.

kullanıldı; günümüzde insanların köleleştirilmesi için hiçbir ahlaki sebep kullanılmıyor."[503]

Ancak insan ticaretinin etnik farklılıklardan bağımsız olduğunu söylemek, etnik ayrımcılığın günümüzde var olduğu toplumlarda insan ticaretindeki yerini inkâr etmek olur. Bununla birlikte, köleleştirmede etnik farklılığa odaklanılması, günümüzdeki köleliğin genel unsuru olarak değerlendirilemez. Günümüzde köleleştirmek için seçilen kişiler, etnik farklılıklarından ziyade sosyal ve ekonomik kırılganlıklarıyla risk grubuna girmektedirler.

Dünyanın çeşitli bölgelerindeki etnik çatışmalar ve etnik ayrımcılık, köleliğin günümüzdeki uygulamasını ifade eden insan ticareti olgusunun hayat bulmasına neden olmaktadır. İnsan ticaretinin ortaya çıkmasının nedenleri; sadece gelişmiş ülkelerdeki vakalar bakımından ve bu ülkelerin çerçevesinden bakılarak değil, aynı zamanda farklı coğrafyalardaki uygulamalarının da göz önünde bulundurulmasıyla değerlendirilmelidir.[504]

İnsan ticareti uygulamalarının etnik ayrımcılık nedenine dayanmasına bir örnek Hindistan'da görülebilmektedir. Hindistan'da kast sisteminde "dokunulmazlar" (dalitler), kimi ülkelerde yerliler veya diğer azınlık gruplarından insanlar özellikle borç köleliği uygulamasının konusu olmaktadırlar. Hindistan'daki bir hükümet dışı örgüt olan Jeevika'nın yöneticisi olan Kiran Prasad şöyle söylemektedir; "Borca bağlı çalışma sadece ekonomik bir sorun değil, kastla

---

[503] Stotts Jr., Ramey, a.e., s. 39.

[504] Darfur sorunu, etnik temizlik amacı güdülerek gerçekleştirilmiş sistemli bir insan ticareti uygulamasına örnektir. Darfur Birliği'nin (Darfur Consortium) Darfur'daki üç eyalette yapılan alan çalışmalarını da kapsayan araştırmalarına göre; hükümet, Sudan Silahlı Kuvvetleri ile birlikte Janjaweed ve PDF (Popular Defence Forces) gibi milis kuvvetleri desteklemiş ve siviller, seks köleliği ve zorla çalıştırma amacıyla sistematik olarak kaçırılmıştır. Kaçırılanların büyük çoğunluğunun Arap kökenli olmayan Fur, Zagawa gibi etnik gruplardan olması, bu uygulamanın etnik temizlik amacıyla sistematik olarak gerçekleştirdiği düşüncesini güçlendirmektedir. Kaçırılan kadınlar ve kız çocukları tecavüz, zorla evlendirme ve seks köleliğine maruz kaldıkları gibi, temizlik, odun toplama, su taşıma gibi farklı şekillerde zorla çalıştırılmaktadırlar. Kaçırılan erkekler ise genellikle tarım ve çobanlık gibi alanlarda zorla çalıştırılmaktadırlar. Sudan kanunları, adam kaçırma suçunun 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını öngörür, ancak henüz tek bir mahkûmiyet kararının bile verilmediği bilinmektedir. İnsan ticareti olgusunun yaşadığımız topraklarda algıladığımız şeklinden oldukça farklı olan bu örneği, Darfur'da etnik temizlik amaçlı etkinliklerin bir parçasıdır. Kaçırılarak bu tip sömürülere maruz kalan insanların yaşadıkları topraklara Arap kökenli toplulukların yerleştirilmesi de durumun siyasi boyutunu vurgular niteliktedir. Bkz. "Darfur: Abductions, Sexual Slavery and Forced Labour", Darfur Consortium, s. 1, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/d/darfur.pdf, 30 Kasım 2011.

bağlantılı sosyal bir sorundur. Borca bağlı çalışmayı kastla ilişkilendirmedikçe onu anlayamayacağız ve borca bağlı çalışmaya bir çözüm bulamayacağız."[505]

Güney Amerika ülkelerinde de yerlilerin etnik ayrımcılık nedeniyle insan ticaretinin bir tipi olan iş gücü sömürüsünü deneyimledikleri görülmektedir. Örneğin; ILO için hazırlanan araştırma sonuçlarına göre, Paraguay'da tarımsal mülklerde 8000 civarı yerli zorla çalıştırılmaktadır veya bu risk altındadır.[506] Bu sayı, Paraguay nüfusunun %1,7'sini oluşturmaktadır. Ancak Paraguay'daki yerlilerin zorla çalıştırılmadan etkilenme oranları %10'dur.[507] Bu oranlar da genel olarak nüfus içinde yerlilerin kırılganlığının yüksek olduğunu göstermektedir.

C. İstismar Şekilleri

Modern kölelik olarak anılan insan ticareti, mağdurların çeşitli şekillerde istismarının amaçlandığı bir suç tipidir. Tarihte olduğu gibi günümüzde de zorla çalıştırma, cinsel istismar, dilencilik yaptırma, suç işlemesi için araç olarak kullanma, zorla askerlik yaptırma, zorla evlendirme, evlat edindirme, borç köleliği [508] , zorla fuhuş yaptırma gibi şekillerde insan ticareti gerçekleştirilmektedir.[509] Eski tip köleliğin sürmesinin yanı sıra, dünyadaki siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmelerin getirdiği bir sonuç olarak yeni kölelik tiplerinin de uygulandığı görülmektedir.

---

[505] Mike Kaye, "Arrested Development: Discrimination and Slavery in the 21st Century", 2008, s. 6, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/a/arresteddevelopment.pdf, 30 Kasım 2011.

[506] Alvaro Bedoya Silvia-Santisteban, Eduardo Bedoya Garland, "Servidumbre por Deudas y Marginación en el Chaco de Paraguay", ILO, Geneva, Temmuz 2005, s. 2-7, (çevrimiçi) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_081941.pdf, 3 Nisan 2014.

[507] Kaye, a.y., s.7.

[508] Borç köleliğinde, kişi borçlandığı kişiye olan borcunu kendisini ortaya koyarak ödemeye çalışır. Ancak borca karşılık verilecek hizmetin neyi kapsadığı ve süresi baştan tanımlanmamış olduğundan borç bir türlü tamamen ödenerek kişi çalışma hürriyetine kavuşamaz. Bkz. Bales, a.g.e., s. 27. Bunun yanı sıra, çaresizlik ve ihtiyaç halindeki kişiye, sunulan hizmetle ödenmesi mümkün olmayacak faizlerle borç köleliği kurulması mümkündür.

[509] Jahic, Karan, s. 97-98.

İnsan ticareti, özünde insanın taşınır mal gibi alınıp satılmasıdır.[510] Köle gibi görülen kişiler, insan ticareti suçunu oluşturan fiillerinin gerçekleştirilmesinin ardından çeşitli istismar şekillerine maruz kalmaktadırlar. İnsan tacirleri, mağdurları bu istismar şekillerini gerçekleştirmek amacıyla insan ticareti suçunu işlemektedirler.

Günümüzde insan ticareti, çeşitli sömürü tipleriyle görülmekte ve uluslararası hukukta yerini, sözleşmelerdeki ve kanunlardaki tanımlarıyla almaktadır. Çeşitli sözleşme ve kanunlardaki tanımlarında istismar şekilleri sayılmakta veya ana hatlarıyla belirtilmektedir.

Palermo Protokolü'nde insan ticaretini düzenleyen maddenin a bendine göre;

> 'İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.'

Bu maddeye göre, insan ticaretinde kişilerin istismar amaçlı temini, failin amacı olarak belirlenmiştir. İstismar teriminin asgari olarak içermesi gereken unsurlar da maddede gösterilmekle birlikte, insan ticaretinin ortaya çıkış şekillerine işaret eden sömürü tipleri sınırlayıcı bir şekilde sayılmamıştır.

Türkiye'nin de imzalayıp onaylayarak iç hukuka dâhil etmiş olduğu bu protokol gereğince insan ticaretinin ortaya çıkış şekilleri TCK'nın 80'inci maddesinde düzenlenen suç tipinde sayılmıştır. TCK'ya göre insan ticareti suçunun kanuni tanımında sayılan bu amaç fiiller failin özel kastına işaret etmekte ve istismar şekillerini göstermektedir. Bu amaç fiiller; zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesini sağlamaktır.

Ülkemizde insan ticaretinin bir suç tipi olarak ortaya çıkış şekilleri bu beş şekilde düzenlenmiştir. Bununla birlikte, TCK'daki düzenlemede yer almamakta olsa da kimi istismar şekilleri de uygulamada görülmektedir.

---

[510] "Counter-Trafficking in Persons Field Guide", Haz. Center of Exellence on Democracy, Human Rights and Governence in the Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance within the United States Agency for International Development, USAID, Nisan 2013, s. 10, (çevrimiçi) http://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2496/C-TIP_Field_Guide_Final_April%205%202013.pdf, 5 Nisan 2014.

1. Fuhuş Maksatlı İnsan Ticareti

İnsan ticareti, kamuoyu tarafından en çok fuhuş ile bağlantılı bir olgu olarak bilinmektedir.[511] Bunun temel sebeplerinden biri; fuhuş yaptırılan mağdurların kendilerini istismar edenler ve insan ticareti failleri dışında müşteri olarak tanıştıkları üçüncü kişilerle daha çok iletişim içinde olmalarıdır. Ceza adaleti sistemi tarafından fuhuş yaptırılan mağdurların daha yüksek oranda tespit edilebilmesinin bir diğer nedeni de kolluk kuvvetleri veya diğer yetkililer tarafından fuhuş yapılan yerlerin denetimlerinde veya buralarda yapılan incelemelerde insan ticareti vakalarının ortaya çıkarılabilmesidir.[512]

Tarihte fuhuş olgusu çok eski zamanlardan beri değişik uygulama şekilleriyle var olmuşsa da değişmeyen yönü, kadının cinsel yönden istismarına dayalı olmasıdır. Fuhuş pazarında yer alan kadınların bu konudaki rızası, iradesinin fesada uğratılıp uğratılmadığı, hangi koşulların kadınları fuhuş pazarına sürüklediği gibi konularda dikkate alınması gereken birçok yön vardır. Ancak fuhuş her haliyle temelde kadın vücudunun metalaştırılması ve erkek egemen toplumun hizmetine sunulması yoluyla kadının cinsel yönden istismarıdır.[513]

Literatürde fuhuş olgusuna; kadını etiketleyen, fuhşun ortadan kalkmasının imkânsız olduğu düşüncesiyle yasallaştırılması gerektiğini savunan, kadının sömürüsü anlamına geldiği için tamamen ortadan kaldırılması gerektiğini savunan ve cinsel özgürlük bağlamında inceleyen dört temel yaklaşım vardır.[514] Bu yaklaşımların argümanları ve fuhuş olgusunun derinlemesine incelemesi ayrı bir çalışma konusu olmakla beraber insan ticareti suçu bağlamında hangi yaklaşımla değerlendirildiğine bakılmaksızın fuhşun insanın cinsel yönden istismarı şeklinde gerçekleştiği vakalar bakımından fuhuş yapan/yaptırılan kadınların insan ticareti mağduru olarak değerlendirilmesi gerektiği aşikârdır.

---

511 Jahic, Karan, a.e., s. 98; Yenidünya, a.e., s. 34.
512 Aronowitz, a.g.e., s. 32.
513 Neriman Açıkalın, "Fuhuş Pazarında Sermaye Olmak: Mersin Örneği", **Çalışma ve Toplum**, C. 3, 2013, s. 244 vd., (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi38/acikalin.pdf, 3 Nisan 2014.
514 Açıkalın, a.e., s. 247.

Mersin'de yapılan bir araştırmaya göre genelevdeki kadınların %27.5'unun 13-15 yaşları arasında fuhuş pazarına çıkmışlardır.[515] Buradan hareketle, on sekiz yaşından küçük bir çocuğun fuhuş yapmak konusunda rızasının geçerli bir rıza olmayacağı göz önünde bulundurulursa bu kadınların fuhuş yaparak geçimini sağlayan, fuhuş yapmak konusunda rıza gösteren kişiler olmadıkları; on sekiz yaşından küçükken fuhuş yaptırmak amacıyla tedarik edilen, barındırılan, bir yerden başka bir yere götürülen veya sevk edilen insan ticareti mağdurları oldukları anlaşılacaktır.

Rızası ile fuhuş yapanlar ile insan ticareti mağduru olarak fuhuş yaptırılanları ayırt etmek kolay değildir. Ancak fuhuş yapan kişinin fiziksel şiddet gördüğüne dair belirtilerin olması, yabancı olup fuhuş yaptığı ülkenin dilinde sadece fuhuşla ilgili bazı kelimeleri bilmesi ve fuhuş yapan yerli diğerlerinden daha az ücret talep etmesi gibi durumlarda bu belirtiler kişinin insan ticareti mağduru olduğuna bir işaret olabilir.[516]

Kadınların fuhuş maksatlı insan ticareti mağduru olması sürecinde kandırma yoluna sıklıkla başvurulur. İş bulma acenteleri veya mağdurun akrabaları, arkadaşları, arkadaşları tarafından tanıştırılan üçüncü kişiler hedef ülkede ev ve bakım hizmetleri, tezgâhtarlık, garsonluk, striptiz dansçılığı gibi işler vaat ederek mağdurları insan ticareti ağına düşürürler. Kadınların hedef ülkeye gitmeleri için uçak bileti başta olmak üzere çeşitli masraflarını karşılayan tacirler, hedef ülkeye varıldığında kadınların kendilerine olan çok yüksek miktardaki bu borçlarını ödemek için çalışmak zorunda olduklarını söyleyerek onları fuhşa zorlayabilirler. Hedef ülkede bu borçlar katlanarak arttığından mağdur borç batağında boğulmaya devam ederler. [517] Türkiye, bu bağlamda Rusya, Ukrayna, Moldova, Azerbaycan, Romanya gibi kimi ülkeler için hedef ülkedir.[518]

---

[515] Açıkalın, a.e., s. 258.

[516] Andrea Di Nicola, Paolo Ruspini, "Objectives and Methodology of the Research", **Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients,** Ed. Andrea Di Nicola, Andrea Cauduro, Marco Lombardi, Paolo Ruspini, Springer Science+Business Media LLC, 2009, s. 25.

[517] Kalfa, a.y., s. 76.

[518] F. Luckoo, M. Tzvetkova, **Combatting Trafficking in Persons: A Directory of Organisations,** Anti-Trafficking Programme, Londra, 2002, s. 195, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/d/dstrafficking1.PDF, 5 Nisan 2014.

Isparta'da yargıya intikal etmiş insan ticaret vakaları üzerine yapılan bir araştırmanın sonucunda mağdurların Türkiye'de iş vaadiyle kandırıldıkları, avans yoluyla borçlandırılarak fuhuş yaptırıldıkları ortaya konmuştur. Mağdurların fuhuş yapmak üzere Türkiye'ye gelmelerine rağmen, insan ticareti faillerinin mağdurlara çalışma koşulları konusunda seçim hakkı tanımamaları, fuhuş karşılığı elde edilen parayı ellerinde tutmaları gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda mağdurların kendi rızalarıyla fuhuş yapan kimseler olarak değerlendirilmeleri mümkün görünmemektedir.[519]

Mağdur profilleri, maruz kaldıkları sömürü çeşidine göre olduğu gibi insan ticaretinin gerçekleştiği zaman dilimlerine ve ülkelere göre de farklılık gösterir. Örneğin AB üyesi devletlerde 1970'ler ve 1980'lerde mağdurlar çoğunlukla Latin Amerika ve Asya'dan gelmekte iken 1990'ların başında Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla Orta ve Doğu Avrupa'dan gelen kadınlar ve kız çocukları Latin Amerikalı ve Asyalı kadınların ve kız çocuklarının yerini almışlardır. Günümüzde Moldova, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya ve Rusya ile birlikte Nijeryalı kadınlar AB üyesi hedef ülkelerde görülen insan ticareti mağdurlarının çoğunluğunu oluşturmaktadırlar.[520]

Hedef ülkeye fuhuş yapmak amacıyla gelen kadınların varlığı da bir gerçek olmakla birlikte, Interpol'ün yaptığı bir araştırma, cinsel sömürü amaçlı insan ticareti suçu mağduru kadınların %75'inin fuhşa zorlanacaklarını önceden bilmediklerini ortaya koymaktadır.[521]

---

519 Veysel Dinler, "Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticareti Suçunun Yöntemi ve Mağdurları (Isparta Örneği)", **Polis Akademisi Yayınları**, Ankara, 2010, s. 198-199, (çevrimiçi) http://veyseldinler.com/YuklenenDosyalar/Yayinlar/cinsel_somuru_amacl_insan_ticareti_sucu.pdf, 3 Nisan 2014.

520 Scarpa, a.g.e., s. 22-23. BM Ekonomik ve Sosyal Konsey'de de hizmet veren hükümet dışı bir örgüt olan ECPAT Birleşik Krallık'ın insan ticareti üzerine yaptığı araştırmaya göre, fuhuş amacıyla bu suçun mağduru olan Afrikalı kadınların ana grubunu ağırlıklı olarak Nijeryalı kadınlar oluşturmaktadır. Bkz. Carron Somerset, "Cause For Concern? London Social Services and Child Trafficking", ECPAT UK, Londra, 2004, s. 10, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/c/cause_for_concern.pdf, 3 Nisan 2014.

521 Bkz. Donna M. Hughes, "The 'Natasha' Trade - The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women", **Journal of International Affairs,** C. 53, No: 2, Mart 2000, (çevrimiçi) http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/natasha.htm, 3 Nisan 2014.

Mağdurun ülkeye fuhuş amaçlı geldiği durumlarda bile, önceden üzerinde anlaşılan koşullardan daha kötü koşullarda rızasına karşı olarak fuhuş maksatlı insan ticaretine konu olabileceği unutulmamalıdır.

Bunun yanı sıra, fuhuş amaçlı insan ticaretine konu olan mağdurların sağlıklarında, maruz kaldıkları sömürü tipine bağlı olarak önemli bozulmalar görülebilmektedir. Mağdurlar, HIV/AIDS de dâhil olmak üzere cinsel yolla bulaşan hastalıklara maruz kalabilmektedirler. Cinsel sömürüye maruz kalan mağdurlarda daha sonra depresyon, öz değer algısında bozulma, travma sonrası stres bozukluğu gibi ruh sağlığına ilişkin rahatsızlıklar görülebilmektedir. Fuhuş ile insan ticareti mağduru olan kadınlar ayrıca, birçok toplumda fahişeliğin sosyal damgalanmışlık getirmesi nedeniyle kendi toplumlarıyla tekrar bütünleşebilmeleri imkânsızlaştığından sosyal sorunlar da yaşayabilmektedirler.[522]

Fuhuş amacıyla insan ticaretine konu olan mağdurlar toplamda insani değerlerle uyuşmayan birçok hak ihlaline maruz kalmaktadırlar. İnsan tacirleri tarafından mağdurlara uygulanan çeşitli şiddet biçimleri ruh sağlıklarına etkileri DPT Kadın Alt Komisyon Raporu'nda şu şekilde açıklanmaktadır:

> "Şiddete uğrayan kadının değerleri, nitelikleri, kararları yok olmakta, 'ben' duygusu yitirilmekte, kimlik kaybı görülmekte, sağlık sorunları artmakta, girişimciliği gelişmediği gibi tam tersine kaybolmaya başlamaktadır. Şiddete uğrayan kadınlar kimlik ve düşünce geliştirmekte zorlanmakta ve toplumsal tavır alışlarda yer alamamaktadırlar."[523]

Bütün bu hususlar dikkate alındığında, fuhuş maksatlı insan ticaretinin bireylerin ruh ve beden sağlıklarında bozulmaya yol açması kuvvetle muhtemel bir suç tipi olduğu görülmektedir.

2. İşgücü Sömürüsü Maksatlı İnsan Ticareti

İş gücü sömürüsünün görüldüğü vakalar kimi zaman insan ticareti sürecinde gerçekleşebilmektedir. Gayri resmî sektörde veya tarım arazileri, madenler,

---

[522] Scarpa, a.g.e., s. 20-21.

[523] Reyhan Atasü Topçuoğlu, "Türkiye'de İnsan Ticareti: Müracaatçı Profili, Sığınma Evi Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Önerileri", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Ankara, 2007, s. 54.

fabrikalar gibi alanlarda iş gücü sömürüsü görülebilir. Bunlardan başka, yasa dışı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi –hırsızlık veya uyuşturucu ticareti gibi- konusunda da insan ticareti mağdurlarının kullanılması olasıdır.[524]

İş gücü sömürüsünün boyutları; ILO'nun Pasifik Asya bölgesinde zorla çalıştırılan en az 9,5 milyon insan bulunduğu tahminine bakılacak olursa[525] oldukça büyüktür. Zorla çalıştırma, azımsanamayacak bir öneme sahip bir insan ticareti görünüş biçimidir. Bu vakaların çoğunda borçlandırarak köleliğe tabi tutma uygulanmaktadır. Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme'de (1956), "bir borcun borçlanan veya başkası tarafından kesin olarak tayin edilmemiş hizmetler olarak geri ödenmesi" şeklinde tanımlanan borçlandırarak sömürü, günümüzde farklı istismar tipleri için uygulanmakla birlikte, zorla çalıştırma suretiyle iş gücü sömürüsü vakalarında sıklıkla görülmektedir.

Mağdurların okuma yazma bilmemeleri, sözleşmelerin gayri resmî olması gibi etkenler, işverenlerin iş hukuku kanunlarındaki boşluklardan yararlanarak artarak devam eden borç bağlarıyla çalışanlarını köleleştirmelerini kolaylaştırmaktadır.[526]

3. Organ ve Doku Kaçakçılığı Maksatlı İnsan Ticareti

TCK'da "vücut organlarının verilmesini sağlamak" şeklindeki ifadeyle organ ticareti bir sömürü tipi olarak insan ticareti suçunun tanımında yer almaktadır.

Organ nakli konusundaki tıbbi gelişmeler, organ nakline ihtiyaç duyan hastalar için umut olmaktadır.[527] Ancak organ bağışı yapabileceklerin sayısı, organ nakline ihtiyaç duyanların talebini karşılayamamaktadır. Aradaki büyük sayı farkı

---

524 Scarpa, a.g.e., s. 28.

525 Upadhyaya, a.y., s. 5; "A Global Alliance Against Forced Labour", ILO, Geneva, 2005, (çevrimiçi) http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc93/pdf/rep-i-b.pdf, 3 Nisan 2014.

526 Upadhyaya, a.y., s. 9.

527 Özlem Koçak Süren, "Organ ve Doku Naklinin Yasal ve Etik Açıan İncelenmesi", **TBB Dergisi**, C. 73, 2007, s. 174, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-73-374, 2 Nisan 2014.

sayesinde özellikle suç örgütleri, organ ticaretini büyük bir kâr elde etme yolu olarak görmektedir.[528]

Gelişmiş ülkelerdeki organ talebi, organ bağışı oranından çok daha yüksek olduğu ve gelişmiş ülkelerde organ talebiyle yüksek miktarda paranın karaborsa olarak görülebilecek insan tacirlerine aktarılabiliyor olması bu istismar tipini insan tacirleri için kârlı kılmaktadır.[529]

Organ nakli amacıyla insan ticareti yapanların eline 100 bin dolardan fazla para geçerken organları alınan kişilere bölgeden bölgeye farklılık göstererek 500 dolar ile 4000 bin dolar arasında bir para geçmektedir.[530]

Organ nakli amacıyla insan ticareti, organ nakline ihtiyaç duyan kişi, organı alınan kişi ve ameliyatın gerçekleştirildiği yer bakımından üç farklı devletin varlığının söz konusu olabildiği bir şekilde gerçekleşebilmektedir. Organ nakli yapılan kişiler genellikle gelişmiş ülkelerden veya Hindistan, Orta Doğu gibi bölgelerin orta sınıf vatandaşlarından iken, organ veya dokusu alınan kişiler de genellikle gelişmekte olan devletlerin yoksul vatandaşlarıdır.[531]

4. Çocuk İstismarı Maksatlı İnsan Ticareti

Dünyada insan ticareti mağdurlarının yarısı kadarının on sekiz yaşından küçük olduğu[532] düşünülecek olursa, çocuk istismarının bu suça ilişkin vakalarda ne kadar önemli bir yer aldığı anlaşılabilir.[533] ILO'nun tahminlerine göre dünyada

---

528 Aronowitz, a.g.e., s. 115.
529 Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, a.g.e., s. 36.
530 Aronowitz, a.g.e., s. 115.
531 Aronowitz, a.g.e., s. 111, 112.
532 Ali Al Jabal, "Human Trafficking: The Bahrain Experience", **Juridical Current**, C.43, No:4, 2010, s. 48, (çevrimiçi) http://www.upm.ro/facultati_departamente/ea/RePEc/curentul_juridic/rcj10/recjurid104_4F.pdf, 3 Nisan 2014.
533 Hindistan, Pakistan, Malezya, Japonya, Hong Kong gibi ülkelerde cinsel sömürü amacıyla kız çocukları götürülerek insan ticareti yapılmaktadır. İnsan ticaretinde çocuk istismarına özgü bir vaka tipi, deve yarışlarında kullanılmak üzere deve jokeyi olarak çalıştırılan çocuklardır. Bangladeş'ten Orta Doğu'ya çocuk ticareti, 1950'lerde deve yarışlarının hız kazanmasıyla gelişmeye başlamıştır. Bkz. N. M. Sajjadul Hoque, "Female Child Trafficking from Bangladesh: A New Form of Slavery", **Canadian Social Science**, C. 6, No:1, 2010, s. 45-58, (çevrimiçi) http://cscanada.net/index.php/css/article/viewFile/75/77, 3 Nisan 2014.

1,2 milyon çocuk insan ticaretine, 5,7 milyon çocuk zorla veya borç karşılığı çalıştırılmaktadır.[534]

Palermo Konvansiyonu ve TCK'da insan ticaretini düzenleyen maddelerde on sekiz yaşından küçükler, çocuk olmaları nedeniyle onlara özgü hüküm öngörülmüştür. Palermo Konvansiyonu'na göre;

> "Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması 'insan ticareti' olarak kabul edilecektir."

TCK'da da 80'inci maddenin 3'üncü fıkrasında, çocuklar açısından iradeyi fesada uğratan araç fiillerin icra edilip edilmediğine bakılmaksızın insan ticareti suçunun değerlendirileceği öngörülmüştür.

Çocuklar cinsel istismar ve zorla çalıştırma şeklinde insan ticaretine konu olmaktadırlar. Örneğin Hindistan'da 1980'lerde fuhuş yaptırılan çocukların yaşlarının 14-16 arasındayken günümüzde 10-14'e kadar gerilediği, Sri Lanka'daki genelevlerde 6 yaşındaki çocukların olduğu ifade edilmektedir.[535]

Çocukların cinsel yönden istismarı, gelişmekte olan ülkelere sanayileşmiş ülkelerden turizmin arttığı 1960'lardan itibaren çocuk seksi amaçlı bir turizm çeşidini ortaya çıkarmıştır. Çocuk istismarı amaçlı bu turizm çeşidi, turizm imkanlarının artması; Tayland, Filipinler, Kamboçya, Sri Lanka gibi ülkelerdeki yoksulluk ile desteklenmiştir. Genellikle Batılı ülkelerden erkeklerin yoksulluk içindeki hedef ülkelere yapılan geziler ile gerçekleştirilen çocuk istismarı, insan ticareti olgusunun bir parçası halindedir.[536]

Çocukların ev içi hizmetlerinde kullanılması Batı ve Orta Afrika ülkelerinde yaygın bir uygulama olarak görülmektedir.[537]

---

534 "Every Child Counts: New Global Estimates on Child Labour", ILO, International Labour Office, Geneva, Nisan 2002, s. 6, (çevrimiçi) www.ilo.org/ipecinfo/product/viewProduct.do?productId=742, 18 Şubat 2014.

535 "Coercion the Key Element Behind Trafficking", 21 Mayıs 2011, published in Child Workers of Asia Nisan-Eylül 1999, (çevrimiçi) http://www.preda.org/en/newsitems/coersion-the-key-element-behind-trafficking-2/, 3 Nisan 2014.

536 Aronowitz, a.g.e., s. 133.

537 Aronowitz'in yaptığı bir görüşmede, 9 yaşında polis tarafından sokakta dolaşırken bulunan bir kız çocuğunun 6 yaşındayken ailesi tarafından Nijerya, Lagos'a bir evde hizmetçi olarak çalışmak üzere götürüldüğü ve bu evden kaçtığı 9 yaşına kadar üç yıl boyunca çalıştırıldığı evdeki çocuklarla iletişim kurmasının yasaklandığı, yerde uyuyup tabaklarda kalan artıklarla

Tarımda çocuk işçilerin kullanılması da bir istismar çeşidi olarak gösterilebilir. Mevsimlik tarım işçisi ailelerin aile ekonomisine katkıda bulunması için çocuklarını tarımsal işlerde çalıştırması[538], insan ticareti suçunun kanuni tanımındaki zorla çalıştırmak ifadesinin kapsamında değerlendirilebilir. Ailelerinin isteği üzerine ve kendi iradeleri dikkate alınmaksızın zor koşullar altında, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarının giderilemediği ortamlarda ağır çalışma saatlerine zorlanan tarım işçisi çocuklarının durumu çocukların iş gücü istismarına bir örnektir.[539] Zorla çalıştırmak amacıyla bir yerden başka bir yere götürmek, tedarik etmek, barındırmak fiillerinin gerçekleştirildiği düşünülürse bu çocukların insan ticareti suçu mağduru oldukları görülecektir. Suçun kanuni tanımında on sekiz yaşından küçüklere karşı araç fiillere başvurulmasının aranmaması da dikkate alınacak olursa, suç tipine uygun fiilin gerçekleştirilmesiyle tarım işçisi olarak çalıştırılan çocukların insan ticareti mağdurları oldukları söylenebilir.

Çocukların zorla çalıştırılmasının çocuk işçiliğinin diğer şekillerinden ayırt edilmesi için ILO'nun belirlediği ölçütler; hareket özgürlüğünde kısıtlama, çocuk üzerinde meşru bir yetkinin ötesinde bir denetim, fiziksel veya ruhsal şiddet, bilgiye dayalı rızanın yokluğu olmak üzere sayılmıştır. Bunlardan bir veya daha fazlasının bulunması, söz konusu uygulamanın çocuk işçiliği kavramı kapsamında değil, çocukların zorla çalıştırılması kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.[540] Dolayısıyla bu türden bir çalıştırma, bir istismar olarak insan ticareti olgusu olarak ortaya çıkmaktadır.

---

beslendiği aktarılmaktadır. Kız çocuğu sadece adını bilmekte, nereden geldiğini, daha önceden yaşadığı köyü veya ülkeyi bilmemektedir. Bkz. Aronowitz, a.g.e., s. 33-34.

538 Bülent Gülçubuk, "Tarımda Çocuk Emeği Sömürüsü ve Toplumsal Duyarlılık", **Çalışma ve Toplum,** C. 2, 2012, s. 75, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi33/gulcubuk.pdf, 3 Nisan 2014.

539 Gülçubuk, a.e., s. 81.

540 ILO, "Every Child Counts: New Global Estimates on Child Labour", ILO, International Labour Office, Geneva, Nisan 2002, s. 6, (çevrimiçi) www.ilo.org/ipecinfo/product/viewProduct.do?productId=742, 18 Şubat 2014.

5. Diğer İstismar Şekilleri

Genel olarak kadınlar ve kız çocuklarının büyük ölçüde fuhşa zorlanarak ticari seks sektöründe, zorla evlendirme şeklinde ve ev içi hizmetlerinde çalıştırmak suretiyle istismara maruz kaldıkları söylenebilir. Erkekler ve erkek çocukları ise genel olarak iş gücü sömürüsüne maruz kalmaktadırlar. Çok küçük çocukların yasa dışı evlat edindirilme gibi diğer şekillerde de insan ticaretine konu oldukları görülmektedir. Yetişkinler ve çocuklar ayrıca organ nakli amacıyla da mağdur olabilmektedirler.[541]

İnsan ticareti, mağdurun çocuk olduğu durumlarda yukarıda bahsedilen şekillerde yaygınlıkla görülmekle birlikte bunların dışında kalan istismar yollarının da olduğu bilinmektedir. Zorla fuhuş yaptırma ve çalıştırma gibi insan ticaretinin görünüş şekillerinin dışındaki zorla evlendirme, çocuk asker olarak kullanma, yasa dışı evlat edindirme gibi istismarların daha az gündeme geliyor olması zorla çalıştırma veya fuhşa zorlanmadan daha az yaygınlıkta gerçekleştiğine bir kanıt değildir.[542] Mağdurların çocuk olduğu birkaç istismar çeşidi de aşağıda kısaca incelenecektir.

a. Çocuk Askerler

Bu istismar şekline maruz kalan çocuklar için çatışma veya savaş bittikten sonra sorunlar sona ermemekte, mağdur çocuk çatışmadan sonraki dönemde psikolojik travmalar nedeniyle zor bir rehabilitasyon sürecine ihtiyaç duymakta ve topluma yeniden katılma süreci onun için sancılı bir süreç olmaktadır.[543]

Bir görüşe göre; bütün çocuk askerlerin (Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Mai Mai gibi bölge halkını koruyan milis kuvvetlerine katılanlar hariç olmak üzere), bir savaş alanından diğerine hareketi değişik derecelerde kandırma, manipülasyon veya cebir gerektirdiği için insan ticareti mağduru

---

[541] Scarpa, a.g.e., s. 22.
[542] Aronowitz, a.g.e., s. 103.
[543] Jennifer Plante, "The Children of War", **Human Rights & Human Welfare**, Topical Research Digest: Human Rights and Contemporary Slavery, 2008, s. 22, (çevrimiçi) http://www.du.edu/korbel/hrhw/researchdigest/slavery/children.pdf, 22 Şubat 2014.

oldukları söylenebilir.[544] Bu açıdan bakıldığında, Palermo Protokolü ve TCK bağlamında çocukların rızasının insan ticaretinin oluşması bakımından dikkate alınmaması gerektiği de dikkate alınırsa, çocuğun kandırılarak veya cebir, şiddet ile ya da bu yollara başvurulmadan bir yerden bir yere götürülmesi arasında insan ticaretinin gerçekleşmesi bakımından bir fark yoktur. Önemli olan, çocuğun istismar amacıyla bir yerden bir yere götürülmesidir.

Çocuk askerlerin en çok kullanıldığı yer Burma olmakla birlikte, Afrika, özellikle 1975'ten bu yana çatışmaların yoğunlaşmasıyla birlikte[545] yetişkin nüfusun savaşlar ve hastalıklar nedeniyle önemli ölçüde azalmasından dolayı[546] bu uygulamanın en çok görüldüğü bölge olmaya devam etmektedir.[547] Sudan, Angola, Somali, Ruanda gibi Afrika ülkelerindeki silahlı çatışmalarda on sekiz yaşından küçük çocuklar, milis kuvvetlerine katılmaları için kandırılmakta veya buna zorlanmaktadırlar.[548] Bu gibi örneklerin dışında dünyanın çeşitli ülkelerinde silahlı çatışmaların olduğu bölgelerde çocuk askerler kullanılmaktadır. Türkiye de, çocuk askerlerin mevcut olduğu ülkeler arasında sayılmaktadır.[549]

Kanımızca, askerlik kapsamında çocukların kullanıldığı silahlı çatışmaya katılma, milis kuvvetlerinde yemek yapma ve daha küçük çocukların bakımını üstlenme gibi çeşitli şekillerde iş gücünden faydalanılan çocukların zorla çalıştırma şeklindeki istismara uğradıkları söylenebilir. Bu istismar şeklinin amaçlanarak, çocuğun milis kuvvetlerine katılma konusunda rızası olup olmadığına

---

[544] Carl Conradi, "Child Trafficking, Child Soldiering: exploring the relationship between two 'worst forms' of child labor", **Third World Quaterly**, C. 34, No: 7, 2013, s. 1209, (çevrimiçi) http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2013.824639#.UwNjEmJ_s70, 18 Şubat 2014.

[545] Vera Achvarina, Simon F. Reich, "No Place to Hide: Refugees, Displaced Persons, and the Recruitment of Child Soldiers", **International Security**, C. 31, No: 1, Yaz 2006, s. 130, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/pdfplus/4137541.pdf?&acceptTC=true&jpdConfirm=true, 18 Şubat 2014.

[546] Plante, a.e., s. 22.

[547] Conradi, a.e., s. 1212.

[548] David J. Francis, "'Paper Protection' Mechanisms: Child Soldiers and the International Protection of Children in Africa's Conflict Zones", **Journal of Modern African Studies**, C. 45, No: 2, 2007, s. 208, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/pdfplus/4501279.pdf?acceptTC=true, 18 Şubat 2014.

[549] Susan Tiefenbrun, "Child Soldiers, Slavery and the Trafficking of Children", **Fordham International Law Journal,** C. 31, No: 2, 2007, s. 422, (çevrimiçi) http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2091&context=ilj, 22 Şubat 2014.

bakılmaksızın, çocuğun tedarik edilmesi, barındırılması veya insan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan diğer fiillere maruz kalması durumunda insan ticaretinin gerçekleştiğinden bahsedilebilir.

b. Zorla Evlendirme

BM Modern Kölelik Biçimleri Çalışma Grubu'na (UN Working Group on Contemporary Forms of Slavery) göre, erken ve zorla evlendirme de modern köleliğin görülüş biçimlerinden biridir. Esasen bu vakaların çoğu, özellikle Sahra Altı Afrika'sı ve Güney Asya gibi bölgelerde - Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Asya'nın diğer bölgelerinde de olağandışı değildir ve kadınların erkeklere tâbi kılındığı, ayrımcılığa uğradığı kültür ve geleneklerin bir parçası olarak hayat bulmaktadır.[550] Ülkemizde de küçük yaşta zorla evlendirmenin devam eden bir uygulama olduğu bilinmektedir.

TCK'daki insan ticareti suçunun tanımında zorla evlendirme, amaç fiiller arasında sayılmamış olduğu için evlendirme amacıyla on sekiz yaşından küçük çocukların sevk edilmesi, temin edilmesi gibi fiillere maruz kalması insan ticareti suçu olarak değerlendirilemez. Ancak, küçük yaşta evlendirmede hizmet ettirmek, esarete tabi kılmak amaçları güdülerek çocuk temin edildiyse, bir yerden başka bir yere götürüldüyse veya maddede sayılan asıl fiillerden herhangi biri gerçekleştirildiyse insan ticareti suçunun varlığından söz edilebilir.

c. Yasa dışı evlat edindirme

TCK'da insan ticareti suçunun kanuni tanımında amaç fiiller arasında yer almayan yasa dışı evlat edindirme; evlat edinmek isteyen ailelere evlat edindirmek için maddi menfaat karşılığında aracılık hizmeti sunan kişilerin, yeni bebeği olmuş ailelerin bebeklerini maddi zorlukları nedeniyle çaresizliklerinden yararlanarak,

[550] Scarpa, a.g.e., s. 26. Bu uygulamalara örnek olarak Afganistan'da haşhaş ekinleri zarar görenlerin uyuşturucu baronlarından aldıkları borçları ödeyemedikleri için kızlarını evlendirme yoluyla borç karşılığı olarak vermeleri gösterilebilir. Bkz. Aronowitz, a.g.e., s. 123.

kandırarak veya tehdit, cebir, şiddet, baskı ile ve hatta kaçırmak suretiyle tedarik veya teslim etmeleri olarak tanımlanabilir.[551]

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da binlerce çocuğun evsiz kalmasından sonra başlayan uluslararası evlat edinme vakaları, zaman içerisinde daha farklı nitelikler göstermeye başlamıştır. 1960'lardan sonra kürtaj ve doğum kontrolün yaygınlaşmasıyla birlikte evlat edinilebilecek çocukların sayılarının önemli ölçüde azalması nedeniyle evlat edinme taleplerinin karşılanma oranı düşmeye başlamıştır.[552]

Yasal yollarla evlat edinme konusundaki kısıtlamalar ve koşullar nedeniyle yasa dışı evlat edinme yoluna başvurulmaya başlanmıştır. Doğum oranının düşük, gelir seviyesinin ve yaşam standartlarının yüksek olduğu batılı ülkelerdeki evlat edinme talebinin yüksekliği, özellikle az gelişmiş ülkelerdeki yoksul ailelerin çocuklarının yasa dışı olarak batılı ailelere tedarik edilmesi uygulamasını beraberinde getirmiştir. Uluslararası evlat edinmenin hukuka uygun yollarla yapılmasının güçlükleri, yasa dışı olarak evlat edindirmek üzere çocuk tedarik ve teslim eden kişiler ve örgütler tarafından aşılmaya çalışılmaktadır.

Yoksul Asya, Latin Amerika, Afrika ülkelerinde yenidoğan bebekler veya küçük yaşta çocuklar ailelerinden tehdit, şiddet veya çocuğa daha iyi bir yaşam sağlanacağı veya yenidoğan bebeğin ciddi bir hastalığı olduğu için alıkonulması gerektiği[553], bebeğin öldüğünü söylemek şeklinde kandırma yoluyla alınarak para karşılığında batılı ülkelerden evlat edinmek isteyen ailelere tedarik edilmektedir.

---

551 İlgili olarak bkz. Rory Callinan, "Stolen Children", **Time International (South Pacific Edition),** No: 34, 9/1/2008, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail?sid=1c620261-133e-483d-8615-5d0c5c3ef70c%40sessionmgr4004&vid=2&hid=4205&bdata=Jmxhbmc9dHImc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#db=bth&AN=34425314, 21 Şubat 2014.

552 Mary Ellen Fieweger, "Stolen Children and International Adoptions", **Child Welfare**, C. LXX, No: 2, Mart-Nisan 1991, s. 287, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=84ffcc73-5ad1-4967-bbf7-08e93425bcf8%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4205, 21 Şubat 2014.

553 "Tears as Stolen Baby is Returned", **Evening Standart**, 8/6/2013, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail?sid=4ac145f1-039a-41c7-964d-32895521114d%40sessionmgr4002&vid=1&hid=4205&bdata=Jmxhbmc9dHImc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#db=bwh&AN=89564776, 21 Şubat 2014.

Hatta bunun gerçekleştirilmesinde doktorlar, sağlık personelleri, avukatlar gibi kişiler aracılık etmektedirler.[554]

Bölgesel çatışma veya bazı ülkelerde bir dönem süregiden karışıklık ortamlarında da siyasi baskı unsuru olarak karşıt görüşlü ailelerin bebeklerinin kaçırılarak başka ailelere evlat edindirildikleri yakın geçmişte görülmüştür. Örneğin Arjantin'de 1976-1983 yılları arasındaki "Kirli Savaş" döneminde, 1976'da ordunun yönetimi ele geçirmesinin ardından asker aileleri veya kurulan rejimin destekçilerinin kaçırmış oldukları bebeklerin bir kısmı uzun yıllar sonra gerçek kimlikleri ortaya çıkarılmıştır.[555]

Diğer taraftan, yasa dışı evlat edindirme TCK'da insan ticareti suçunun kanuni tanımında yer alan amaçlardan biri olarak sayılmamıştır. Bir ailenin para karşılığında çocuğunu yasa dışı yollarla evlat edindirmesi veya çocuğun ailenin rızası dışında, iradesine aykırı olarak alınıp evlat edindirilmesi insan ticareti suçunda sayılan amaçlardan biriyle bağdaştırılamamaktadır.

Yasa dışı evlat edindirme TCK'nın 234'üncü maddesinde yer alan çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunun unsurları gerçekleştiriyor olabilir. Ancak bunun yanında zorla çalıştırma, esarete tabi kılma gibi sayılan amaçlardan biri güdülmediği için insan ticareti gerçekleşmeyecektir. Yasa dışı evlat edindirme, köleliğe benzer bir uygulama halinde ise Palermo Protokolü kapsamında değerlendirilebilir.[556]

---

554 Bkz. Richard Shears, "Babies Stolen and Sold by a Doctor", **Daily Mail**, 1 Ocak 2014, (çevrimiçi) http://www.dailymail.co.uk/news/article-2539297/Female-Chinese-doctor-stole-newborn-babies-telling-mothers-died-given-suspended-death-sentence.html, 21 Şubat 2014.; C. Quayle, "Robbing the Cradle: Hospitals Have Learned the Hard Way That One Baby Stolen is One Too Many", **Health Facilities Management**, C. 10, No: 8, Ağustos 1997, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail?sid=4ccbd054-2e9e-4a04-a160-d442efc05434%40sessionmgr4002&vid=1&hid=4205&bdata=Jmxhbmc9dHImc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#db=edselc&AN=edselc.2-52.0-0031201092, 21 Şubat 2014.

555 Michael J. Lazzara, "Kidnapped Memories: Argentina's Stolen Children Tell Their Stories", **Journal of Human Rights**, C. 12, No: 3, 22 Ağustos 2013, s. 319, (çevrimiçi) http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14754835.2013.812420, 21 Şubat 2014.

556 "Counter-Trafficking in Persons Field Guide", (produced by) Center of Exellence on Democracy, Human Rights and Governence in the Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance within the United States Agency for International Development, USAID, Nisan 2013, s. 15, (çevrimiçi) http://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2496/C-TIP_Field_Guide_Final_April%205%202013.pdf, 3 Nisan 2014.

d. Çocuk pornografisi

Çocuk istismarının bir çeşidi olarak görülebilecek çocuk pornografisi, internet kullanımının yaygınlaştığı günümüzde başlı başına bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Çocuk pornografisinde kullanılan çocuklar cinsel istismara uğramaktadır. Çocuk istismarının yanı sıra bu istismarın pornografik görüntü üretiminde kullanılmasıyla çocuk, ayrı bir mağduriyete uğramaktadır.

TCK'da çocuk pornografisi ile ilgili düzenleme, "Genel Ahlaka Karşı Suçlar" başlıklı yedinci bölümde, müstehcenlik suçunun düzenlendiği 226'ncı maddede yer almaktadır. 226'ncı maddenin 3'üncü fıkrasındaki düzenleme şu şekildedir:

> "Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."

Çocuk pornografisi, ABD tarafından bir çocuğun açıkça mastürbasyon, cinsel ilişki veya cinsel organların gayriahlaki olarak gösterilmesi gibi çeşitli şekilleri içeren cinsel davranışlarda kullanıldığı görüntülerin gösterilmesi olarak tanımlamıştır. Bu gibi görüntüleri satın almak, bulundurmak, satmak suç olmakla beraber, insan ticareti ile bağlantılı olan kısmı bu görüntülerin üretim aşamasıdır.[557]

D. Suçla Mücadele

1. Dünyada İnsan Ticaretiyle Mücadele

Suçla mücadelede başvurulması önerilen yollar; toplumu ve özellikle risk altındaki bireyleri bilgilendirmek, insan ticaretinin kapsamına ilişkin daha sağlıklı verilerin ortaya konması için veri toplamak ve araştırma yapmak ve son olarak da insan ticaretinin temel nedenlerinin belirlenerek bunların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapmak olarak üç gruba ayrılabilir. Bu mücadele yöntemlerinin

[557] Aronowitz, a.g.e., s. 133.

üçü de gerekli ve etkilidir.[558] Olgunun temel nedenlerinin ortadan kaldırılması kalıcı bir çözüm olarak düşünülebilir. İnsan ticaretinin temel nedenleri arasında sayılabilecek sosyal sorunlar, gelir dağılımındaki eşitsizlik, sosyal adaletsizlik, ayrımcılık, yoksulluğun kadınlaşması gibi sorunların çözülmesi sadece insan ticareti değil, birçok toplumsal sorunun ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır.

İnsan ticaretiyle mücadelede suçu önleme yaklaşımı da, suç mağduru olma ihtimalini arttıran temel nedenleri ortadan kaldırma yaklaşımı da temelde aynı hedefe yönelen farklı yaklaşımlardır.[559] Dünyada ve Türkiye'de insan ticaretiyle mücadele faaliyetleri bu iki temel yaklaşım kapsamında değerlendirilebilir. Ancak nihayetinde bu iki yaklaşım kapsamındaki faaliyetlerin ortak hedefi insan ticaretini önlemek ve ortadan kaldırmaktır.

İnsan tacirlerinin mağdurları kısa aralıklarla bir ülkeden diğerine götürmeleri, sevk etmeleri nedeniyle insan ticaretiyle mücadelede birden çok devletin çeşitli kurumları arasında işbirliği yapılarak çalışılması büyük önem taşımaktadır.[560]

Wyndham Oteller Grubu, bir insan ticareti karşıtı hükümet dışı örgüt olan Polaris Project ile ortak çalışmasıyla yüzlerce otel odası, acil durumlarda insan ticareti mağdurlarının kullanımına hazır bulunur hale getirmiştir. Yine hükümet dışı örgütlerle işbirliği halinde olan bir gezi şirketi Carlson Companies, otel personeli için çocuk fuhşu turizmini nasıl fark edileceği ve ihbar edileceği konusunda eğitim materyalleri oluşturmuştur. İnsan ticareti hakkında farkındalık yaratmak amacıyla

---

[558] Michèle A. Clark, "Vulnerability, prevention and human trafficking: the need for a new paradigm", "An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action," haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 62, (çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 3 Nisan 2014.

[559] "An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action", haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, UN.GIFT, New York, 2008, s. 7, (çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 1 Mart 2014

[560] Mike Dottridge, "Responses to trafficking in persons: international norms translated into action at the national and regional levels", An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action, Haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 106, (çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 3 Nisan 2014.

ABD Hükümeti ile Priority Films işbirliğiyle çocuk istismarı amacıyla insan ticareti "Holly" isimli film yapılmıştır.[561]

ABD Dışişleri Bakanlığı, bir devletin asgari mağdur koruma standartlarını tamamen uyduğunu şu iki ölçütle tespit etmektedir: Birincisi, mağdurların kendilerinin yetkililere gitmesinin beklenmesindense yetkililerin resmi denetimlerini sadece kişilerin evraklarının kontrol edilerek yapılmasının ötesine geçilmesi; ikincisi de, mağdurlara sağlık, danışma, barınma imkanları sağlamasıdır.[562]

USAID[563] ile MTV EXIT[564] ortaklığıyla 2006'da Asya'da insan ticaretiyle mücadelede büyük bir farkındalık yaratma ve önleme kampanyası başlatılmıştır. Nisan 2013 itibariyle kampanya kapsamında 650,000 genç insana ulaşılmasını sağlayan 28 konser organize edilmiştir. Bunun yanı sıra birçok televizyon programı ve yayını yoluyla 18 Asya ülkesine ulaşılmıştır.[565] Genç nüfusa ulaşılması ve kamuoyunda farkındalık yaratılması bakımından medyanın bu şekilde etkin kullanımı insan ticaretiyle mücadelede önemli bir araçtır.

Genel itibariyle insan ticaretinin ortaya çıkma nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik girişimler, bu suçla mücadele konusunda en temel çözüm olacaktır. Ekonomik gelişmenin sağlanması, işçi sendikalarının kapasitelerinin arttırılması, yüksek öğretim ve meslek eğitiminin teşvik edilmesi, sağlık hizmetlerine ulaşımın ve sağlık hizmetlerinin kalitesinin arttırılması, medyanın etkin bir şekilde kullanılarak farkındalık kampanyaları yapılması, çatışma bölgelerinde insanlara doğrudan yardımın sağlanması[566] gibi hususlar üzerinde çalışılması insan ticaretine karşı temel önlemleri oluşturacaktır.

---

561 "Trafficking in Persons Report", United States of America Department of State, Haziran 2009, s. 10, (çevrimiçi) http://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf, 3 Nisan 2014.
562 "Trafficking in Persons Report", s. 28-29.
563 "United States Agency for International Development"
564 "MTV End Exploitation and Trafficking Foundation"
565 "Counter-Trafficking in Persons Field Guide", s. 22.
566 "Counter-Trafficking in Persons Field Guide", s. 46-49.

2. Türkiye'de İnsan Ticaretiyle Mücadele

Türkiye, insan ticaretinde hedef ve daha az ölçüde olmak üzere transit ülkedir. Özellikle Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinden kadın ve çocukların fuhuş yaptırma veya daha az ölçüde olmakla birlikte zorla çalıştırma şeklindeki istismarlara maruz bırakıldıkları ifade edilmektedir. Türkmenistan, Özbekistan, Moldova, Kırgızistan, Rusya, Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan, Romanya, Kazakistan, Belarus, Bulgaristan, Endonezya ve Fas Türkiye'de tespit edilen mağdurlar bakımından kaynak ülkeler arasında sayılmaktadır.[567] Ülkemizde suçla mücadele konusunda atılan adımlar, bu gibi mevcut veriler dikkate alınarak atılmaktadır.

İnsan ticaretiyle mücadele amacıyla mevzuatımızda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Mevzuatımızda insan ticaretiyle ilgili düzenlemeler genel hatlarıyla yukarıda açıklanmakla birlikte bunlara ek olarak Vatandaşlık Kanunu ve Karayolu Taşıma Kanunu'ndan bahsetmek gerekmektedir.

Bir Türk ile evlenen yabancının evlenme işlemi sırasında sadece beyan yoluyla Türk vatandaşlığı kazanması uygulaması kaldırılarak 2003'te yapılan değişiklik ile evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için en az üç yıl evli kalmak ve evliliğin fiilen devam etmesi şartları getirilmiştir. İnsan ticareti faillerinin ulaşım araçlarından yararlanma imkânlarının kısıtlanması için Karayolu Taşıma Kanunu'nda 2003'te değişiklik yapılmıştır.[568]

Ayrıca Pasaport Kanunu'nun 8'inci maddesinde Türkiye'ye girmesi yasak olan kişiler arasında 6'ncı fıkrada "Fahişeler ve kadınları fuhuşa sevkederek geçinmeyi meslek edinenlerle beyaz kadın ticareti yapanlar ve her nevi kaçakçılar" sayılarak insan ticaretini önlenmesi amaçlanmıştır.[569]

Türkiye'de tespit edilen insan ticareti mağdurlarının kaynak ülkesi olması bakımından Belarus, Gürcistan, Ukrayna, Moldova, Kırgızistan ile ikili işbirliği protokolleri imzalanmış ve uygulamaya geçilmiştir.[570]

---

567 Trafficking in Persons Report", s. 286.
568 "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 10, (çevrimiçi) http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2008/mart08/yearbook_2007_tr.pdf, 22 Şubat 2014.
569 Arslan, Azizağaoğlu, a.g.e., s. 325.
570 "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 45.

İnsan ticaretiyle mücadele için Dışişleri Bakanlığı'nın başkanlığında "İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Görev Gücü" oluşturulmuştur[571] ve Ulusal Görev Gücü, insan ticaretiyle ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu Görev Gücü'nün hazırladığı ve Başbakanlık tarafından onaylanan ilk "İnsan Ticaretiyle Mücadele Eylem Planı" uygulanmıştır.[572]

İnsan ticaretiyle mücadele kapsamında Avrupa Birliği tarafından desteklenen, İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen projeler yapılmaktadır. Bu kapsamda, kolluk görevlilerinin insan ticareti mağdurlarını tespit edebilmesi, suçun soruşturulması ve kolluk kuvveti arasında işbirliğinin etkinleştirilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı personeline yönelik eğitimler düzenlenmiştir.[573]

Bu kapsamda Ocak 2006-Temmuz 2007 arasında tamamlanan "İnsan Ticaretiyle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Projesi" suçla mücadelede yapılan etkinlikler kapsamında sayılmaktadır.[574] Verilen bu gibi eğitimlerde ve düzenlenen projelerde insan ticaretinin göçmen kaçakçılığı ve fuhuş gibi benzer ve ilgili suç tiplerinden farklarının örneklerle anlatılması gereklilik göstermekle birlikte, uygulamada mağdurun çeşitli sebeplerle kolluk kuvvetlerine bilgi vermek istememesi, hatta uzun süreler boyunca konuşmaması gibi sebeplerle teoride insan ticareti mağdurlarını ayırt etme konusunda verilen bilgilerin uygulamaya yansıtılmasında güçlükler bulunmaktadır.[575]

İçişleri Bakanlığı, Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen ve IOM ile birlikte çalışılan "Türkiye'de İnsan Ticareti ile Mücadele ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalete Erişimini Teşvik Etme Çabalarının Desteklenmesi" projesini Aralık 2007'den itibaren iki yıl süreli olarak yürütmüştür. İnsan ticareti mağdurlarının tespiti ve korunmasının yanı sıra insan ticareti suçuna karışan kişilerin kovuşturulması da projenin amaçları arasındadır. Ayrıca "Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelesinin Desteklenmesi" projesi kapsamında Ekim

---

571 "Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi", (çevrimiçi) www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, 21 Şubat 2014.
572 "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 10.
573 "Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelesinin Desteklenmesi" Projesi Bülteni, Mart 2009, s. 2, (çevrimiçi) www.countertrafficking.org/media/files/6/bulten_mart_09.pdf, 21 Şubat 2014.
574 "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 10.
575 Dottridge, a.e., s. 110.

2008'den itibaren altı ayda bir yayınlanan bir bülten ile bu konudaki gelişmeler ve faaliyetlerle ilgili bilgiler paylaşılmaktadır.[576]

İçişleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Daire Başkanlıkları ile IOM Türkiye Ofisi işbirliğiyle uygulanan bu proje kapsamında insan ticareti konusunda bilinçlendirme amacıyla "İnsan Ticaretine Kayıtsız ve Tepkisiz Kalmayın!" isimli bir ulusal kampanya 2007'de başlatılmıştır.[577]

İnsan ticareti hakkında halkı bilinçlendirmek ve bilgilendirmek amacıyla yapılan başka bir kampanya kapsamında, "Annemi Gördünüz mü?" başlıklı film odak noktası olmak üzere IOM tarafından 2005'te yardım edilen 220 insan ticareti mağduru kadının üçte birinin anne olduğu [578] noktasına dikkat çekilmek istenmiştir.[579]

Mağdurların korunması amacıyla İstanbul'da İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) ve Ankara'da Kadın Dayanışma Vakfı (KDV) tarafından 17 aylık finansmanı AB tarafından sağlanmış olan sığınma evleri yönetilmektedir. [580] Bakanlar Kurulu'nun 2003/6565 sayılı kararıyla Sağlık Bakanlığı tarafından insan ticareti mağdurlarına ücretsiz tedavi sağlanması düzenlenmiştir.[581] Öte yandan, Haziran 2008'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin İstanbul'daki sığınma evlerinden kira bedeli almama şeklindeki uygulaması, Belediye ile sığınma evleri arasındaki aksi yöndeki taahhüte rağmen askıya alınmıştır. Bununla birlikte, Dışişleri Bakanlığı her bir sığınma evine yılda yaklaşık 20.000 dolar olmak üzere 2009'dan itibaren ödeme yapma teminatı vermiş ve ödeme yapmaya başlamıştır.[582]

---

[576] Abdurrahman Savaş, "Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelesinin Desteklenmesi" Projesi Bülteni, No:1, Ekim 2008, s. 1, (çevrimiçi) www.countertrafficking.org/media/files/6/bulten_ekim_08.pdf, 21 Şubat 2014.

[577] "İnsan Ticaretine Kayıtsız ve Tepkisiz Kalmayın!", (çevrimiçi) www.countertrafficking.org/tr/hot.html, 21 Şubat 2014.

[578] "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 18.

[579] Selin Arslan, "Türkiye'de İnsan Ticaretine Maruz Kalan Her Üç Kadından Biri Anne", IOM Uluslararası Göç Örgütü, 2006, (çevrimiçi) www.turkey.iom.int/Press_Release_January_2006.pdf, 21 Şubat 2014. 2007'de IOM tarafından güvenli ve gönüllü geri dönüşü sağlanan 118 insan ticareti mağduru arasında annelik oranı yaklaşık yarıya kadar çıkmıştır. Bkz. "2007 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", Grafik 9, s. 22.

[580] Arslan, a.e., s. 4.

[581] "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 12.

[582] "Trafficking in Persons Report", s. 287.

157 Yardım Hattı, insan ticareti mağdurlarına yardım sağlamak amacıyla kurulmuştur. Ücretsiz acil yardım ve ihbar hattı olarak tahsis edilen bu telefon hattı Mayıs 2005'te hizmete girmiştir. İnsan ticareti mağdurlarının yabancı uyruklu olma ihtimalinin yüksek olduğu düşünüldüğü için gelen ihbarlar Rusça, Romence, İngilizce ve Türkçe dillerinde yanıtlanmaktadır.[583] 2006 Türkiye İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu'nda verilen bilgilere göre bu hatta gelen yardım çağrılarının %19'u mağdurlar tarafından, %81'i müşteriler ve mağdurların yakınları tarafından yapılmaktadır. Bu hattın faaliyete geçtiği tarihten itibaren 2006'ya kadar 122 insan ticareti mağduru bu yardım hattı sayesinde kurtarılmıştır.[584] 157 Yardım Hattı'nı arayarak yardım çağrısında bulunanların %46'sının bu hattı medyadan öğrenmiş olmasından[585] hareketle insan ticaretiyle mücadele konusunda medyanın büyük önem taşıdığı söylenebilir. 157 Acil Yardım Hattı tanıtım kartları, sınır kapılarında pasaport aralarına konarak; Trabzon, Artvin ve Iğdır'da belediyeler ve valiliklerin desteğiyle su faturasıyla birlikte dağıtılarak, tanıtım posterleri sınır kapılarına yerleştirilerek tanıtım faaliyetleri yapılmıştır. [586] Bu faaliyetlerin sonucunda 2007'de, 157 Yardım Hattı'na başvuran mağdurların %5'i pasaporta eklenen tanıtım kartları, %30'u medya, %8'i Polis/Jandarma aracılığıyla bu hattı öğrenmiştir.[587] 157 Yardım Hattı aracılığıyla 2005-2013 yılları arasında toplam 167 mağdur kurtarılmıştır.[588]

Türkiye'de çocukların her türlü ticari cinsel sömürünün ortadan kaldırılması için sivil toplum kuruluşları ağı olan Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürü ile Mücadele Ağı'nın ECPAT International ile birlikte hazırladığı rapora göre Türkiye çocuk ticaretiyle savaşan ülkelerin bu konudaki gelişmeleri bakımından "sınırlı tedbir alanlar" kategorisine girmektedir.[589] ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Haziran

---

583 "Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi", (çevrimiçi) www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, 21 Şubat 2014.
584 "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 18.
585 "2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", Grafik 3, s. 20.
586 "2007 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", s. 12, (çevrimiçi) http://www.jandarma.gov.tr/diger/insan_ticareti.pdf, 22 Şubat 2014.
587 "2007 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", Grafik 1, s. 13.
588 "İnsan Ticareti İstatistikleri IOM Türkiye", (çevrimiçi) www.countertrafficking.org/tr/2013.html, 1 Mart 2014.
589 "Ülke İlerleme Karnesi (Türkiye)", Haziran 2010, (çevrimiçi) ctcs-mucadele.net/wp-content/uploads/2011/04/CTCS-Turkiye-ilerleme-Karnesi.pdf, 21 Şubat 2014.

2009 tarihli insan ticareti raporunda Türkiye, TVPA'nın[590] asgari standartlarına uyum sağlamamış ancak bu standartlara uyumluluk için önemli çaba sarfeden ülkelerin sıralandığı 2'nci küme ülkeler arasında yer almaktadır.[591]

Nihayetinde; insan ticaretinin önlenmesi, suçla mücadele, mağdur haklarının korunması çerçevesinde tarihten günümüze uluslararası alanda çeşitli konvansiyon, sözleşme, protokol ve diğer belgeler düzenlenmiş, bu suçla mücadele için elde edilen verilerden de faydalanılarak hukuki değişikliklerin yapılması için çaba gösterilmiş olmasına karşın insan ticareti her yıl binlerce mağduru içine alan bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Bu suçla mücadele için sorunla ilgili alan araştırmaları yapılarak sağlıklı veriler elde edilebilmesi ve somut olaylar üzerinden değerlendirme yapılması büyük önem taşımaktadır.

Suçla mücadele faaliyetleri, sadece devletin idari birimlerinin görevi olarak görülmemeli, suçla mücadele sorumluluğu sadece kolluk kuvvetlerine verilmemelidir. Suçla mücadele, toplumun etkin olarak katıldığı bir faaliyet olmalıdır.[592]

590 "The United States' Trafficking Victims Protection Act of 2000", ABD İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunmasına ilişkin Yasa.
591 Trafficking in Persons Report", s. 49-50.
592 Mustafa Tören Yücel, **Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi,** 4. bs., Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2007, s. 230-232.

SONUÇ

Ceza hukuku mevzuatımızda Palermo Protokolü'nün getirdiği yükümlülük gereği 03.08.2002 tarihinde kabul edilen bir kanunla TCK'da bir suç tipi olarak yer alan insan ticareti, tarihte meşru bir kurum olarak kabul edilen köleliğin yasaklanması sürecinin ardından uluslararası hukukta bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Kölelik yasağının uygulamada karşılık bulabilmesi için cezalandırılması yolunun gerekliliği, hukuki düzenlemelerde kaldırılan köleliğin fiilen devam ettiğinin görülmesi üzerine 1900'lü yılların başlarından itibaren birçok uluslararası sözleşmeye yansımıştır.

Modern kölelik olarak da adlandırılan insan ticareti, TCK'nın 80'inci maddesinde düzenlenen bir suç tipi olmakla birlikte, suç tipinin ötesinde bir olguyu da ifade etmektedir. İnsan ticaretinin bir suç tipi olarak TCK'da düzenlenmesi gerekliliği ve insan ticareti suçunun bir kavram olarak ifade ettiği anlamın ortaya konabilmesi için olgunun tarihsel boyutunun ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle insan ticareti kavramı, kölelik kurumunun tarihçesi ve köleliğin kaldırılması süreci ışığında değerlendirilmelidir.

TCK'nın 80'inci maddesine göre insan ticareti suçu; zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak veya vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla, maddede sayılan araç fiiller ve asıl fiillerin icra edilmesi suretiyle gerçekleşecektir. Maddede ayrıca suçu oluşturan fiillerin icra edilmesi halinde mağdurun rızasının geçersiz olacağı ve on sekiz yaşından küçük mağdurlar söz konusu olduğunda araç fiillerin icra edilmiş olmasının aranmayacağı öngörülmüştür. Bu düzenleme incelendiğinde, fuhuş ve göçmen kaçakçılığı gibi benzer suçlarla kesişen bir alanı olduğu görülmekle birlikte önemli farkları olduğu da ortaya konmuştur. İnsan ticareti, sınır aşan nitelik göstermesinin zorunlu olmaması, mağdurun rızasının geçersiz olması ve failin mağduru istismar amacıyla suçun kanuni tanımında yer alan hareketleri gerçekleştirmesi gibi yönleriyle esasında göçmen kaçakçılığı suçundan oldukça farklıdır. İnsan ticareti suçunda fuhuş yaptırmak istismar şekillerinden biri olarak amaç fiiller arasında sayılmışsa da başka istismar şekilleri de düzenlemede yer almaktadır. Fuhuş yaptırmak fiilinin

gerçekleşmiş olması, suçun tamamlanması için aranmamaktadır ve TCK'nın 227'nci maddesinde düzenlenen fuhuş suçundan farklı özellikler göstermektedir.

İnsan ticareti suçunun sadece Palermo Protokolü ile mevzuatımıza giren bir suç olarak değerlendirilmesi nedeniyle olgunun ortaya çıkış şekilleri dar anlamda ele alınmaktadır. Genellikle yabancı mağdurlara karşı ve fuhuş yaptırmak amacı güdülerek işlenen bir suç tipi olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu suç tipinin uluslararası sözleşmelerde bir kavram olarak ortaya çıkış süreci ve tarihsel boyutu dikkate alındığında, insan ticaretinin kölelikten farksız bir şekilde insanın istismarı amacıyla gerçekleştiği görülmektedir. İnsan ticareti suçunda söz konusu olan istismar şekilleri, tarihsel boyutundan kopuk olarak değerlendirildiğinde bu suçun çerçevesi çizilememekte, suçun ortaya çıkış şekillerinin saptanması ve suçla mücadelede eksiklikler ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce, suçun incelenmesinde istismarın tarihsel boyutunun dikkate alınarak insan ticaretinin neden "modern kölelik" olarak adlandırıldığının anlaşılması suçla mücadelede sanılandan daha büyük bir öneme sahiptir.

Bu suçun bir kavram olarak anlaşılması, kölelik kurumunun tarihte kalan, ölü bir kavram olmayıp yasa dışı bir faaliyet olarak devam ettiği gerçeğinin ortaya konmasıyla mümkün olabilir. Suçun işleniş şekilleri, köleliğin yasa dışı olma süreci dikkate alınarak köleliğin günümüz koşullarında değişen şeklinin çerçevesinin çizilebilmesiyle tam anlamıyla belirlenebilir.

İnsan ticaretinin TCK'nın "uluslararası suçlar" başlıklı kısımda göçmen kaçakçılığıyla birlikte düzenlenen bir suç tipinin ötesinde, modern kölelik olgusu olarak incelendiğinde bu suç tipinde korunan hukuki değerlerin başında uluslararası toplum düzeninin geldiği görüşüne katılmamaktayız. Kanaatimizce, bu suçun sınıraşan nitelik göstermesinin de zorunlu olmadığı göz önünde bulundurulursa, bu suçla esasen ihlal edilen kural kölelik yasağıdır. Korunan hukuki değerlerin başında da insan onuru ve kişi hürriyeti gelmektedir. Dolayısıyla bu suçun hürriyete karşı suç vasfının ağırlık taşıdığı görüşüne katılmaktayız. Bu nedenle insan ticareti suçu, kişi hürriyeti aleyhine işlenen suçlarla bir arada düzenlenmelidir.

TCK'daki insan ticareti suçunun yapısal unsurları incelendiğinde istismar şekillerinin sınırlı sayıda amaç fiiller arasında sayıldığı görülmektedir. Uluslararası

suçlar kısmında düzenlenmiş olsa da suçun kanuni tanımına bakıldığında bu suçun sınıraşan nitelik göstermeden de işlenebileceği görülmektedir. Ancak uygulamada fuhuş ve göçmen kaçakçılığı suçlarıyla arasındaki sınırın çizilmesinde güçlükler olduğu görülmektedir.

Kanaatimizce insan ticareti suçunun incelenmesinde tarihsel boyutu da dikkate alınarak maddede sayılan bütün istismar çeşitlerinin ortaya çıkış şekilleri incelenmelidir. Kölelik yasağının hayata geçirilebilmesinin önemli bir adımı olan insan ticaretinin cezalandırılmasının öngörülmesi gerçekleşmiş olsa da, bu adımın modern köleliğin çerçevesinin doğru bir şekilde çizilerek desteklenmesi gerekmektedir.

İnsan ticaretiyle mücadele için öncelikle sorunun ortaya konması gerekmektedir. Sorunun ortaya konabilmesi için de olgunun çerçevesinin çizilebilmesi ve kaldırılan kölelik kurumunun günümüzdeki uygulamasıyla arasındaki bağların anlaşılabilmesi gerekmektedir.

Suçla mücadelede insan ticareti kavramının doğru tanımlanması büyük önem taşımaktadır. Bu kavramı tanımlayabilmek için de tarihsel boyutuyla birlikte ele alarak sınırlı yorumların çizdiği çerçevelerde kapalı kalmamak gerekmektedir.

Uygulamada görülen ve maddede sayılmayan diğer istismar şekillerine de suçun kanuni tanımında yer verilmesi gerekmektedir. Geniş anlamda modern köleliğin cezalandırılması ancak bu şekilde mümkün olabilir. Zorla evlendirme, yasa dışı evlat edindirme, çocuk pornografisi gibi diğer istismar şekilleri de suçun kanuni tanımına amaç fiiller arasında sayılmak suretiyle eklenmelidir.

KAYNAKÇA

Achvarina, Vera; Simon F. Reich: "No Place to Hide: Refugees, Displaced Persons, and the Recruitment of Child Soldiers", **International Security**, C. 31, No: 1, Yaz 2006, s. 127-164, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/pdfplus/4137541.pdf?&acceptTC=true&jpdConfirm=true, 18 Şubat 2014.

Açıkalın, Neriman: "Fuhuş Pazarında Sermaye Olmak: Mersin Örneği", **Çalışma ve Toplum**, C. 3, 2013, s. 243-282, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi38/acikalin.pdf, 3 Nisan 2014.

Akal, Cemal Bali: **Modern Düşüncenin Doğuşu**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, Ekim 2010.

Akbaş, Halil: "Göçmen Kaçakçılığı: Teori ve Uygulama Perspektifinden Genel Bir Değerlendirme", **Sınıraşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, Ed. Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.

Akpınar, Taner: "Uluslararası Kaçak İşgücü Göçlerine Yönelik Politikalar", **Çalışma ve Toplum**, C. 3, 2011, s. 201-214, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi30/akpinar.pdf, 3 Nisan 2014.

Aksaray, Buse: **Roma Hukukunda Kadının Hak ve Fiil Ehliyeti,** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2012.

Anker, Christien van den: "Trafficking and Women's Rights: Beyond the Sex Industry to 'Other Industries'", **Journal of Global Ethics,** Special Issue: Women's Rights in Europe, C. 2, No: 2, 2006, s. 163-182.

Aronowitz, Alexis A.: **Human Trafficking, Human Misery: The Global Trade in Human Beings**, Londra, Praeger Publishers, 2009.

Arslan, Çetin: "İnsan Ticareti Suçu", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 53, No:4, 2004, s. 19-83, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/ dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2004-53-04/ AUHF-2004-53-04-Arslan.pdf, 30 Kasım 2010.

Arslan, Çetin; Bahattin Azizağaoğlu: **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Ankara, Asil Yayınları, Kasım 2004.

Arslan, Çetin: "İnsan Ticareti Kavramı ve Bu Konudaki Ulusal Mevzuata Genel Bir Bakış", **Türk İdare Dergisi**, C. 444, Eylül 2004, s. 37-63, (çevrimiçi) http://yayinlar.tid.gov.tr/ data/nnw _000008/tid_2004_444-445_0.pdf#page=42, 2 Nisan 2014.

Arslan, Selin: "Türkiye'de İnsan Ticaretine Maruz Kalan Her Üç Kadından Biri Anne", IOM Uluslararası Göç Örgütü, 2006, (çevrimiçi) www.turkey .iom.int/Press_Release_ January_2006.pdf, 21 Şubat 2014.

Artuk, Mehmet Emin; Ahmet Gökçen; Caner Yenidünya: **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 8. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.

Artuk, Mehmet Emin; Ahmet Gökçen; Caner Yenidünya: **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 13. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Artuk, Mehmet Emin; Ahmet Gökçen; Caner Yenidünya: **Gerekçeli Ceza Kanunları**, 12. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.

Artuk, Mehmet Emin; Caner Yenidünya: "Türk Ceza Hukukunda Kız, Kadın ve Erkek Kaçırma Suçları (TCK Mad. 429-434)", **TBB Dergisi**, C. 54, 2004, s. 105-137, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-54-6 2, 20 Şubat 2014.

Atalay, Ayşe Özge: **Türk Ceza Hukukunda Fuhuş Suçu,** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Haziran 2013.

Aydın, Çağrı Kan: "Organ veya Doku Ticareti Suçu", **Ankara Barosu Dergisi**, No:1, 2011, s. 129-162, (çevrimiçi) http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2011-1/2011-1-5.pdf, 2 Nisan 2014.

Aydın, Murat: "Organ ve Doku Nakli ve Organ ve Doku Naklinden Kaynaklanan Ceza Sorumluluğu", **Sağlık Hukuku Digestası**, C. 1, No: 1, 2009, s. 209-277, (çevrimiçi) http://www.ankarabarosu.org.tr/Siteler/19402010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf, 1 Nisan 2014.

Bakırezer, Güven: "Antik Yunan Düşüncesinde Kölelik", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C.63, 2008, s. 17-54, (çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/933/11631.pdf, 30 Kasım 2011.

Bales, Kevin: "Testing a Theory of Modern Slavery", Şubat 2006, (çevrimiçi) www.yale.edu/glc/events/cbss/Bales.pdf, 28 Mart 2014.

Bales, Kevin: **"Kullanılıp Atılanlar" Küresel Ekonomide Yeni Kölelik**, Çev. Pınar Öğünç, Çitlembik Yayınları, Aralık 2002.

Başgil, Ali Fuat: **Demokrasi Yolunda**, İstanbul, Yağmur Yayınları, 1961.

Baytemir, Erdal: **Cinsel Dokunulmazlığa, Kişi Hürriyetine ve Genel Ahlaka Karşı Suçlar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.

Belser, Patrick: "Forced Labour and Human Trafficking: Estimating the Profits", Declaration/WP/42/2005, ILO, Cenevre, 2005, (çevrimiçi) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_081971.pdf, 1 Nisan 2013.

Bogers, Gert; Athina Karvounaraki; Steve Clarke; Cynthia Tavares: "Trafficking in Human Beings", EUROSTAT European Commission, Lüksemburg, Publications Office of the European Union, 2013, (çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-13-005/EN/KS-RA-13-005-EN.PDF, 3 Nisan 2014.

Bolat, Gürbüz: "Dünyada ve Türkiye'de İnsan Ticareti", Yüksek Lisans Tezi, T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, 2005.

Bozkurt, Gülnihal: "Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.38, No:1-4, 1981, s. 67-103, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-

arsiv/AUHF-1981-38-01-04/AUHF-1981-38-01-04-Bozkurt.pdf, 29 Kasım 2011.

Callinan, Rory: "Stolen Children", **Time International (South Pacific Edition),** No: 34, 9/1/2008, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail?sid=1c620261-133e-483d-8615-5d0c5c3ef70c%40sessionmgr4004&vid=2&hid=4205&bdata=Jmxhbmc9dHImc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d# db=bth&AN=34425314, 3 Şubat 2014.

Centel, Nur; Hamide Zafer; Özlem Çakmut: **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar,** C: 1, İstanbul, Beta, 2007.

Chuang, Janie A.: "Rescuing Trafficking From Ideological Capture: Prostitution Reform and Anti-Trafficking Law and Policy", **University of Pennsylvania Law Review**, C. 158: 1655, s. 1660, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=18d4bb91-ec4b464a-93b1-65b28d2ca307%40sessionmgr4004&vid=1&hid=4210, 3 Nisan 2014.

Cihan, Erol: **Cebir Kullanma Cürmü (TCK. m. 188),** İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978.

Clark, Michèle A.: "Vulnerability, prevention and human trafficking: the need for a new paradigm", "An Introduction to Human Trafficking:

Vulnerability, Impact and Action", Haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 59-78, (çevrimiçi) www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking__Background_Paper.pdf, 28 Mart 2014.

Colognesi, Luigi Capogrossi: "Roma Egemenliği: Yurttaşlık ve Kölelik", Çev. Özcan Çelebican , **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.43, No:1-4, 1993, s. 299-313, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1993-43-01-04/AUHF-1993-43-01-04-celebican.pdf, 30 Kasım 2011.

Conradi, Carl: "Child Trafficking, Child Soldiering: exploring the relationship between two 'worst forms' of child labor", **Third World Quaterly**, C. 34, No: 7, 2013, s. 1209-1226, (çevrimiçi) http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2013.824639#.UwNjEmJ_s70, 18 Şubat 2014.

Costa, Antonio Maria: "Global Report on Trafficking in Persons", UNODC, UN.GIFT, Şubat 2009, (çevrimiçi) https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf, 1 Mart 2014.

Crane, Andrew: "Modern Slavery as a Management Practice: Exploring the Conditions and Capabilities for Human Exploitation", **Academy of Management Review**, 2013, C. 38, No: 1, s. 49-69, (çevrimiçi) eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer?sid=35a6359c-d661-4af9-a6b4-67fda47f4d56%40sessionmgr4005&vid=1&hid=4111, 28 Mart 2014.

Cuno, Kenneth M.: "African Slaves in Nineteenth-Century Rural Egypt: A Preliminary Assesment" , **Race And Slavery in the Middle East: Histories of Trans-Saharan Africans in Nineteenth-Century Egypt, Sudan, and the Ottoman Mediterranean,** Ed. Terence Walz, Kenneth M. Cuno, Cairo-New York, The American University in Cairo Press, 2010.

Davidson, Julia O'Connell: "New Slavery, Old Binaries: Human Trafficking and the Borders of 'Freedom'", **Global Networks**, C. 10, No: 2, 2010, (çevrimiçi) http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1471-0374.2010.00284.x/pdf, 3 Nisan 2014.

Dedeoğlu, Saniye: "Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye'de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı", **Çalışma ve Toplum**, C. 21, No:2, 2009, s. 41-54, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi21/atilgan.pdf, 2 Nisan 2014.

Değirmenci, Olgun: "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", **TBB Dergisi**, S. 67, 2006, s. 57-96.

Değirmenci, Olgun: "Uluslararası Suç Olarak Kadına Karşı Cinsel Şiddet Eylemleri", **TBB Dergisi,** C. 89, 2010, s. 27-95, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-89-622, 5 Nisan 2014.

Demirbaş, Timur: **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 9. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013.

Demirbaş, Timur: **Kriminoloji,** 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2012.

Demirdizen, Derya: "Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeğine Doğru mu?", **Çalışma ve Toplum**, C. 3, 2013, s. 325-346, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi38/demirdizen.pdf, 3 Nisan 2014.

Denny, Charlotte: "Cows are Better Off Than Half the World", **The Guardian,** 22 Ağustos 2002, (çevrimiçi) http://www.theguardian.com/environment/2002/aug/22/worldsummit2002.earth4, 5 Nisan 2014.

Dinler, Veysel: "Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticareti Suçunun Yöntemi ve Mağdurları (Isparta Örneği)", **Polis Akademisi Yayınları**,

Ankara, 2010, s. 189-215, (çevrimiçi) http://veyseldinler.com/YuklenenDosyalar/Yayinlar/cinsel_somuru_amacl__insan_ticareti_sucu.pdf, 3 Nisan 2014.

Dixon, Judith: "The impact of trafficking in persons", "An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action", Haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 79-101, (çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 3 Nisan 2014.

Doezema, Jo: "Who Gets to Choose? Coercion, Consent, and the UN Trafficking Protocol", **Gender & Development**, C. 10, No: 1, 2002, s. 20-27, (çevrimiçi) http://dx.doi.org/10.1080/13552070215897, 15 Mart 2014.

Doğan, Koray: **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

Donay, Süheyl: **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, İstanbul, Beta, Eylül 2007.

Dottridge, Mike: "Responses to trafficking in persons: international norms translated into action at the national and regional levels", An

Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action, Haz. Kristiina Kangaspunta, Michèle A. Clark, Judith Dixon, Mike Dottridge, UNODC, New York, 2008, s. 101-128, (çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf, 3 Nisan 2014.

Dönmezer, Sulhi: **Ceza Hukuku Hususi Kısım: Şahıslara Karşı ve Mal Aleyhinde Cürümler,** 3. bs., İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1957.

Dönmezer, Sulhi: **Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler,** 4. bs., İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1975.

Dönmezer, Sulhi: **Genel Ceza Hukuku Dersleri,** İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2003.

Dönmezer, Sulhi: **Kriminoloji,** 7. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1984.

Dönmezer, Sulhi; Sahir Erman: **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku: Genel Kısım,** C: I, 7. bs., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979.

Dragomirescu, Dan Alexandru; Carmen Necula; Raluca Simion: "Romania: Emerging Market for Trafficking? Clients and Trafficked Women in Romania",

Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients, Ed.: Andrea Di Nicola, Andrea Cauduro, Marco Lombardi, Paolo Ruspini, Springer Science+Business Media LLC, 2009, s. 123-163.

Durmuş, Hasan: "Fuhşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış", **TBB Dergisi,** C. 93, Mart-Nisan 2011, s. 405-442, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-93-699, 1 Nisan 2014.

Ekin, Ümit: "17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, 2010, C. 29 No: 47, s. 23-37, (çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1574/17073.pdf, 30 Kasım 2010.

Emiroğlu, Haluk: **Roma Hukukunda Kadının Durumu**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sözkesen Matbaacılık, 2003.

Erdem, Y. Hakan: **Osmanlı'da Köleliğin Sonu**, Çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2004.

Erel, Kemalettin: "Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı Suçu", **TBB Dergisi,** C. 71, 2007,

s. 264-299, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-71-344, 5 Nisan 2014.

Erem, Faruk: **Hürriyet ve Suç**, Ankara, İstiklal Matbaacılık ve Gazetecilik Kollektif Ortaklığı, 1952.

Erem, Faruk, Nevzat Toroslu: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 3. bs., Ankara, Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 428, 1978.

Erişgin, Özlem Söğütlü: "Roma Hukukunda Hamile Kadın Kölenin Çocuğunun (Partus Ancillae) Hukuksal Yazgısı Hakkında", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 61, No: 4, 2012, s. 1407-1436, (çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1761/18674.pdf, 1 Nisan 2014.

Erol, Haydar: **Türk Ceza Kanunu: Gerekçeli ve Açıklamalı,** C: III, 2. bs., Ankara, Yayın Matbaacılık, 2010, C. I.

Evik, Ali Hakan: "Göçmen Kaçakçılığı Suçu", **AÜEHFD**, C. 9, No: 3-4, 2005, s. 125-179, (çevrimiçi) http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2005_IX_2.6.pdf, 3 Nisan 2014.

Fieweger, Mary Ellen: "Stolen Children and International Adoptions", **Child Welfare**, C. LXX, No: 2, Mart-Nisan 1991, s. 285-291, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdf

viewer?sid=84ffcc73-5ad1-4967-bbf7-08e93425bcf8%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4205, 21 Şubat 2014.

Francis, David J.: "'Paper Protection' Mechanisms: Child Soldiers and the International Protection of Children in Africa's Conflict Zones", **Journal of Modern African Studies**, C. 45, No: 2, 2007, s. 207-231, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/pdfplus/4501279.pdf?acceptTC=true, 18 Şubat 2014.

Gallagher, Anne T.: **The International Law of Human Trafficking**, Cambridge, Cambridge University Press, 2010.

Gemalmaz, Mehmet Semih: **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yayıncılık, C:1, 8. bs., Aralık 2012.

Gemalmaz, Mehmet Semih: **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**: **"Uluslararası Sistemler",** C: II, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2011, C: II.

Gökbayrak, Şenay: "Refah Devletinin Dönüşümü ve Bakım Hizmetlerinin Görünmez Emekçileri Göçmen Kadınlar", **Çalışma ve Toplum**, C. 21, No:2, 2009, s. 55-82, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi21/gokbayrak.pdf, 2 Nisan 2014.

Gülçubuk, Bülent: "Tarımda Çocuk Emeği Sömürüsü ve Toplumsal Duyarlılık", **Çalışma ve Toplum,** C. 2, 2012, s. 75-94, (çevrimiçi) http://calismatoplum.org/sayi33/gulcubuk.pdf, 3 Nisan 2014.

Gülşen, Recep: **Hürriyeti Tahdit Suçları (TCK m. 179-187)**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2002.

Hafızoğulları, Zeki; Muharrem Özen: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Kişilere Karşı Suçlar**, Ankara, US-A Yayıncılık, 2010.

Hoque, N. M. Sajjadul: "Female Child Trafficking from Bangladesh: A New Form of Slavery", **Canadian Social Science**, C. 6, No:1, 2010, s. 45-58, (çevrimiçi) http://cscanada.net/index.php/css/article/viewFile/75/77, 3 Nisan 2014.

Hughes, Dona M.: "Trafficking for Sexual Exploitation: The Case of the Russian Federation", IOM Migration Research Series, No: 7, 2002, (çevrimiçi) http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/russia.pdf, 3 Nisan 2014.

Hughes, Donna M.: "The 'Natasha' Trade - The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women", **Journal of International Affairs,** C. 53, No: 2, Mart 2000, (çevrimiçi) http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/natasha.htm, 3 Nisan 2014.

İçel, Kayıhan v.d.: **Suç Teorisi: Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri,** 2. kitap, 3. bs., İstanbul, Beta, 2004.

İçel, Kayıhan; Süheyl Donay: **Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku: Genel Kısım (1. Kitap),** 5. bs., İstanbul, Beta Yayınevi, Eylül 2006.

İnceoğlu, Sibel: "Türk Anayasa Mahkemesi ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı Çerçevesinde Af, Şartla Salıverme, Dava ve Cezaların Ertelenmesi", **Anayasa Yargısı Dergisi**, C.18, 2001, s. 41-70, (çevrimiçi) http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/INCEOGLU.PDF, 30 Kasım 2011.

Jabal, Ali Al: "Human Trafficking: The Bahrain Experience", **Juridical Current**, C.43, No:4, 2010, s. 46-52, (çevrimiçi) http://www.upm.ro/facultati_departamente/ea/RePEc/curentul_juridic/rcj10/recjurid104_4F.pdf, 3 Nisan 2014.

Jahic, Galma, Ulaş Karan: "Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar", **TBB Dergisi,** C. 67, 2006, s. 97-110, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-67-273, 5 Nisan 2014.

Jones, Bronwyn, Tihana Leko: "Kosovo and Trafficking in Persons: Trends and Responses", **Human Rights and Migration: Trafficking for Forced Labour**, Ed. Christien van den Anker, Ilse van Liempt, New York, Palgrave Macmillan, 2012.

Kalfa, Aslıcan: "Eski Doğu Bloku Ülkeleri Kaynaklı İnsan Ticareti ve Fuhuş Sektöründe Çalışan Kadınlar", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara, 2008, (çevrimiçi) http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/3538/4423.pdf?show, 30 Kasım 2011.

Kartusch, Angelika: "Reference Guide for Anti-Trafficking Legislative Review: With Particular Emphasis on South Eastern Europe", Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights, OSCE, Varşova, Eylül 2001, (çevrimiçi) http://www.osce.org/odihr/13986?download=true, 5 Nisan 2014.

Kaye, Mike: "Arrested Development: Discrimination and Slavery in the 21st Century", 2008, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/a/arresteddevelopment.pdf, 30 Kasım 2011.

Kelly, Liz; Linda Regan: "Stop Traffic: Exploring the Extent of, and Responses to Trafficking in Women for Sexual Exploitation in the UK", Ed. Carole F. Willis, Home Office Policing and Reducing

Crime Unit, Police Research Series, Paper 125, Londra, 2000, (çevrimiçi) http://www.iiav.nl/epublications/2000/stopping_traffic.pdf, 5 Nisan 2014.

Keskin, Cenap; Önder Özar: **Yurtdışı Göç Hareketleri ve Vatandaş Sorunları**, Ankara, T.C. Dışişleri Bakanlığı Ekonomik ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü, 1953.

Kılıçoğlu, Ahmet: "Organ Nakli ve Doku Alınmasının Hukuksal Yönleri", **TBB Dergisi**, No:2, 1991, s. 246-267, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1991-19912-1009, 2 Nisan 2014.

Koca, Mahmut: "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 52, No: 2, 2003, s. 141-172, (çevrimiçi) http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2003-52-02/AUHF-2003-52-02-Koca.pdf, 1 Nisan 2014.

Koca, Mahmut, İlhan Üzülmez: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Koca, Mahmut, İlhan Üzülmez: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 6. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ağustos 2013.

Kocasakal, Ümit: "İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, Ocak 2003, s. 39-79.

Kozma, Liat: "Black, Kinless, and Hungry: Manumitted Female Slaves in Khedival Egypt", **Race and Slavery in the Middle East: Histories of Trans-Saharan Africans in Nineteenth-Century Egypt, Sudan, and the Ottoman Mediterranean,** Ed. Terence Walz, Kenneth M. Cuno, Cairo-New York, The American University in Cairo Press, 2010.

Kümbetoğlu, Belkıs: "Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik", **Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar: Göç, Yurttaşlık, İnsan Hakları, Toplumsal Cinsiyet, Küresel Adalet ve Güvenlik**, Haz.: Ayhan Kaya, Günay Göksu Özdoğan, Bağlam Yayıncılık, Temmuz 2003, s. 272-273.

Lazzara, Michael J.: "Kidnapped Memories: Argentina's Stolen Children Tell Their Stories", **Journal of Human Rights**, C. 12, No: 3, 22 Ağustos 2013, s. 319-332, (çevrimiçi) http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14754835.2013.812420, 21 Şubat 2014.

Lee, Everett S.: "A Theory of Migration", **Demography**, C. 3, No: 1, 1966, s. 47-57, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/2060063, 28 Mart 2014.

Lengelle, Maurice: **Kölelik**, Çev. Emine Su, İstanbul, İletişim Yayınları, 1993.

Luckoo, F.; M. Tzvetkova: **Combatting Trafficking in Persons: A Directory of Organisations,** Anti-Trafficking Programme, Londra, 2002, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/d/dstrafficking1.PDF, 5 Nisan 2014.

Manav, Hakkı: **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti,** Ankara, Turhan Kitabevi, 2010.

Martin, Sarah: "Must Boys Be Boys? Ending Sexual Exploitation & Abuse in UN Peacekeeping Missions", **Regugees International**, Ekim 2005, (çevrimiçi) https://www.un.org/en/pseataskforce/docs/must_boys_be_boys_ending_sea_in_un_peacekeeping_missions.pdf, 5 Nisan 2014.

McKissack, Patricia; Fredrick L. McKissack Jr.: **Hard Labor: The First African Americans, 1619,** Aladdin Paperbacks, Ocak 2004.

Mendelson, Sarah E.: "Barracks and Brothels: Peacekeepers and Human Trafficking in the Balkans", The Center for Strategic and International Studies (CSIS) Report, Şubat 2005, (çevrimiçi) http://csis.org/files/media/csis/pubs/0502_barracksbrothels.pdf, 5 Nisan 2014.

Miller, John R.: "Call It Slavery", **The Wilson Quaterly**, C. 32, No: 3, Yaz 2008, s. 52-56, (çevrimiçi)

http://www.jstor.org/stable/pdfplus/40262140.pdf? &acceptTC=true&jpdConfirm=true, 18 Şubat 2014.

Nicola, Andrea Di; Paolo Ruspini: "Objectives and Methodology of the Research", **Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients,** Ed. Andrea Di Nicola, Andrea Cauduro, Marco Lombardi, Paolo Ruspini, Springer Science+Business Media LLC, 2009, s. 23-31.

Önder, Ayhan: **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** C: III, 2. bs., İstanbul, Beta, Nisan 1992, C: II-III.

Önder, Ayhan: **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar,** İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.

Önder, Ayhan: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 4. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.

Önok, R. Murat: "5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Uluslararası Suçlar", **Hukuk ve Adalet**, C. 5, Nisan 2005, s. 176-219.

Özbek, Veli Özer: **Müstehcenlik Suçu (TCK m. 226),** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.

Özbek, Veli Özer v.d.: **Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler**, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013.

Özbek, Veli Özer v.d.: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,** 5. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013.

Özgenç, İzzet: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** 9. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013.

Özkaplan, Nurcan: "Duygusal Emek ve Kadın İşi/Erkek İşi", **Çalışma ve Toplum**, C. 21, No:2, 2009, s. 15-24, (çevrimiçi) http://www.calismatoplum.org/sayi21/ozkaplan.pdf, 2 Nisan 2014.

Parla, Jale: **Efendilik, Şarkiyatçılık, Kölelik**, 2. bs., İstanbul, İletişim Yayınları, 2010.

Parlak, Şafak: "Organ Bağışı ve Organ Naklinde Ortaya Çıkan Sorunlar", **TBB Dergisi**, C. 83, 2009, s. 189-222, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-83-531, 2 Nisan 2014.

Plante, Jennifer: "The Children of War", **Human Rights & Human Welfare**, Topical Research Digest: Human Rights and Contemporary Slavery, 2008, s. 22-34, (çevrimiçi) http://www.du.edu/korbel/hrhw/researchdigest/slavery/children.pdf, 22 Şubat 2014.

Powell, Eve Troutt: "The Tools of the Master: Slavery and Empire in Nineteenth Century Egypt", Paper Number: 13, Eylül 2002, (çevrimiçi) https://www.sss.ias.edu/files/papers/paper13.pdf, 8 Ekim 2013.

Quayle, C.: "Robbing the Cradle: Hospitals Have Learned the Hard Way That One Baby Stolen is One Too Many", **Health Facilities Management**, C. 10, No: 8, Ağustos 1997, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail?sid=4ccbd054-2e9e-4a04-a160-d442efc05434%40sessionmgr4002&vid=1&hid=4205&bdata=Jmxhbmc9dHImc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#db=edselc&AN=edselc.2-52.0-0031201092, 21 Şubat 2014.

Ray, James L.: "The Abolition of Slavery and the End of International War", **International Organization**, C. 43, No: 3, Summer 1989, s. 405-439, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/2706653, 28 Mart 2014.

Reynolds, Edward: **Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak: Atlantik Köle Ticareti Tarihi**, Çev. Koray Akten, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2004.

Robinson-Dunn, Diane: **The Haremi Slavery and British Imperial Culture: Anglo-Muslim Relations in the Late Nineteenth Century,** Manchester, Manchester University Press, 2006.

Ryden, David Beck: **West Indian Slavery and British Abolition, 1783-1807,** United States of America, Cambridge University Press, 2009.

Savaş, Abdurrahman: "Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelesinin Desteklenmesi" Projesi Bülteni, No:1, Ekim 2008, (çevrimiçi) www.countertrafficking.org /media/files/6/bulten_ekim_08.pdf, 21 Şubat 2014.

Sayın, Hüdayi: "Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul, 2010, C: II.

Scarpa, Silvia: **Trafficking in Human Beings: Modern Slavery**, New York, Oxford University Press, 2008.

Sever, Hanifi; Salih Arslan: **İnsan Borsası**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008.

Seyhan, Osman: "Kavramlar, Süreçler ve Mücadele Açısından Dünyada ve Türkiye'de İnsan Ticareti", **Sınıraşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, Ed. Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.

Shears, Richard: "Babies Stolen and Sold by a Doctor", **Daily Mail**, 1 Ocak 2014, (çevrimiçi) http://www.dailymail.co.uk/news/article-2

539297/Female-Chinese-doctor-stole-newborn-babies-telling-mothers-died-given-suspended-death-sentence.html, 21 Şubat 2014.

Silvia-Santisteban, Alvaro Bedoya; Eduardo Bedoya Garland: "Servidumbre por Deudas y Marginación en el Chaco de Paraguay", ILO, Geneva, Temmuz 2005, (çevrimiçi) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_081941.pdf, 3 Nisan 2014.

Somerset, Carron: "Cause For Concern? London Social Services and Child Trafficking", ECPAT UK, Londra, 2004, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/c/cause_for_concern.pdf, 3 Nisan 2014.

Soyaslan, Doğan: **Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri),** 3. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Ocak 2011.

Sözüer, Adem: **Suça Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Kitap, 1994.

Sözüer, Adem: **Türk Ceza Hukuku Reformu Mevzuatı,** Yay. Kur.: Selman Dursun v.d., İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Mart 2013.

Stotts Edward L.; Jr., Luellen Ramey: "Human Trafficking: A Call for Counselor Awareness and Action", **Journal of**

Humanistic Counseling, Education and Development, No: 48, Spring 2009, (çevrimiçi) http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/j.2161-1939.2009.tb00066.x/pdf, 1 Nisan 2014.

Süren, Özlem Koçak: "Organ ve Doku Naklinin Yasal ve Etik Açıan İncelenmesi", **TBB Dergisi**, C. 73, 2007, s. 174-195, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-73-374, 2 Nisan 2014.

Şen, Ersan; Erkam Malbeleği: **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar: Soykırım, İnsanlığa Karşı Suçlar, Suç Örgütü, Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011.

Şen, Ömer: **Osmanlı'da Köle Olmak: Esaretten Özgürlüğe Geçiş Süreci**, İstanbul, Kapı Yayınları, 2007.

Şimşek, Aslı: **Genel Kamu Hukukunun Temel Kavramı Olarak Kamu Düzeni**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2012.

Talas, Serdar: "Ceza Hukukunda Kusur İlkesi Bağlamında Nedeninde Serbest Hareket (actio libera in causa) Kavramı ve Geçici Nedenlerin Ceza Sorumluluğuna Etkisi", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2011.

Tarhan, Emine Ülker: **Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

Temiz, Hasan Ejder: "Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri", **Çalışma ve Toplum**, C. 2, 2008, s. 61-100, (çevrimiçi) http://www.calismatoplum.org/sayi17/temiz.pdf, 3 Nisan 2014.

Tezcan, Durmuş; Mustafa Ruhan Erdem; R. Murat Önok: **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku,** 10. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2013.

Tiefenbrun, Susan: "Child Soldiers, Slavery and the Trafficking of Children", **Fordham International Law Journal,** C. 31, No: 2, 2007, s. 417-486, (çevrimiçi) http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2091&context=ilj, 22 Şubat 2014.

Toledano, Ehud R.: **Suskun ve Yokmuşçasına İslam Ortadoğusu'nda Kölelik Bağları**, Çev. Y. Hakan Erdem, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.

Toledano, Ehud R.: **Osmanlı Köle Ticareti 1840-1890**, çev. Y. Hakan Erdem, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1994.

Topçuoğlu, Reyhan Atasü: "Türkiye'de İnsan Ticareti: Müracaatçı Profili, Sığınma Evi Hizmetleri ve Sosyal

Hizmet Önerileri", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Ankara, 2007.

Toplin, Robert Brent: "Upheaval, Violence, and the Abolition of Slavery in Brazil: The Case of Sao Paulo", **The Hispanic American Historical Review**, C. 49, No: 4, Kasım 1969, s. 639-655, (çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/2511159, 28 Mart 2014.

Upadhyaya, Krishna Prasad: "Poverty, Discrimination and Slavery: The Reality of Bonded Labour in India, Nepal and Pakistan", (Çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/p/povertydiscriminationslaveryfinal.pdf, 30 Kasım 2011.

Uruşak, Uğur: **Ceza Hukukunda Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Bir Hakkın Kullanılması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2010.

Ünver, Yener: **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer,** Ankara, Seçkin Yayınları, 2003.

Ünver, Yener: "Özellikle Cinsel Suçlar Alanında Olmak Üzere, Kadınlarla İlgili Ceza Hukuku Normlarındaki Değişim ve Türkiye'deki

Durum", **Adalet Yüksekokulu 20. Yıl Armağanı**, İstanbul, 2001, s. 293-350.

Üzülmez, İlhan: **Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları,** Ankara, Turhan Kitabevi, Şubat 2007.

Üzülmez, İlhan: **Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar: Kasten Yaralama, Taksirle Yaralama, İnsan Üzerinde Deney, Organ veya Doku Ticareti**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Vural, Devrim Gül: "Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 2007,(çevrimiçi) http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00575.pdf, 30 Kasım 2011.

Yenidünya, Caner: **İnsan Ticareti Suçu (TCK. Md. 80),** Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007.

Yenidünya, Caner: "İnsan Ticareti - Olgunun Tanımı", **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı,** Haz. İsmail Malkoç v.d. , 2. bs., Ankara, y.y., Kasım 2009, s. 21-52.

Yenidünya, Caner; Çetin Arslan: "İnsan Ticaretine İlişkin Uluslararası Belgelerdeki Düzenlemeler", **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı,** Haz. İsmail Malkoç v.d., 2. bs., Ankara, y.y., Kasım 2009.

Yenidünya, Caner; Mehmet Emin Alşahin: "Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. m.79)", **TBB Dergisi,** C. 82, 2009, s. 1-50, (çevrimiçi) http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-82-510, 3 Nisan 2014.

Yerdelen, Erdal: **Cezanın Belirlenmesi (Türk ve Alman Uygulaması),** Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Yurtcan, Erdener: **Yargıtay Kararları Işığında Hürriyete Karşı Suçlar**, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.

Yücel, Mustafa Tören: **Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi,** 4. bs., Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2007.

Zafer, Hamide: **Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75: Ders Kitabı,** 3. bs., İstanbul, Beta, Kasım 2013.

Zaitch, Damian; Richard Staring: "The Flesh is Weak, the Spirit Even Weaker: Clients and Trafficked Women in the Netherlands", **Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients**, Ed. Andrea Di Nicola, Andrea Cauduro, Marco Lombardi, Paolo Ruspini, Springer Science+Business Media LLC, 2009, s. 67-123.

Zeybek, Sezai Ozan: "Avrupa Düşüncesinin Tali Unsurları: Kölelik ve Sömürgecilik", **İnsan & Toplum,** C. 3,

No: 6, 2013, s. 87-107, (çevrimiçi) http://insanvetoplum.org/files/insan%26Toplum(Human%26Society)_Volume3_Issue6.pdf#page=88, 5 Nisan 2014

Diğer Kaynaklar:

Amnesty International: "'So does it mean that we have the Rights?' Protecting the human Rights of women and girls trafficked for forced prostitution in Kosovo", Amnesty International, (Report), 2004, (çevrimiçi) http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR70/010/2004/en/53c916cf-d5e4-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/eur700102004en.pdf, 3 Nisan 2014.

Darfur Consortium: "Darfur: Abductions, Sexual Slavery and Forced Labour", Darfur Consortium, (çevrimiçi) http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/d/darfur.pdf, 30 Kasım 2011.

EUROPOL: "Report on Traffic in Women and Forced Prostitution in Council of Europe Member States (ADOC 7785)", European Police Office, Council of Europe, Strazburg, 1997.

ILO: "A Global Alliance Against Forced Labour", International Labour Organization, Geneva, 2005, (çevrimiçi) http://www.ilo.org/public

/english/standards/relm/ilc/ilc93/pdf/rep-i-b.pdf, 3 Nisan 2014.

ILO: "A Global Alliance Against Forced Labour and Trafficking in Persons", International Labour Office, Geneva, Mayıs 2012, (çevrimiçi) www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_203446.pdf, 5 Mart 2014.

ILO: "ILO 2012 Global estimate of forced labour Executive summary", (çevrimiçi) www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_181953.pdf, 5 Mart 2014.

ILO: "Every Child Counts: New Global Estimates on Child Labour", ILO, International Labour Office, Geneva, Nisan 2002, (çevrimiçi) www.ilo.org/ipecinfo/product/viewProduct.do?productId=742, 18 Şubat 2014.

IOM-UTSAM: "Türkiye'de İnsan Ticareti Mağduru Tespit Süreçlerinin Değerlendirilmesi", Haz. Murat Sever, Oğuzhan Ömer Demir, Yavuz Kahya, International Organization for Migration, Ekim 2012, (çevrimiçi) http://www.turkey.iom.int/documents/UTSAM/UTSAM_turkce.pdf, 1 Nisan 2014.

TBMM: **TBMM Tutanak Dergisi,** Dönem VIII, C: 24, Toplantı: 4, 1950, Türkiye Büyük Millet Meclisi, (çevrimiçi) www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/co24/tbmm08024048.pdf, 14 Şubat 2014.

TDK: **Büyük Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu, (çevrimiçi) tdk.gov.tr, 1 Nisan 2014.

UNCHR: "Report of the Secretary General 'Traffic in women and girls'", United Nations High Commissioner for Refugees, UN Doc E/CN.4/2002/80, 2002.

UNODC: "Human Trafficking: An Overview", UN.GIFT, United Nations Office on Drugs and Crime, New York, 2008, (çevrimiçi) http://www.ungift.org/doc/knowledgehub/resource-centre/GIFT_Human_Trafficking_An_Overview_2008.pdf, 1 Mart 2014.

USAID: "Counter-Trafficking in Persons Field Guide", Haz. Center of Exellence on Democracy, Human Rights and Governence in the Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance within the United States Agency for International Development, United States Agency for International Development, Nisan 2013, (çevrimiçi) http://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2496/CTIP_Field_

Guide_Final_April%205%202013.pdf, 3 Nisan 2014.

U.S. Committee for Refugees and Immigrants: "Trafficking in Women and Children: A Contemporary Manifestation of Slavery", 1 Temmuz 2000, (çevrimiçi) http://www.refworld.org/docid/3c58099b8.html, 5 Nisan 2014.

US Department of State: "Trafficking in Persons Report", United States Department of State, Haziran 2007, (çevrimiçi) http://www.state.gov/documents/organization/82902.pdf, 1 Nisan 2014.

US Department of State: "Trafficking in Persons Report", United States of America Department of State, Haziran 2009, (çevrimiçi) http://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf, 1 Mart 2014.

"Coercion the Key Element Behind Trafficking", 21 Mayıs 2011, published in Child Workers of Asia Nisan-Eylül 1999, (çevrimiçi) http://www.preda.org/en/newsitems/coersion-the-key-element-behind-trafficking-2/, 3 Nisan 2014.

Resmi Gazete, 21.12.1960, (çevrimiçi), www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10686.pdf, 14 Şubat 2014.

"İnsan Ticaretine Kayıtsız ve Tepkisiz Kalmayın!", (çevrimiçi) www.countertrafficking.org/tr/hot.html, 21 Şubat 2014.

"İnsan Ticareti İstatistikleri IOM Türkiye", (çevrimiçi) www.countertrafficking.org/tr/2013.html, 1 Mart 2014.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı, "Ders Gereçleri", (çevrimiçi) http://www.istanbul.edu.tr/hukuk/ceza/ders-gerecleri/dersplani.htm, 1 Nisan 2014.

"Special Rapporteur on Violence Against Women", E/CN.4/2000/68/Add.5, Sec. 44; IHF, Women 2000.

T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatsitik Genel Müdürlüğü- İstastistik Şubesi, İnsan Ticareti İstatistikleri.

"Tears as Stolen Baby is Returned", **Evening Standart**, 8/6/2013, (çevrimiçi) http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail?sid=4ac145f1-039a-41c7-964d-32895521114d%40sessionmgr4002&vid=1&hid=4205&bdata=Jmxhbmc9dHImc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#db=bwh&AN=89564776, 21 Şubat 2014.

"Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi", (çevrimiçi) www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, 21 Şubat 2014.

"Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelesinin Desteklenmesi" Projesi Bülteni, Mart 2009, s. 2, (çevrimiçi) www.countertrafficking.org/media/files/6/bulten_mart_09.pdf, 21 Şubat 2014.

"Ülke İlerleme Karnesi (Türkiye)", Haziran 2010, (çevrimiçi) ctcs-mucadele.net/wp-content/uploads/2011/04/CTCS-Turkiye-ilerleme-Karnesi.pdf, 21 Şubat 2014.

"2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", (çevrimiçi) http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2008/mart08/yearbook_2007_tr.pdf, 22 Şubat 2014.

"2007 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu", (çevrimiçi) http://www.jandarma.gov.tr/diger/insan_ticareti.pdf, 22 Şubat 2014.